8,813

భారతి

సాహిత్య మాసపత్రిక

సంపాదకుడు

శివలెంక శంభుప్రసాద్

ఆగస్టు 1958

సంపుటము ౩౫ : : సంచిక ౮

విడిపత్రిక వెల ఒక రూపాయి

విషయానుక్రమణిక

ఆగస్టు 1958

కరుణాలహరి

శ్రీ బూర్గుల రామకృష్ణారావు

* గతపంచిక తరవాయి *

మృగముల్ నాగము నావలెన్ భవమునం దెంతేనియున్ జిక్కి తా
మొగచాట్లం బడ, నన్ను మాని మఱి యీ యన్నింటి విప్పించి వా
వు గదా! నన్విడిపింప కుండుటది బాబూ! నీదు డెందమ్ముఁ బి
ట్టగలింపం జనదే? యదేమి కత మప్పా! పక్షపాతావకున్?

ఏగతిలేని యార్తులకు నీవ శరణ్యము పాపహారి! యం
చాగమ తత్త్వముల్ దెలుప, నట్టిఁడ వీవని నిశ్చయించి నే
నేగి సమస్త పుణ్యముల హేళనముం బొనరించినాఁడ, నీ
లాగున నంబుజేక్షణ! తలంప వొకింత యదేల చెప్పుమా!

పతితులఁ బ్రోవఁగాఁ గలుగు పావనమూర్తివి నీవయంచు నే
నతగము వేదశాస్త్రములు సల్పెడుమోవను బాగవింట, దు
ష్కృతములచే యుపాసనము సేసితి నోవరదా! యశేష దు
ర్గతులకు నీవ సద్గతివిగా మదిఁ గట్టిగ నమ్మి శ్రీపతీ!

మును సుకృతంబులన్ బొఱిచిపోయియు సేయవలేద మెన్నఁడున్,
విను మఖిలమ్ము దుష్కృతము వేమరు సేసితి, నీదు ముందటన్
గొన కిపు డేమి పల్కవలె కొంకును జంకును ఏడి? సిగ్గు యె
గ్గనునది లేదుగాని యొక యంతయు గర్వము లేదు శ్రీహరీ!

మదమును గామమోహములు మత్సరమున్ బలమెల్ల మొత్తి నీ
యెదుటన శత్రువుల్ గదిసి యింతగ నన్నిటు లేడిపింపఁగా
వదిర! గదారి నందకము లావయు శార్ఙ్గము చేతఁబట్టియున్
గదలవు సిగ్గు సెందవు కవన్ నను గాదని యుందువేలరా?

గోతను బడ్డబిడ్డఁ గని కొండొక దారిని బోవువాఁడునున్
బ్రీతిని జాగుసేయకయ పేరిమితో దుత నుద్ధరించెడిన్,
త్రాతవు నీవు నో జనక! దారి భవాంబుధి దూకుచున్న యీ
లేత వయస్సువాని గని లీలగఁ జూచుచు నూరకుందువే.

* జగన్నాథ పండితరాయల కృతికి అనుకృతి

వరపుణ్యప్రియ! పుణ్యవంతులకు సర్వశ్రేయముల్ గూర్తువన్
బిరుదట్లుండఁగనిమ్ము; పాపినగు నన్ వేఁ బ్రోవరానేని యా
ధర విశ్వంభరుఁడన్న పేర్మి నిలువ దంగన్ గాచి కావిమ్మవు, ఎ
వ్వరు గాదన్నను నీవు గాదనక నన్ బాలింపు లక్ష్మీప్రియా!

పరుషము లెన్నిరో యకట! పల్కుచునుంటి నటంచు రోసమున్
విరసముఁ బూనకయ్య, యొకవేళ రుషాత్ముఁడవైన దోసమున్
మురహర! కోటికల్మష విమోహితునిన్ మఱి పావదూరకు ని
ర్భర కరుణాబ్ధిలో విసరివైవు, జగద్భరమింక తప్పెడిన్

కృతము గణించి నాకవల నెల్లసుఖమ్ము లనుగ్రహింతొ యా
శ్రితుఁడను నే గ్రహింపనవి చిన్నము పున్నము నేసియుంటమిన్,
పతితుల నుద్ధరించుట స్వభావము నాకని యేలుదేవి శ్రీ
పతి! తలఁదాల్తు నీదయ యవశ్యముఁ దుష్టియుఁ బుష్టి సెందెదన్

పతితుఁడనైన దుఃఖముల పాలగువాడనునైన నెంతొ దు
ర్మతియుఁ గృతఘ్నుఁడే యయిన మంచితనమ్మనుమాట లేకయే
బ్రతికిననైన సిగ్గువడి ప్రాంజలినై భవదీయుఁడన్న న
ప్రతిహత మీకు! నీదయకుఁ బాత్రుడగున్ గద యా యపాత్రుఁడున్!

చతురతఁ బుణ్యమే సలుపు సాధులపైఁ గృపఁ గుమ్మరింతు వా
ప్రతిఫలమేమి నీకటఁ గృపానిధి! యీ ననుబోటివానిపై
సతత కృపాకటాక్షముల చాల్కఁగఁ జేసిన నాడు నీదు కీ
రితి యది యేమి వేసము ధరించునో నీవ గ్రహింపు మాధవా!

మును పొకనాడు లాలనము పొందిన బిడ్డఁడు తండ్రిచేత నీ
డున, మఱి బుద్ధి నేర్వఁగ గడుంగడుఁ దాడితుఁడౌటయుక్త, మా
లనయును పాలనన్ దెలియ లాలన నీయెడ నే నెఱుంగ, ప్రా
క్తన నిజ పాపకర్మమునఁ దన్నులు తింట యొకండు దక్కరా!

"భగవన్!" నే బహుదోషదూషితుఁడనై పాపౌఘముల్ ముంగగా,
వగలన్ మున్గుచు నేమి తోచక వృథావాగ్ధోరణిన్ దిట్టితిన్
జగతిన్ బాంధుఁడు ప్రేయసీ విరహజ జ్వాలాగ్ని సంతప్తుఁడై
వగతో నయ్యయ్యొ కాంతుఁడిట్టనుగదా! భద్రాను సంధాయకా!

క రు ణా ల హ రి

ఓ కరుణానిధీ ! మిగుల నుద్ధతిమై దహియించె దుర్దశా
వ్యాకులుఁ బాప పంజరుని బట్టిక కీలిచి పిప్పిసేసిన
ప్పా ! కను వేదిమో జ్వర మపారకృపామృతసాగరా ! నరుం
జేకొని పీడకున్నది యికీ ! ఋణమేని యిఁక కేమి సేయుదున్.

అల్పుఁడనై కటాక్షముల నిరంతర జప్యనముం బొనర్ప నం
కల్పితమాన నాదుపయి కారణికోత్తమ ! నీకుఁ గ్రోధ మ
త్యల్పముగాదో ! గనింత్రె కుపితాతుర బాలక భాషితమ్ములం
దెల్ప ! మహానుభావులు సుధీ నిధు, లాశ్రిత లోకపాలకా !

ఉరగారాతి సుకేతనా ! కనుమదో ! యుత్తంభితాశాసము
త్కర మోరాహముల జట్టికొంటి, జటిలో దగ్రజ్వరోన్మత్తకుం
జరవ్రాంకుశ, నన్ మహాజ్వరశిఖజ్వాలావళీధుర్వ నిరా
దరతన్ పీడకు గ్రముక్కుకొందును మహాధన్వంతరీ ! శ్రీహరీ !

ఏనన దుష్కృతమ్ము లవి యెన్నఁడు సేయన లేదటంచు, నో
దానవ వైరి ! పల్కెద యథామతి నొక్క నిజ, మ్మదేమనగ
మానసమందు భీతి ననుమానముఁ బాపె ఖగేంద్రయాన ! నీ
యాన, సుధానిధాన, పతితావన పావక నామగానముల్

శర్వ పితామహాదులును సర్వ సుపర్వనిశాచరావళుల్
నిర్వచనమ్ము సేకయు నిన్ బొగడోత్రముఁ డంచుఁ గొల్వ నిన్
గర్వ ముఖర్వ మూని యిటు గంటె యుపాలభమానవాక్కులన్
జెర్వడు పీడిచీ ! ఖలుఁడు ఛీ! కను ఛీ ! యిదె పాడు బుద్ధియుం.

సకలమ్ముల్ విసనాడినాఁడ, మఱి నా సర్వస్వముల్ నీవ, ని
న్నిఁక నే కోరికయేనికోర నిదిగో యూ కొంచె మర్థింతు, ని
యకలం కాద్భుత మెల్లయందముల కాహా యందమే మూర్తి మా
మక హృన్మందిర గోచరమ్ముగుత, శ్రీమందార మాలాధరా !

స శే షం

హరవిలాసము: దేవదారు వనవిహారము

శ్రీ చిలుకూరి పాపయ్యశాస్త్రి

శ్రీనాథుఁడు బ్రాహ్మీదత్త వరప్రసాదుఁడు. కర్పూర పాదలబ్ధ వాణీ ప్రసాదమునఁ బరమేశ్వరు నారాధించినవాఁడు. సంస్కృత కవులలోఁ గవితా గుణోపహారములఁ బార్వతీ పరమేశ్వరుల నారాధించినవాఁడు కాళిదాసు. అతని యడుగుజాడలలో నడచినవాఁడు శ్రీనాథుఁడు. వివిధ రసభావములను బరమేశ్వరాలంబనముగఁ జిత్రించుటలోఁ జెక్కు విషయములం దిరువురకును సామ్యము గానవచ్చును. శ్రీనాథుఁడు తాను సంతరించిన హరవిలాసములోఁ ద్వితీయ చతుర్థాశ్వాసములందు కుమార సంభవ కావ్యానుసరణము గావించుట యెందరికో విదితము. కుమార సంభవ కావ్యమునం దష్టమ సర్గలోఁ బార్వతీ పరమేశ్వరాలంబన శృంగార రస భావములు పరాకాష్ఠనందింపఁబడినవి. హరవిలాసమున పార్వతీ పరమేశ్వర వివాహము వఱకు కుమారసంభవమునందలి కథావస్తువు నాదరించి, పిమ్మట శృంగార రస సమగ్రత నాపాదించుటకై శివ పురాణమునందలి దేవదారు వనవిహార కథావస్తువు గైకొనినాఁడు శ్రీనాథుఁడు.

శైవ కవులు శివుని విలాసములలో దేవదారు వన విహారమును ప్రథమముగ గణించి, తద్వ్యాజమున శృంగార రసభావములను బరమేశ్వరాలంబనముగ నతిమాత్రము చిత్రించుట యొక పరిపాటి. ఆ ప్రక్రియ మునఁ బరమ శివభక్తుఁడైన శ్రీనాథుఁడు దేవదారు వన విహార కథావస్తువును దన హరవిలాస కావ్యోపసంహారకముగఁ గైకొనియు శృంగార రసభావముల నతిమాత్రముగఁ జిత్రింపఁదలఁచియు నౌచిత్యగుణమునకు రస పోషణమునకు సారస్యమునకు భక్తి భావావిష్కృతికి లోప మేపాటియును రాకుండ నిర్వహించియున్నాఁడు. ఈ దేవదారు వనవిహారము సంస్కృతమున ఉత్ప్రేక్షా వల్లభుఁడను కవి రచించిన భిక్షాటన కావ్యమునందును, తదితర శైవకవుల కృతులందును గానవచ్చును. కాని యా రచనలన్నియు శృంగారరస నిర్వాహణమున నుచ్ఛృంఖలములై నడచినవియే. శ్రీనాథునకు సమ కాలికుఁడగు నిశ్శంక కొమ్మనామాత్యుఁడు, ఈతని కాశీఖండ కృతి భర్తయగు వీరభద్రారెడ్డి సోదరుఁడు దొడ్డారెడ్డికిఁ గృతిగా నొసఁగిన శివలీలా విలాసము నందును దేవదారు వన విహారమును జిత్రించియే యున్నాఁడు. అదియు శృంగార రస భావావిష్కరణమున నుచ్ఛృంఖలమై కొనసాగినది.

శ్రీనాథుఁ డీయితివృత్తముఁ జేఁబట్టి నద్వైతీయము సంతరించుకొనుచు రస నిర్వహణమునఁ బ్రతిభానము సంయమనము నలవరించుకొని, శృంగార రసమును భక్తితో మేళవించి చరమసీమకుఁ గొనిపోయినాఁడు. ఆ విషయము నిట నా యూహకొలఁది వివరించెదను. పరమేశ్వరుఁడు పార్వతిని బెండ్లియాడి, మన్మథుని పునరుజ్జీవితునిఁ జేసి, పారిషదగణము తిమ్మ భజించుచుండ రజతనగమున సకల కుటుంబభార సహిష్ణుఁడై సంసారసుఖ మనుభవించుచుండెను. పార్వతి మీఁది వలపుచేఁ ద్రిలోకాధీశ్వరుఁడైనను హిమవంతు నింట నిల్లఱికముండెను. ఏనాఁడైన నత్తవారియింట నిల్లటముండిన యల్లునిపై నత్తవారి కనాదర భావ మేర్పడకమానదు. ఈశ్వరునకునైన నట్టిది తటస్థించె నని తెలుపుదు—

> "అత్తపైఁ గూర్మి పుట్టెనో! యత్తయింట
> నిల్లఱంబుండెఁ ద్రిభువనాధీశ్వరుండు."

అనినాఁడు. త్రిలోకాధిపతియైనను భార్యమీఁది వలపుచే నత్తవారింట నిల్లటముండుట యనివార్యమని వ్యంగ్య ధ్వనితము.

ఇప్పటి యీశ్వర వేషము శ్వశుర గృహనివాస యోగ్యమైనాలంకార పరిశోభితము. ఇంతకుముందు నాగయజ్ఞోపవీతధారి యిప్పుడు బంగారు జన్నిదములు ధరించుచున్నాఁడు. యోగీంద్రుఁడిపుడు గజాసురచర్మము విడి పట్టుపచ్చడములు దాల్చుచున్నాఁడు. భస్మాంగ రాగము విసర్జించి కస్తూరితో మేళవించిన శ్రీగంధ మలఁదుచున్నాఁడు. ఎముకల పేరులు వదలి ముత్యాల హారములు ధరించుచున్నాఁడు. జడలపైఁ బాగడ చాళ్ళు ధరించి బాలచంద్రు నవతంసముగఁ దాల్చుచున్నాఁడు. ఇట్లు చంద్రశేఖరుఁడు పెండ్లికొడుకు

కలితమైన నేరము దాల్చి హిమవంతునింట మనువు గనుచుచుండెనట. శివుని సెంట్రీగాఁడుగఁ జిత్రించుట శ్రీనాథున కొక వినోదము.

వాఁడు ఠీవిగా దివ్యవేషధారియై తన వాహనమగు వృషభమును వాహ్యాళికి వదలినట్లు అశ్వముల నధిరోహించి, ప్రమథగణములు వెంటరాఁగ నోషధిప్రస్థపురవీథులలో విహరింపఁ దొడఁగెను. తమ ప్రభు వీథుల మహానిధివాటిలో భిక్షుఁడై, యోషధిప్రస్థమున విహరించుచుండ, వారి యనుచరులు వీట పెద్ద తెగువలేక యువతీతతి చేష్టలు సేయఁగడఁగిరి. వేశవాటమున స్వేచ్ఛాచారముఁ జరింపఁ దొడఁగి, విద్యాధర గంధర్వాప్సరో గణము భామినీ విటాలను బహుధంగుల బాధింపఁ దొడఁగిరి

సీ. పులి కౌపీనములఁ గట్టుకొని బాలఁగని
విద్యాధరాంగనా విటగణంబు
గంధర్వ కామినీ కాముక వ్రాతంబు
లాకోఁకఁ గోవిదాడి లజ్జఁగొంచు
కకపాల వలిమాఁదిఁ గన్నులలోఁ బ్రాము
బాధింతు రప్సరః పల్లవులను
గరుడ భామా భుజంగ ప్రతాపముఁబట్టి
బాధింతు రురగనాగ పట్టికముల
నాగడీలు మహాధూర్తులగచుఁ గాకు
లంద్దిరులు గొంల్లు పలుగాకు లుదుగ మిసుకు
లాకొయలు కిలు గయ్యాళులను
నోషధిప్రస్థ మిల్లిల్లు నుసుకుచుండె

—హర 5-10

తన యల్లుని పరివార మోషధిప్రస్థపురంబున నుపద్రవంబులు సేయుచుండ హిమవంతుఁ డది యంతయు నెఱింగి, మేనాదేవియు దానును మంతనం బుండి, యోర్వఁజాలని డి పాత్రింతియు చాలునని, తన కూఁతు రాలించి, ప్రమథ గణముల ధూర్తముల సేవా చనములు మున్నుగు ధూర్తగణములను నీవుగదా దాదరించుచు నీ భర్త యగు గాకింకరుఁడు వారి ధూర్తచేష్టితములు చూచుచుండవా? అనుంగల్లౌ కౌరవేఁడై బ్రహ్మకపాలము చేతఁబట్టి వావివావెల భిక్షమెత్తిన మాను గాక యిట్టి దివ్యాత్ములు లాతివి గాడించుచు నిన్నుని హిమవంతుఁ డా యాదిభిక్షుని స్వరూపమును వికృతముగా నిరూపించెనట.

సీ. తలమీఁది చదలేటి దరిమీలఁ దివఁజేసు
కొంగలు చెలఁగి కొంగొంగు రనఁగ
మెడఁ దమ్మిపురుగుల మెకు పేగు లొండొంటిఁ
బోరిఁ బోరిఁ దాఁకి బొబ్బలుఁగ రనఁగఁ
గట్టిన పులితోలు కడకోఁకు వోఁకఁ గూఁక
బోతు క్రుత్తిని చిఱ్ఱుబుఱ్ఱు మనఁగఁ
గడిఁ జెంపఁ బాములు కపాలలో నున్న
భూతి మీఁద బలికిన బుస్సు రనఁగ
తమ్మిపూఁజూలి పునుకకందమ్ముఁ జూచి
దిట్టతనమున విగ్రహము కోహో యనుచు
వావివావెల భిక్షించు మాను గాని
యిట్టి దివ్యాన్నములఁ జెమ్ము నే భుజింతు?

—హర 5-16

ఈ పద్యమున శివుని భిక్షాటన స్వరూప మభివర్ణితమైనది. దారుకావన విహారమున కీ భిక్షుక రూపమును భిక్షమూర్తిమయగను, ప్రధాన రస నిర్వహణ సాధనముగను చిత్రించియున్నాఁడు. హిమవంతు డిట్టి యీశ్వర రూపమును మంగళాకారముగా నిరూపించి, యీతని నవమానింపఁ గడఁగుటయే పరమేశ్వరుని దేవదారువన ప్రయాణమునకు నిదానమై జంగమభిక్షుక వేషధారణమునకుఁ గారణమైనది. మరల నా జంగమభిక్షుక వేషధారణము మునిపత్నీ వ్యామోహకమై శివుని యాదిభిక్షుక స్వరూప విష్కృతికి మూలమైనది. ఇట్లీ యితివృత్తమున శ్రీనాథుఁడు పలార్చిన త్రివిధ భిక్షుక స్వరూపములకుఁ గార్యకారణభావము సమన్వితమైనది. హిమవంతుఁడు తన కూఁతుతో నిట్లనుట, పార్వతీ భిమానముఁ లిగి, నీ మొ తనభర్తను ప్రమథగణ దుష్ప్రవృత్తి నివృత్తికిఁ గడఁగవలెఁ జేయుటకై హిమవంతుఁడీ పలుకులు తన పుత్రితోఁ బలుకు నవసరమున నీ యాఖ్యలలో శివ్వఁడు నిత్య గుణుఁడు మాను మనస్సునోని విసుగును, జారగణములకుఁ గలుగు బేపటము, ప్రమథగణముల పేయు ధూర్తకృత్యములను నెఱిఁగి వెంట నీ దేవదారువనమునకుఁ బోఁదలఁచెను. తలఁచిన వెంటనే పరమేశ్వరుఁడు నందివాహనారూఢుఁడు కతిపయ ప్రమథగణ పరివార పరివృతుఁడుమై మామకు తెలిసింపక గౌరితోఁ జెప్పక దేవదారువనమునఁ బ్రవేశించెను.

శివలీలా విలాసమునందలి దేవదారువనవిహార కథివృత్తము శివభక్తి కౌశల్య సముద్భాసకము. ఈశ్వర

భక్తివిముఖులై కర్కశులైన కేదారాదివాసి మునులకు శివభక్తి తత్త్వంబు బోధించుటకై పార్వతీపరమేశ్వరులు వివిధరూపములఁ దాల్చి తమ లీలావిశేషములచేఁ దదాశ్రమవాసులైన మునుల నెపముగాఁ గాంచి గర్వములు కలిగించి, భారతీస్తుతిములచే మునిపత్నుల పాతివ్రత్యమునకు భంగమొదవించి, తిరస్కృతులుగ నదటి మునుల కీర్త్యభివృద్ధి యొనర్ప చేయుటకు మాటిమాటికి వచ్చుచుండగా నేఁగ కేదారాగ విహారము సహింపలేని భక్తులకు విజ్ఞానము శివపురి జ్యోతిర్లింగమైన కేదారేశ్వరుఁడు కాశీ దాన విరచిత మనోహర లీలా కౌశలము తత్త్వ బంధాంతరిత వస్తువిశేష కౌశల్యము కావుఁగ గాఢ్య ప్రాముఖ్యము వహించినది. ఈ యుపన్యాసమునందు మిగులఁ గాలింపఁదగినయట్టి అంశములకై కేదారాగము సౌందర్యమును జ్యోతిర్లింగము కోకొనవలెను. ఆ వనమును నవోన్నతములకు గురువు విహారముకు నివాసయోగ్యము గావించినాఁడు.

కేదారాగమును హిమవత్పర్వతర దక్షిణ సీమగా గారి తపోవనమై ఎన్నో కళాసంపత్తిముకుటమై మునిజన సంసేవ్యమై రాజిల్లినది ఆ పర్వతంచు చెప్పెదనిప—

సీ. వృద్ధిఁ బొంద జాఁపి పండ్రెంబు
 మగ తిరంగినే వ్యాపించు పోగ
మనోజ్ఞంపు లతలకు దావపించు మేను
 పూగ పుష్పంబులు పొగడుచుండు
కాంతల గనిపిని కన్య రోచిస్సుల
 చేసి నవ్వులయొప్పు వెంట్లై కోకకు
పాలనమున శైవశైల సామ్రాజ్యంబు
 యోగ మాలిన్యాది మోగరంబు
మాంస్యరీ ఋక్షకు కైలాసముల యూపయ్య
గంధమాదన మందార క్రౌంచ వింధ్య
భూధరంబులఁ జుట్టులఁ బాగమించి పరిమళ
సకలగుణ ధాముఁ బ్రాభవ పార్వతీశుఁ!

—హర 5-20

హిమవత్పర్వత ప్రాముఖ్యమును మహిమను సకల సద్గుణ నిధిని భిన్నోద్భవము, శిష్టాచారము. అతినికి జతిఁ గూడిన విభవ మహోన్నతల విలాసమును మహామ్నాతన శివశర్మ యోగ్యము దేవభూమి పరిభోగ యోగ్యమును.

క. అంగు విహరించుఁ గాంచన
 కందరమందిరములందుఁ గౌతుక మొప్పన్
బృందారక విభువంబు జ
 కందర్పవిహారములఁ బాల్గొను చేలన్

ఈ పద్యమును కేవలము మానవ భోగ్య యోగ్యమేగాక దివిజుల విహారయోగ్యముకూడ నని తెలుపుచున్నది. అదియును ఆ దివిజులు బృందారకు విభు వనములనుటకు గంధర్వుల విహారయోగ్యమని నిరూపించుచున్నది. ఇట్టి హిమవత్పర్వతము మహిమను ప్రాముఖ్యము సమన్వితము గావించి ప్రశస్తిముగ కేదారవనమునకు విధమును సమన్వితము చేసినాఁడు.

సీ. కల్పకా మాణిక్య కనక పద్మముల తోఁ
 గల్పతరు సంపుటములతోడ
విబుధ చింతారత్న వేదికా ఫలములతో
 సిద్ధగంధర్వ విద్యాధరులతోడ
దివ్య కాంచనపుర స్త్రీకదంబములతోఁ
 గామధేను సంఘములతోడ
దివ్యౌషధీ లతా నిపుణ కిరణతో
 సకల సత్త్వ నివాసములతోడ
సదా నిర్మలగాంగ పుణ్య తరుణ
నందనవన శోభితమైన యమృతరమణ
కేదారమునిసేవ్యమై కేళికల్ల
సర్వసంపత్తి యగు కేదారవనము

ఈ పద్యమునందు విశిష్టుఁడైన విశ్వకవి కాళిదాస విరచిత అభిజ్ఞాన శాకుంతలమునందలి కశ్యపాశ్రమ వర్ణనమును స్మరింపఁ జేయుచున్నది.

శ్లో. ప్రాణానామనిలేన వృత్తిరుచితా సత్కల్పవృక్షే వనే
 తోయే కాంచనపద్మరేణుకపిశే ధర్మాభిషేకక్రియా
 ధ్యానం రత్నశిలాతలేషు విబుధస్త్రీసన్నిధౌ సంయమః
 యత్కాంక్షంతి తపోభిరన్యమునయ స్తస్మిం స్తపస్యన్త్యమీ
 అభిజ్ఞాన శాకుంతలము సప్తమాంకము

ప్రాణాగ్నిహోత్ర యోగ్యములగు కల్పవృక్షములు, కాంచన పద్మపరాగ కపిశమై యభిషేక యోగ్యమగు తోయము, ధ్యానయోగ్యమైన రత్నశిలా

హరవిలాసము : దేవదారు వనవిహారము

స్థలములు, వంటను పర్వతమునకు నిలువ శ్రీ పార్వ్తి ధర్మపత్నిని నిరిగలతోడు తపస్విగణ్యచేఁగాని లభ్యము గానివాఁడు శివుడు ఆ పార్వతీసమేతుఁడై ఈ దేవదారు వనమునకు పచూర్చియు ప్రీతాఁడంతటితోఁ దరిగినక కౌముదస్నేహ సంఘమును దివ్యౌషధీలతా దీపమాలికలను వెలుగొను వచ్చి వేళయును అతఁడూర్చి దేవదారు వనముచు గగనానుని పేర, ముడు సర్వసంతతవమును గావించియున్నాఁడు

ఇట్టి వనట వసియించు సంయమి సంకోహముడు పందబాగా వచ్చేకముతు, వారి బింబా రాను సౌందర్య కళావిస్థితి బృందావళి పసులను గాజీతించియున్నాఁడు పరమేశ్వరుఁడు జంగమ దేవధారియై తమ్ము గ్రీష్ముల పాలి వశ్యము భింగింజేయునై యుండెను, కాపుల వస్తువేగాను కలటి పొంవర్ణ్యమును పసుపూసి పెట్టినాఁడు మరియు ఒక మేశ్వరీ భోగయోగ తి యం దా పాదించుటకై తిద్యమున వరు కొలిపెకి విహారములలోఁ గొన్ని విలాసములు గావింపఁజేసినాఁడు

శా. ఆయా వేళల మానిభార్యలు గృహ
 వ్యాపార లీ గతిన
వెల్క యా శ్లోకము లుజింకుపాలస
 తృణాన్యా రంభా ఫల
వ్యాపారశీల దంబ్రకాంతిమణి పా
 షాణ ప్రదేశంబు న్
వ యుం ప్రేమ, బారికృగము పి
 వ్వెంప నక్కొనన్

—హ. ౫-౩౯.

మౌని భార్యలా నా వేళల గృహవ్యాపారము లందు ప్రియంగోవిజ్ఞప్తు కన్నెఱ్ఱవటి చెట్ల నీడలోఁ జంద్రకాంత శిలాతల వేదికలపైఁ గూర్చుండి వరయాచ్ఛపాగమునఁ బట్టి కృగము మీఁద దాలుచుంచి వానాసము పట్టగించుచుంట మఱియు మధ్యాహ్న కాలమున గృహవ్యాపారము లందలి శులశటి చే సీతులఁ జెమటలు పోసినప్పుడు సౌధవేళలోఁ జల్లులు చిలుకులు వాడుచుండుట ఇట్టి తపోవన పరిసర ప్రశాంతిరమ్య మౌనిజన వనితా విహారయోగ్య సామగ్రి సముపేతమై విలసిల్లుచుండె నని చిత్రించుట కవియుద్దేశము.

ఇట్టి తాతపోవన ప్రకృతి తపస్విరాజ్య విభవముగ్ధమైన మనోహర కమనీయమైన పార్వతితో కౌమారపూర్వకముగ చిత్రించినాఁడు అచటి మునుల కోష్ఠితపోరాది యాగముల జాగించుచు వే, శ్రీనాథ్సు సముద్యానమై ప్రాయత్మూమ సౌభాగ్యవంతమైన పరిమళము పాతి సంఘము వలఁగి చుచు అచటి గంధశోయిలు పాగము శేడింటివి పఠించుచు ఈ మొక్కలు ప్రణాళాకృగము లాలించుచు శుకశారిక లాగను పిశాంగమును ప్రబోధించుచు సామవే గానము లాలించుచు ఈ తీరున వనప్రకృతి యంతయు పద్యాభి సముత్సాకమై నాట్యమొందె ననినాఁడు ఈ కన్న పరిపాటి భారతిమూలి శిఖంకలోవొభాష్యమునందు కవ్యాలక కవ్వుతించి దాఁచింపఁ జేయుచున్నది ముహర్తుల యాగము దానముపట్ల కాళిదాసుకవి శ్రీ రఘుముని గొంత ప్రణిధానము వహించుచు

ఇక వనటి నీవార ముష్టింపమైన మునులు ముగ్ధను చేపాటియు లెక్కింపక కామక్రోధాది వికారములు దరిచేరనీయక పగలోక పావన పరాయణులై ప్రశాంతనిరంతర యాత్రమాపాంతముల విహారకంగులై చరించుచుట తపస్వాంత తపోవనమున మునివర్యా కవలంబము పసిఁడిపుంపలతో జలమేటినీటిం గొనితెచ్చి, కన్నెలకిలకు వీఁగపోయుటను మనోహర దృశ్యముగఁ జిత్రించియున్నాఁడు

సీ. జలుఁగైన కటకంపుఁ జేదాంబగము కొంగు
 వాలింపై బింకంబు బాగుల ఉప
ప్రధునకంబులఁ జా ప్రస్వేదకణములు
 కొనకి కనుగొప్పు మాలకొలప
దరవల్లఫంచెవ గమిక్కల్లి భారంబు
 చిమ్మచీకటు కుఁ జెలమిక కఁ
దటశిపాటకరత్న తటంకసిప్తులు
 చెక్కుటద్దములపై జీగుర లఁ
బసిఁడిపుంపల వ్వారాంభుప్న దెచ్చి
 పోయుఁ గంకణ నిక్వాణములు సెలంగఁ
గన్నె లతికలకు మునికన్యకాకదంబ
 మతిమనోజ్ఞమైన యాహ్వానాశ్రమమున

ఈ సీసమునఁ ప్రమముగ కట్టు బొట్టు జాట్టు అను నీ మూఁడును పొంకముగఁ జిత్రింపబడినవి. ముని కన్యలు కన్నెలతికలకు గుంపలతో నీరుపోయుట వారి

ఈడునకు పరిపడిన తపశ్చర్య హిమవత్పర్వతమును సకల సహాయకరముగఁ జిత్రించుటయు గాక ముని కన్యకా జనమునకుఁ జీనాంబరములు కొటంకములు కంకణ విభూషణములు సమకూర్చి పసిడిపండులతోఁ గొమ్మలతలకు వీడుకోలిచ్చినవాఁడు శ్రీనాథుడు. ఇటులనే తిరువారూరు గోకుల గోష్ఠ దేశములందు లేఁగదూడలు గంతులు వేయుట కెంతయు స్వాభావికముగను లలితముగను సుకుమారముగను చిత్రించియున్నాఁడు.

శా. ఆనందంబునఁ గ్రుళ్ళిఁబుగ్గ్యములు ను
ల్లాసింపుచున్ లేఁగల
క్కానన్ గోకుల గోష్ఠసీమన
జఁఘాలాసుఖంబొప్ప హో
మ సుస్థాన విధి ప్రకార పరతం
త్రశ్రీ క్రతూ కామ ధు
గ్గేహానస్థ సుధా ప్రవాహ లహరీ
తృప్తాంత రంగంబులై
—5-34

దేవదారు వనమునందలి గోష్ఠప్రదేశములందు లేఁగదూడలు హోమానుష్ఠానయోగ్యపయస్సంపాదనము ముగిసిన వెనుక తమ తల్లులగు కామధేనువుల పయస్సుధా లహరీ గ్రోలి యానందంబునఁ దోఁకలు కదలించుచు గంతులు వేయుట చూచి మెచ్చుట గొల్పును. అందలి ధేనువులు కామధేనువు లగుటచేఁ దదీయపయ స్సమృతప్రవాహ మీ యానందము నొసఁగి జంఘాలాసుఖము నొసఁగూర్చినది. లేఁగదూడలు పాలు త్రాగి గంతులు వేయు తీరు సహజ మధురమైన లోక ప్రేక్షితము.

ఈ తీరుగనే పర్ణశాలాంతరముల మునికన్యలు కెందు చిగురుఁ బోణుల వేషములు దాల్చి వారి చేష్టల నభినయించుటయుఁ గడుమనోహరముగ జిత్రింపబడినది.

సీ. కెలయొంటి తెలిసీటఁ జలువంతి పసు పాడి
చేసి క్రొమ్ముత్తి బిచ్చిపూలు తురిమి
కురువింద పేరులు కుచ్చదమ్ములఁ దాల్చి
కెంపులి పింఛంబు బొట్టుముల గట్టి
పర్యాదమానుగాఁ బాలుటాకు లమర్చి
చాఁదురఁ దిలకంబు సంతరించి
కంకేళి చిగురాకుఁ గర్ణపూరముఁ జేసి
కుసుమ పూవులధూళి గుబులఁ జల్లి

కెంపుఁ జిగురాకు బోణుల చేఁతలెల్ల
నభినయింతురు పర్ణశాలాంతరములఁ
జంద్రుఁడెందేనిఁ జనుపట్టు తల్లులెగుర
గారవమ్మున మునికన్యకా జనమ్ము
—5-33.

ఆరణ్యక ప్రకృతిలో నాగరకుల కభిమతము లగునైన కెందు చిగురాకుబోణుల చేఁతలనుటఁ దలిర్చు రూపము వంటి కపటముగఁ జిత్రించి నాఁడు

శా. ఆమోదంబున లేటలాకుగుబు నీ
హారాద్రి కాంతార క
ల్పా మధ్యంబునఁ జాపలాంకృతులతో
గంధద్విప శ్రేణులన్
ఝూ ఝూ మనోజ్ఞమధ్య లంగరుం
జా ధూమ తాంకృతిల్
వ్యాఘ్ర మృగాధ్యపయోగంరల్ కటక నే
వా వాళ నీమంతిమల్
—5-24.

ఈవిధముగ సహజ సౌందర్యముతోఁ గూడిన దేవదారు వనోపాంతమంతయుఁ దపస్విసంకలితమై తపశ్చరణ స్థానమునకు పరిపడిన పావిత్ర్యముతోఁ గూడియుండినది. ఆముష్యాయణులైన యచటి మునులు కామము దూర మొనరించు నంతటి నియమములు పాటించుచు వారికి గాఢోద్వేగము సేయుటకు, వారల వ్రతముల భంగింపఁజేయుటకు ఎదురాడు జాతుల యప్సరోంగనలు జాతి కిన్నరాదుల యెవ్వారి స్త్రీజనము తెర్పెడి మరొకరి తమ తమ భవనములందు అత్యంతహృద్య స్వర్ణలాంఛితములైన పరిహాసముల నొసఁగి మునులకు మనసు నిరోధింపఁజేయుటకై ప్రతి భవన భిత్తి భాగము నగ్నచిత్రరూపముల సంతరించుకొని యుండిరఁట. ఆ చిత్రరూపములను, తత్ప్రవర్తన వివశులైన యప్సర పూర్వభోగములను శ్రీనాథుఁ డీతీరుగ జిత్రించియున్నాఁడు.

కపోలభిత్తి స్త్రీరూపంబై కుసుమ కంక పత్రింబుల కంకణాలంకృతము రతిదేవి స్తుతి స్తనంబుల మీఁద నత్తరిల్లియున్న చిత్రపు విక్రమపంక్తి ప్రకారంబును, నట్టింట బట్టపగలు యోగిజనగంధియగు గంధగజగమన ప్రతుకచమంగళ చూచి కొట్టుకొను

వసిష్ఠపౌత్రుని దృష్టి ప్రియత్వంబును, శాక్యాచార్య భార్యయగు శారదాదేవియందు దారకరాజు వలపు చీటంబు వాటంబు సేయు లలితకటాక్షవిక్షేపమ్ములును, ప్రతిమాలి మాలినది సైకతంబున కేళిగృహంబులెం బొదలు కురువింద పాదలలో వేలుపులంబును కెంజిగురుం జెదరి దరిచూచి చొక్కిన పుళిక నందను రాగాకేళింబును, కుసుమ కోదండుని విజయ డిండిమంబగు విభాండకసుతుని వనితామండలాన క్తియు, బృందావనంబునంగు ముకుందుం డొనరించిన సంద్రవణ కథా విహారాడంబరంబును నంబుగహు నూతి గృతి చెడియూడు పట్టించబ్బి కొనిన దోసంబు పట్టనుం బుక హారాళుంబు గౌరిము కళత్రంబు మీఁదం గల్పించిన చీకటితప్పుచుం దాపఁదాపయుఁ జిత్రింబుల్ వ్యగ్రగ్రావపంబు”

ఏకచిత్రోన్మీలిత వస్తుపర్వతము మన్మథ విశాశోద్బోధకము ఇవియన్నియుఁ బురాణప్రసిద్ధములైనవి కేతరగనికృతి సంపాదకరూపములు ఇట్టివిచిత్రాశ్రమవాసి తపోనిష్ఠుల నిష్ఠాభంగమునకై చిత్రింపఁ బడెను. ఇటుల చిత్రాస్థానంబుల నివసించు సప్తర్షిగణవలను త్రిభువన వశీకరణసౌభాగ్య విభ్రమ వ్యాపారాలాపాది భూషితలఁగాఁ జిత్రించినాఁడు

ఇట్లు వసించియుండు నచ్చెడియుండిలో "వివిధమత్తకాశినీ జనోత్తమయగు తిలోత్తమయు, వశీకృత కుసుమశర దయగు ప్రమ్లోచయు, జలజాంబర నఖరేఖాంకిత స్తనకుంభయగు రంభయు, ఘృతాచీయగు సుకేశియుఁ, గలమంజుఘోషయగు మంజుఘోషయు, శృంగార వారాశియగు నూర్వశియు, రూపామరూప స్థానికయగు మేనకయు, దివ్యాగారోహాలు అలంపోక కలికామాపుల, హేలాసందర్శిత మేఖలా కలాపంబులగు విభ్రమ వ్యాపారంబుల, పాటకకులాకోటి ఝుకఝుకి తక్కురమంజరంబులకు సంపగమనంబుల, వికస్వరకపోల ఫలకంబులకు మొలకనవ్వుల, సమ్మతరసరూపంబులగు శాలాపంబులఁ, త్రిభువనంబులు వశీకరింతురంట వివిధమత్తకాశినీజనోత్తంసంబుల సౌందర్యంబు సహాకర్షకములటంచే గాక, వారలమాపులు మందగమనములు మందహాసములు మధురాలాపములు త్రిభువనమోహన సాధనములని చిత్రించియున్నాఁడు ఇంతటి సంమోహన సామగ్రియుండినను వికృతినందని యట్టి వితరాగుల చిత్తవృత్తులనియు, అట్టి దేవదారు వనమున మదనవికారము నావిర్భవింపఁజేయఁబూనుకొనిన పరమేశ్వర సౌందర్యమహా శీతమని నిరూపింపఁదలఁచి త్రిభువన మోహన స్వరూపవతులయిన యప్సరోంగనల ప్రేరణ శివునిచే భిక్షాటన ప్రవృత్తి నుపక్రమింపఁ జేసినాఁడు

అట్టి దేవదారువనమునం దీక్షగుఁడు తన పరివారమునంతయు విటవటమునంపనిచ్చుమించి

సీ. పసిఁడి కప్పెరలాఁతొపుఁ బద్మకోల
తోగ పటీయ కకపాల కోలెంచి
కలిక కాటుక గిర్వాప్పు పలుఁగుపేరు
జాతిగాఁ దాల్చి పొలయింప జంగమకుమ.

—5-41.

ఈ జంగమరూపచిత్రణములో శ్రీనాథుని నాఁటి జంగమ భిక్షుకస్వరూపము ప్రతిఫలించుచున్నది ఇట్టి జంగమరూపముదాల్చి ప్రాతేయాద్రిఁదల కన్యకాధిపతి దేవదారు వనమున భిక్షాటనమునకై బయలుదేఱి, తొలుత సప్తర్షి వాటమునఁ జరింప మొదలిడెఁను అందటి యప్సరలందఱు వింతయాహార్యరముల మొలకెత్త నా జంగమ భిక్షువునకు భిక్షాన్నములిడ దొరకొనిరి. ప్రస్లోచ మోహాకల మాలాభూష ఘృతాచి తెంబయిన భిక్షమును, నఖాంకురగుర్తులతో మాణిక్యముద్రాలంకార మయూఖ కాంతులు సీలుకొను కెంగేలితోఁ బెట్టెనది రంభ, రంభాద్రుఫలసమ్మగమయిన భిక్షమును గామారికి, వలఖాబరుఁడు దవరాపుఁజన్నుల కెలవఁబట్టి యొత్తిన నఖక్షతరేఖ బయల్పడునట్లు పెట్టినది మంజుఘోష, కలఘోష ధరితకంకణ నూపుర ధ్వనులంకార భూషితయై యొయ్యనగా వల్లచేతెంచి, హేమపాత్ర సమ్మతి దివ్యాన్న పాయస పాసోభిక్షనొసఁగను సాగిణి దాక్షాయణీ భర్తకుఁ జక్షూరాగ మెలర్పఁగా మాధుకర భిక్షాన్నము నడ్డించెను ఊర్వశియు నప్పుడ చేతబచ్చి శ్రీవల్లభుమూర్తి పెచ్చెలికి వారిపైరికి ముంముఁగొండ రాజల్లునికి నవాన్నము భిక్షముగాఁ బెటెను. తిలోత్తమాప్సరస పులకాంకితముతో డను ఘృతంబుగొడను గూడిన భిక్షమును పసిఁడిపళ్ళెములంగల పరమేశ్వ కొంగింమకళాతి దవ్యుష్టిఫాలలోచనుని యూఁకు కన్నులకు ముద్దుటగొల్పునట్టుల పెట్టెను. సహజసౌజన్యమగు సహజన్య, దోయ్యేల కూలంకమంబులైన వీఁగుఁబాలిండ్లు పైఁట చెఱఁగు వీడకొలువ కంకణమునఁ బిరప్రభిక్ష పాసఁగ నడ్డించెను చిత్రరేఖ కనకమాత్రక మేఖలా కలకలము రత్నకంకణరవముతో రాయిడింప

నిభృత కన్యకాన్న భిక్ష కొసఁగను తక్కు రేఖాంకిత భుజంగభూషణునకు సర్వాంగ రంగస్థల లావణ్య లంపటంబగు కటాక్షవీక్షణంబుతోఁ జూచి భిక్షాన్నంబులు సమర్పించిరి.'

శివదాగమన వేళావాటమున మదనవైరి భిక్షాటనము చేయునపుడు అన్ని విలాసినుల విలాసము తెలియు కాఁటియు నాతని గుణము వివరింపనేల? ఆ క్రమమున నే నగరిచ్చు దంపతులకు ధూపదీపాద్యుపచారంబులు సైకొనుచు, వంకితపోఁ దనివిపవక కవక సగ్యక పాకపాత్రంబు పూర్ణంబై కరపల్లవంబున నులసిల, పల్లవల్లవ యోగపాగు కోయుగళంబు గల్లుగల్లున మోయ ముని పత్నీశంబుఁ బ్రవేశించినాఁడు శివుఁడు మునివాటమున భిక్షాపాత్ర తిరిగారణము చేసి నాటమునఁ దన భిక్షాపాత్ర మధ్యపూర్ణ మగుటచే దానిఁ బూరించఁ జేయుటకని కరము మున్నితముగఁ దలపియున్నాఁడు. అటనుండి మునిపత్ని దనోహరణ దక్షమగు సౌందర్యమును తత్సముచిత విభ్రమభంగిని కంకణాసనాఁ గాన్పింపఁజేసినాఁడు

శివుఁడు మునిమందిరంబుల మోసలనిలిచి, 'భవతి భిక్షాందేహి' యని వాని వాహ గర్జ గంభీర స్వరంబునఁ బలుకుచుఁ, గులాంగనాజనంబు సర్వాంగ దృక్తరంగంబునఁ జాబువగపులిసినెంతలువాఁడఁ గనుంగొనుచు, వంచయుపతపూతాతిప్రత్యభంగంబు దనకుఁ బగు ప్రయోజనంబుగా దర్పకగర్వకి సందర్భంబునం విజాభిలాషంబు చేఁపటుచుచుఁ బ్రకటింపం దొడంగిన—

మ. దరహాసంబుల భ్రూలతా నటన ము
 ద్రా విభ్రమ ప్రౌఢిమన్
బరిహాసోక్తుల భావగర్భరస సం
 పల్లంపటా లోకన
స్ఫురణా భంగుల మౌని కాంతల మనం
 బుల్ వ్యారలాడ నక్తే
శ్వరుఁ డుద్దామ విలాసదారువని కా
 వాట ప్రకటింబున్
—హర వి—౬౬.

సీ. కులధరాగ్ర్యంబేగు మునికి మాంపాయున
మునిపైల సంప్రసూతాలింగ్నెఁ
ఖాన్యాగృహిణులఁ బతిభక్తి పూర్ణమతుల
భాగ్యసంపన్నలను బుత్రపౌత్రవతుల
పతులను తైగుబ్బలను విక్కందనృత్తి
రజనీకరభంసమూరి ఎరాళిగోరిపె

ఉద్దామ విలాసియగు మహేశ్వరుఁడు దారుకా వనవాట ప్రదేశంబుల మునికాంతల మనములను మందహాసములతోడను భ్రూభంగవిభ్రమ ప్రౌఢిమలతోడను, సర్వాభావితమూలక దను, భావగర్భితాలోకనముల తోడను జాలాడినట్టి ఇట్లు శ్రీనాథుఁడు శృంగార రసభావాన్ని రణించుచునుఁ బాటించిన సంయము మహాకీర్తిమ. ఇట్టి పద్యంబులు రచించుటకు తత్త్వము తెలిసిన కాళిదాసాది మహాకవులకుఁ గొందఱికే గాక సంయమము పాటించుట యుండవలసినది గాదు ఇట్టి స్థలంబు శృంగార భావములను, తగుద్యోతి చేష్టాదికము వెంత విరివిగనైనఁ బ్రపంచింపవచ్చును ఈ తిగుణము ఒగు నైతిమభావము వతి విధిమను చేయుచు, నౌచిత్యభంగము గావింపక, జుగుప్సాకరభావము పోకుండ మాయని విలాసాదికము శ్రీనాథుఁడు వ్యక్తీకరింపఁ గలిగె నందులో నాతనికిఁ బరమేశ్వరునెడఁగల భక్తిభావమే కారణము పరమేశ్వరుఁ డిట్టి విలాసముల చేత నేఁ తన ప్రయోజనమును సాధించెనుటకు 'పతిభక్తి పూర్ణమతులను, పుణ్యగృహిణులను పుత్రపౌత్రభాగ్య సంపన్నలను, పతులను, మత్తెగుబ్బలను నైతిము విరాళి గొలిపెనని విశరించినాఁడు. మఱియు మునిపత్నీ పాతివ్రత్యంబును భంగింపఁజేసిన విషయము పరిగంభీరము గను భావగర్భితముగను సముచితముగ సాగించినాఁడు.

ఈ విధము ప్రతి గృహంబున భిక్షాటనంబు చేయుచు మహోక్షలాంఛనుఁడు దాంభానుకూలప్రకారంబున భోగసురతవ్యాపారపరాయణుండై మునుల కన్నుగప్పి, సంధ్యాసమయంబుల ననుష్ఠానార్థంబుఁ బుణ్యులు సమిత్కుశ ఫలాహరణార్థం బెంట నరిఁ జనిన యెడను వేచి, కపట తాపస వృత్తంబున నిర్వినిశ్వాసోచ్ఛ్వాసంబును నివారిత సల్లాపంబును నిమేషమాత్రపార్శ్వంబును నిబిడిన భయశంకంబు నైన సంభోగంబు లభిలషించు వారంభోరుఁ మదనలేఖా కథాసంగతి వాక్యంబులను, సంకేతస్థాన కంటకింబంబుల వికుంజక్రీడ సంకేత ప్రేల, మహాంచ్య దూతీ ప్రసాదంబులను, భ్రూలతా చేతంబులను, సర్వాంగ రంగస్థల లావణ్యలంపట కటాక్షవీక్షావిశేషంబులను మందహాస కంపిత పరిష్యందంబులను గందర్ప బ్రహ్మానందంబనుభవింపఁజేసి మెప్పించుచుండెను గాక

దేవదారు కాంతారమధ్యంబున భిక్షాటనము పాణిభిక్ష వృత్తిఁ జరించుచుండెనట.

తొలుదొలుత జంగము వేషమున్నాల్గి తపోధనభామ విలాసినులచే హృదయమును దోఁచుకొనిన పరమేశ్వరుని గమనించోను రంభోత్సవపు ము వాగ్విలాసాది విభవ ప్రదర్శన మూర్తిమునకే మాగుఁడు కందర్ప పరబ్రహ్మమునందు మునఃభవింపఁ జేసెనని చిత్రించుచుంగా శృంగారరసము జన్మించినది మహితమై పరాకాష్ఠ నందినది. ఈ వృద్ధునకు గలిగిన లౌకికపంచాము మతిచేలమై దూపట్టినది. ఈ ఘట్టము జంగ విశ్వంత సౌమ్యదాయకుఁడు తనరచనలో పంచాయముమ చేపాటియుఁ చాటింపక మునిపత్నులతోడి పరమేశ్వర విహారవర్ణనమునందు బంధాదికమును గూడఁ జిత్రించి వదలినాఁడు. దారుకావనము పరమపంచాయము తపశ్శాంతి నిలయము ఋషిపత్నులు పాతివ్రత్య నిష్ఠాగరిష్ఠలు తత్పతివ్రతాప్రత్యగంక ప్రత్యక్షుఁడైన శంకరుఁడు యోగీశ్వరేశ్వరుఁడు తపాలంబనముగ నిర్వహింపవలసిన శృంగారముల పంచాయమును చాటింప కున్నవిదిరసజ్ఞ హృదయములకు వైరస్యమును గలిగింపకమానదు కావున శ్రీనాథుఁడిప్పుడా ఘట్టము పరమ సంయమియైనాఁడు.

ఇంతికాలము మునిపత్నుల పాతివ్రత్య భంగమును నిగూఢముగ తెలిపినాఁడీశ్వరుఁడు తన్నిత్య ప్రత్యక్షుఁడై మహాత్ములందఱు కోరుచుండినగాని మా బంధన ప్రయత్నము జరుగ నేరదు తన్నిత్యత్వముననేగాని మహాలింగాదిన్యాసము జరుగ నేరదు తిరుపతిముము వైదికభిక్షువైభవముకై స్వరూపమును పఠించి మహోత్సాహముగఁ జిత్రించినాఁడు.

సీ. ముద్దుచెన్ను పులితోలు మొలఁదిండుగఁ గట్టి
కరకపాలము కేలఁ గొంచు నిరంచి
చిలుగుఁబోఁగులను శ్రవణములఁ గీలించి
వలచేత నీటమైఁ గలయఁ బట్టి
చిన్నారి బొమ్మకు శ్రీకంఠముఁ దలఁదాల్చి
కొనగోటఁ జిరుతేటకోడముఁ బూని
పచ్చియేనికతోలు పచ్చడంబు ధరించి
గిలుకు మువ్వలకాలఁ గీలుకొట్టి
ఎకసెక్కెపు జలపోసనమున పిడికెనెల మోఁగ
విపణిపాపము పుత్తమునఁ బ్రస్తరించి
పెద్ద వనెరంగుల మండి భిక్షకు దొరకు
మా నిమిత్తంబు ముందువు భక్తుఁగాని

—హర 8-68

ఇప్పుడు పరమేశ్వరుఁడు నిజరూపమున ఘటపరిశుద్ధంబున నిలిచి యుదాత్తతముల భిక్షకునకుఁ దోచెఁగదా. ఇంతకాలము మిందుకంగము రూపమునఁ జెల పరమేశ్వరుని విలాసరూప మిప్పుడు ప్రత్యక్షమైనది. ఈ ప్రత్యక్షభావము తత్కాలప్రయత్నమై తాను వైనది.

"ఇద్దిగంబుల మతిగ్రసమానంబు ముగ్ధబాల్యంబుగ గున్నగానఁ మునిపత్నిలుబుల పాతివ్రత్యంబు పొలివుచ్చుచు గద్దెలిచెఁ జూపుచుదాని చలింపమాని ప్రాతింబు వారికి వారికి తెలిసెంగ విజయధ్వనులు తనవంబు ప్రకాశింపజాలక గోళ్ళ యావెందుకొని యుండుచు ఏ నవ్వాటం బతిధనంబునఁ జాటిల్లి చీకటితెప్ప నవ్వుల్ని విరిగిపడుచుండ నగవఁ బ్రకాశించిన నట్టాయిలి తుంగఁ జాగ వాకెలు తెలుపుకొనుదానాయె మ్రొక్కుచుండిరి."

పరమేశ్వర నగ్నమై యుంటెంటఁ గప్పఁదప్పుటకు దలముఱి యా చీకటితోఁ బాటఁబడినపుడు మహార్షులందఱు చేతనై, జగదేకవీరుఁడైన యాశ్వాని శక్తాసామర్థ్యములు దామెఱెఁగియుఁ బట్టి బంధింపఁ జాలమంటిరి. తన్నగ్నావతారము చూచి పరమేశ్వరుఁడు మందహాసముసేయుచుఁ దన లింగమును విడిచి వెడలి పోయెను. తత్స్థానంబున నా లింగము పరమ్ముహామున వ్రాలి పడి, హోమాగ్ని మహోపోహాదంబుల డిగ్గనము విశుద్ధంబాతపనాంబున నభిషేకం బాపాదించి, తల్లింగావస్థానంబున బ్రహ్మాండోత్సర్గము బడసించఁ జేసినవారు బ్రహ్మాదిలోకవ్యాపకమైన యా పరమేశ్వర లింగమునకు బ్రహ్మ తన కరకమండలు తీర్థంబున నభిషేకం బాపాదించి, గంధపుష్పాద్యుపచారములతో మహోదించి బ్రహ్మాండవ్యాప్తమైన యా లింగంబు మునంపాదింపును బ్రాతిభాగ్యముఁ బొందించెను. పరమేష్ఠి ప్రార్థన నంగీకరించి పరమేశ్వరుఁడు 'లింగార్చనాంగులకు నత్సంగత్యము కృపసేసెద' నని తెలిసి నిజమహాలింగమును గ్రహించెను. దేవదారు వన దివ్యక్షేత్రములకు గృహాసలు పరమేశ్వరు మహాత్మ్యము గాంచి, తమ మనంబున నాతనిలోనే నిర్వ్యాజ దోషము లుడిగించి యా శివాహితీభూమునుని బహువిధ భక్తిభేదముల భజియించిరి.

ఈ విధముగ శంకరగ దన రాకాష్ఠ వావాడింపుటకై యొరిగిన యీ దేవదారు వన విహారము పరమేశ్వరుని యెక్కినదానికి ప్రస్తుతమైనది. శ్రీనాథుఁడే గ్రంథమును గ్రహింప ఇచ్చినదాని బాహ్యలంబనముగనే ప్రేమముగాఁ దక్షి ప్రవాహ్యశబ్దముల నూతనమైన గుణగణము లోకావబుములయ్యెను వాచ్యార్థమేకపరపాకమునందుమ లనుమంచినా తత్త్వ గమించువలవారిగా వహించి ధూర్జటిభక్తి తునకు పెరిగిన శంకరుఁడు నన్నుఁబోలు ఐముదాన్యలింగస్వరూపుఁడై యావతరించునఁడు!

అంతర్వాహిని

'హితశ్రీ'

రివ్వురివ్వున వీచే గాలుల్లో జనతా ఎక్స్‌ప్రెస్ ముందుకి దూసుకుపోతూ పట్టాలు మారుతోంది. తనకి చేరువగా ఉన్న కిటికీ అద్దం పైకిలాగి విశ్వం తూర్పు దెసగా చూశాడు.

వయ్యారాలు వొలకబోస్తూ దవ్వుగవ్వులకి జరిగిపోయే చీకటి చీర చెంగు దొంగపుద్యుకుని వెలుగు వరాగా లాకుతుంటే ఆకాశం మునిముసిగా నవ్వుతోంది!

చైత్ర శుద్ధ పాడ్యమి.

తెల తెలవారుతోంది.

కొత్తగాలులు రివ్వున వీస్తూ విశ్వాన్ని పరామర్శించాయి. ఆ శుభోదయ సుందర దృశ్యాన్ని వేడుకగా చూస్తూ పులకించిపోయాడు విశ్వం. వెదజల్లించి ప్రసరించే అరుణ కాంతికి కొండల అంచులు గీతలు గీసినట్టు స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నాయి. ఆకాశమార్గాన పక్షులు స్వేచ్ఛగా కలకల గానం చేస్తూ బారులు బారులుగా సాగిపోతున్నాయి. దూరంలో పసుగణాలు తీరికగా పచ్చిక మేస్తున్నాయి. ఆ పరిసరాలు చూడగానే విశ్వానికి ప్రాణం లేచివచ్చినట్టయింది. ఆ ప్రాంతాలో తనెప్పుడూ సంచరించలేదు, నిజమే కాని ఆ చిరపరిచిత దృశ్యాలన్నీ ఏదో ఆత్మీయతని జ్ఞాపకం చేస్తుంటాయి ఎప్పుడూ. అక్కడ రైలు దిగి ఆ ప్రదేశమంతా కాలినడకన తిరగాలని తన కెన్నోసార్లు అనిపించింది. కాని ఇప్పటివరకూ అది కోరికగానే నిలిచిపోయింది. మనుష్యుల కోరికలు కొన్ని ఎంత చిన్నవైనా ఎప్పుడూ కోరికలుగానే నిలిచిపోతూంటాయి. సముద్రస్నానం చెయ్యాలని తనకి ఎన్నోసార్లనిపించింది. వాల్తేరులో మూడు సంవత్సరాలు గడిపినా, చివరికి ఆ కోరిక తీర్చుకోకుండానే ఆ ఊరు విడిచి వచ్చేస్తున్నాడు.

రంయిమని వీచినగాలికి ఇంజన్లోంచివచ్చిన నుసి విశ్వం కంట్లో పడ్డది. తటాలున తల వెనక్కి లాక్కుని చేతి రుమాలుతో ఎలాగో అవస్థపడి దానిని తీసివేశాడు. కాని కన్ను ఎర్రబడ్డది. అప్రయత్నంగా ఎదురుగా ఉన్న సీటుపైకి చూశాడు విశ్వం. ఆ అమ్మాయి ఇంకా అలాగే తూర్పుని నిశ్చలంగా కిటికీలోంచి బయటికి చూస్తూనే ఉంది. తన అవస్థ ఆమె చూసేవుంటుంది అయినా తల లోపలికి తీసుకోదేం? తన ఉనికి గుర్తించటం ఆమె కేమాత్రం ఇష్టం ఉన్నట్టు లేదు. ఇంతకీ, స్వానుభవమైతే గాని ఏవిషయమూ మనుష్యులు గ్రహించరు. అందుకు కారణం ఒకప్పుడు నిర్లక్ష్యమూ, ఇంకోసారి అహంకారమూను. పాపం, ఆమె కంట్లో ఏదైనా పడితే అవస్థపడుతుంది కాబోలు. ఆడవాళ్లు ఎంతసేపటికీ పైకి డాబు పరేగాని ఎంత చిన్న ఉపద్రవం జరిగినా ఇట్టే బయటపడిపోతారు. అయినా, ఈ అమ్మాయికి కొంచెం టెక్కు ఎక్కువలా ఉంది. రాజమండ్రి నించీ చూస్తున్నాడు. ఒంటరిగా అర్ధరాత్రి రాజమండ్రిలో ఈవిడ రైలెక్కటం ఆశ్చర్యంగానే ఉంది. ఎవరో స్నేహితురాండ్రు మొదలైనవాళ్లు స్టేషన్‌కి వచ్చి సాగనంపి వెళ్లారు. అప్పటినించీ ఆమె మౌనంగా అలాగే తూర్పుని ఉంది. ఉత్తర హిందూస్థాని యువతిలా తలమీద ఆ ముసుగెందుకూ? తన అందం కళ్ళతో తాగెయ్యటానికి ఇక్కడెవరో సిద్ధంగా వున్నట్టు!

ఈ అమ్మాయి ఎవరోగాని వేషభాషల్లో నాగరికత ఉట్టిపడుతూ ఉన్నా కొంత పూర్వాచారాల చాదస్తం వున్నట్టుంది. గోదావరిలో డబ్బులు వేసి దణ్ణం పెట్టింది. తనకి నవ్వొచ్చింది. తను చూస్తున్నాడని సంకోచమైనా ఆమెకి కలగలేదు. ఆ అభిప్రాయం వుంటే ఓ చిన్న దొంగచూపు చూసివుండేది! అన్నట్టు ఆమె రెండుమూడుసార్లు తనవైపు చూసినట్టు అనుమానంగా ఉంది. తన తోలుసంచీ వైపుమాత్రం తిప్పకుండా చూసింది. బహుశా దానిమీద తన అడ్రసు వుండి వుంటుందనుకుంటేనో! అంత తెలుసుకోవాలని

ఉంటే తనని అడగకూడదూ? పలకరిస్తే నోటిముత్యాలు రాలిపోతాయి కాబోలు. ఎక్కడికి వెళుతుందో ఈమె! ఒకవేళ విజయవాడలో దిగిపోతుందేమో!

ఈ ఆలోచనరాగానే మళ్ళీ కిటికీలోంచి బయటికి చూశాడు విశ్వం. జనతా ఎక్స్‌ప్రెస్ విజయవాడ సమీపిస్తోంది. కేవలం ఇంజన్ గావుకేక పెట్టింది. తను గుంటూరుదగ్గర బండిలోకి రావాలి చేతి దీనారం చూసుకుని, లేచినుంచుని పాదాల్ని సర్దుకోబోగాడు విశ్వం. తోలుసంచీ తియ్యబోయి అప్రయత్నంగా ఆమెవైపు చూశాడు. అతను ఆమె యథాలాపంగా తన పాదాల్నవైపు చూసింది. ఒక్క క్షణం విశ్వంలో ఏదో బలహీనత ఆవరించి తన అడ్రస్ ఆమెకి కనిపించేలా ఆ సంచీ తిప్పాలని అనుకున్నాడు. కానీ వెంటనే ఆ ఊహకి సిగ్గుపడ్డాడు. తనెందుకు ఆమెని గురించి అంతసేపు ఆలోచించాడు? తనెవరు, ఆమె ఎవరు? ఆమెని మళ్ళీ తన జీవితంలో ఎప్పుడూ చూడటం తటస్థించకపోవచ్చు. పైగా ఆమె తనకి స్నేహితురాలేమీ కాదు. ఆమెతో ఒక్కమాట కూడా మాట్లాడలేదు. రాజమండ్రినుంచి కలిసి ప్రయాణం చేశాను, నిజమే. అయినా ఆమెని గురించి ఏ విషయమూ తనకి తెలియదు. తనని గురించి ఆమెకి తెలియదు. ఆమె తనని గురించి ఏమైనా అనుకుందో, లేదో! అనుకునే ఉంటుంది. తను ఏవేవో అనుకున్నాడు. ఆమె మాత్రం ఎందుకనుకోకూడదు! చిత్రం, ఇంతసేపు ప్రయాణంచేసే మనుషులో అనుకోటాలతో నడిపోతున్నారు తనూ, ఆమే. తోటి ప్రయాణీకులతో మాట్లాడకుండా దూర ప్రయాణాలు చేసిన రోజులున్నాయి—భాష తెలియనందువల్ల. ఆ వ్యక్తి తెలుగువాడై, మగవాడైతే తను మాట్లాడకుండా వుండడు. కానీ 'ఆమె' అయిపోయింది ఆ వ్యక్తి!

ఎక్స్‌ప్రెస్ ప్లాట్‌ఫారం సమీపిస్తోంది. ఆమె ఏమిటో సర్దుకుంటున్నట్టుంది. సామాన్లు ఏమీ లేవు. ఒక చిన్న చేతిసంచి మాత్రం ఉంది. వెనక్కి తిరిగి చూడాలనిపించింది విశ్వానికి. కానీ సాహసం చాలలేదు. ఒకవేళ అదే సమయంలో ఆమెకూడా తనవైపు చూస్తే!

"టిక్కెట్టు పోయిందండీ"

ఆందోళన వ్యక్తమయే సన్నని స్వరం వినిపించింది. విశ్వం గుండె కొట్టుకోవటం స్పష్టంగా విన్నాడు. వెనక్కి తిరిగాడు. కానీ ఆమెవైపు చూడటానికి విడియపడ్డాడు.

"ఎలాగండీ?"

ఏం చెప్పాలో విశ్వానికి తెలియలేదు.

"ఎలా పోయింది!" ప్రయత్నించి అడిగాడు.

"ఏమో చేతి సంచులో పెట్టుకున్నాను కిందపడి పోయిందేమో!"

విశ్వం చుట్టుపక్కల చూశాడు. ఏమీ కనిపించలేదు. ఆమె గాభరా పడుతోంది. అతనికి కొంచెం చిరాకు వేసింది. ఆడవాళ్ళు జాగ్రత్త మనుషులని తను ఇప్పటిదాకా అనుకున్నాడు.

"బయటపడిపోయి ఉంటుంది. ఎలాగండీ?" అందామె.

"టి. సి. తో చెప్పండి" అందామనుకున్నాడు. కానీ జాలివేసింది. ఇదికాక తనేమీ చెయ్యలేకపోతే పూర్తి అప్రయోజకుడు మనుకుంటుందేమో. ముక్కూ మొగం ఎరగని మనిషే అయినా ఆమె తనని గురించి అలా అనుకోటం ఇష్టంలేదు.

"పోనీలెండి, పోయినా ఫరవాలేదు. ఇంకో టిక్కెట్టు తెచ్చిపెడతాను. ఎక్కడిదాకా వెళ్ళాలి?" అడిగాడు ధైర్యం చెబుతున్నట్లు.

"విజయవాడలో దిగిపోతానండీ" ఆలోచించాడు విశ్వం. కేవలం ఎక్స్‌ప్రెస్ ఆగింది.

"టికెట్ నంబరు తెలుసా?"

"ఊహూఁ"

ఇంత అజాగ్రత్త మనిషికి పరాకేమిటి? తనెప్పుడూ టికెట్ కాదుగదా, ఇంకేదీ కూడా పారేసుకోలేదు. అయినా, టికెట్ కొనగానే నంబరు చూసి గుర్తుపెట్టుకోటం తనకి అలవాటు.

"ఇప్పుడేం చెయ్యమంటారండీ?" అని, రైలుదిగి నడవసాగాడు విశ్వం. గార్డు కనిపించాడు. అతనితో చెబుదామనుకున్నాడు విశ్వం. కానీ ఏం లాభం? ఎక్సెస్ కట్టుకోవాలిసిందే నంటాడు. ఆమె దగ్గిర డబ్బుందో, లేదో. అబ్బ, సమస్యలు తెచ్చిపెట్టటం ఈ ఆడవాళ్ళ నైజం. విసుగ్గా ప్లాట్‌ఫారం చివరిదాకా ఓ చూపు విసిరాడు విశ్వం. చప్పున అతనిలో ఊహా తట్టింది. గబగబ బుకింగ్ ఆఫీసు దగ్గిరికి వెళ్ళి ఓ ప్లాట్‌ఫారం టికెట్ తీసుకుని వెనక్కి వచ్చాడు. కిటికీ

లోంచి ఆమె చూస్తోంది. ఆ లేత ఆకుపచ్చ చీరె ముసుగు తీసే సుర్తె

“ఇదిగోనండి ప్లాట్ ఫారం టికెట్ స్టేషన్ వాళ్లు ఎవరైనా అడిగితే రైల్లో ప్రయాణం చెయ్యలేదని చెప్పండి” టికెట్ ఇస్తూ అన్నాడు విశ్వం.

“అక్కర్లేదు?” అందామె ఇష్టం లేనట్లు. ఆ అనటం కూడా తను ఉత్తి అద్దాలలోను అతని నిస్సహాయ్య భావం చూచినా అన్నట్లు నిరసించింది అతనికి. అందులో ఏదో అపహాస్యం కూడా ధ్వనించింది విశ్వానికి ఒళ్ళు మండింది

“నిజం చెప్పినా నమ్మలేరు, దగ్గర పెట్టుకోండి” అనేసి పోర్టర్ని పిలిచి సామాన్లు పట్టించుకుని గుంటూరు బండికేసి నడవసాగాడు విశ్వం. అతని మనసు పరిపరి విధాల ఆలోచిస్తోంది. అలా కర్కశంగా అనకుండా వుంటే బావుండేదని అనిపించింది అతనికి. పాపం, చిన్న బుద్ధి పుట్టుకుందేమో. అయినా ఆమె అలా ఎందుకనాలి? ఒక్కొక్కసారి నిజానికి విలువ శూన్యమనే విషయం తెలియనంత అమాయకురాలా ఆమె! అర్ధరాత్రి ఒంటరిగా ప్రయాణంచేసే మనిషికి అమాయకత్వమేమిటి? కాని ఆమె తనో మాట వేసి పాతికా పుణ్యాలు పోయినట్లు తన సొంత డబ్బు పెట్టి టికెట్ కొనిస్తే కనీసం ‘థాంక్స్’ అని కూడా అనలేదు. ఏం మర్యాద! తగ్గిపోయిందేమో! ముఖంలో కృతజ్ఞత కనిపించే ఉంటుంది. ఇంతకీ తను ఆ సమయంలో కూడా ఆమె కళ్ళలోకి చూడలేకపోయాడు. ఆమె వదనం కూడా సరిగా చూడలేదు. విశ్వానికి కొంచెం ఆశ్చర్యం వేసింది. మాట్లాడేటప్పుడు ఎదటి వ్యక్తి కళ్ళలోకి చూసి తను మాట్లాడలేడు. కారణం ఏమిటో? ఈ విషయం తను చాలాసార్లు గమనించాడు.

ఆలోచిస్తూ విశ్వం గుంటూరు వెళ్లే రైలులో కూర్చున్నాడు. సెకండ్ క్లాస్ కంపార్ట్మెంటు వెతుక్కోటం, పోర్టరుకి డబ్బు ఇచ్చి పంపివేయటం యాంత్రికంగా జరిగిపోయాయి. రైలు కదలటానికి ఇంకా చాలా వ్యవధి ఉంది. ఆలోచనలన్నీ కట్టిపెట్టి ఆకాశంలోకి చూశాడు విశ్వం. ప్రశాంతంగా ఉన్న తారలు దిక్కులకి వ్యాపిస్తున్నాయి. రాత్రంతా నిద్రలేదు. పడుకోటానికి ఖాళీ ఉన్నా రాత్రంతా ఏమిటో ఆలోచిస్తూ అలా కూర్చునే ఉన్నాడు. పత్రికల పేజీలు తిప్పుతుంటే అనేకానేకమైన ఆలోచనలు మనసులో మెదిలాయి. ఈ మూడేళ్ళనించి ఇంతతీరికగా గడిపిన సమయం తనకి గుర్తులేదు. అసర్వ పరీక్ష తృప్తికరంగానే రాశాడు బహుశా రెండో తరగతిలో ఉత్తీర్ణుడు కావొచ్చు. అంతకంటే తను ఎక్కువ ఆశలు పెట్టుకోలేదు, తన పరిమితులు తనకి తెలుసు. తన జీవితంలో ఒక దశ గడిచిపోయింది. ఇక రెండో దశ ప్రారంభం కావాలి. జీవితరంగంలో పోటీలు, కుస్తీలు మొదలైనవాటికి నాంది ప్రస్తావన జరుగుతుంది కాబోలు. పోటీలు సహజం. మానవులకి ఉగ్గుపాలతో పెట్టిన విద్య ఒక మహారాజు అది మరి అనివార్యమైంది. ఎటువంటి ధర్మసూక్ష్మాలకైనా తను సిద్ధపడాలి. మొదటినించీ ప్రశాంతత అంటే తనకి ఇష్టం. కాని ప్రపంచం తనని హాయిగా ఓణాల ఉండనివ్వదు. కవ్విస్తుంది, రెచ్చగొడుతుంది, బోధిస్తూ ఉంటుంది. జనంలో తిరుగుతూ ఒకటి ఆ వ్యక్తిత్వానికి ఎన్నో సవాళ్లు. అన్యాయాలూ, అక్రమాలూ, ఆవేశాలూ, అభిమానాలూ, ఆక్రందనలూ సగర్వంగా తనని రంగంలోకి ఈడుస్తాయి. రకరకాల అద్దాల్లో రకరకాలుగా తన ప్రతిబింబం ప్రతిఫలిస్తుంది. కాని ఈ అన్ని ప్రతిబింబాల్లో విశ్వం అనే వ్యక్తి - ఒక మనిషి - తనని తను గుర్తించుకోగలడా? కనీసం ఇలా ఒకసారి తను ఆలోచించాడనే విషయమైనా గుర్తుంటుందా? బహుశా తన భవిష్యత్తు ఈ ప్రశ్నపై వచ్చే సమాధానంమీదే ఆధారపడి ఉంటుంది. బుద్ధిబలంమీద విశ్వాసం ఉన్నవాళ్ళు తర్కశక్తి విలువ చూపిస్తూనే ఉంటుంది. కాని సమ్మర్దన లేని అదరగాళ్ళో పెట్టటానికి ధైర్యం ఉండాలి. తనకా ధైర్యం ఒక్కటి ఉంటే చాలని ఆక్షణంలో విశ్వం చాలా సాధారణమైన కోరిక కోరుకున్నాడు. అస్పష్టమైన ఆలోచనలన్నీ అలా ఒక దారికి వచ్చి తృప్తికరమైన ముగింపుకి ఆస్కారమివ్వటంవల్ల అతని మనస్సు తేలిక పడ్డ.

“వనెపూరి కావలండీ, బిస్కెట్లు కావలె కాఫీ అదా, టీయ మంటారా బాబూ?” అప్పుడుండా కొండా ఒకటే ఆకతో ఆ ఎలిమ్యూకు అతనిమీ విశ్వంగారు తనకేదో అతను పరధ్యానంగా వాడు స్పష్టంగా తెలియజెయ్యడు. ఇంతలో చటుక్కున విశ్వం మనసులో ఏదో జ్ఞాపకం మెదిలింది. కోనపల్లిలో మామయ్యకి వారంతట టట ఉంది తను ఎక్కడ్ రైల్

అంతర్వాహిని

చదువుకున్నవాడు — అంటే అయినోళ్ళకింకటిమాట— మామయ్యగారింటికి వెళ్ళాడు. అప్పటినించీ ఆ కారణం తోట అప్పుడప్పుడు జ్ఞాపకం వొస్తూనే ఉంటుంది తనకి. పాపం, ఈసారికూడా తనని వచ్చి రెండు రోజులుండిపొమ్మని ఉత్తరం రాశాడు మామయ్య. ఏమిటో ఆ పల్లెటూరు వెళ్ళే మూడ్ తనకింత ఇవాళ లేదు. పైగా అదో యాత్రా ప్రయాణం. తెలగాణెనించి బస్సులో రావటమంటే అక్కడికెంతో దూరం దాటిన ఏ పిల్లవాన్నో రెండు కళ్ళూ వదవాలి. ఈ మధ్య మటికొస్తు పడ్డదని మామయ్య గారు అయినా వస్తా కిస్తూనే ఉన్నాడు ఇప్పటికి, పైగా వాళ్ళకి కూడా అంత ఇవంలేదు "ఆc, ఏముందిలేదూ అక్కడికి?" అంటాడు. అమ్మ అప్పుడప్పుడు ఓసారి వెళ్ళిరమ్మని అంటూ ఉంటుంది. కింవటి రఘు మాసంలో పద్మ పెళ్ళికి మామయ్య వచ్చినప్పుడు విష్ణూరం చేసిపోయాడు — అసలే దగువుత్ తకి భూమ్యాకాశాలు అంటటంలేదట! ఓ పారి వెళ్ళి రావాలని అనుకున్నాడు విశ్వం. అలా అనుకో గానే "ఎప్పుడు?" అని ప్రశ్న ఉదయించింది. ఎలాగూ విజయవాడ వంచే వచ్చాడు. ఇప్పుడే ఆ ముక్కేదో తీర్చుకుంటే బావుంటుందనిపించింది అతనికి. ఏదైనా అనుకుంటే అది కానిచ్చే దాకా తోచదు విశ్వానికి. వెంటనే హోటల్లో వెళ్ళి సామాను ఓట్టించుకుని సీవన్ బయటికొచ్చి, జట్కా చేసుకుని ఆనందవిలాస్ — బోర్డింగ్ అండ్ లాడ్జింగ్ హౌస్ — కివెళ్ళి ఓగది అద్దెకి తీసుకుని సామాన్లు అక్కడ పడేసి బస్టాండ్కి వెళ్ళాడు. రాగవరం వెళ్లే బస్సు అప్పటికి రెండు వెళ్ళిపోయాయి అని తెలుసుకుని ఓపిగ్గా బస్సుకోసం కాచుకుని కూర్చున్నాడు. అసలే బస్సు ప్రయాణాలు అతనికి తగ్గిపోవి పైగా తను వెళ్లేరోజు కంకరరోడ్డు అంతంత మాత్రమైనదే. ఈ మధ్యనే సంపాదకునకు లేఖల శీర్షికలో విజ్ఞప్తులూ, ఆక్షేపణలూ రావటం రోడ్డుని ప్రజానీకం దృష్టికి తెచ్చాయి ఎలాగైతేనేం, బస్సు వంట బట్టింది. విశ్వంలాగే మరికొంతమంది పడిగాపులు పడి వున్న జనం బస్సుకోసం ఎగబడ్డారు. చేతిలో ఓచిన్న పంచీగా తప్ప ఉండటంవల్ల విశ్వం జనాన్ని తోసుకుని ఫ్రంట్‌సీట్‌లో స్థలం సంపాదించుకున్నాడు, కొంచెం తేలిగ్గానే కుదురుగా కూర్చున్న విశ్వానికి ఆకాశంలో ఆశాదంబరం కొంచెం నశ్యంగా కరిగింది. జీవితంలో ఎన్నిటికోసమో ఆగాలి చివరి దాకా ఆగే ఓపిక ఉన్నవాడికే ఫలితం దక్కుతుంది మొదటిపాఠం చెప్తున్న విద్యార్థిలా విశ్వం మొగికే కళ్లతో జనంవైపు చూశాడు. అయితే అతని సంతోషం ఎంతోసేపు ఉండలేదు. బస్సు కదలబోయే సమయానికి పోలీస్ ఇన్స్పెక్టర్ గారు అల్లంత దూరంలో కనిపించారు. పక్కనున్న కానిస్టేబిల్ బస్సు కండక్టర్ని దూరంనించే సంజ్ఞ చేశాడు బస్సు ప్రయాణీకులు కొందరు విశ్వంవైపు జాలిగా చూశారు కండక్టరు విశ్వం దగ్గిరకొచ్చి బతిమాలుతున్నట్లుగా అన్నాడు

"సార్, ఈసీస్ ఇన్స్పెక్టర్ గారికి రిజర్వ్ చేశాం. దయచేసి ఇలా కూర్చుంటారా?" అని వెనకవైపు ఓచిన్న భాగ్ చూపించాడు విశ్వానికి ఒళ్ళు మండింది.

"రిజర్వ్ చేస్తే ముందు చెప్పక పోయాం?" అన్నాడు.

కండక్టర అతనిమాట వినిపించుకోలేదు. చిగు తప్పనిస్థులుగా వెళ్ళిపోయాడు.

"సార్" అని కొంచెం జాలిగా అన్నాడు డ్రైవర్. ఇన్స్పెక్టర్ బస్సుకి కొంచెం దూరంగా నిలబడాడు. విశ్వానికి ఏం చేయటానికీ తోచలేదు ఇన్స్పెక్టర్ వొస్తాడని బస్సువాళ్ళకి ముందు తెలిదన్నమాట. స్వయం రిజర్వేషన్‌మాట శుద్ధ అబద్ధం. అగ నిజమైతే మొదటనే తనని స్థలంలోకి రానిచ్చేవాళ్ళు కారు. కాని ఇప్పుడేం చెయ్యటం? ఈ గొడవలు తనకి తెలిసినవే. సివిటిప్ సర్వీసు ప్రయాణాల్లో అనుభవించిన పాటే. పేచీ పెట్టుకోటంవల్ల లాభంలేదు. చిరాగ్గా లేచి బస్సు వెనక సీటులో కూర్చున్నాడు. తాత్కాలికాల్లో తాత్కాలికం బస్సులో ఫ్రంట్ సీట్ ఏకీరా అయినా ఖాళీ చెయ్యమని పోటీకు రావొచ్చు అధికారన్ని అనహ్యించుకునే విశ్వం ఆ క్షణాన అధికారం హస్తగతం చేసుకుని విజయంతో గర్వించాలని జీవితంలో మొట్టమొదటిసారిగా అనుకున్నాడు. అయితే అలా అనుకున్నందుకు అతను వెంటనే విచారించక పోలేదు. ఇంత చిన్న చిన్న పరీక్షలకే తను తట్టుకోలేక పోంగి

పోతే తన వ్యక్తిత్వం సంగతేమిటి? "అబ్బ, మనకు పొట్టే ఇబ్బంది" అని స్వగతంలో అన్నాడు విశ్వం.

ఇన్‌స్పెక్టర్ గారు కూర్చోగానే బస్సు కదిలి సాగి పోతోంది. కిటికీల్లోనించి పోతున్న వృక్షాల్లా ఆకాశం పులికి కూలిపడుతున్నారు జనం. ప్రయాణీకుల్లో చాలామంది చదువుసంధ్యలు లేని పల్లెటూరిజనం. మోటుతనం వేషంలో పేకౌక మాటల్లో కూడా ప్రస్ఫుట మౌతోంది. ఎవరో లంకపొగాకు చుట్ట వెలిగిం చాడు. ఆ పొగ ఘాటుగా విశ్వంమీదికి వదిలాడు. తరవాత బస్సు కిటికీల్లోంచి ఉమ్మకున్న ఉమ్మి వేశాడు. గాలికి ఆ తుంపరలు విశ్వం మొహంమీదికి తగి లాయి. అగ్నిహోత్రుడయిపోతూ

"పారెయ్యవయ్యా ఆ చుట్ట"

"ఏంటే?"

"ఆ చుట్ట పారెయ్యమంటున్నాను"

"సిగరెట్టయితే పనికొచ్చుద్దా?" అన్నాడు ఆ ఆసామీ కోపంగా. అంత కోపంలో కూడా విశ్వా నికి నవ్వొచ్చింది. తను అన్నదేమిటి, అతను అర్థం చేసుకున్నదేమిటి? ఇదా తను ఏమిఅంటే ఏం ప్రయో జనం! మనుషులు ఈ కాలంలో కూడా ఇంత అజ్ఞా నంగా ఉంటారని తను అనుకోలేదు. విశ్వం ఏమా ట్లాడకపోటంతో పక్కనఉన్న ఇద్దరు ముగ్గురు కలగచేసుకుని చుట్ట పారెయ్యమని ఆ ఆసామీకి సలహా ఇచ్చారు. అతను వినుకున్నాడో గాని చుట్ట ఆర్పి తలపాగాలో పెట్టుకున్నాడు.

ఊరు వచ్చిందని కండక్టరు కేకేశాడు. బస్సు స్టానుండి విముక్తి పొందాలని తొందరలో విశ్వం బస్సు దిగబోతూ పొరపాటున గేటుపక్క నిల్చున్న ఓ పడుచు స్త్రీ కాలు కొంచెం తొక్కాడు. వెంటనే "మాపలేదండీ, పొరపాటు" అంటూనే ఉన్నాడు. ఆవిడ తారా మండలానికి లేచింది. పక్క వాళ్లుకూడా ఆవిడనే వెనకేసుకొచ్చారు.

"ఆడకూతురు కనపట్టం లేదటయ్యా?" అన్నాడు ఒకాయన.

"ఓయబ్బో, పుర్రకాలు పుర్రకాలా ఈ రోజుల్లో?" అని రిమార్కు చేశాడింకో పెద్దమనిషి.

"కలికాలం బ్రహ్మంగారు ఏనాడో చెప్పారు" అని విచారించాడింకో ఆసామీ.

ఆవిడ పడుచు స్త్రీ కనుక సరిపోయింది కాని లేకపోతే తనకి ఆ రోజుతో భూమ్మీద నూకలు తీరిపోయేవి అనిపించింది విశ్వానికి. గోరంతలు కొండంత లుగా చేసే స్వభావం మనుషులు మార్చుకోలేరేమిటని ఆశ్చర్యం వేసింది అతనికి. ఎలాగో ఆ గొడవనించి తప్పించుకుని రోడ్డుమీద చేతిసంచీతో నిలబడ్డాడు విశ్వం. చెరిగిపోయిన చిన్నబోర్డు కోనపల్లికి దారి చూపిస్తోంది. అక్కడక్కడ చెదురుగా పొలాల్లో మనుషులు కనిపిస్తున్నారు. దూరదూరాన రెండెడ్ల బండ్లు పొలాలకి అడ్డంగా పోతూ ఉన్నాయి. బహుశా గుట్టబండ్లు అయి ఉంటాయి. కంకరరోడ్డు దాటి మట్టి రోడ్డుమీదికి వచ్చాడు విశ్వం. దారి విశాలంగానే ఉంది. బండిచక్రాల ఇనప పట్టీల చారలు రద్దీగల రస్తాయేనని చాటుతున్నాయి. దారికి రెండుపక్కలా బాగా పెరిగిన వృక్షాలు తీర్చిదిద్దినట్టున్నాయి. వాసంత సమీరం హాయిగా వీస్తోంది. మధుమాసశోభ వెల్లివిరు స్తోంది. అంటుమామిడిచెట్లు పువ్వులతో, చిన్ని చిన్ని పిందెలతో కన్నుల పండుగగా కనిపిస్తున్నాయి. అక్కడక్కడ వేపచెట్లు విరబూచి కొమ్మలతో వింజా మరలు వీస్తున్నాయి. దూరదూరాన వృక్షాలు రాలి పోయిన ఆకులతో మోడులుగా కన్పిస్తున్నాయి. దగ్గి రగా ఉన్న చెట్లు ఎర్రటి కొత్త చిగుళ్లతో వసంతో దయాన్ని చాటుతున్నాయి. ఆ ప్రకృతి సౌందర్య సంపదల మధ్యన నడుస్తూన్న విశ్వం ఏదో అతిలోక సౌఖ్యం అనుభవిస్తూ తన్నుతాను మర్చిపోయి కొత్త కొత్త అందాలు అన్వేషిస్తున్నాడు. బారెడు పొడ క్కునా దట్టంగా వ్యాపించిన చెట్లకొమ్మలు, ఆకులు ఎండ సోకనివ్వటంలేదు. ఆకుల సందుల్లోంచి సూర్య కిరణాలు వెలుగుల రవ్వలుగా జారిపడుతున్నాయి. బాటకి ఒకటి రెండు ఫర్లాంగుల దూరంలో కాలువ ప్రవహిస్తోందని ఆ ప్రాంతాల్లో చెమ్మది చెమ్మదిగా బారులుగా ఎగిరే తెల్లటి కొంగలూ, నీటి కాకులూ చెప్పకనే చెబుతున్నాయి. కనుమాపు మేర దూరంలో కొండచాప కనిపించి ఆ దృశ్యాన్ని మరింత రమణీయంగా దిద్దతోంది. కొంచెం దూరంలో ఏరు ప్రవహిస్తోంది. విశ్వం హృదయంలో రస వాహిని పొంగి పొర్లసాగింది. ఎంత కాలం నించో తను బస్తీ దృశ్యాలకి అలవాటు పడ్డాడు. మోటారుకార్లూ, బస్సులూ, సైకిళ్లూ

మకోణాలా, సినిమా థియేటర్లూ, కృత్రిమ పోకడలూ, కావ్యాల్లో క్రమపద్ధతిన పెంచబడిన తోట్లూ, రేడియో సంగీతం, అంగలార్చే నిరంతర సైగ్నల్లాగా అతని మనోవీధిలో ఆవరించి అంతరించాయి ఎన్నాళ్ళకి! తను ప్రకృతి మధ్యన ఒంటరిగా తన్మయత్వంతో నిలబడగలిగాడు! ప్రకృతిసౌందర్యం వ్యక్తిం చలేకపోయినా హృదయం సౌందర్యం పెంపొందుతుంది. మానవుడి నిసర్గమైన ప్రేమ. ఆ సహజమైన సహజ ప్రాకృతిలో భాసిస్తుంది కృత్రిమ వాతావరణంలో నివురుగప్పిన నిప్పులా అంతర్గతంగా వెలుగుతూ ఉంటుంది. విశ్వం గట్టిగా ఊపిరి పీల్చి వొదిలాడు. ఏదో బరువు తన మీద నించి తొలగినట్టుగా ఉంది. తనేదో సత్యం కనుక్కున్నాడు. ఏదో చీకటి తెర తొలగిపోయినట్టయింది. వసంతుడు మంచు తెరలు తొలగించి వస్తే తన మనసుని ఆవరించిన నీలితెరలు తను ఒక్కొక్కటే తొలగించుకుంటున్నాడు ఇప్పటికైనా తను మానవుణ్ణి ప్రేమిస్తున్నాడు నిజమైన ధ్యేయమైన అతని దర్శనం నిరసిస్తున్నాడు అనారోగ్యం దుఃఖం అంతరూ చెయ్యగలిగినవే కార్యకారణాలు అర్థం చేసుకోటంలోనే నిజ్జత ఉంది

ఆలోచిస్తూ నడుస్తున్న విశ్వం మనసులో ఓ సందేహం కలిగింది. వసంత శోభకి హృదయం ప్రఫుల్లితమై ఉదాత్తమౌతుంది నిజం. కాని హేమంతంలో

విశ్వం భావవీధిలో మెరుపు మెరిసింది. ప్రకృతి సౌందర్యమూ జనానికి నిత్యం తను విస్మరిస్తున్నాడు ఎండిన పువ్వుల్లో, రాలిన ఆకుల్లో, తెలిమబ్బుల్లో, మంచు తెరల్లో అందాలు తొలకిసలాడవా? సౌందర్యం ప్రకృతికి సహజం. ప్రేమ మానవునికి సహజం. ఇది రెండూ ముడిపడితే ఇతరేతరాశ్రితాలు విభిన్నమైన వద్ద తను ప్రకృతికి, మనిషికి అవినాభావ సంబంధం కల్పిస్తున్నాడు. తనకు తెలిసిన అనేక విషయాల్లో ఇది నవ్యనూతనమే. ఇది కొత్త సంగతేమీ కాదు. కాని తను ఈ కోణాన అనుభవ పూర్వకంగా తెలుసుకుంటున్నాడు. భావకవి బతుకుగా చేసుకున్న కళారాధకులు ఈ సత్యాన్ని అనుభూతి పొంది ఉంటారు. తను కళారాధకుడు కాకపోవచ్చు కాని కళాకారి కాగలడా? సర్వత్రా సౌందర్యాన్ని దర్శించగలడా?

తను అనుకోకుండా పెద్ద ప్రశ్నే వేసుకున్నాడు. సర్వత్రా సౌందర్య దర్శనం! అన్నిచోట్లా, అన్నిటిలో సౌందర్యం చూడగలవాడు ధన్యుడే. అది ఆదర్శం. రససిద్ధుల కది సాధ్యమేమో. తనలాంటి సామాన్యమానవుడికి సంగతేమిటి? వస్తుతః ఆర్ద్ర హృదయుడైతే అప్రయత్నంగానే రసానుభవం పొంది జీవితంలో పూలబాటలు పరుచుకుని సాదరంగా ఇతరులకి ఆతిథ్యమిచ్చి జీవితసౌఖ్యం పంచుకుంటాడు. కాని ఈ రోజుల్లో అంతటివారున్న ఎంత మంది!'

ఏ మామిడికొమ్మమీదినించో కోయిల కుహూమంది.

ఆ మధుర సంగీతం విశ్వం ఆలోచనల్ని పారద్రోలింది. ఆ సంగీతం వినిపించినవైపు తలెత్తి చూశాడతను

మళ్ళీ కొమ్మమీది కోయిల కుహూమంది. పరవశించాడు విశ్వం. ఆ సంతోషంలో కొంటెంగా తను కూడా 'కో' యన్నాడు

ఎవరో రైతు కాబోలు విశ్వం పక్కనుంచి వెళుతూ "మంచిదేగా?" అన్నాడు

అంతలో ఏదో ఎగతాళి గోచరించింది విశ్వానికి "ఏం ఊరక?" అన్నాడు వెక్కిరించినట్టు. ఆ రైతు కొంచెం వింతగా చూసి ఏదో అనబోయాడు. విశ్వం సమాధానం చెప్పకుండా ముందుకి వెళ్ళాడు. మరుక్షణంలోనే తను అలా అన్నందుకు అతను విచారించాడు. అలా అనటం పల్లెలో రివాజే. తను అవతలరంగా తొందరపడి అపార్థం చేసుకుని అగౌరవంగా సమాధానం చెప్పాడు. తరుచు మనుషుల లోపాలే వాళ్ళ అపార్థాలకి కారణాలు. ఇతర్ల మీద తను లోపాల ఫలితాలు రుద్దటం ఘోరం. విశ్వం తన ప్రవర్తనకి సిగ్గుపడ్డాడు.

కొద్దిమలుపు తిరిగేసరికి బాటమీద కొంచెం దూరంలో ఏదో పనిలో నిమగ్నులైన జనం కనిపించారు. మరి కొంచెం దగ్గిరికి వొచ్చేసరికి వాళ్ళంతా రోడ్డుమీద కంకర వేసే పనిలో ఉన్నారని గ్రహించాడు విశ్వం. అతనికి కొంచెం ఆశ్చర్యం వేసింది. వాళ్ళెవరూ కూలీజనంలా లేరు. అందరూ యువకులు. విద్యార్థుల్లా కనిపిస్తున్నారు. పూర్తిగా దగిర

కొచ్చేవరికి విద్యార్థులకి అసలు సంగతి తెలిసింది. కాళ్లేం విరూ కాలేజీ విద్యార్థులు కాలేజీ సాంఘిక సేవా సమితి సేవా శిబిరం ఈ సారి ఈ ఊళ్లో పెట్టారన్న మాట. విశ్వం వినోదంగా కొద్దు విద్యార్థుల కార్యక్రమం చూస్తూ నిలబడ్డాడు. ఇంతలో ఆ శిబిరం నిర్వహించే కాలేజీ అధ్యాపకుడు అటు వైపుకి వచ్చాడు. విశ్వం అతనికి పాత విద్యార్థి. 'నమస్కారం మాస్టారూ!' అన్నాడు విశ్వం

"ఏమోయ్, ఇలా వచ్చావు, ఏంచేస్తున్నావిప్పుడు?" అడిగాడాయన

"ఎకనమిక్స్ ఆనర్స్ పరీక్షకి కట్టానండి"

"అలాగా బాగా రాశావా?"

"బాగానే రాశానండి."

"సంతోషం. ఇలా వొస్తున్నావేమిటి కథ?"

తన మేనమామగారు అక్కడనీ, చుట్టపు చూపుగా చూసిపోదామని వచ్చాననీ చెప్పాడు విశ్వం. ఆ అధ్యాపకుడు కొంచెం దమువుతీసుకొని అన్నాడు

"అయితే నువ్వు ఒకపనిగా ఈ కూరవాడికి మరి మా కూరివనిలో నువ్వు లేకుండా ఎలా? శ్రమదానం చేసితీరాలిసిందే!" అన్నాడు.

విశ్వం చిరునవ్వు నవ్వాడు. తను ఆ కాలేజీలో చదివినప్పుడు ఇటువంటి కార్యక్రమాల్లో ఎన్ని పాల్గొన్నాడు మాస్టారుగారు అవి ప్రత్యేకించి ఆ జ్ఞాపకంతోనే బలవంతం పెడ్తున్నారని తనకి తెలుసు

"ఏమిటోయ్ తటపటాయిస్తావు అదిగో, ఆ పాత ఫ్రెండ్సుకో పద నేనూ వొస్తున్నాను" అని హుషారిచ్చాడు అధ్యాపకుడు ఆయనమీద గౌరవంవల్లనైతేనేం, ఆ సమయంలో తనకి ఉత్సాహం కలగటం వల్లనైతేనేం విశ్వం రంగంలోకి దూకాడు.

ఉదయం మూడు తొమ్మిదిన్నర గంటలు కావస్తోంది. అలిసిపోయాడు విశ్వం. పార పక్కన పడేసి తన దేహం చూసుకుని అదిరిపోయాడు తెల్లటివస్త్రా ప్రోజులూ ఎర్రగా అయిపోయాయి. నలిగిపోయాయి. ఈ అవతారంలో మామయ్యగారింటికి వెళ్లటం ఎలా? తనకి ముందుచూపు లోతిగా తక్కువ. తనని చూడగానే మామయ్య "ఏమిటోయ్, గృహింగ్ డూ తీ వా?" అనడుగరా! ఏంచేయటం? అప్పటంలో గాని, ఇంకెక్కడగాని ఇంటికి వెళ్ళలో పువ బట్టలు మార్చుకోటం అసంభవం.

"ఏమోయ్, వదతా నేమిటి?" అన్నాడు అధ్యాపకుడు.

"అవునండి"

"అలసిపోయావు వెళ్లు మళ్ళీ కలిసిస్తావుకదూ విస్ యూ గుడ్ లక్" అన్నాడాయన.

విశ్వం సాంపుతీసుకుని కాళ్ళీడ్చుకుంటూ తల వొంచుకుని ఇల్లు చేరుకున్నాడు. మామయ్య ఇల్లు తనకి బాగా గుర్తే పెద్ద మర్రిచెట్టు దాటగానే చెరువు, చెరువు పక్కనే ఉన్న పెద్ద మండువాఇల్లు. అదే ఆయన నివాసం

సంకోచిస్తూ ఓరగా వేసి వున్న తలుపు నెట్టి లోపలికి ప్రవేశించాడు విశ్వం పెద్ద అరుగూ,బాదం చెట్టూ, పూలమొక్కలూ, ఓమూల గొడ్లపాకా అన్నీ తనకి బాగానే జ్ఞాపకం ఉన్నాయి.

గొడ్లదగ్గర మోకాలి వరకే లాగ బట్టలుకట్టిన గడ్డి పరకలు దులుపుకుంటున్న వెంకట్రామయ్యగారు తలుపు చప్పుడు విని తలెత్తిచూసి కేకేశారు.

"ఎవరోయ్ అది?"

గోనెకి పిడకలు కొడుతూ ఆ కేక విని సీతమ్మగారు వెనక్కి తిరిగి విశ్వంవైపు ప్రశ్నార్థకంగా చూసింది

పడమరదిక్కున ఒకమూల బావిదగ్గర మీద బట్టలు జాడించుకుంటున్న అమ్మాయి, జానకి, ముంగురులు వెనక్కి తోసుకుంటూ, స్వేదబిందువులు తుడుచుకుంటూ పక్కకి తిరిగిచూసింది.

పలుగు వేలమీద పొడుచుకుంటూ, ఎగకట్టిన పంచెలో నిలోంచి అప్పుడే వొస్తున్న నూరి విశ్వం వైపు పరకాయించి చూశాడు.

చిల్లిందర్నీ చూసి విశ్వం చిరునవ్వు తెచ్చుకుని పెదిమలు కదిలించబోయే లోపుగా వెంకట్రామయ్యగారే కేకేశారు.

"ఓరి నువ్వట్రా" మన విశ్వమేనట్రా, అలా చూస్తారేం?"

"అంతా బాగున్నారా బాబూ?" అంది సీతమ్మ

అంతర్వాహిని

"ఊ, బాగానే వున్నారత్తయ్యా" అన్నాడు విశ్వం. వెంకట్రామయ్యగారు పకపక నవ్వుతూ, "ఇకేం చేస్తుంటావ్?" అన్నారు

"ఎక్కడ పడ్డావయ్యా బాబూ?" అన్నాడు సూరి

"కాళ్ళు కడుక్కోటానికి వేడి నీళ్ళివ్వవే జానకీ, అలా పిచ్చి మొద్దల్లే చూస్తావేం?" అంది సీతమ్మగారు.

విశ్వం ఉక్కిరిబిక్కిరి అయాడు.

జానకి చెంబులో నీళ్ళుతెచ్చి దగ్గిర పెట్టింది. ఆమెవైపు అప్రయత్నంగా చూశాడు విశ్వం. తలంటి పోసుకున్నట్టుంది జుట్టు చుట్టచుట్టుకుని వదులుగా ముడివేసుకుంది. చెంపలమీద ముంగురులు జారిపడు తున్నాయి. శరీరం తీగలా వంగి స్ప్రింగ్ లా చివాలున మళ్ళీ వెనక్కి వెళ్ళింది.

"ఈ అమ్మాయి మన జానకేనా?" అన్నాడు విశ్వం. ఆ మాటలు అతని నోటవెంట ఎలా జారాయో అతనికే తెలియదు.

"మంచున్న పళంగా పెళ్ళి చేసెయ్యాలి లేకపోతే, అలా భయపడతావేం, ముందు కాళ్ళు కడుక్కో" అంది సీతమ్మగారు ముసిముసి నవ్వులతో.

విశ్వం సిగ్గుపడ్డాడు. చెంబెడు నీళ్ళూ కాళ్ళమీద దొర్లించుకుని అక్కడికి చేరువలోనే వాల్చివున్న మంచంమీద కూలబడ్డాడు. జానకి ఎంతలో ఎంత మారిపోయింది! పన్న పెళ్ళికి వెళ్ళినప్పుడు చూశాడు గాని జానకిని చూడలేదు. ఏదో కారణంవల్ల రావటానికి వీలుపడలేదన్నారు ఇంతలోనే గుర్తుపట్టటానికి వీల్లేకుండా మారిపోయింది ఎంత ఆశ్చర్యం!

"ఈ విషయమంతా ఏమిటో చెప్పనేలేదే!" అన్నాడు సూరి. విశ్వం ఆలోచించి తేరుకుని జరిగిన విషయం చెప్పి అన్నాడు.

"ఛ ఛ వెధవపని, ఇక జాతకాల్లో పడ్డాను. ఊళ్ళోకి రావటానికే సిగ్గుపడి చచ్చాను అనుకో"

సూరి బిగ్గరగా నవ్వాడు

"మా సొంత పనులకోసం ఒళ్ళు విరుచుకుంటూ అదే ఎంతో గొప్ప అని మేమూ, అందరూకూడా అనుకుంటుంటే నువ్వు ఇతర్లకోసం శ్రమపడికూడా సిగ్గు పడతావేమిటోయ్ బాబూ?"

ఆ మాటల్లో ఏదో అర్థం తెలుసుకున్నట్లు తెలిసి వెలుగు కనిపించినట్టయింది విశ్వానికి. తనుపొరబడ్డాడు తను ఎంతసేపటికీ తననుగురించి ఇతర్ల దృష్టులు ఆధారంగా ఆలోచించటం ఎందుకో తనకి అర్థంకావటం లేదు తననుగురించి తన అభిప్రాయంకంటె ఇతర్ల అభిప్రాయాలకి విలువ ఇస్తున్నాడు. అంటే తననుగురించి ఇంతవరకూ ఒక నిర్దిష్టమైన అభిప్రాయం తనకి లేదన్న మాట. విషయం తెలిస్తూ వెంకట్రామయ్యగారు అడిగారు.

"ఎక్కడినుంచి రావటం?"

"వాల్తేరు నించి"

"ఏం, అంత బుద్ధి పుట్టిందే? ముందురాస్తే బండి పంపేవాణ్ణిగా"

"ముందు అనుకోలేదు"

"అంటే ఎగ్గొట్టాలనే అనుకున్నావన్నమాట పదలే, ముందు స్నానం చెయ్యి తరవాత తీరిగా మాట్లాడుకుందాం. పండక్కైనా వచ్చావు, అదే చాలు"

సూరి స్నానాలగదికి దారితీశాడు. విశ్వం అనుసరించాడు

స్నానంచేసి బట్టలు వేసుకుని హాల్లోకి రాగానే బల్లమీద అద్దం, గవ్వెన్నా పెట్టి వెళ్ళింది జానకి మళ్ళీ వెంటనే వచ్చి "హేరాయిల్ సీసా బల్లమీద పెట్టి వెళ్ళిపోయింది.

"ఇవన్నీ నాదగ్గర వున్నాయి"

"ఇక్కడా వున్నాయిగా"

విశ్వం ఇంకేమీ అనలేదు. జానకి కూడా అక్కడ లేదు. ఏదో మాటాడాలనిపించింది విశ్వానికి కాని ఏదో అడ్డుపడుతోంది ఈ జానకితో చిన్నప్పుడు మొన్నటిదాకా తను అంత స్వేచ్ఛగా మాట్లాడింది వయసులో మార్పు ఎన్నెన్ని విషయాల్లో మార్పు తెస్తుంది!

వరండాలోకి వచ్చాడు విశ్వం. అప్పటికే పేపరు తెచ్చినట్టుంది వెంకట్రామయ్యగారు పడక కుర్చీలో కూర్చుని చదువుతున్నారు. పలుగుతో తేలిగ్గా పాత కొబ్బరికాయల పీచు తీస్తున్నాడు పాలేరు వెంకన్న. సూరి సహాయం చేస్తున్నాడు

"ఏమిటి మామయ్యా విశేషాలు?"

వెంకట్రామయ్యగారు తలెత్తి చూసి "కూర్చోరా" అన్నాడు.

ఇంతలో సీతమ్మగారు వచ్చి కాదంబాలు ఒకటి అందిస్తూ, "ఇదికొంచెం నోట్లో వేసుకో నాయనా" అంది

"ఏమిటత్తయ్యా ఇది?"

"ఉగాది పచ్చడి."

విశ్వం మాట్లాడకుండా రుచిచూశాడు

"కొత్తసంవత్సరం నీకు బాగా రాణిస్తుంది లేవోయ్" అన్నారు వెంకట్రామయ్యగారు

"మీ అందరికీ కూడా" అన్నాడు విశ్వం

అప్పుడేవొస్తున్న సూరి అందుకున్నాడు "మా కేమిటిలే, నీకు మంచి గిరాకీ తగుల్తుంది సంవత్సరం పొడుగునా సాంఘికసేవ చేస్తూనే ఉంటావులే"

నవ్వాడు విశ్వం

ఏడాదికి తొలికోతాల తొలిఘడియలు సంతృప్తికరంగానే గడిచాయి తనకి. ఈ కొత్తసంవత్సరం పాతబడేసరికి తన జీవితంలో ఏ యే మార్పులు జరుగుతాయో! తీపి, చేదు, వగరు, పులుపుల మిశ్రమమే జీవితం అని ఉగాది పచ్చడి హెచ్చరిక చేసింది. అందులో వేసిన ఆ రోటి కొత్త ఫలపుష్పాలు జీవితపు కొత్త అనుభవాల సంపుటికి ప్రారంభోత్సవం చేశాయి

2

భోజనానంతరం కాసేపు పిచ్చాపాటీ మాట్లాడుకుని మంచంమీద వెన్ను వాల్చగానే తెలియకుండానే కునుకు పట్టింది విశ్వానికి. లేచి చూస్తే సూర్యుడు పడమటికి తిరిగి ఉన్నాడు. రిస్ట్‌వాచీ చూసుకున్నాడతను. అప్పుడే నాలుగు దాటింది. అంతా పనులమీద ఉన్నట్టున్నారు. దగ్గిర ఎవరూ లేరు. కొంచెం దూరంలో పాలేరు వెంకన్నమాత్రం కొబ్బరికాయల పీచు తీసే పనిలో నిమగ్నుడై ఉన్నాడు. అతనిని చూడగానే విశ్వానికి జాలేసింది పండగపూట కూడా అతనికి పని తప్పదల్లే ఉంది

విశ్వం నిద్ర లేవటం వెంకన్న చూశాడు.

"ఏం బాబూ లేచారా?" పలకరించాడు.

"ఊఁ" అన్నాడు విశ్వం.

వెంకన్న ఓ కొబ్బరి బొండం జాగ్రత్తగా చెక్కి రంధ్రం చేసి విశ్వాని కిస్తూ అన్నాడు.

"దాహం పుచ్చుకోండి, బాబూ. మా చెడ్డ ఎండగా ఉంది"

విశ్వం అడ్డు చెప్పలేదు

"మన తోటలో కాయేనండి ఇయ్యాలంటే ఊళ్లో వాళ్లు ఎగబడతారనుకోండి"

మన తోట !

ఇద్దర్నీ కలిపి మాట్లాడుతున్నాడు వెంకన్న. నిజానికా తోట ఇద్దరిలో ఎవరిదీ కాదు పాపం, శ్రమ చేసేది తనే. కనక అదోరకమైన తృప్తి పొందుతున్నాడు కాబోలు ఈ దేశంలో శ్రమకి ఫలితం దక్కటం అంత సులభంగా జరిగేది కాదు. సానుభూతి చూపిస్తూ అన్నాడు

"పండగనాడుకూడా పనేనా. టోయ్, హాయిగా విశ్రాంతి తీసుకోక?"

"పండగైతే పని చేయకూడదా బాబు! పని చెయ్యకపోతే నాకు వొళ్లు ఇరగొట్టినట్టుంటది"

"అంత చెయ్యాలని ఉంటే సొంత పనేదైనా చేసుకోకూడదూ?"

"ఇది సొంత పని కాదంటండీ?"

అమాయకుడల్లే ఉన్నాడు అంధ్రదేశం రాజకీయంగా ఎంతో ముందున్నదని తను అనుకుంటున్నాడు చైతన్యవంతమైన ప్రజ అని గర్వపడేవాడు. పీడిత శక్తుల్ని గురించి ఏమీ తెలియనట్టు మాట్లాడతాడేం ఇతను!

"నువ్వు వట్టి అమాయకుడివోయ్"

వెంకన్న చిరునవ్వు నవ్వాడు.

"అయితే ఆ తప్పు ఆసామీగారిదేనండి. అది తోటే చెప్పండి ఆమాట"

నిర్ఘాంతపోయాడు విశ్వం. ఇతనేదో వ్యంగ్యగర్భితంగా మాట్లాడుతున్నాడు అతనలా అంటాడని తను ఏమాత్రం ఊహించలేదు.

"అంటే?" అన్నాడు అర్థం కానట్టు తెలియజేస్తూ.

అప్పుడే అటువైపు వస్తున్న సూరివైపు చూపిస్తూ అన్నాడు వెంకన్న.

అంతర్వాహిని

"అడుగో చిన్నాయన వస్తున్నాడు అంటున్నా అడగండి. ఏం చిన్నయ్యా, నన్ను క్రికెటులోన్లే చేసింది ఎప్పుడు, మళ్ళీ చెప్ప"

విశ్వం అప్రతిభుడయ్యాడు. మనుషుల పైకి కన బడేటంత తెలివితక్కువ వాళ్ళు కారు' సూరి నవ్వుతూ అడిగాడు.

"ఏమిటి బావా నీ సందేహం?"

"ఏం లేదులే"

వెంకన్న వైపు తిరిగి సూరి అన్నాడు

"వెంకన్నా, కడవలో నీళ్ళు పెట్టు బావ ముఖం కడుక్కుంటాడు"

విశ్వం లేచాడు వెంకన్న నీళ్ళన్నీ ఇచ్చాడు ఆ చల్లటి ఉదకం తగలగానే నిద్రమత్తు పూర్తిగా తొలగిపోయి శరీరంలో కొత్తశక్తి వచ్చింది విశ్వానికి.

వాడికి కాఫీ కప్పుతో వరండాలో నిలబడి తట పటాయించటం చూశాడు విశ్వం దగ్గరికి వచ్చాడు. అతను కాఫీ కప్పు బల్లమీద పెట్టి వెళ్ళిపోయాడు. ఈ కొత్త దనం ఏమిటో అసహజంగా కనిపించింది విశ్వానికి

కాఫీ త్రాగాడు

"ఊరిమీద తిరగటానికి సిద్ధమేనా?" అన్నాడు సూరి

"మావయ్య ఏడీ?"

"ఏదో పనిమీద బయటికి వెళ్ళాడు. అలా తిరి గొద్దాం పద, ఓపిక ఉంటే."

ఇద్దరూ బయల్దేరారు. ఎదురైనవాళ్ళు విశ్వం వైపు పరకాయించి చూస్తున్నారు నడుస్తూ ఊరిని మళ్ళీ పరిశీలించాడు. బోడిమెట్టు అరుగు కట్టారు దగ్గరలో ఒక పెద్ద దుకాణం లాంటి కొట్టు ఒకటుంది. దానికెదురుగా ఉన్న ఓ చిన్న పెంకుటింటిముందు 'యువజన గ్రంథాలయం' అనే బోర్డు ఉంది మర్రిచెట్టు అరుగుల్లోంచి దూసుకొచ్చిన కర్రలకి ఏవో రాజకీయ పార్టీల జెండాలు కట్టబడి కొంచెం ఎత్తుగా కని పిస్తున్నాయి దూరంలో గుడి గోపురం, ధ్వజస్తంభం కనిపిస్తున్నాయి గుడికి పక్కగా ఉన్న ఖాళీస్థలంలో కొంత మంది గుమిగూడి ఏవో ఆటలు ఆడుకుంటు న్నారు. ఈ దృశ్యాలన్నీ విశ్వం పరీక్షగా చూస్తు న్నాడు కాని, సూరి కళ్లు ఎదురుగా రచ్చబండమీద ఉన్న యువకులమీదే ఉన్నాయి వాళ్ళని పిలవగానే విశ్వానికి అందర్నీ పరిచయం చేశాడు. వాళ్ళందరికీ ఏవేవో కొత్త సంగతులు చెప్పి వాళ్ళలో ఉత్సాహం కలగచేయాలని మొదట విశ్వం అను కున్నాడు కాని కొద్ది నిముషాల సంభాషణ తరవాత వాళ్ళెవరూ తను మాట్లాడేది సరిగా వినటం లేదని విశ్వం గ్రహించి ఆ ప్రయత్నం విరమించుకున్నాడు. మరికొంతసేపటికి తను అనే ఓ కొత్త వ్యక్తి అక్కడ ఉన్నాడనే విషయమే వాళ్ళు పట్టించుకున్నట్టు లేదు తనకి తెలిసొచ్చి ప్రకులోంది లేకపోతే, మ్యాచులు కమిటీ మెంబర్ల గొడవలూ, గుడి మరమ్మత్తు వివరాళ్ళ కైంకర్యాలూ, బంజరు తగాదాలూ మొదలైనవన్నీ తన కెందుకు?

విశ్వం విసుగుదల కనిపెట్టి సూరి లేచి నుంచున్నాడు.

"ఉళ్ళో కుడిఎగిర పోటీలుపడి చేసుకుడు అనుకున్నార్ట, చూద్దాం పదండి" అని హెచ్చరించా డతను మిత్రుల్ని కొంతమంది నిరాశపరచారు. చివరికి ఎక్కువమంది కదలడానికి నిశ్చయించుకుని కోడిపందెం జరుగుతున్న చోటికి వెళ్ళారు.

ఆట మంచి జోరుగా ఉంది. జనం ఉద్రేకం. అటూ ఇటూ పైకం పారేస్తున్నారు ఉద్రేకాలూ, ఆవేశాలూ పెరుగుతున్నాయి ఆటగాళ్లు రాను రాను వల దగ్గరికే కొట్లాడుకుంటున్నారు. సూరికి విల్చుకవాడు పోయింటు ఇవ్వటమో, లేకటమో జరుగు తోంది గాని దూరికి రావటం లేదు

ఉన్నట్టుండి పెద్ద సందడలం రేగింది "ఏమి టేమిటి?" అంటున్నారు కొంతమంది. "ఘోరం, అన్యాయం" అని ఖండిస్తున్నారు మరి కొంతమంది.

"ఏం జరిగిందిరా సూరీ?" ఆదుర్దాగా అడిగాడు విశ్వం

"తలకాయ పగిలింది" అన్నాడు సూరి తాపీగా, అదేం పెద్దవిషయం కానట్టు

జనం మూగుతున్నారు.

"ఎవరిది?"

"ఎవరిదో లే. చూడలేమంత్రం నీకేం తెలుస్తుంది."

"అంత దురుసుగా అనకపోతే యేం?"

"నీకే విషయాలు తెలియాలనే అంతా ప్లాను ప్రకారమే జరిగింది."

"అంటే, ఇలా జరుగుతుందని నీకు ముందే తెలుసా?"

"ఊహించాను. ఒకమాట చెబుతాను విను. ఇక్కడ ఆకస్మికంగా ఎవరికీ ఏమీ తెలియకుండా జరిగే విషయాలు చాలా తక్కువ."

"అసలేం జరిగింది?"

"చెప్పాను కదా! వలకోతా కొట్టటం దేనికి జరిగిందని? అందరూ మామూలుగానే ఏ మత్తులోను, పాపం! ఓడించి గెలిచామన్నట్లు ఆట ఏర్పాటు చేశారు, ఓడిపోయారు అదీ సంగతి."

"ఏమిట్రా ఈ తగాదాలు చిన్న పిల్లల్లాగా?"

మూర్తి నవ్వాడు పొడిగా

"పార్టీలు బాబా పార్టీలు."

"ఏం పార్టీలు?"

"ఏ రాష్ట్రమైతే ఏం తల పగలగొట్టుకోటానికి? ఏవో పార్టీలు పట్టుకుని ప్రయత్నేటుంటే"

సందళనం పెద్దదైంది. మాటలు రెండువైపులా తూలుతున్నారు. సర్దటానికి మధ్యవర్తిగా ఎవరూ ప్రయత్నిస్తున్నట్టు లేదు. వ్యవహారం చేతులు కలిపే దాకా వొచ్చేట్టుంది

"సర్దుబాటు చెయ్యటానికి ప్రయత్నిద్దాం పద" అన్నాడు విశ్వం

"ఇక్కడ నీ మాట ఎవరూ వినరు"

"చూద్దాం"

"లాభం లేదు ఇంకో రహస్యం చెప్పమన్నావా? ఇక్కడ సర్దుబాటు చేసేట్టు కనిపించేవాళ్ళకి వ్యవహారం అంత త్వరగా సరుబాటు కావటం ఇష్టం వుండదు ఏ మిస్త జరిగి కొత్త తమాషా చూస్తేగాని వాళ్ళకి తృప్తివుండదు. పన్ను లేకుండా వినోదం చూడొచ్చు కదా మరి." వ్యంగ్యంగా నవ్వాడు మూర్తి

"ఇలా ఊరికేవుంటే మనం ఆ తరగతిలోకే చేరతాము" అన్నాడు విశ్వం

"నామాట విని నువ్వు కాసేపు ఆ సుశ్లోకుడో చేనిప్పాకే వొస్తా" అని చేసి విశ్వం సమాధానం కోసం ఎదురు చూడకుండానే గుంపులో కలిసి ఓ వారివద్దక్కి వెళ్ళి గిన్నెగ్గా వెళ్తున్నట్టుగా చెయ్యి ఊపాడు. ఈ ఉద్రేకానికి విశ్వం మనసు కొంచెం దెబ్బతింది. అతను ప్రశాంతంగా పడిన్నట్టే అనుకుని చేయపోగానే జనం చాలించుకుంటూనే ఊరికే పోతున్నారు

కొంతదూరం వచ్చి ఆగాడు విశ్వం. ప్రశాంతమైన కంఠం వినిపిస్తోంది. పురాణకాలక్షేపం జరుగుతోంది

అఖిలరూపములు దనరూపమైనవాడు
ఆదిమధ్యాంతములు లేక యడరువాడు
భక్తజనముల దీనుల పాలివాడు
వినడె చూడడె తలపడె వేగరాడె

గజేంద్రమోక్షం. అలాగే వింటూ నిలబడ్డాడు విశ్వం. చిన్నప్పుడు తను కంఠోపాఠం చేసిన పద్యం. అప్పుడు తనకి అర్థం తెలియదు. ప్రాచీన పద్యమని తెలుసు. స్ఫూర్తి తెచ్చుకున్నాడు రెండవపాదం..

కలుగఁడే నాపాలికలిమి సందేహింపఁ
గలిమిలేములు లేక కలుగువాడు.

తనకి చాలా ప్రీతిపాత్రమైన పద్యం ఏదో హాయిగా ఉంటేది దగువుగుంటే. అప్పుడు తనకు భక్తి అంటే ఏమిటో తెలియదు కనుక అది ఉండాలనుకునేవాడు కాని ఇప్పుడు తను పూర్వపు విశ్వం కాదు యుక్తాయుక్తాలు తెలిసినవాడు. పూర్వాపరాలు విచారించగలవాడు ఇప్పుడా పద్యం వింటుంటే తనకి పూర్వపు అనుభూతి కలగటం లేదు.

పురాణ కాలక్షేపం జరుగుతూనే ఉంది

"లావొక్కింతయు లేదు ధైర్యము విలోలంబయ్యె.." విన్నముడై గజేంద్రుడు వేడుకుంటున్నాడు. అలా వేడుకోటం విశ్వానికి ఇష్టం లేదు.

ఆలోచిస్తూ నిలబడ్డాడు విశ్వం. కొంచెం సేపట్లో పురాణం పూర్తయింది. మంగళహారతులు వినిపిస్తున్నాయి. ఒక్కొక్కరే బయటికి వస్తున్నారు. గుడిలోపలికి వెడితే మండపంమీద హాయిగా కాసేపు కూర్చోవచ్చునని అనిపించింది విశ్వానికి. నెమ్మదిగా అడుగులు వేసుకుంటూ చేరబోయాడు. అలా నడుస్తూ యాధాలాపంగా తలెత్తి చూసి, మళ్ళీ అలాగే అటుదిక్కే చూసి నిలబడిపోయాడు. ఎవరు. జానకి! పట్టుచీర కట్టుకుని అరచేతిలో పళ్లెం బుజా

నికి సమీపంగా పట్టుకుని ఎడం చేతిలో పూలసజ్జతో భాగవతారిణిలా కనిపిస్తోంది జానకి జడలో పద్మగన్నేరుపూలు మెరుస్తున్నాయి. ఈ వేషం చూసి ఆశ్చర్యపోయాడు విశ్వం. అతనిని ఆసక్తిగా చూసి జానకి కొంచెం చకితురాలై అడిగింది.

"మూకేమీ?"

ఒక్క క్షణం పాటు మాటరాని అన్నయ్యగారిని, ఇంకో సారి రారే అని పిలుస్తుంది జానకి

"ఎక్కడికో వెళ్లాడు"

"గుడికి వస్తావా?"

"ఊఁహూఁ"

"ఏం?" కొంచెం ఆశ్చర్యపడి అడిగింది జానకి

"నాకు కనపడదు కదూ"

జానకి అర్థమైంది

"పూజారి ఉన్నాడు" అంది కొంచెం కొంటెగా.

"ఆ కాలింగ్ బెల్ కొట్టటానికి నాకు ఓపిక లేదు"

"మాటలు నేర్చుకున్నావే!"

"నువ్వు భక్తురాలివి కాబోలు"

"నీకు భక్తి లేదా?"

"చెప్పులమీద ఉంది"

జానకి ముఖం చిట్లించుకుంది.

"సరిగ్గా మాట్లాడరాదూ?"

ఇంటిదగ్గర విడిచిపడి ఇక్కడ ఒంటరిగా ఉన్నప్పుడు ఇంత స్వేచ్ఛగా ఆమె మాట్లాడటం విశ్వానికి ఆశ్చర్యంగా ఉంది. కొత్తలని తెచ్చి పెట్టుకునే లక్షణం కొత్తపోతే అసలు నిగ్గేమిటి!

"నాకు నమ్మకం లేదు ఇటువంటి వాటిమీద." అన్నాడు విశ్వం.

"అలా చెప్పు"

"నేను రోజువారి వర కాలక్షేపానికి వస్తానని నువ్వు భయపడుతున్నట్టున్నావే"

"ఊఁహూఁ."

"ఏం? మరి నాకు భక్తి లేదుగా?"

"మంచివాళ్లకి భక్తి ఉన్నా లేకపోయినా పరవా లేదుట"

"నేను మంచి వాడినా?"

"కాదా?"

"కాదేమో! నీకేం తెలుసు?"

"మంచి వాడివి కాకపోతే టికెట్ పారేసుకున్న వాళ్ళకి సొంత డబ్బుతో నిరుకొనకుండా టికెట్ కొనిస్తావా?"

అప్రతిభుడయ్యాడు విశ్వం.

"అలా కొయ్యబారి పోతావేం?" అంది జానకి నవ్వుతూ

"ఈ విషయం నీకెలా తెలుసు?"

"ఇటువంటివి తెలియకుండా ఉంటాయా?"

"నే నెవరికీ చెప్పలేదే! కొంపతీసి ఆ అమ్మాయి కూడా ఈ ఊరేనేమిటి?"

"ఊఁ"

"నీకు తెలుసన్నమాట ఆమె ఎవరో"

"ఊఁ"

"ఎవరు?"

"ఎవరైతే ఏం?"

"పూర్తిగా తెలుసుకుందామని, ఆ అమ్మాయి ఎవరైతే ఏంగాని ఉద్యోగార్థి కాదా మట్టుకు లేదని మనిషి, జానకీ"

జానకి కొంచెం ఆశ్చర్యంగా అంది.

"కాదు!"

"కాకపోవటమేమిటి? అంత సహాయం చేస్తే కనీసం కృతజ్ఞతయినా చెప్పలేదు"

"ఓహో, అందుకే నువ్వు పొద్దస్తమానం చేసావన్నమాట."

విశ్వం కొంచెం సిద్ధపడ్డాడు. తనేదో మహాపరాధం చేసినట్లు మాట్లాడాడు తన ఉద్దేశం అదికాక పోయినా

"చెల్లాయి కాదు, సంగతి తెలుసుకున్నావు. పైగా నేనేదో అబద్ధం చెప్పుకున్నానని అనిపిస్తుంది. వాళ్ళ పనైనట్లు ఆమె అబద్ధాలాడదు కాబోలు, పాపం."

"అవును" అంది జానకి.

"అంతే కాక్రెం!" అన్నాడు విశ్వం కొంచెం ఉక్రోషంగా. "ఇంతకీ ఆ అమ్మాయి ఎవరో చెప్పావు కాదు!"

"ఏంకే కృతజ్ఞత తెలియచెయ్యాలని ఉత్తరం రాస్తావా? ఆ అమ్మాయిపేరు జానకి."

తెల్లబోయాడు విశ్వం అతనికళ్లలో అపనమ్మకం గోచరించింది.

"జానకా?"

"అవును. జానకి, అంటే నేనే."

నవ్వింది జానకి, కొద్దిక్షణాలు ఏమీమాట్లాడలేక పోయాడు విశ్వం

"నిజమా! నేను గుర్తుపట్టలేకపోయాను."

"అందుకే నువ్వు మంచివాడివి."

"నువ్వు రాజమండ్రి ఎందుకు వెళ్లావు?"

"వదిన మాఇంటిపక్కన ఒక డిప్యూటీ పంచాయతీ ఆఫీసర్ గారుండేవారు. ఆయన భార్య నాకు ముఖ్యస్నేహితురాలు. ఆ అమ్మాయి పెళ్ళికి నన్ను తప్పక రమ్మనమని బలవంతం చేస్తే వెళ్లాను. వాళ్లు ఈమధ్యనే రాజమండ్రి బదిలీమీద వెళ్లారు."

"అలాగా ఒంటరిప్రయాణమంటే నీకు భయం లేదన్నమాట."

"భయమెందుకూ? పెద్దపులి ఎత్తుకుపోతుందా? పొలానికి ఎన్నిసార్లు ఒంటరిగా వెళ్ళి రావటంలేదు!"

"టికెట్ పోతే మరి అంత గాభరాపడ్డావేం?"

జానకి సమాధానంచెప్పలేక చిరునవ్వు నవ్వింది.

"రైల్లో నన్ను గుర్తుపట్టావా?" అనుమానంగా అడిగాడు విశ్వం

"అనుమానించాను."

"నేను చాలా మారానని అందరూ అంటారే!"

"పోలికలు ఎక్కడికిపోతాయి?"

కొంచెం చిలిపిగా విశ్వం ముక్కుపైకి చూసిందామె

"నాది గరుత్మంతుడి ముక్కుకదూ?" నవ్వుతూ అన్నాడు విశ్వం. జానకి చిన్నప్పుడు తనని అలాగే వేళాకోళం చేసేది.

'అవి నీకుతెలుసే!' ముసిముసిగా నవ్వింది జానకి.

"నేనుమాత్రం నిన్ను గుర్తుపట్టలేకపోయాను."

"మగవాళ్లకి మతిమరుపెక్కువ."

"అనుమానించడానికి పలకరిస్తే తెలిసిపోయేదిగా."

"ఒకవేళ నువ్వు కాకపోతే!"

"ఏం కాకపోతే, ఇంతలోకే కొంపలంటుకుంటాయా?"

సమాధానం అనవసరం అన్నట్టుగా జానకి ఊరుకుంది

"సమయానికి నేనున్నాను కనుక సరిపోయింది గాని లేకపోతే అవస్థపడేదానివే."

"అప్పుడు టికెట్ పోయేదికాదు లే."

"అన్నీ మన ఇష్టప్రకారం జరుగుతాయా?"

"నువ్వున్నావు కనుక టికెట్ పోయిందేమో."

"అదేమిటి?"

"లేకపోతే నువ్వు పెన్ క్యాప్ మీద రాసుకున్న నీపేరూ, లెదర్ బ్యాగ్ మీద రాసుకున్న అడ్రసు చూడటానికి వీలు అయేదికాదుగా."

వింతగా చూశాడు విశ్వం అనుమానిస్తూ అన్నాడు "అయితే అంతా పొట్టిదనా?" విస్మయం అతని ముఖంలో తాండవించింది. జానకి చిరునవ్వు నవ్వింది. దాంతో అతని అనుమానం రూఢీఅయింది.

"నువ్వు అబద్ధాలు చెప్పవుగా" అన్నాడువిశ్వం కొంచెం కోపంగా

"ఏం, గుంజీలు తియ్యాలా!"

ఆ మాటల్లో ఏదో వ్యంగ్యం ఉంది. తటుక్కున విశ్వం స్మృతిపథంలో ఒకదృశ్యం మెదిలింది. పూర్వం ఓ సంవత్సరంలో జానకి అబద్ధం చెప్పిందని "అబద్ధమాడరాదు" అనిపిస్తూ ఆ పిల్లచేత వరసగా కాళ్ళు చెప్పి పట్టేట్టు గుంజీలు తీయించాడు

"అబద్ధమా?" అని రైల్లో జానకి అన్నమాటలో అదే చిలిపితనంతో కూడిన ఎత్తిపొడుపు విస్తుపోయాడతను. చాదస్తురాలు, అమాయకురాలు అనుకొన్న జానకిలో ఇంత గడుసుతనం ఉందనుకోలేదు

"ఏమిటి బావా! ఆలోచిస్తున్నావు?" అంది జానకి

"ఏంలేదులే" అన్నాడు.

"నిజంగా స్కూల్కి వెళ్లావా?"

"ఊహుఁ"

"అయితే యిక్కడికి వెందుకువచ్చావు, మూర్తీ?"

"మూర్తి ఇక్కడ ఉంటున్నాడు ఇప్పుడే వస్తానన్నాడు. ఇంకా రాలేదే, పోదామా?"

"వద్దు."

దారితీసింది జానకి. తనని ఇల్లోకి పిల్చుకుని ఆతిథ్యం చేస్తుందనుకున్నాడు విశ్వం. కాని ఆమె అలా ప్రవర్తించకపోవటం అతనికి కొంచెం ఆశ్చర్యంగానే ఉంది. దేవుణ్ణి స్మరించి జానకితో వదిన పేరుతో పలకరించిం దలిచాడు. కాని ఆమె అందుకు అవకాశం ఇవ్వటం లేదు. ఇద్దరూ నడుస్తున్నారు. దారిలో మూర్తి కలిశాడు.

"పరిస్థితి అదుపులోకి వచ్చినట్టేనా?" ఆందోళనగా అడిగాడు విశ్వం

"కొంచెం ఉద్రిక్తంగానే ఉంది వాతావరణం. కాని సద్దుమణిగిందనుకోవొచ్చు. లోలోపల రాజుకుతూనే ఉంటుందనుకో."

"దెబ్బతగిలినవాడెలా ఉన్నాడు?"

"ఆస్పత్రిలో చేర్పించి వచ్చాం. అంత ప్రమాదమేం లేదు."

"ఈ ఊళ్ళో ఆస్పత్రి ఉందా?"

"ఉందిలే లోకల్ ఫండ్ డిస్పెన్సరీ."

"డాక్టరేమన్నాడు?"

"ప్రాణభయం ఏమీ లేదన్నాడు కాంపౌండర్."

"డాక్టర్!"

"డాక్టర్ ఈ ఊరినించి బదిలీ అయి మూడు నెలలయిందిలే. ఇంకా కొత్త డాక్టరు రాలేదు."

"నిజం? విడ్డూరంగా ఉందే!"

మూర్తి పొడిగా నవ్వాడు.

"అదంతేలే. డాక్టర్లు కొరతగా ఉన్నార్ట."

కొంచెంసేపు మౌనంగా నడిచారు వాళ్ళు. మలుపు తిరగగానే కొంతమంది పిల్లలు ఏదో కోలాహలంతో ఆడుకుంటూ కనిపించారు. వాళ్ళని దగ్గిరికి పిలిచి జానకి కొబ్బరి చిప్పలు ఇచ్చింది.

"చెయ్యి చాపి పుచ్చుకుంటోంది కోలాటం పాఠం" అన్నాడు విశ్వం

"ప్రసాదం" అంది జానకి.

"సర్వానికీ మాయమేనా!" అన్నాడు. "ఏదో లే, వాళ్ళకి నా సంతృప్తి" అందామె.

ఇంచుమించు అదే సమయంలో ఓ కుంటివాడు ఎదురై "నమస్కారం బాబూ" అన్నాడు. విశ్వం ముఖం చిట్లించుకుని కసురుకున్నాడు. అడుక్కునే వాళ్ళని చూస్తే అతనికి కరడుగట్టిన అసహ్యం జాలి లేదని కాదు. కాని అతని మనస్సుని ఆ స్థితిలో చూస్తే అతనికి ఈ సందింపు అప్రయత్నంగా రగులుతుంది. కుంటివాడు మూర్తివైపు చూసి చెయ్యి చాపాడు.

"అసహ్యం!" అన్నాడు విశ్వం.

పర్సులోంచి చిల్లరపైసలు తీసి జానకి వాడి చేతిలో వేసింది. అతను ఏదో దీవన గొణిగి వెళ్ళిపోయాడు.

"అలవాటు చేస్తేనే వాళ్ళు ఈ విధంగా తయారయేది."

"పోనీలే, పాపం" అంది జానకి

విశ్వం ఊరుకోకుండా ముష్టివాళ్ళ గురించి ఓ లెక్చరు దంచేశాడు. దేశం ఇలాంటి సోమరిపోతుల్ని భరించలేదన్నాడు. సంఘానికి ఇదో చీడపురుగులా తయారైందనీ, ముష్టి వెయ్యటం వాళ్ళని మరింత నిశ్చేష్ట తత్వానికి అంకితం చెయ్యటమేననీ ఏమేమిటో మాట్లాడాడు.

జానకీ, మూర్తీ ఏమీ మాట్లాడలేదు. విశ్వానికి కొంచెం అనుమానం వేసింది. వాళ్ళు తనమాటలు వింటున్నట్టు లేదు. అంటే తనని వెర్రి వెంగళప్ప కోరంటే అని కాబోలు వాళ్ళ అభిప్రాయం! అభిమానం ముందుకొచ్చి ఉపన్యాసం ముగించేస్తూ అన్నాడు.

"మీకు తెలియదు పట్నాల్లో బిచ్చగాళ్ళది ఎంత పెద్ద సమస్యో!"

"పోనిద్దూ" అన్నాడు మూర్తి. కాని జానకి మాత్రం నోరు మెదల్పలేదు. అలా ఊరుకోటం విశ్వానికి నచ్చలేదు. తనది తప్పో రైటో చెప్పాలి కాదూ. తను అంత సేపు హేతుపూర్వకంగా మాట్లాడినా ఆమె అలా నిర్లిప్తంగా ఉండటం తనకి కష్టంగా ఉంది. చిన్నతనం కూడా వేసింది. చూస్తే జానకిది కొంచెం విచిత్ర వ్యవహారంలా ఉంది.

ఇంటికి చేరేసరికి అసుర సంధ్య వేళయింది. వీధి తలుపు ఓరగా ఉంది. లోపలికి వెళ్లేసరికి అరుపులాట

పేము పడకకుర్చీలో కూర్చుని పాలేరు వెంకన్నతో ముచ్చటిస్తున్న వెంకట్రామయ్యగారు కనిపించారు వాళ్ళ మూర్తిని చూడగానే అడిగారు ఆయన.

"రాములవారి గుడికి వెళ్ళొచ్చారా?"

"ఊఁ" అన్నాడు మూర్తి.

"ఏమిట్రా మూర్తీ, మన వెంకన్న ఏదోగలాటా జరిగిం దంటున్నాడు?"

మూర్తి జరిగింది పూసగుచ్చినట్లు చెప్పసాగాడు. మళ్ళీ ఆ గొడవంతా ఏకరువు పెట్టటం విశ్వానికి దిగులు పుట్టింది. లేచి లోపలికి వెళ్ళాడు. అక్కడ జానకి కొబ్బరి ముక్కలు చాకుతో తరుగుతోంది. విశ్వాన్ని చూడగానే పళ్ళెం అతనిముందుకు తోసి "ఇదుగో బావా, దేవుడిప్రసాదం—వొద్దనకూడదు" అంది. ఆ ముందుజాగ్రత్తకి అతనునవ్వి కొబ్బరిముక్కలు నోట్లో వేసుకున్నాడు

"అరిటిపండు మాత్రం ఇవ్వకు జానకీ, నాకు చక్కెరకేళీ తప్ప మరొకటి ఇష్టంలేదు" అన్నాడు.

రాత్రి భోజనాలయాయి. దొడ్లో అందరికీ పక్కలు వేశారు. పందిరిమల్లె పకొలున నవ్వినట్టుగా పూలతో నిండి సువాసనలు వెదజల్లుతోంది. దొడ్డి గుమ్మం ఎదురుగానే గ్రామచావడి ఉంది. అక్కడ సందడి ఎక్కువగా వుంది హరికథా కాలక్షేపం వాడి తలుపులు తెరుచుకుని చాప వేసుకుని శేషయ్యగారూ, జానకీ కూర్చున్నారు వెంకట్రామయ్యగారు చుట్టపొగ వదుల్తూ, బయట అటూ ఇటూ పచార్లుచేస్తూ కథాశ్రవణం చేస్తున్నారు మూర్తీ, విశ్వం మంచాలమీద పడుకుని వినవస్తున్న హరికథ వింటూ, కబుర్లు చెప్పుకుంటూ కులాసాగా కాలక్షేపం చేస్తున్నారు. విశ్వానికి కొద్దిసేపట్లో మాగన్ను పట్టింది.

"ఘనుడా భూసుతు చేగొని

వడలు మార్గశ్రాంతుడై చిక్కెనో"

ఆ పైన విశ్వం వినలేదు. అతనికి మళ్ళీ మెలకువ వచ్చేసరికి రుక్మిణీకల్యాణం అయిపోయింది హరిదాసు ఉత్సాహంగా "శ్రీమద్రమారమణ గోవిందో హరి" అంటున్నాడు.

3

కోటపల్లి గ్రామంలో వెంకట్రామయ్యగారు ఒక వృద్ధ చిన్న రైతుమాత్రమే. ఉడుకురక్తం పొంగే వయసులో స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో పాల్గొని జైలుకి అంతో ఇంతో నిస్వార్థమైన సేవచేశారు తరవాత తీరువాత కుటుంబభారం నెత్తినపడి సంసార సాగరంలో మునిగి గ్రామంలోనే నిలబడిపోయి రాజకీయ జీవితానికి ఉద్వాసన చెప్పారు. పొలాల్లో స్వయంగా కష్టించి పనిచేసి క్రమేణా పసుపు, పుగాకు పంటల వల్ల వచ్చే ఆదాయంతో సొంతింటి ఆసామీ అయ్యారు. ఆయనకి మూర్తి, జానకి ఇద్దరే సంతానం కిందటి సంవత్సరమే మూర్తి బి. ఏ. పూర్తిచేశాడు. పై చదువులకి పోవాలని ఎంతో ఉబలాటపడ్డాడు. కాని వెంకట్రామయ్యగారికి అది ఇష్టంలేకపోయింది. పెద్ద చదువు చదివితే మూర్తి పల్లెలో పొలం వ్యవహారాలు చూసుకుంటూ కాలం గడపటానికి ఇష్టపడడని ఆయన భయం. మూడే ఎకరాలైనా సుక్షేత్రమైన మాగాణి బంజరుభూమై పోతుంది. తనకేమో ఓపిక సన్నగిల్లుతోంది అందువల్ల మూర్తి చదువుకి స్వస్తిచెప్పి ఇంటోనే ఉండటం తన అభిమతమని ఘంటాపథంగా చెప్పారు. అయినా కూడా పై చదువులకి వెళ్ళాలని పట్టుదల ఉంటే వెళ్ళమన్నారు. కాని అలా ఇరుకున పెట్టటం మూర్తికి సరిపడలేదు. తను చదవనే చదవను పొమ్మన్నాడు కొత్తలో కొంతకాలం పొలంపని చూడటం కూడా మానేశాడు. కాని ఎల్లకాలం ఒకరీతిగా ఎవరూ ఉండరు. రాను రాను పొలిమేరల్ని పరిశీలించుకుని పోయిన ఉత్సాహాన్ని కొద్ది కొద్దిగా కూడదీసుకుని తండ్రికి అన్నింటిలో చేదోడు వాదోడుగా ఉండసాగాడు. చదువు వచ్చినవాడు కావటంవల్ల గ్రామంలో అందరిలో పరపతికూడా ఉంది. పలెటూరి రాజకీయాల్లో అతను కలగచేసుకోడు. పల్లెజనం సాంస్కృతికంగా అభివృద్ధిపొందే కార్యక్రమాల్లోమాత్రం విధిగా పాల్గొంటాడు ఈ స్థితిలో విశ్వం వచ్చి చదువు కొనసాగించమని పురికొల్పాడు. అతనిలో అణగిఉన్న కోరిక మళ్ళీ పైకి లేచింది. మామయ్యతో ఈ విషయం ప్రస్తావిస్తానని విశ్వం మాట ఇచ్చాడు.

పండగవెళ్ళిన రెండోరోజున విశ్వం ప్రయాణం కట్టాడు ఎంతో బలవంతంమీద అందర్నీ ఒప్పించాడు.

జానకి కాఫీతెచ్చి ఇచ్చింది. ఈ రెండురోజుల్లో పునరుద్ధరించబడిన చనువుతో "థాంక్స్" అన్నాడు.

"వొద్దుక"

"ఏం?"

"ప్రతి చిన్నావిషయానికీ ఇక్కడ కృతజ్ఞత స్వీకరించే అలవాటులేదుగా."

"క్షమాపణో! సరే అయితే, ఉపసంహరించుకున్నాను. మరి సెలవు తీసుకున్నాను."

"మళ్ళా ఎప్పుడు రావటం?"

నిత్యం రెండుచేతులూ ఎత్తి నమస్కరించాడు. "రావోయ్, మళ్ళీనా?"

నాకీ నమస్కారాని అదేమిటి, అలా అంటావు?" అంది.

"నాకు ఒంటరితనం ఇష్టం. బస్తీలో రెండో కంటివాడికి తెలియకుండా మన బతుకు మనం బతకొచ్చు. ఇక్కడ ప్రతివాడికీ మన గొడవే కావాలి. పైగా ఈ పొట్లాటలూ, కొట్లాటలూ నేను చూస్తూ ఊర్కోలేను. అబ్బబ్బ! ఎంత అజ్ఞానం ఏదైనా చెప్తే వుందామని ఒక్కడికీ లేదుగద. పైగా ఈర్ష్య ప్రతివానికీ."

"అది అందరికీ సహజమేగా."

"ఇక్కడివాళ్ళసంగతి చెబుతా."

"స్థలాన్నిబట్టి వ్యక్తుల స్వభావాలు మారతాయా మనుషులకి?"

"పరిస్థితుల్నిబట్టి ప్రవర్తన మారొచ్చని నా నమ్మకం. మీ ఊరినిచూసి మంచిమాటలు చెప్పటం లేదని నీకు కష్టంగా ఉన్నట్టుంది. పోనీ, ఓ మీటింగు ఏర్పాటుచేయిస్తే కావలిస్తే పొగిడి వస్తాను."

"నువ్వు మీటింగుపెడితే వాళ్ళు వస్తారా?"

"రారు. అది నేను అనలేదు. వాళ్ళకి తెలియదు చెబితే వినరు."

"మాటలు చెబితే ఎవరైనా బాగుపడతారా?"

"ఒకరు చెప్పేదేమిటి? మనిషికి శాస్త్ర ఆలోచన కావాలి. అందుకోసం ఏకాంతం కావాలి. పనులు కట్టిపెట్టినా, చీల్చుకుంటూ కాలం గడుపుతున్నావే, ఏటిఒడ్డునో ఏ చెట్టుకిందో కూర్చుని ప్రకృతిలో లీనమై మంచి చెడూ ఆలోచించుకుంటూ జీవితంలో చీకూ చింతా లేకుండా కలకాలం సుఖంగా బతకటం నేర్చుకోవద్దూ?"

నాకీ చిరునవ్వు వచ్చింది. అతను ఏమీ అనకపోవటంతో లేను రాగానే మాట్లాడానని నిత్యం సంతోషపడ్డాడు.

బాగా తెల్లవారింది. వెంకన్న బండి కట్టుకొచ్చాడు. బస్సురాగానే విడిచిపెట్టి రావటానికి వెంకట్రామయ్యగారూ, మూర్తి సిద్ధపడ్డారు.

"వెళుతున్నా నాకీ!"

"మంచిది. అందర్నీ అడిగానని చెప్పు బావా!" అంది నాకీ.

నిత్యం నవ్వుతున్నాడు. ఈ బాంధవ్యాలన్నీ అర్థం చేసుకుని అందులో ఇమిడేటంత సహనం వచ్చిందా నాకీకి! తనప్పుడే పెద్దవాళ్ళలో చేరిపోయినట్టుగా ప్రవర్తిస్తోంది ప్రతి విషయంలో.

రెండెడ్లబండీ జోరుగా పోతోంది. ఇంకా బాగా ఎండెక్కనందువల్ల హాయిగా చల్లగా గాలి వీస్తోంది. ఎద్దుల మువ్వలసవ్వడులు వాద్యసంగీతంలా లయబద్ధంగా వినిపిస్తున్నాయి. కొంచెందూరంలో ఎదురుగా ఓబండి వస్తోంది.

"ఎవరిదిరా ఆబండి?" వెంకట్రామయ్యగారు అడిగారు.

"మునసబుగారి బండి" అన్నాడు వెంకన్న ఎడ్లని అదిలిస్తూ.

"మూర్తి చదువు సంగతేమిటి మామయ్యా?" నిత్యం కదలేశాడు విషయాన్ని.

"గ్రాడ్యుయేటయాడుగా."

"పై చదువు సంగతి."

"ఎందుకురా బోలెడంత డబ్బు పోసి చదువు చదువులూ?"

"అయితే వాడి చదువునేమంటారు?"

వెంకట్రామయ్యగారు జాలిగా కొడుకున్నాడు.

"అది కాదురా వాడు తప్ప నాకు ఆసరా ఎవరున్నారు చెప్పు. వాడు చదువుకని వెళ్ళిపోతే, వ్యవసాయాలన్నీ ఏమవ్వాలి?"

"అందుకని వాడి భవిష్యత్తు పాడుచేస్తావా ఏమిటి?"

"వాడి భవిష్యత్తుకేం. సంపాదించి ఎవరికి ఎత్తిపోయ్యక్కర్లేదుగా."

"సంపాదన కోసమేనా చదువులు?"

"ఈ రోజుల్లో అంతే."

"ఎవరో అనాలిసినమాటలు నువ్వంటావేం మామయ్యా?"

"నీకు తెలుసు లేరా విశ్వం నా భ్యాసాలో"

"పొలాలు కౌలు కిచ్చేసి అందరూ ఒక చోటే ఉండొద్దు. విశేషంగా రెండెకరాలు కొనాలని ఎం ఏ ప్యాసై వస్తాడు"

"అక్కడితో అయిపోయిందేమిటి? మరో కట్ట చద వాలనిపించవద్దు. చదువుకి అంతేమిటి? మా పరిస్థితులు చూసుకోవాలి గాని"

"నీకెప్పుడం హొస్తే రవొద్దుగాని ఈ విష యంలో నువ్వు నీ స్వార్థమే చూసుకుంటున్నావు మావయ్యా"

వెంకట్రామయ్యగారు వాడిగా నవ్వారు.

"పోనీ అలానే అనుకోండి. వాడికి అంతపట్టుదలగా ఉంటే చదవొద్దని నేనేం అనలేదే"

"అదా రాజకీయపు దెబ్బ, నువ్వు మనస్ఫూర్తిగా ఒప్పుకునక పోతే వాడు ఒప్పడు"

"నేను వాడి బాగుకోరే వాడినికాదా?"

విశ్వానికి విసుగుపుట్టింది. ఊరుకోమన్నట్టు సంజ్ఞ చేశాడు సూరి

"నీ ఇష్టం" అన్నాడు విశ్వం

కొంచెం సేపు ఎవరూ మాట్లాడలేదు. మునసబు గారి బండి వేగంగా వస్తోంది. ఇద్దరు పాలేళ్ళకీ కొంచెం పోటీ పడ్డది ఎవరి ఎద్దులూ తీసిపోయినవి కావని రుజువు కావాలి గంటల మోతలు ఎక్కువయాయి. ఎదురెదురుగా వచ్చే బళ్ళ మధ్యదూరం తగ్గుతోతున్న కొద్దీ పోటీ ఎక్కువ కాసాగింది.

బండిని బండి దాటుతోంది. ఇరుసూ ఇరుసూ ఒరుసుకుని చక్రం చక్రం ఢీకొన్నాయి. ఆగి పోయాయి బళ్లు రెండూ, ఇరుసులు తప్పించాలి వెంకన్న దిగ పోయి మళ్ళీ ఎందుకో మనసు మార్చుకుని కూర్చున్నాడు. అవతల వ్యక్తీ అలాగే చేశాడు. వాళ్ళిద్దరూ మాటామాటా అనుకున్నారు నీది తప్పంటే నీది తప్పన్నారు. ఎవరిది తప్పో తేలలేదు. ఇంటువంటివి లేనేవి కూడా కాదు మునసబు గారు కదల్లేదు తీరిగా కూర్చున్నారు. వెంకట్రామయ్యగారూ అంతే

"ఏమిట్రా ఈ గొడవ?" అన్నాడు విశ్వం.

సూరి వాడిగా నవ్వాడు "మనం బండి దిగితే వాళ్లు అంతస్తు తక్కువ, చిక్కే!" అన్నాడు.

పాలేళ్లూ మాటలు మానుకున్నారు.

"ఇద్దరూ పొలాల్లో పనిచేసుకునే వాళ్లే ఇద్దరూ శ్రమజీవులే పాడువ తెస్తే రెండూ రెండోలు చూసుకునేవాళ్లే ఈ కీచులాట ఎందుకు?"

"అదే తమాషా వాళ్లకోసం కాదు వాళ్లు పేచీ. వాళ్ల యజమానులకోసం, యజమానుల ఘనతబట్టే తమ ఘనత కొలుచుకోటం ఇంకా పోలేదులే." చిన్నగా చెప్పాడు సూరి.

వెంకట్రామయ్యగారు కొంచెం ముందుకి వచ్చారు

మునసబుగారుకూడా జరిగారు పాలేళ్ల మాటల్లో యజమానులకూడా కలిశాయి. పోరు ఘోరమయ్యే సూచన కనిపించింది.

బండిలోంచి గభాలున దిగాడు సూరి వెనకే విశ్వంకూడా దూకాడు.

అవతల బండిలోంచి అదే సమయంలో ఒక యువకుడు కిందికి దూకాడు ఇంచుమించుగా ఒకే సమయంలో అందరూ ఇరుసుమీద చెయ్యేశారు. బళ్లు విడిపడ్డాయి ఎవరూ ఏమీ మాట్లాడుకోలేదు. మళ్లీ బళ్లలో ఎక్కారు. క్రమ క్రమంగా బళ్ల మధ్య దూరం ఎక్కువ కాసాగింది

వెంకట్రామయ్యగారు ఓ సారి ఆకాశంలోకి చూస్తూ కొంచెం అర్ధ స్వగతంగా అన్నాడు.

"నా చిన్నతనపు రోజుల్లో ఇలాగే జరిగివుంటే తలకాయలు ఎగిరేవి."

ఆలోచనలో మునిగిపోయిన విశ్వం ఆ మాటలు విని సూరివైపు కొంచెం ప్రశాంతంగా చూశాడు. అతను నిర్లిప్తంగా శూన్యంలోకి చూడసాగాడు

"ఆ అబ్బాయి ఎవరు?"

"మునసబుగారబ్బాయి, పట్నంలో చదువుకుంటున్నాడు" క్లుప్తంగా చెప్పాడు సూరి.

ఆ తరవాత చాలా సేపటిదాకా ఎవరూ ఏమీ మాట్లాడలేదు. చిరుగంటల గణగణ వింటూ కూర్చుండిపోయారు

[సశేషం]

ఆంగ్లభాషలో భారతీయ పదజాలం

శ్రీ కొండముది శ్రీరామచంద్రమూర్తి

భారత స్వాతంత్ర్య దినం నాడు ఢిల్లీలో లార్డు మౌంట్ బాటన్ మాట్లాడుతూ "భారతీయులు, ఆంగ్లేయులు కలిసి మెలిసి సంచరించిన గత కొద్ది శతాబ్దాల్లోనూ ఆంగ్లేయ జీవనవిధానము, అచారవ్యవహారాలు, భాష, ఇక్కడి భారతీయుల సాంగత్యం వలన ఎంతగానో మారిపోయినవి — కాని దానిని గుర్తించడం మాత్రం ఇంకా జరుగలేదు" అని అన్నారు. ఇది అక్షరాలా యదార్థం. నాలుగువందల సంవత్సరాల క్రిందట, ఏనాడు ఆంగ్లేయులు వ్యాపారమన్న కారణంతో మన గడ్డమీద అడుగుపెట్టారో, ఆ నాటినుండీ సుదీర్ఘమైన, సుస్పష్టమైన సంబంధ బాంధవ్యాలు మనకూ వారికీ ప్రారంభమయ్యాయి. సాంఘికార్థిక, రాజకీయ రంగాల్లోనే కాకుండా, భాషలో కూడా ఇరుతెగలా ఎంతో మార్పు జరిగింది.

పండిట్ నెహ్రూగారో సందర్భంలో మాట్లాడుతూ "ఇటీవలనే ఆంగ్లభాషలో హిందూస్థానీ పదాలు ఎన్ని ప్రవేశించాయన్న విషయాలంతో కొద్ది పరిశీలన చేశాను. కానీ ఆ మహాకార్యాన్ని చివర వరకూ కొనసాగించడం మాత్రం జరిగింది కాదు. అయినా చేసిన ఆ కొంచెం కృషిలోనే, లెక్కకు మిక్కిలిగా హిందూస్థానీ పదాలు, ఆంగ్లభాషలో కన్పించడం నాకు చాలా ఆశ్చర్యం వేసింది" అన్నారు. హిందూస్థానీపదాలు మాత్రమే కాదు, ఏ మాత్రం కొద్ది పరిశీలన చేసినవారికైనా, భారతీయ భాషలన్నీ కూడా, కొద్దో గొప్పో, తమతమ పదాభరణాలతో ఆంగ్లభాష నలంకరించడం విస్మయం కల్గించక మానదు.

ఆంగ్లరచయితలు కూడా ఈ పరిస్థితిని గుర్తించారు. కాని కొద్దిమంది మాత్రమే గణనీయమైన కృషి చేశారు. మరికొంతమంది తగినంత కృషి చేయకుండానే, సర్వమూ తెలుసుకున్నట్టుగా ప్రవర్తించారు. కొన్ని నిర్ణయాలు కూడా చేసివేశారు. [1] డాక్టర్ సెరీయాన్. సర్ జీన్‌స్టన్, ఆంగ్లంలో భారతీయపదాలు మొత్తం 188 (అక్షరాలా నూటఎనభై ఎనిమిది) మాత్రమే అని లెక్క తేల్చారు. ఇదేగాక విఖ్యాతులైన ప్రొఫెసర్ వీక్లీ చేసిన పరిశోధన అంతా గాలిలో దీపమన్నమాట. చివరకు ఆయన [2] cod ఇచ్చిన మాటలనైనా లెక్కలోకి తీసుకోలేదు. ఆ విధంగా "బ్రాహ్మిన్, బెంగల్" మొదలైన మాటలు ఆయన లిస్టులోనుంచి జారిపోయాయి.

ఈ విధంగా భారతీయ భాషాప్రభావంమీద తగిన శ్రద్ధ లేకుండానే దాన్ని గురించి ఒక నిర్ణయానికి వచ్చినవారిని వదిలివేసి [3] oed ని మనం ప్రమాణంగా తీసుకున్నట్లయితే మనకు రమారమి ఆంగ్లంలో భారతీయ పదాలు 900 వరకూ కన్పిస్తాయి. ఇవీ ఈ పదాలకు కూర్పులూ, చేర్పులూ, మినహాయింపులూ మరెన్నో!

అయితే మన భాషలమీద ఇంగ్లీషు ప్రభావాన్ని గనక లెక్కలోకి తీసుకున్నట్లయితే, ఆంగ్లభాషపై భారతీయ భాషాప్రభావం చాలా తక్కువే. ఒక్క తెలుగులోనే మనం అనునిత్యం మాట్లాడుతున్న మాటల్లోనే దాదాపు 3000 పదాలుండగా, భారతీయ భాషల పదాలన్నింటినీ కలుపుకున్నా, ఆంగ్లంలో, పైన యిచ్చిన సంఖ్యకు సగానికన్నా మించలేదు.

ఈ విధంగా, ఆంగ్ల పదాలు మన భాషల్లో విరివిగా కన్పించటానికీ, భారతీయ పదాలు ఇంగ్లీషులో తగినంత ప్రాతినిధ్యం పొందలేక పోవడానికీ ఎన్నో కారణాలున్నాయి. ఆంగ్లేయులు ఎన్నడూ కూడా ఈ దేశాన్ని తమ జన్మస్థలంగా భావించలేదు. పైగా ఇక్కడి ఆచార వ్యవహారాలు వారికి అత్యంత వ్యతిరేకం. స్వకార్యం నిమిత్తం ఈ దేశానికి వచ్చిన వారైనా తిరిగి తమ తమ జన్మస్థలాలకు వెళుతూ వెళుతూ ఏవో నాలుగు మాటలు మాత్రం గుర్తుంచుకుని

---

1 History of Foreign words in English అన్న గ్రంథములో

2 Concise Oxford Dictionary

3. Oxford English Dictionary

పోయినా మనతప్ప శ్రద్ధతో, భక్తితో—ఏ కొద్దిమందికో మినహాయిస్తే—ఇక్కడి భాషా సౌరభాన్ని ఆఘ్రాణించిన పాపాన పోలేదు.

ఇక, ఈ 900 పదాలైనా, ఆంగ్లం లోకి ఇలాంతా ప్రవేశించడానికి కారణాలనేకమున్నాయి. వారి చేష్టలు, వారి భావాలు విశదీకరించగలట్టివి భారతీయ పదాలు తప్ప మరేవి వారి భాషలో లేక పోలేక, ఆంగ్లేయులు, ఒక తెలుగు మాటనో, ఒక బెంగాలీ పదాన్నో, అది ఇది కాకపోతే వారి సంస్కృతం మాటనో స్వీకరించేవారు. అందుకే "క్యాలికో, టమ్బ్లర్, బనియన్, పైజమా, బంగళాట్, ముంగీస్, జూట్, ట్యాంగో" లాంటివి వారికి అవసరములయినాయి.

ఇక్కడే రెండు పదాలను గురించి వివరించవలసిన అవసరం వుంది. "రైతు, రైత్వారీ పదాలు దక్షిణ భారతంలో'వున్న లాండ్ రెవిన్యూ పద్ధతి సూచించినంత వివరంగా, సమగ్రంగా, టెనెంట్, కల్టివేటర్, ఎగ్రికల్చరిస్ట్ అన్న పదాలు సూచించలేవు అందుకనే రైత్ రైత్వారీ పదాలు రెండూ యధాతథంగా ఆంగ్లంలోకి కలిసిపోయాయి" అని హెచ్ హెచ్ విల్సన్ చెప్పాగా ఆ విధంగానే తెలుగులో "మిద్దె" అన్న పదం కూడా!

ఇంతేకాన్నా విస్తృత సంఖ్యలోనే భారతీయ పదాలు ఆంగ్లంలో చేరివుండేవి. కాని ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ ఓ ఫర్మానా జారీ చేసింది, ఎవరూ కూడా అనవసరంగా భారతీయ పదాలు ఉపయోగించ వద్దు అని. అయినప్పటికీ యాదృచ్ఛికంగా 1624 నుండీ 18 వ శతాబ్దం చివరి దాకా అటూ యిటూ పదాలు మారుతూనే వచ్చాయి "ఫర్మానా, అహదీ, పర్వానా, చౌకీదార్, రహదార్, దాక్, గోడౌన్, దస్తూర ఖానా" మొదలైనవన్నీ.

అదికాక, ఇంకో కారణం కూడా ఆంగ్లంలోకి భారతీయ పదప్రవాహాన్ని నిరోధించింది. పదునేడవ శతాబ్దానికల్లా, ఆంగ్లేయులు 'తమ భాష, తమ దేశం' అన్న స్థితిలోకి వచ్చేశారు. లాటిన్, ఫ్రెంచి భాషల తిరస్కృతి, షేక్స్పియర్ వల్లనే ఇంగ్లీషు తీర్చిదిద్దబడింది ఎప్పుడయితే, తమ భాషకు యోగ్యత వచ్చిందో, అప్పటినుంచి పరభాషా పదజాలంతో తమ భాష సంకరించడం మానివేశారు ఆంగ్లేయులు.

2

ఒక భాషలో దిగుమతి అయిన పదాలయొక్క స్వభావాన్ని పూర్తి పరిశీలన చేసే ముందు రెండు విషయాలను గురించి ఆలోచించాలి. 1 ఆ పదాలు ఎలా జాతీయం చెయ్యబడాయి? 2. ఆ పదాలకు శాశ్వతత్వం వున్నదా?

జాతీయం చెయ్యబడిన పదాలు కూడా మళ్ళీ రెండు రకాలు "ఈ విదేశీ పదం తప్ప మాట తప్ప ఇంకొకటి ఉపయోగించడానికి వీల్లేదు" అన్నటువంటివి కొన్ని. ఉదా: "బస్ కిరాయ్" మొదలైనవి రెండవ రకానికి చెందినవి ఏవో కొన్ని కొన్ని ప్రత్యేక సందర్భాల్లో తగినంత అవసరంవుండి ఉపయోగించబడేవి. ఇలాంటి జాతీయం చెయ్యబడ్డ మాటలే ఆంగ్లంలో చాలా వున్నాయి "ఉదా: మాయా, బెంఘలత్, బుంగల్, లాట్, పగోడా, జాక్, జంగిల్" ఇత్యాది.

పై పదాలను గురించి ఇంత ముచ్చటించి వున్నా, బాగా వాడుకలోవున్న రెండు మాటలను అది గాలికి వదిలేసింది. 1 అనకొండ (తమిళం). 2. పాండా (నేపాల్)

'అనకొండ' అంటే తన కందిన ఆహారాన్ని క్షణంలో భక్షం చేసుకునే ఒక పెదపాము. 'పాండా' అనేది హిమాలయాల్లోవుండే ఒక మృగం ఈ రెండు మాటలూ, ఇప్పుడు ఆంగ్లంలో బహుళ ప్రచారంలో వున్నాయి ఇటువంటిదే తెలుగుమాట "లంక" అనే మాటవంటిది శ్రీ జి సుబ్బారావుగారు చెప్పినట్లుగా ఈ రకమైన మాటలన్నీ కూడా ఆంగ్ల భాషకు ఆభరణాలు మాత్రమే. భోజనంలో కూర, చారు వున్నట్లుగానే, ఇవికూడా భాషకు ఉపదంశాలుగా వుంటాయి అవసరమైతే వుంచుకోనూవచ్చు విగటు చేసిన వాడూ విసర్జించుకోనూ వచ్చు అంతే!

అయితే, దిగుమతి అయిన మాటలు కొన్నింటికి కూడా శాశ్వతత్వం ఉన్నదా అన్న విషయం, వాటి అవసరం మీదనే ఆధారపడివుంది అదికాక ఏ మాట అయినా పదికాలాలపాటు వుండాలీ అంటే, అది జన సామాన్యంలో బాగా ప్రచారం సంపాయించుకోవాలి. ఇందుకు రచయితలు తోడ్పడాలి. ఈ వ్యాసం ఉత్తరార్ధంలో ఆంగ్ల రచయితలు భారతీయ

పదజాలాన్ని ఏలా ఉపయోగించారో తెలుసు కుందాం.

3

మాటలచేత మహిమలను మన్నన లందగలమన్న అన్నది ఆనాటి సంగతి అయితే, మాటల వ్యాకరణం చేత, మాటలలోని మార్పులవల్ల, చరిత్రకందని కొంద రిని గురించి తెలుసుకోవచ్చునన్నది ఈనాటి విశేషం. 'మాటలే' ఆర్థిక విప్లవాన్ని వివరిస్తాయి. 'మాటలే' సాంఘిక స్థితిగతుల్ని బోధిస్తాయి. ఆ 'మాటలే' చిరంతన సంస్కృతిని, నాగరికతనూ తెలియ జేస్తాయి.

1600 నుండి 1700 వరకు

ఆంగ్లంలోకి ప్రవేశించిన భారతీయ పదాలను శతాబ్దాల వారీగా పరిశీలిస్తే ఇదే సంగతి తేటతెల్ల మౌతుంది. మొదటగా పదహేడవ శతాబ్దాన్ని పరి శీలిద్దాం.

ఈ శతాబ్దంలో తీసుకున్న మాటలు ప్రాథమికంగా వ్యాపారానికి సంబంధించినవేని వాడారు అన్నీ వస్తువుల పేర్లే. ఉదా: క్యాలికో, చుద్దార్, టస్సార్, బంగాల్ (ఇదివరలో ఒక రకపు వస్త్రాలను బంగాల్ అని పిలిచేవాళ్ళు), గుంగారి (చాలా తక్కువ రకా నికి చెందిన గుడ్డను 'గుంగారీ' అని పిలిచేవాళ్ళు. ఈ గుడ్డతో ట్రౌజర్లు కుట్టించుకొన్నారు. ఇటువంటివే ఇంకా చాలా మాటలు వున్నాయి. అయితే ఈ మాటలన్నీ కూడా వాడుకలో లేకుండా పోయాయి, కాల గర్భంలో కలిసిపోయాయి. చనిపోకుండా బ్రతికి వున్న మాటల్లో 'క్యాలికో' అన్న దానికి చక్కటి చరిత్ర వుంది.

క్యాలికో

16వ శతాబ్దంలో ఇది "కల్లికట్, కలికో" అని పిలువబడేది. ఆతర్వాత పోర్చుగీసు, ఫ్రెంచి భాషల ప్రభావానికి లోనయింది. అసలు ఆ కాలంలో గోవా తర్వాత చాలా పెద్ద ఓడరేవు అయిన క్యాలికట్ నుంచి వచ్చే తెల్లని వస్త్రానికి, దీనికి కొంత సామ్యం వుంది. ఇటువంటి, భౌగోళికమైన మాటలను వస్తువులకు వాడుకునే సౌలభ్యాన్ని భారతదేశం ఇంగ్లాండుకు అధికంగా కల్గించింది. ఉదా: "డుంగార్, సూరత్, బెంగాల్, మద్రాస్, మలబార్, జోధ్ పూర్, 'జాకోనెట్' " 'క్యాలికో' అన్నమాట ఎంత వాడుకలోకి వచ్చిందంటే, సామాన్యంగా చిరుతిండి చేసుకున్న ప్రతి మామూలుబట్టను ఇదే పేరుపెట్టి పిలిచేవా రాకాలంలో పాశ్చాత్యుల్లు. తర్వాత, తర్వాత ఇది "చాలా చల్లని, పలచని గుడ్డ" అని పేరు సంపాయించుకొంది. పాశ్చాత్యుల్ల కావ్యరచయితల్లో ఒక కావ్యరచయితకు "క్యాలికో బాల్" అని పేరు. అక్కడ అన్నట్లు కావ్యం చేసే వాళ్ళందరూ కూడా మామూలుసైజు మాత్రమే కట్టుకు వచ్చేవారట! అమెరికాలో "ముద్రింపబడిన మామూలుగుడ్డ"కు క్యాలికో అని పేరు. అమెరికన్ విద్యార్థి దృష్టిలో "A choice bit of Calico" అంటే అమ్మాయి అని అర్థం. ఆ ధంగానే సూరత్ అంటే 'చాలా తక్కువ రకానికి చెందిన గుడ్డ' అన్న భావం స్థిరపడింది.

ఈ శతాబ్దానికి చెందిన వ్యాపార వస్తువుల పేర్లలో "ఆరాకా, కాయిర్, కుసుంబాగి (తెలుగు కుసుంభాగం), పెప్పర్, సుగర్" అన్నవి కొన్ని. పెప్పర్, సుగర్ అన్నమాటలు ఇంతకు చాలాకాలం క్రితమే, గ్రీకు, లాటిన్ల ద్వారా, ఆంగ్లంలోనికి వచ్చివుండటం.

ఇటువంటివే మరికొన్ని మాటలు: "గుణాక్షీ, కూలీ, బజార్, గూడీ, షైపా, మొహార్, పగోడా (గోలాకారంలో అప్పట్లో వాడుకలో వున్న ఒక నాణెం), దినార్, పణమ్, షుక్; మాండ్, బెన్; సేర్, తూ."

ఈ శతాబ్దంలోనే మరొక్క విశేషం, 1690 95 నాటికల్లా పోర్చుగీసులు పశ్చిమతీరాన అంతటా స్థావరాలు ఏర్పరచుకుని బాగా స్థిరపడ్డారు. అదీగాక, భారత-పోర్చుగీస్ దేశీయుల సాహచర్యం వల్ల "ఇండో-పోర్చుగీస్" మాటలు కొన్ని ఉద్భవించాయి. ఆ తర్వాత వచ్చిన ఆంగ్లేయులకు కూడా పోర్చుగీసు వారవలంబించినపద్ధతే తామూ అవలం బించక తప్పలేదు.

డాక్టర్ డాల్గాడో అభిప్రాయం ప్రకారం ఈ సమయంలోనే 300 మలయాళీ పదాలు పోర్చుగీసు ద్వారా ఇంగ్లీషులోకి ప్రవేశించినవి. అయితే అందులో చాలా పదాలను ఇప్పుడు కాలమనే మహా సర్పం మింగివేసిందనుకోండి. అల్లా మింగివేయబడ

ఉండా కొన రూపాంతరంతో ప్రవేశించిన పదాలలో 'తోపాసి' అన్నదొకటి. దీని అర్థం సైనికుడు గానవచ్చు లేక ఓడలో పనిచేసే పాకీవాడు కావచ్చు లేక భారతదేశంలో పోర్చుగీసువారి సంతానం కావచ్చు. ఏమైనా మన హిందూ "దుబాషీ" పదానికి, దీనికి కొంత సామ్యం వుంది. ఇంగ్లీషు - పోర్చుగీసువారు మొదట్లో ఈ దుబాషీలు (Translaters) గా పనిచేసేవారని దీన్నిబట్టి తెలుస్తోంది

సంప్రాప్తమైన చరిత్రకుల మరొకమాట "ఫెరింగీ" భారతీయులు మొదట్లో పోర్చుగీసువారిని ఫెరింగీ లని పిలిచేవారు. తర్వాత తర్వాత పాశ్చాత్యులందరికీ ఈ పదమే వర్తించింది. కానీ ఈ పదం అసలు ఎలా పుట్టిందో మాత్రం ఊహాకందకుండా వుంది. బహుశా '(ఫ్రాంక్' అన్న పదం 'వికృతిచెంది ఫిరంగి అయిందేమో!' యూరోపు దేశీయుల నందరనూ కూడా భారతీయులు మొదట్లో '(ఫ్రాంక్స్' అని పిలిచేవారు. ఎందుకంటే ఫ్రెంచివారు చేసిన యుద్ధాలే భారతీయుల స్మృతిపథంలో నిల్చిపోయి యూరోపియనులు అంటే ఫ్రెంచివారు అనే దృష్టి ఏర్పడిపోయింది. ఆ ఫ్రెంచివారే ఫ్రాంకులయి, ఆ ఫ్రాంకులే ఫిరంగీలయినారు. ఆ పిదప పోర్చుగీసువారు తమ మతప్రచారానికై చేసిన దుస్తంత్రాలు, గుస్తయాల యూరంగా, వారు క్రిస్టియనులు కావడంచేత, ఫిరంగీ అంటే పోలికగా క్రిస్టియన్ అనే అర్థం వచ్చింది. ద్రావిడ వాఙ్మయంలో 'ఫిరంగి' అంటే "యుద్ధాల్లో ఉపాకీ మందుగుండు కాల్చే ఒక మారణసాధనం" అనే అర్థం కూడా వుంది "పిస్టల్, ఆరక్, కాయిన్, తొప్రా" మొదలైన వన్నీ ఇటువంటి మరికొన్ని మాటలే మాటల చేత చరిత్రను తెలుసుకోవచ్చు అన్న నిర్ణయానికి సహాయకారులు "మొగల్, మున్షీ, సుబాహ్దా, దుబాషీ" మొదలైన పదాలు

17వ శతాబ్దంలో మొగలు రాజకీయం ధగద్ధగాయమానంగా వెలుగుతున్నది. ఆ సొగసులు, ఆ దర్బారులు, ఆ వైభవం, చూసివచ్చిన పాశ్చాత్యుల కళ్ళకు మిరుమిట్లు గొల్పెను. 1583 లో అక్బరు చక్రవర్తి ఆస్థానానికి ఎలిజబెత్ రాణి జాన్ న్యూబెరీని తన ప్రతినిధిగా పంపింది. అప్పుడే "మొగల్" అన్న పదం "గణనీయమైన శక్తి, స్వేచ్ఛాతంత్రుడైన చక్రవర్తి" అన్న అర్థాన్ని సంపాయించుకుంది. "ఫర్మానా" కూడా అటువంటిదే. మొగలు సామ్రాజ్యాల ఆపాతానికి తెల్లవారి రాకపోకలు అత్యంతరహితంగా యథేచ్ఛగా సాగిపోతుండేవి. సూరత్‌లో మొట్టమొదటిసారిగా ఆంగ్లేయులు తమ ఈస్టిండియా కంపెనీని స్థాపించుకోటానికి, బలపరచుకొని తమ ప్రాభవాన్ని పెంపొందించుకోటానికి, ఉదారహృదయులైన ఆ ఢిల్లీశ్వరులు "ఫర్మానా"లు జారీ చేస్తుండేవారు

మొదటే మంచి చేశారు. ఆంగ్లేయుల జీవన విధానానికి, మన జీవనవిధానానికి వారి సంస్కృతికి మన సంస్కృతికి చాలినంత భేదమున్నది. ఈ భేదాన్ని అంచెలంచెలుగా అధిగమించటానికి "దుబాషీలు, మున్షీలు, సుబాహ్దాలు" అవసరమైనారు ఆంగ్లేయులకు. ఇటువంటిదే తెలుగుమాట "భోయీ" (Boy) కూడా పల్లకీలు మోసేవారిని తెలుగులో 'భోయీ' లని పిలుస్తుంటారు. ఆ భోయీ, చివరకు బోయ్ అయింది. అర్థం మారింది. "పక్కీ, డోగీ, రాజా, మహాల్, పాలంకీన్ ధోవీ, మ్యాంగో, బన్యన్, టేక్, సంబూర్, నవాబ్" ఇవన్నీ అప్పట్లో ఆంగ్లేయులకు క్రొత్తగా పరిచయమైన పదాలు

ఈ పదునేడవ శతాబ్దంలో ఆంగ్లేయులు భారతీయులకు సమానప్రతిపత్తి నిచ్చి గౌరవంతో, ఆదరంతో సందర్శించారు. భారతీయ జీవనవిధానాన్ని తెలుసుకోవడానికి ఎంతో ఆసక్తి చూపించారు. హిందూమతాన్ని, హిందువుల దైవభక్తిని ఖండించలేదు. హిందూ ముస్లిము పండుగలు—"హోళీ, దివాళీ, మొహరం, రామదాన్"—లను తామూ తమ భావాలలో చేర్చుకున్నారు. భోజనంలో వస్త్రధారణంలో భారతీయుల అనుకరించారు. "బన్యన్ షర్ట్స్, లాంగ్ డ్రాయర్స్, కాంగీక్యాప్స్, బన్యన్‌కోట్స్, మూర్ మెన్స్ ట్రౌజర్స్" ఉండేవి ఆ రోజుల్లో.

1700 నుండి 1800 వరకు

పదునెనిమిదవ శతాబ్దంలో ఆంగ్లంలోకి ఎక్కువ చేరిన మాటలు క్రిందటి శతాబ్దంలో వాటికన్నా చాలా తక్కువ. అదికాక తీసుకున్న మాటలకే కూర్పులూ, చేర్పులూ, మినహాయింపులూ చేసి అనేక క్రొత్త మాటలు సృష్టించారు. ఆ తరువాత ఈ శతాబ్దంలో, పూర్వార్థంలో 20 మాటలు మాత్రమే ఇంగ్లీషులోకి ప్రవేశించగలిగితే అదే శతాబ్దం ఉత్తరార్థభాగంలో 140 దాకా ప్రవేశార్హతను సంపాదించగలిగాయి.

ఆంగ్లభాషలో భారతీయ పదజాలం

1750 ప్రాంతాలవరకూ కూడా ఆంగ్లేయులు తమ వర్తకంమీదనే బాగా దృష్టి వుంచారు. యుద్ధాల జోలికి బాగా పోలేదు. అందుచేత వ్యాపారానికి కావలసిన మాటలను ఇదివరకే తీసుకుని వుండటంచేత వారికి క్రొత్త మాటలు తెచ్చుకోవలసిన అవసరం లేకపోయింది. ఏవో కొద్ది మాటలు "కాట్, బంగళా, కొర్నిమార్, దస్తూక్" లాంటివి మాత్రమే తీసుకోబడ్డాయి.

అయితే తీసుకోబడ్డ మాటలు విశేషార్థాలతోనూ చేర్పులూ మార్పులతోనూ, కొన్ని కొన్ని పదసమూల మిశ్రమాయింపులలోనూ విశేషంగా వినియోగింపబడ్డాయి ఉదా "బెంగాల్ సిల్క్, మ్యాంగోబర్, పాగోడ్ గాడ్, ఇండియా పెప్పర్, నవాబ్ మేకర్, మహారాటాడిచ్, సిపాయ్, ఛిఫ్, ఇంసిహూక్రైస్, నవాబిజమ్, నవాబ్ షిప్"

కానీ, వ్యాపార పదాలు ఈ శతాబ్దంలో ఎంత తక్కువగా వున్నాయో, రాజకీయ సైనిక పదాలు అంత ఎక్కువ వచ్చాయి. "సిపాయ్, సిబ్బంది, తెలింగా, రిసాలాహ్, లూటీవాలా, దివానీ" వంటివి ఈ రకానికి చెందినవి. ఈ విధంగా సైనిక పదాలు వృద్ధి కావటం, ఆంగ్లేయులు భారతీయుల మధ్యగల సంబంధాలు ఏ స్థితిలో వున్నాయో విశదీకరిస్తుంది. మొదట్లో ఆంగ్లేయులకు ఆంగ్ల సిపాయీలే ఎక్కువగా వుండేవారు. కానీ చివరకు ఈ ఆంగ్ల సిపాయీలే చిన్నరకం రాజకుమారుల్లాగా సంచరించడంతో సుబేదార్లతో, హావల్దార్లతో, జమేదార్లతో, నాయిక్ లతో భారతీయ దళాలు ఏర్పడ్డాయి. ఈ శతాబ్దంలోనే విచిత్రమైన క్రొత్త పదాలు రెండు జన్మించాయి. 1 బ్లాక్ హోల్, 2 వాచ్ బ్లాక్ హోల్ ఆఫ్ కలకటా శుద్ధ అబద్ధమైనా ఆ పదం ఎంత సంచలనాన్ని, దుమారాన్ని కల్గించవలెనో అంతటిని కల్గించింది. జనానాలో ఘోషా స్త్రీల ఆనందం నిమిత్తమై "నాచ్" ప్రవేశపెట్టబడింది ఇటువంటి జాతికి చెందిన పదాలే "చిలుం, ముక్కా, ఖేదా"లు.

1800 నుండి 1900 వరకు

ఈ శతాబ్దంలో పదాల ఎగుమతి దిగుమతుల వ్యాపారం బాగా ఎక్కువైంది క్రిందటి శతాబ్దం కన్నా, తామర తంపరగా మాటలకు మాటలు పుట్టి కాకుండా సరాసరి సంస్కృతంనుంచే అభివృద్ధి అయినాయి. ఈ శతాబ్దంలోనే మొట్టమొదటి సారిగా "ఇండో-యూరోపియన్" అన్న శబ్దం వినబడింది ఈ శతాబ్దంలో మరొక్క విశేషం ఏమిటంటే, గతంలోలాగా కాకుండా, సరాసరి సంస్కృతంనుంచే అనేకపదాలు గ్రహించబడ్డాయి. "ఉదా సంధి, గుణ, స్వరభక్తి దేవనాగరి" ఇత్యాది ఇంత వరకూ భాషా విజ్ఞానానికి చెందిన పదజాలమే విశేషంగా ఆంగ్లంలోకి తీసుకోబడింది కాని ఈ శతాబ్దంలో భారతీయ వేదాంతశాస్త్రం నుంచి ప్రాముఖ్యాన్ని సంపాయించుకొంది భారతీయసంస్కృతి, వాఙ్మయం, హిందూమతం తదితర పదజాలాన్ని ఆంగ్లానికి దత్తత చేసినది "బ్రాహ్మణ" అన్న శబ్దానికి వచేల సంతతి కలిగింది "ఉదా: బ్రాహ్మనిక్ ఫిలాసఫీ, బ్రాహ్మనికల్, బ్రాహ్మణి-కిగ్-బ్ర

18వ శతాబ్దం చివరి భాగంలో "వేద, రిగ్వేద, అవతార్, గుర, తంత్ర," లాంటి పదాలు, 19వ శతాబ్దంలో "యోగ, అమృత, భక్తి స్థూప, బుద్ధిజం, కర్మ, దేవ, మహాత్మ, మేళా, పూజా, సంహిత, సంస్కార, ఉపనిషత్, నిర్వాణ" లాంటి పదాలు ఆంగ్లానికి బలాన్ని చేకూర్చాయి. ఇట్లా చేరి, తమ భావకు పుష్టి కలిందడాన్ని ఓవన్ బార్ఫీల్డ్ మున్నగు వారెందరో సమర్థించారు అయినా "కర్మ, కర్మ, మాయ" ఇత్యాదికి ఆంగ్లంలో సరియైన అర్థాన్ని చెప్పే మరో పదాలేవీ వారు సమర్థించవలె లేక వింత కాదు

ఇంక సిపాయీలయుద్ధం, అఫ్ఘన్‌యుద్ధం సిపాయి తిరుగుబాట్లు మరికొన్ని పదాలను చేర్చినవి ఇంగ్లీషులోకి ఉదా: "ఖుక్రి, జెజైల్, పాండి, చుపట్టి, లోటా, ఘంటీగార్" వంటివి ఆదిగాక పైతరగతికి చెందని పదాలు—బంగీ, పచిసి, తమాషా, బంగారుపూ హాలాలూక్, తూన్—అనేకం.

ఇరవయ్యో శతాబ్దం

ఈ శతాబ్దంలో, ముఖ్యంగా భారతస్వాతంత్ర్య సమరం, ఇంగ్లీషులో మన పదాలు చేరడానికి చాలా వరకు తోడ్పడం చేసింది. ప్రథమ ద్వితీయ ప్రపంచ సంగ్రామాలు "అర్కీస్టాంగ్" ఏర్పడడానికి కారణము లయ్యాయి "పోకాచీ, చర్, చెలో, అచ్ఛుంగ్,

డెకో, గన్‌వాలా" కొత్తగా పుట్టిన పదాలలో కొన్ని మాత్రమే. శకు మహాత్ముని ఉద్యమం "అహింస"కు ప్రచారాన్నిచ్చింది

ఆ తర్వాత హిందూ మహమ్మదీయుల కలహాలు, పాకిస్తాన్ అవతరణం "పాకిస్తాన్ పాకిస్తానైజేషన్, గూండా, గూండాయిజమ్" మొదలయిన మాటలను అందరికీ తెలియజెబుతాయి

ఏమైనా భారతదేశం రిపబ్లిక్ గా అవతరించడంతో, ఎటువంటి మార్పులు భారతాంగ్ల భాషల మధ్య కలుగుతాయో చెప్పడం కష్టం. కాని ఇప్పుడు ఈ రెండు దేశాలమధ్య వున్నటువంటి సుహృద్భావమే గనక కలకాలం నిలిచివున్నట్లయితే, భారత భాషలు ఆంగ్ల భాషా సంపర్కంతో అభివృద్ధి పొందగలవనీ, భారత భాషల సంపర్కంతో ఆంగ్లభాష కూడా మూడు పూవులూ ఆరు కాయలూ కాయగలదనీ మాత్రం మనం నిస్సంశయంగా ఆశించవచ్చు

4

ఇంతవరకూ ఆంధ్ర, తమిళ, మళయాళీ, గుజరాతీ, నేపాలీ, హిందుస్తానీ పదాలు ఏ కారణాల చేత, ఎన్నిగ కాలంగా ఆంగ్లంలోకి తీసుకోబడ్డాయో అన్న విషయాన్ని గూర్చి తెలుసుకున్నాం. ఈ వ్యాసభాగంలో తీసుకోబడిన పదాలు ఎట్టిమార్పులకు గురి అయిందీ, ఈ మార్పులు చేయడంలో ఏదైనా పద్ధతి అవలంబింపబడిందా, లేదా అన్న విషయాలను గురించి తెలుసుకుందాం

విలియం హాకిన్స Pattans Psthans Ras. bootes Rajputs అనీ, సర్ థామస్ రో Cytore Chittore Umbras Omrahs అనీ, జాన్ ఫ్రయర్ Medapollon Madhavapalem. Shawjhan Shabjehan అనీ ఈ విధంగా విదేశయాత్రికుల వాడిన పదాలలో 'స్పెల్లింగులో' భేద ముండడానికి కారణం వారికి భారతీయ భాషలనుగురించి సమగ్రమైన జ్ఞానం లేకపోవడమే. అయితే విదేశయాత్రికుల భారతదేశాన్ని గూర్చి పరాయివారల ముఖతః వినడమే కాని, ప్రత్యక్షంగా ఈ దేశాన్ని చూచి, ఇక్కడి పరిస్థితులను గమనించినవారు కారు. అయితే పర్షియన్, హిందూస్థాన్ భాషలను క్షుణ్ణంగా నేర్చుకున్న థామస్ కోర్‌యాట్, జాన్ మిల్డెన్ హాల్ వంటివారు లేకపోలేదు. కాని వారు చాలా తక్కువ.

కాని 19వ శతాబ్దంవచ్చేసరికి పరిస్థితులు కొంచెం మారుపడ్డాయి. భారతదేశం ఇంగ్లండు ఆధిపత్యం క్రిందకు రావడంతో బహుళ సంఖ్యలో ఆంగ్లేయులు ఈ దేశానికి రావడమూ, ఇక్కడ భారతప్రజలనూ, వారిభాషలనుగూర్చి సమగ్రపరిశీలన చేయడమూ జరిగింది ఇంతవరకు ఉచ్చారణ (Pronounciation) కే ప్రాముఖ్యం యిచ్చినవారల్లా ఇప్పుడు 'స్పెలింగు' కు కూడా ప్రాముఖ్యం యివ్వడం ప్రారంభించారు. సర్ విలియం జోన్సు వంటి పెద్దలు ఈ మార్పుకోసం బాగా కృషి చేశారు. అయితే అక్కడక్కడా కొందరు తెలివి తక్కువవారు లేకపోలేదు "బుద్ధ అనేవారు బుద్ధ అనడానికి; బాబర్ అనడానికి భాబర్ "

అయితే ఇరవయ్యో శతాబ్దం వచ్చేసరికి The Society for pure English వారు, దిగుమతి చేసుకున్న మాటలకు పరిపూర్ణ ప్రతిపత్తి నిచ్చి, రూపకల్పన చేయడంలో మంచి కృషి చేశారు. పైగా భారతీయపదాలు కూడా పెద్ద మార్పేమీ లేకుండానే, ఆంగ్ల వ్యాకరణ చట్టంలోకి ఇమిడిపోయాయి. కాని ఆ యా పదాలకు "ఫలానా నామవాచకం, ఫలానిది క్రియ" అని చెప్పడంలోనే కొంచెం కష్టమైంది.

సాధారణంగా ఏ భాషలోనైనా నామవాచకాలే ఎక్కువగా వుంటాయి. ముఖ్యంగా, హిందీ, ఉర్దూవంటి భాషల్లో నామవాచకాలు పుంలింగాలుగానో, స్త్రీలింగాలుగానో వుంటాయి. ఆ విధంగానే "కోటి" స్త్రీలింగమయితే, "చా" పుంలింగం— "తమాషా" పుంలింగమయితే "చిట్టీ" స్త్రీలింగం. కాని ఆంగ్లంలో, పదాలకు వాటివాటి అర్థాన్నిబట్టి మాత్రమే, లింగనిర్ణయం చేశారు.

ఆంగ్లంలోకి విశేషణాలు కూడా బాగానే తీసుకోబడ్డాయి. ఉదా: బెంగాలీ మాటలు, కచ్చా, పక్కా

కాని క్రియాపదాలను గ్రహించడం మాత్రం అంత సులభంగా జరిగింది కాదు. కొన్ని కొన్ని నామవాచకాలకు . "—Age; - dom; - ism" చివర చేర్చారు. ఉదా: డకాయిటేజ్; బాబూడమ్; బ్రాహ్మనిజమ్; ఇత్యాది.

ఆంగ్లభాషలో భారతీయ పదజాలం

క్రియాపదాలను చివరన ing చేర్చారు ఉదా: బాటింగ్, బలాయింగ్.

కొన్నిచోట్ల క్రియలనే నామవాచకాలుగా ఉపయోగించారు. ఉదా: పూంఘూ దేర్. మరి కొన్నిచోట్ల నామవాచకాలనే క్రియలుగా ఉపయోగించారు ఉదా: నాచ్, ఠంకా, టామ్ టామ్

మరికొన్ని, విస్తృతమైన అర్థాంతరాన్ని పొందగలిగినాయి ఉదాహరణకు 'అనకొండ' అన్న పదాన్ని తీసుకోవచ్చు మొదట్లో సింహళంలో ఒక పెద్ద పామును "అనకొండ" అనేవారు కానీ రాను రాను ఏపామైనా సరే, తన కందిన ఆహారాన్ని వదిలిపెట్టకుండా దూర్చం దూర్చం చేసుకోగలది వున్నట్లయితే, దాన్ని 'అనకొండ' అని పిలవటం ప్రారంభించారు ఇలాగే విస్తృతపర్చబడిన అర్థలతో "బండికూట్ (తెలుగు పంది కొక్కు), బంగాళా, ఫకీర్, కోహినూర్, ఖర్వ్" మొదలైన పదాలు వాడబడుతున్నాయి

మరికొన్నిచోట్ల, పదాలయొక్క అర్థం సంకుచితం చేయబడింది "వకీల్, బాబూ, కాలికో" మొదలైన పదాల అర్థం ఇలా సంకుచితం కావటానికి లోనయింది.

మరికొన్ని సందర్భాల్లో కొన్ని కొన్ని పదాలు తమ పూర్వపు అర్థాన్ని కోల్పోవటంకూడా జరిగింది "ఉదా బీటల్ నట్, కూలీ, గాడీ, జంగిల్, లూట్, ప్యాంగ్" మొదలయినవి

ఏమైనా ఇటువంటి పరిణామాలన్నీ కూడా సజీవమైన భాషలో జరుగుతూనే వుంటాయి ఇంగ్లీషునుంచి తెలుగులోకి దిగుమతి చేసుకోబడిన పదాలకు కూడా ఇదే గతి సంభవించింది అది సహజంకూడా!

5

ఈ వ్యాసం మొదట్లో మనవిచేసినట్లుగా, కొన్ని క్రొత్త పదాలు ఒక భాషలో చేరినప్పుడు, ఆ పదాలు బాగా వ్యాప్తిలోకి రావాలి అంటే, ఏతద్భాషలోని రచయితలే ప్రముఖపాత్ర వహించాలి. ఆ పదాలకు బాగా ఆదరణ వ్యాప్తి తెలపాలి, క్రమేణా నిత్య జీవితంలాగా అవి కలిసిపోతాయి

అయితే ఆంగ్లరచయితలుమాత్రం స్వపరభేదాన్ని పాటించకుండా, అవసరమైనప్పుడెల్లా విదేశీపదాలు వాడేవారు వాడుతున్నారు ప్రతిపదానికీ ఒక క్రొత్త సౌరభాన్నీ ఒక క్రొత్తదృష్టినీ ఇచ్చారు ఆంగ్లవాఙ్మయంలో దిగ్గంతులైనవారిచేత ఈపదాలు వాడబడటంచేత, అది ఆ కవిపుంగవుల పదకోశాలలోపాటు నిలిచిపోయే తమతమ గ్రంథాల్లో ఈ పదాలను ఉపయోగించటంచేత, ఆంగ్లభాషాప్రవాహంలోకి ప్రవహించిన భారతీయ పదజాలం చెక్కుచెదరక నిలిచివుండగలదని మనం ధైర్యంగా చెప్పవచ్చు

ఈస్టిండియా కంపెనీ భారతదేశానికి రాకపూర్వమే, భారతీయపదాలు కొన్ని, ఆంగ్లకవులచేత స్వీకరింపబడాయి ఉదా —అల్లం, బెరిల్, జింజర్, రైస్, సుగర్, పెప్పర్ —ఈ మాటలన్నీ కూడా గ్రీకు లాటిన్ ఫ్రెంచిభాషలద్వారా ఆంగ్లంలోకి ప్రవేశించాయి ఆంగ్లకవుల రచనలనుంచి ఒక్కటొక్కటిగా ఉదాహరిస్తాను

చాసర్ The Hous of Fame 1 1288 'Walles of berile'

మార్లో 'సుగర్' అన్న పదాన్ని ఉపయోగించాడు డిటో, II 1 600 'రైస్' అన్న పదాన్ని కూడా ఇతనే మొటగా ఉపయోగించాడు rice porridge, The Jew of Malta III IV. 1368

షేక్స్పియర్ 'పెప్పర్' అన్న మాట నుపయోగించాడు 'pepper-ginger bread' Henry IV III 1 260, 'pepper Corn Henry IV III III 9 [1]క్రియగా కూడా అతనీమాట నుపయోగించాడు

ఇన్ని పదాలను గురించి మనం ముచ్చటించుకొంటున్నాంగాని, హిందూదేశానికి 'ఇండియా' అన్న పేరెలా వచ్చిందో మనం చర్చించలేదు పాకిస్తాన్ లాగా, హిందూస్థాన్ అని మనం ఇప్పుడు పిల్చుకొంటున్నా పాశ్చాత్యులందరూ కూడా 'ఇండియా' అనే భారతదేశాన్ని పిలుస్తున్నారు ఇండియా అన్నపదం సంస్కృతి 'సింధు' పదంగా వచ్చింది సంస్కృతం నుండి పర్షియాకు, అటుపై గ్రీక్, అక్కడనుండి లాటిన్, అక్కడనుండి ఆంగ్లంలోకి ప్రవేశించింది ఓల్డ్ ఇంగ్లీషులో "ఇండియా, ఇండియాస్, ఇండిస్క్" అన్న మాటలు కన్పిస్తున్నాయి కానీ 1200 1600 కాలంలో ఇండియా అన్నమాటపోయి "ఇండే, ఇండె, ఇండ్" అన్నమాటలు వ్యాప్తి చెందాయి. చాసర్ 'ఇండే' అన్న పదాన్ని ఉపయోగించాడు స్పెన్సరు కూడా అదేదాన్ని స్వీకరించాడు అయితే ఒక్కచోట మాత్రం [2]"ఇండియా" అన్నమాట పెల్లాగో అతనుపయోగించటం జరిగింది అతనుపరి తూర్పు పశ్చిమ ఇండీయా దీవుల మూలంగా ఈమాట మరింత వ్యాప్తిలోకి వచ్చింది. మిల్టన్ మహాకవి కొటన్ వ్రాసిన సందర్భంలో మొగల్ ప్రస్తావన తీసుకువచ్చాడు[3]

---

1 "I am pepper'd, I warrant for this world" Romeo & Juliet III 1 104

2 The Faerie Queene II 72,5

3. Paaradise Lost. II 1 4

"బెంగాలా, పెర్కాన్, మలబార్, ఆగ్రా, లాహోర్, గోలకొండ, ఇండస్, హైడాస్పస్ (జీలం నది)"[2] మొదలైన పేర్లు ఉపయోగించాడు.

ఇంక 'ఇండియన్' అన్న పదాన్ని మొట్టమొదట సరిగా ఉపయోగించే గౌరవం డ్రైడన్‌కు దక్కింది 1 అగ్గాక అతను ఔరంగజేబుతో వ్రాసిన నాటకం మొకటి పంపెనే వుంది

18వ శతాబ్దంలో, తిరువాన్కూర్‌లో పుట్టి, తమయాకర ప్రథమార్ధంలో ఇక్కడ ఉద్యోగం చేసిన రాబర్ట్ ఆర్మ్, ఎడ్మండ్ బర్క్ లిద్దరూ ఎంతగానో భారతీయ పదజాలా న్నాదరించారు ఒకరు ఈ దేశ వాసులతో కలిసి మెలిసి ఇక్కడి భాషా సౌంధా న్నాఘ్రాణిస్తే, మరొకరు అసలు లేకుండానే, విదేశంలో వుండికూడా దక్కటి విమర్శనా జ్ఞానంతో, తప్పటడుగు వేయకుండా భారతీయ పదాలమీద స్వారిచేశాడు

డేనియల్ డీఫో పోప్, వాల్పోల్, స్మాలెట్ మొదలయిన వారంతా ఎక్కడో అక్కడ ఏదో ఒక సందర్భంలో భారతీయ పదాన్ని వాడేవున్నారు

పదునెనిమిదవ శతాబ్దం చివరి భాగానికల్లా మహాపండితులైన "సర్ ఛార్లెస్ విల్కిన్సు, నథానియల్ హాల్ హెడ్, అలెగ్జాండర్ డౌ, సర్ విలియం జోన్సు, అలెగ్జాండర్ హామిల్టన్" ప్రభృతులంతా ఇండియన్ వ్యవహారాలమీద పుస్తకాలు వ్రాసి, భారతీయ భాషల నాదరించి, అందలి పదాలతో తమ సాహిత్యాన్ని కలింపుకొన్నారు ఏ తప్పూ లేకుండా వాడారు

ఇహ పందొమ్మిదవ శతాబ్దంలో నవలా రచయితలూ, విమర్శకులూ, కవులూ, చరిత్రకారులూ, యావన్మంది భారతీయ భాషల సౌష్ఠవాన్ని గుర్తించి, ఆయా పదాలను వాడుకొన్నారు

స్కాట్, సథే, బైరన్, మెకాలే, థాకరే, కిప్లింగ్, సర్ ఎడ్విన్ ఆర్నాల్డ్, సర్ జి ఓ ట్రెవల్యాన్, జేన్ ఆస్టిన్, టి యస్ ఇలియట్ ఇలా ఎంతమందినైనా చెప్పవచ్చు వారు వాడిన పదాల జాబితాలో నుండి "పరియాన్ జో, అమృత, విగా, హిందూస్తానిష్, ధగ్, పకీర్, పంకా, ఫకీర్"లాంటి వాటి నెన్నైనా చూపించవచ్చు

2సర్ వాల్టర్ స్కాట్ భారతదేశాన్ని గూర్చిన మొట్టమొదటి నవల వ్రాశాడు సథే హిందూ స్వర్గాలనూ, దేవతలనూ తనకావ్యాల్లో చిత్రించాడు 3

కాని కిప్లింగ్‌లాంటివారు హిందూదేశంమీద అభిమానంతో తమ తమ గ్రంథాల్లో వాడిన మాటలన్నీ కూడా సర్వజనములకూ ఆమోదయోగ్యం కాలేదు. చాలా మాటలు "నాలఖా, ఖైది, సాహిబా, జల్దీ, జాదూ" వంటివి వచ్చిపోయాయి

అయితే ఇరవయ్యో శతాబ్దంలో ఒక విచిత్రమైన పరిస్థితి ఏర్పడింది. ఆంగ్లేయులు మనదేశాన్ని గూర్చి, మన జీవనాన్ని గూర్చి కథావస్తువులు తీసుకుని ఆంగ్లంలో రచనలు చేయడానికి బదులు, భారతీయులే రవీంద్రులు చూపిన బాటలో, భారతీయ వైశిష్ట్యాన్ని యథాతథంగా చిత్రిస్తూ రచనలు సాగిస్తున్నారు

ప్రముఖ నవలారచయితలైన శ్రీ కె ఎ అబ్బాస్, డా ముల్కరాజ్ ఆనంద్, శ్రీ ఆర్ కె నారాయణ్ లాంటివారు చేస్తున్న కృషివలన ఆంగ్లానికి ఒక క్రొత్త జీవం వస్తున్నది అంతేగాక ఈ పత్రికల యుగంలో పత్రికా రచయితలు వహిస్తున్న పాత్ర మరీ ముఖ్యమైంది కావటంతో, ప్రముఖ పత్రికా రచయితలయిన శ్రీ కుందూరి ఈశ్వరదత్తు మొదలయినవారి ఉద్యమాలతో భారతదేశం ఆంగ్ల భాష అనే అద్దంలో తనను తాను సగర్వంగా చూచుకొంటున్నది

ఇదే పదికాలాలపాటు వర్ధిల్లాలి రాజకీయంగా జనపరిస్థితి ఎట్లున్నా భాషల సంపర్కంలో నైనా, ఒక క్రొత్త చైతన్యం పొందగలుగుతుంది అప్పుడే అటు ఆంగ్లమూ, ఇటు భారతదేశ భాషలూ వర్ధిల్లేది! తథాస్తు *

---

1 Marriage ala Mode IV 304
2 The Surgeon's Daughter
3 The Curse of Kehama

* ఈ నా వ్యాసరచనలో శ్రీ జి. సుబ్బారావుగారి Indian Word in English అన్న గ్రంథము చాలావరకూ తోడ్పడింది. ఇందుకు వారికి నా కృతజ్ఞతలు ఇంకా తోడ్పడిన గ్రంథాలు ఇవి

1 A Dictionary of American English on Historical principles

2 Daniel Jones' An English pronouncing Dictionary

3 H H Wilson A glossary of judicial and revenue terms and of useful words occurring in official documents relating to the administration of the Govt of British India.

పిట్ట పోరు

శ్రీ గన్నిపెట్టి వెంకటేశ్వరరావు

పాత్రలు

రామానుజయ్య ఒక భూస్వామి వయస్సు 50
నారాయణయ్య - అతని బావమరిది,, 40
నాంచారమ్మ - అతని చెల్లెలు ,, 35
ఏడుకొండలు - అతని నౌకరు ,, 35
పేరయ్య - పెళ్ళిళ్ళ పేరయ్య,, 40

కాలం: వర్తమానం స్థలం రామానుజయ్య ఇల్లు తెరఎత్తేసరికి రామానుజయ్య పడక కుర్చీలో పండుకొని పేపరు చూస్తుంటాడు నీర్కావి ధోవతి, బనీను, బొద్దు మీసం, హుందా అయిన విగ్రహం.

కొంచె మాగి, ఏడుకొండలు బయట నుండి వచ్చి లోనికి వెళుతుంటాడు

రామా ఒరేయ్ ఏడుకొండలూ! (బిగ్గరగా పిలుస్తాడు)

ఏడు: (ఆగి) ఇక్కడే వుండా నండీ!

రామా: ఇక్కడే దద్దొళ్ళూ!

ఏడు అయ్యా! ఏంది బాబూ?

రామా: లోపలికెళ్ళి కొంచెం పొగాకుపాడు పట్రా

ఏడు: (వెళ్ళి పొగాకు తెచ్చియిస్తాడు)

రామా (చుట్ట చుట్టుకొంటూ) ఏడుకొండలూ!

ఏడు బాబూ!

రామా క్యాలెండ రందుకో—ఇవ్వాళ తారీకెంతో?

ఏడు: ఇయ్యాల పదేను బాబూ

రామా: (ఉలిక్కిపడి) ఆఁ! ఏంటన్నావ్?

ఏడు (బిత్తరపోయి) పదేను బాబూ! ఏంది బాబూ?

రామా కాకా సంగతే గుర్తులేదు సుమా! (బిగ్గరగా) ఒరేయ్ ఏడుకొండలూ!

ఏడు ఇక్కడే వుండాను బాబూ!

రామా అ అచ్చిని పిలిచి ఇల్లూ, దొడ్డి అంతా శుభ్రం చేయించు

ఏడు: సిత్రం (కొంచెం ఆగి) సంగతేంటి బాబూ!

రామా: ఇవ్వాళ తెనాలినుండి నారాయణయ్యగారు వస్తున్నార్రా!

ఏడు నారాయణయ్యగారా! అయ్యనోరా బాబూ?

రామా: ఎవరేమిట్రా నీ బొంద! ఏడు కాలాకాల్లో మొగుడులేని మీరుబిరా! నారాయణయ్య నా బావమరిది అనుకొన్నావా?

ఏడు అనుకోలేదు బాబూ! కాని ఎందుకొస్తున్నారా అని

రామా నీ బుర్రలో సరుకు చాలా తక్కువరా!

ఏడు సిత్రం

రామా కాకపోతే ఏమిట్రా! మనింట్లో పెళ్ళికి కొచ్చిన పిల్లదున్నాదా?

ఏడు చినబాబుగా రున్నారు గందండీ!

రామా: ప్రస్తుతం వాడి పెళ్ళిగురించిలో బేరాలు జరుగుతున్నాయా ఈ మార్కెట్లో?

ఏడు సిత్రం జరక్కపోవటం కేంటి బాబూ! కోటా! కొండా! కుందలకొండల సమంగా జరుగుతుంటే!

రామా: (చిరునవ్వుతో) అవునా? మరి ఈ పరిస్థితులో యాకైపోయిన దూరసమ్మంది, ఆ బావమరిది అసాధ్యమైనదంటే! వస్తున్నాడంటే, ఎందుకొస్తున్నాడో

ఏసు: (నవ్వుతూ) తెలిసిందిలెండి. అయిన గోరీ దగ్గరకూడా చెప్పుకొచ్చిన ఉల్లాస్య గానుండా రన్నమాట!

రాము: ఓః శ్రేం ఖర్మ! ఇష్టరున్నారు యుద్ధం!

ఏసు: ఆఁ! సునకుండా దొక్కొట్టాయేగా బాబూ?

రాము: ఏడ్చావులే నాకు తెలిది.

ఏసు: నిత్తెం (కొంచెమాగి) మీ పద్ధతి నాకేం నచ్చలేదు బాబూ!

రాము: ఏం?

ఏసు: లేకపోతే ఏందండీ అమ్మగారు బతుకు పాలించి ఏడాదల్లిపోయింది ఇల్లు మాత్రం లే బోసుగా వుంటుందా? తొందరగా పిలకాయ పెళ్లిచేసి, కోడలమ్మను తీసుకొస్తే యిలు కల కల లాడుతుందనుకొంటే, మీ రేండో వచ్చిన సమందమల్లా ఏదో కుంటిసాకు తిరగ్గొడతింటే, ఎట్టాగండి?

రాము: తొందరపడితే ఏలాగరా? నిదానించిన కొలది లేటు పెరుగుతుందే

ఏసు: మెచ్చొచ్చినోరు ఎంతిత్తా మన్నారుబాబూ?

రాము: (దట్టి ముట్టించి) అక్కే ఎంతో ఎక్కడిదిరా! వాళ్ళు పాతికలో ఫ్రగాకి పలుకుతున్నారు

ఏసు: పాతికంటే, పాతికొందలా బాబూ?

రాము: ఛ! వందలేమిట్రా నందలు! వేలరా వేలు!

ఏసు: (గుండెలు కొట్టుకొంటూ) పాతికవేల! మరింకేం బాబూ—తొందరగా ముడెట్టెయ్యండీ

రాము: ఒరేయి ఏసుకొండలూ!

ఏసు: అయ్యా!

రాము: (మీసం దువ్వుతూ) రామానుజయ్య నాయుడి కొడుకంటేనే చాలు; నా డొక్క పనికిరాని దద్దమ్మయినా సరే, పాతిక వేలకు చిలిగవ్వ తగ్గరురా! అందులో మనవాడు ప్లీడరు కాబోతుంటే

ఏసు: (అదోలా మొహంపెట్టి) నిత్తెం (బయటనుండి "ఏయ్ బండిప్పు! అబ్బాయిగారు అబ్బ" అన్నమాట—ఇట్టా ఆగిన చప్పుడు వినిపిస్తాయి)

రాము: (కంగారుగా) మనవాళ్ళొచ్చే బండి ఆగిందను కొంటా చూడ్రా

ఏసు: (వాకిలి దగ్గరికెళ్ళి) నిత్తెం. మన సాంబాయమ్మ గారు దిగినారండీ

రాము: (విసుగ్గా) లాభంలేకపోయింది! ఇవ్వాళే దిగబడింది!

ఏసు: (బయటకు చూస్తూ) రాండమ్మగారూ! పాల బండి కొచ్చినారా?

సాం: అవున్నాయనా! పాలబండి గంట లేటు, కూర్చునీ కూర్చునీ నడుం తెగిపోయింది. (లోనికొస్తుంది పాతకాలప్పటిదైన సేపుం చేతిలో వ్రేలాడుతుంది.)

రాము: ఏం చెల్లెమ్మ అంతా కులాసా?

సాం: (పెట్టె క్రిందపెట్టి) ఆఁ, ఏదో ఇలా వున్నాం. నీ కళ్లల్లో కులాసాగా వుంటుందా అన్నయ్యా? (బెంచీమీద కూర్చుంటుంది. ఏసుకొండలు ట్రంకు తీసుకొని లోనికెళతాడు)

రాము: ఫర్వాలేదు ఉత్తరమయినా రాయకుండా హఠాత్తుగా వచ్చేశావేమిటమ్మాయ్?

సాం: ఏదీ! వారంరోజులనుంచీ ఇవ్వాళొ రేపొ అనుకుంటుంటే, ఇప్పటికి పడింది ప్రయాణం. నిజంగా, చస్తున్నాన్రా అన్నయ్యా చాకిరీతో.

రాము: అవును పాపం మీమామగారేమంటున్నారు?

సాం: ఏమంటారూ, ఇన్ని కొల్చుకు తింటున్నాడు! చచ్చినవాడుగాదు, బ్రతికినవాడుగాదు మంచాన పడి నా దుంప తెగేస్తున్నాడు—సరేగాని పత్తిగాడు పట్నంలోనే చదువుతున్నాడా?

రాము: ఆ

సాం: ఉత్తరాలన్నా రాస్తుంటాడా?

రాము: ఎందుకు రాయడు!

సాం: మరి సంవత్సరమున్నా పెళ్ళిగొడవ వుందా, లేదురా అన్నయ్యా?

రాము: వాడి చదువు పూర్తికావాలిగా! ఇప్పుడు పెళ్ళికేం తొందర?

సాం: నీకేం నీ కలాగే వుంటుంది. ఎదిగినపిల్ల యింట్లో కొప్పకొని ఎన్నాళ్ళాపుకొం చెప్పు?

రాము: నిజమే మరి.

శాం : అందులో మీ రాశ సంగతి తెలియం దేముం దన్నయ్యా!

రామా : అవును తెలియం దేముంది! పక్షి కయ్యాలి మనిషి.

శాం : ఈ సంవత్సరం పిల్ల పెళ్ళిచెయ్యాలని గట్టి పట్టుదల మీదున్నాను. నువ్వు పెంకెకుండా వుంటే, బయట సంబంధా లెక్కడ చూస్తావోనని భయంగా వుంది.

రామా : చూశావేయ్ చూసేవాడు నీవాపితేమాత్రం ఆగుతాడా?

శాం : అదేమిట్రా అన్నయ్యా! నువ్వూ అలాగే అంటావ్? (దుఃఖస్వరంతో) అసలు నీ వాలకం చూస్తే నాకు పుట్టింటి ఆశ లేకుండా చేసేట్లున్నావే!

రామా : (చిరాగ్గా) ఇదుగో శాంతారమ్మా, వచ్చిన ఎడం లేదు, అప్పుడే ఏమిటీ గొడవ?

శాం : చూడన్నయ్యా! నువ్వు నా పిల్లని పత్తిగాడికి చేసుకోకపోయావంటే, నేను నుయ్యో గొయ్యో చూసుకొని తీంతాను (ఏడుస్తుంది.)

రామా : సరేలే తర్వాత మాట్లాడదాం నిదానంగా ముందు నువ్వు లోనికెళ్ళి కాళ్ళు మొహం కడుక్కో.

శాం : మాట్లాడే దేముంది; ఏదయినాసరే నీతో అవుననిపించుకోవాలి, ఈ ఇంట్లో నేను గంగ ముట్టాలీ అంటే ముసుగులో గుద్దులాటెందుకు నాకేమాటా తేల్చిచెప్పు

రామా : చెబుతాన్లే లోనికెళ్ళు.

శాం : చెబుతాన్లే నేవచ్చిం దందుకే తెలిసిందా? ఒరేయ్ ఏసుకొండలూ! (అనుకుంటూ లోనికెళ్తుంది)

రామా : (అటూయిటూ తిరుగుతూ) పాడుపిల్ల ఇవ్వాళే దిగిందే! అవతల నారాయణయ్యగారొస్తుంటే (నారాయణయ్య వస్తాడు. ఖద్దరులాల్చీ, ధోవతి సన్నగా బారుగా వుంటాడు. చేతిలో బేగ్ వుంటుంది)

నారా : (రామాని పలకరించి) ఏంబావా? తీరుబడిగా వున్నట్టున్నావే?

రామా : (అతన్ని చూడగానే ఉలిక్కిపడతాడు) ఇదేమిటోయ్! హఠాత్తుగా వచ్చావు? తొలకరి మెరుపులాగా!

నారా : (నవ్వుతూ) నీకోసం జాగేల మనకేదుండా!

రామా : అంటేమాత్రం తప్పకుండాట్లే! కూర్చో అంతా కులాసేనా?

నారా : ఏదో నీదయవల్ల యిలా వున్నాం. నీకంట్లో కులాసాగా వుంటోందా? (మంచంవాల్చుకొని కూర్చుంటాడు)

రామా : అహా! ఒరేయ్ ఏసుకొండలూ! (కుర్చీమీద కూర్చుంటాడు)

ఏసు : (లోపలనుండి) అయ్యా! (వచ్చి) ఏంటి బాబూ? ఓ నారాయణయ్యగారొచ్చినారే! అంతా బాగుండారా బాబూ?

నారా : ఆ నువ్వు బాగున్నావా ఏసుకొండలూ?

ఏసు : నాకేక్కం లేదండి (సంచితీసుకొని లోనికి వెళతాడు)

నారా : ఏంబావా! కబుర్లేం చెప్పకుండా దిగులుగా కూర్చున్నావు? కొంపతీసి కేసొచ్చావని కాదు గదా!

రామా : ఇక్కడేముంటాయి బాబూ కబుర్లు? వస్తే నుంచొచ్చావు, నువ్వే చెప్పాలిగాని

నారా : ఆఁ, మనసత్యం చదువు ఈ సంవత్సరంతో ఆఖరేగా?

రామా : ఔఁ.

నారా : అసలు మీ అమ్మాయి కూడా రావాలనుకొంది "అన్నయ్యను చూచి చాలారోజు లయ్యిందది, ఇద్దరం వెళదామండీ!" అని గోల చేసింది ఇద్దరం బయలుదేరితే ఇంటిదగ్గర ఎలాగని నేనే వచ్చాను.

రామా : అయ్యో పాపం! చార్జీలు కూడా ఎక్కువవుతాయిగా!

నారా : (నవ్వుతూ) నేనెంత పొదుపుగా కూడబెట్టినా, నీకొడుక్కు, కోడలికేగా! నే కట్టుకు పొయ్యేదేమయినా వుంది గనకనా!

రామా : అయితే బాగా కూడబెట్టు. (ఇద్దరూ నవ్వుకుంటారు.)

నారా (జేబులోనుండి సిగిరెట్ తీసి ముట్టించి) చూడు బావా! అసలు నేవచ్చిన పనేమిటంటే

రామా తరవాత తీరుబడిగా మాట్లాడుకొందాం గాని, లోనికెళ్ళి స్నానం భోజనాలు ముగించుకో ఒరేయ్ ఏసుకొండలూ.

ఏసు (లోపలనుండి) వస్తున్నానయ్యా

నారా ఆఁ ఫర్వాలేదులే టిఫిన్ దండిగానే పడింది. (కొంచెమాగి) మా అమ్మ బొత్తిగా మంచాన పడిపోయింది బావా! ఏ వేళకెలా వుంటుందో! అందుకని ఆమె కళ్ళముందరే ఆ కాస్త ముచ్చటా జరగాలని గోలచేస్తోంది

ఏసు (వచ్చి) వోయబాబూ?

నారా మా అమ్మగార్రా ఏమైనా సరే, ఈమాఘంలో కళ్యాణికీ, శారదకూ పెళ్ళిచెయ్యక తప్పదు బావా!

ఏసు: కానియ్యండి బాబూ! మా పక్కని జోడా! చిలకా గోరింకల్లాగుంటారు.

నారా (ముసిముసిగా నవ్వుతూ) ఏం బావా! ఏమంటావ్?

రామా వాదేముంది బాబూ! అల్లుడూ మామా యిష్ట పడితే, నా అభ్యంతర మేముంటుంది?

నారా వాడిమొఖం వాడికేముంది! మన మెంచేస్తే వాడు కాదంటాడ గనక? అయినా శారద వాడికెంపరాయిది గాదుగా! చిన్నప్పట్నుంచీ

రామా అలాగనకోయ్ నారాయణయ్యా! కాలం మారి పోయింది. ఈమధ్య నాకూ అదే అనిపించింది "అడిగిపుచ్చుకోలేని ఇల్లూ అడవితో సమాన మంటారు" పిల్లవాడికి త్వరగా పెళ్ళిచేసి కోడల్ని ఇంటికి తెచ్చుకుందామని

నారా (విచారంగా) అవునుబావా! మా చెల్లె లుండగా ఇల్లెంత కళకళ లాడుతుండేది! అందుకనే.

రామా: మరి చెప్పేది శాంతం విను. అమాటే వాడితో అంటే "చదువు పూర్తయ్యేదాకా, అలాంటి పిచ్చి ఆలోచనలేవి చెయ్యకండ్రా" అని తెగేసి చెప్పాడు.

నారా: చదువు ఈ ఏటితో ఆఖరేగా! చూడుబావా! నువ్వు నీకొడుక్కి నెమ్మదిగా నచ్చచెప్పుకుంటావో నాకెందుగాని, ఈ సంవత్సరం ఆ కాస్త శుభం జరిపించక తప్పదు!

రామా: నేనూ అదే ఆలోచిస్తున్నాను ఆ తర్వాత మాట్లాడుకుందాం. నాక్కొంచెం పనుంది నేలా వెళ్ళొస్తాగాని, మర్యాదగా స్నాన పానాదులు ముగించుకో. (బిగ్గరగా) ఒరేయ్ ఏసుకొండలూ!

ఏసు: నేనిక్కడే వుంటాను బాబూ! (నారాయణయ్యతో) నీళ్లు తోడమంటారా బాబూ?

నారా: ఊఁ.

(ఏసుకొండలు లోనికెళ్తాడు రామానుజయ్య ఉత్తరీయం భుజాన వేసుకొని, చుట్టముట్టించి చెప్పులు తొడుక్కొని బయటకెళ్లిపోతాడు)

శాంతా: (వచ్చి) ఎప్పుడొచ్చావు నారాయణయ్య బావ?

నారా (చిరునవ్వుతో) ఓ మరదా! శాంతారమ్మొదినా! ఎప్పుడు రాక?

శాంతా నీకంటే రెండడుగులు ముందుగా వచ్చాను అంతా బాగున్నారా?

నారా ఆహా! చాలంపలయ్యాయా శాంతారమ్మొదినా?

శాంతా మనసు యింకా కాయ్యలేదు బావా! మా అన్నయ్యకు నిమువం తీరటంలేదంటే నమ్ము!

నారా: మరి పని కోవాల్లో వచ్చావు విశేషమేమిటి?

శాంతా విశేషాలేముంటాయి! మా అన్నయ్యను కళ్ళారా చూచిపోదామని వచ్చాను ఏం రాకూడదా?

నారా ఆఁ ఆఁ ఎంతమాట! అన్నా, చెల్లెలు రాకుండా ఎలా? సరేగాని పిల్ల పెళ్ళిళ్ళు చేసేసిం దిగా! ఈ సంవత్సరమన్నా చెప్పన్నా అన్నయ్యా?

శాంతా భగవంతుడు దల్లగా మూస్తే చేద్దామనే అను కొంటున్నాను మరి మీ శారద పెళ్ళి ఈ సంవత్సరం చెయ్యక నారాయణబావా?

నారా మన చేతుల్లో ఏముంది? ఆలోచా రాతద్దూ?

శాంతా నీకేంలే ఉన్న మహారాజువి! ఎలాగైనా చెయ్యొచ్చు.

నారా మీ కేమీ తెలియాక్కు?

పిట్ట పోరు

ఏసు: (వచ్చి) మీరు పిల్చుకోడాను బాబుగారూ!

కాంచా: లేరావా స్నానంచెయ్యి ప్రొద్దెక్కింది. (నారాయణస్వామి లోనికెళుతూంటాడు. కాంచా రమ్మని అతనికేసి చూచి చూచి త్రిప్పుతుంది)

కాంచా: (నెమ్మదిగా) ఒరేయ్ ఏసుకొండలూ.

ఏసు: అమ్మా!

కాంచా: నేను అన్నయ్యతో పెళ్లివిషయం మాట్లాడ దానికొచ్చినట్లు ఆయనకు తెలిసినట్లుంది

ఏసు: అందుకేనేం తప్పుగోరూ మీరొచ్చింది?

కాంచా: ఉష్! నిమ్మళంగా మాట్లాడు వింటాడు. అంగుళకేలరా!

ఏసు: సరేలెండమ్మా.

కాంచా: వట్టి తింపులమారి మనిషి! మా అన్నయ్యే మనసిరచేస్తాడుకుమా!

ఏసు: నిత్తం

కాంచా: ఎలాగయినా తనకూతుర్ని మా సత్తిగాడి మెడకు తగిలించాలని చూస్తున్నాడు.

ఏసు. అవునండీ! వచ్చీరాంగానే అయ్యగారితో ఆ రావకోరకే మాటాడ్డారు.

కాంచా: (ఆదుర్దాగా) మాట్లాడాడూ? అన్నయ్యేమన్నాడు?

ఏసు: నాను సరిగా ఇనలేదుగానండి, పెత్తాలికయ్య గారు సరిగా సమాధానం సెప్పినట్టు లేరండి.

కాంచా: హమ్మయ్య! ఒరేయ్ ఏసుకొండలూ!

ఏసు: అమ్మా!

కాంచా: ఎవరెంత తన్నుకుచస్తేనేమాత్రం, నా అన్న నన్ను కాదంటాడ్రా?

ఏసు: ఎట్టాగంటారండి!

కాంచా: ఆయనెంత కాకమురిసయితే మాత్రం. అయినా ఇంతేం కాకమురిడిలే! మా వదినతో నే పోయింది వాళ్ళకూ మాకూ చుట్టరికం! ఏమం టావు?

ఏసు: (అయిష్టంగా) నిత్తం.

కాంచా: సరేగాని, బయటసంబంధాలేమయినా వస్తున్నయా?

ఏసు: అయ్యో! రాకపోటం కేంటండీ? సటారంగా! వొందలు! వొచ్చేపొయ్యేవాళ్లకి తెంపులేదంటే నమ్మండి!

కాంచా: మరి మా అన్నయ్యేమంటున్నాడు?

ఏసు: ఉలుక్కుండా పలుక్కుండా అట్టానే వుంటారు.

కాంచా: చూడు ఏసుకొండలూ! డబ్బున్నదంటే ఎవరికయినా ఆశ కలగొచ్చు. అందుకనే, ఏ నిమిషానికెలావుంటుందో, ఆ కొస్తమాట అది పిండుకోనే వదదామని వచ్చాను. ఏమంటావ్?

ఏసు: నిత్తం. మా పెద్ద మంచాలోచనండి

కాంచా: మనమ్మాయిని చూచావుగా నువ్వు? ఎలా వుంటుందంటావు

ఏసు: బుల్లెమ్మగోరి కేంటండీ? సినిమాతారలాగుం టారు!

కాంచా: మా సత్తిగాడికి తగిందేనంటావా?

ఏసు: ఎంతమాట! మాపమున్న బొమ్మయండీ జంట!

కాంచా: ఒరేయ్ ఏసుకొండలూ! నువ్వుకూడా మా అన్నయ్యకు నచ్చజెప్పాలిసుమా!

ఏసు: అంతకంటేనా అప్పమ్మగోరూ!

కాంచా: మా చెట్టునకోసిన జాంపళ్లు తెచ్చాను. నాలు క్కాయలిస్తాగాని తీసుకెళ్ళి పిల్లలకు పెట్టుకో

ఏసు: నిత్తం.

కాంచా: సరే, లోపలకెళదాం పదవ్. నారాయణయ్యకు నైవేద్యం పెట్టాలిగా మరి!

ఏసు: నిత్తం తప్పేదేంవుందండీ

(ఇద్దరూ లోనికెళుతూంటారు. రామానుజయ్య హడావుడిగా బయటనుండి వస్తాడు)

రామా: (బిగ్గరగా) ఒరేయ్ ఏసుకొండలూ!

ఏసు: నే నిక్కడే వుంటాను బాబూ!

రామా: బండొచ్చేటయమయ్యింది. వాళ్ళొస్తార్రా!

ఏసు: ఓరు బాబూ?

రామా: రెడ్డొచ్చి మొదలాడన్నట్టుంది! ప్రొద్దుట్నుండీ చెప్పిందేమిట్రా?

ఏసు: గెపితిలేదు బాబూ!

రామా: ఎందుకుంటుంది; వట్ల క్రొవ్వ్ తేసరి! మాధవయ్యగారొస్తారని చెప్పలేదట్రా?

ఏడు: చిత్తం మరిచిపోయానండి

రామా ఏమైనలేకపోయావ్

శాంతా మాధవయ్యగారెవరన్నయ్యా!

రామా: (తడబడుతూ) ఆయనా ఆయన.. ఆయ నా స్నేహితుడులే (ఏసు కొండలుతో) ఒరేయ్! ఆ మంచమీద లోపలపెట్టి, రెండు కుర్చీలు అవి తెచ్చివెయ్యి అఁ, చూడు శాంతారమ్మా! కొత్త ఇల్లు వాళ్ళకి శుభ్రంగా కుదిరించరమ్మా చేసు స్టేషను దగ్గర కెదు తున్నాను (అదుర్దాగా వెళ్ళిపోతాడు)

శాం: (అర్థంగాని మొహంపెట్టి అలాగే నిలబడి వుంటుంది

ఏసు (కుర్చీలు తెచ్చి వస్తూంటాడు)

శాంతా: ఒరేయ్ ఏడుకొండలూ! ఈ మాధవయ్య ఎవరురా?

ఏడు: మీకు తెలకపోవటమేమిటమ్మగారూ? మాధవయ్య గారంటే మా పెద బాబుగారిలే! ఏసు కాలా కాల కెదురులేదు వచ్చులు వచ్చులు మాటాడు తున్నయంట.

(హడావుడిగా అంతా సర్దుతూంటాడు)

శాంతా: (అనుమానంగా) అయితే ఇంతకీ ఆయనెందుకు వస్తున్నారు?

ఏడు: మీకు తెలకపోయిందే! ఆయనంటి పిల్లలతండ్రి గారండి!

శాంతా (చిరుగా) సరిగా చెప్పేడవరా!

ఏడు ఇంకా చెప్పేదేముందమ్మగారూ! సమయం కాయం చేసుకోటాని కొస్తుండాను.

శాంతా అఁ!

ఏడు అప్పుడండీ మన చిత్తం బాబుగారి కాయన మాటిచ్చారంట.

శాంతా: నిజంగా చేనా ఏడుకొండలూ (ఆదుర్దాగా).

ఏడు: ఒట్టు! మీతోడు అప్పమ్మగారూ!

శారా: (లోపలనుండి వస్తూ) ఏమిట్రా ఏడుకొండలూ మాటాడుది?

ఏడు: ఇయ్యాళలో రొస్తున్నారటమ్మా!

శారా: ఇయ్యాళవారెవరు?

ఏడు: మనచిత్తమయ్యగారికి కాబోయ్యే మామగా రండి. మాధవయ్యగారని, మా పెద్ద బాబు గారిలే! అఁ

శారా: అఁ! ఏమిట్రా నువ్వు చెప్పేది నిజమేనా?

ఏడు: అవునమ్మా ఇప్పుడే చెప్పేశారు బాబుగారు.

శాంతా: (గుంభనస్వరంతో) చూశావా నారాయణయ్య బావా? మా అన్నయ్య నా కెంత ద్రోహం చేస్తున్నాడో!

శారా చేసేదేమి చెప్పకోకు శాంతార మ్మదినా? (కుర్చీలో కూలబడతాడు)

ఏడు: (నవ్వుతూ) తల్లోకల్లా చెప్పుకోండి

శారా ఛీ! పోన్రోయ్ వెధవగాడిదా! కొంపలు మునిగి మేమేడుస్తుంటే నీకు నవ్వులాటగావుందే!

ఏసు చిత్తం. (లోనికి వెళతాడు)

శాంతా: చూడు నారాయణయ్య బావా

శారా: ఏమిటి శాంతా దమ్మిదినా?

శాంతా సత్తిగాడు నాకు స్వయాన అన్న కొడుకు.

శారా నాకు స్వయాన చెల్లెలి కొడుకు.

శాంతా అవునా! మరినాకు నాకయినా అల్లుడు కావాలి, లేదా

శారా నాకయినా అల్లుడు కావాలి!

శాంతా అంతేగాని పరాయిది కోడలుం కొంటుం దంటావా?

శారా ఏ గాడిదంటాడు! అన్నవాణ్ణి చెప్ప తీసుకొట్టాలి.

శాంతా: మరి మా అన్నయ్య ధోరణిమాత్రే యిలా వుంది.

శారా: ధోరణేముందిలే! వేలకు వేలు కట్నా లొస్తుంటే

శాంతా: అందుకని అయినవాళ్ళని వదులుకుంటాడా?

శారా: ఆ మాట మీ అన్నయ్యనే అడుగు!

శాంతా అడక్క నాకేం భయమా? వెళ్ళి మరీ అడుగుతాను

శారా అలాగన్నావ్ బాగుంది. కావాలంటే నేను కూడా నీకు తోడు నిలబడతాను.

శాంతా: నీకు చెప్పాల్సింది అదే.

శారా: ఏది?

శాంతా: ఇక్కడ మన మిద్దరం ఒక్క మాట మీద నిలబడి, ఆతర్వాత మాధవయ్యగారితో అన్నయ్య విషయం మందలించి చూడాలి.

శారా: ఓ! తప్పకుండా. గట్టిగా నిలబడి అడుగుదాం. అడుగుటా మేమిటి, పోట్లాడుదాం

శాంతా: అలా చేస్తే తగ్గాక మన విషయం..

శారా: ఆఁ, దానికే మొక్కాలి! నీ పిల్లయితే ఒకటి నా పిల్లయితే ఒకటేనా శాంతారమ్మొదినా?

శాంతా: నీ కడుపు చల్లగా నూరేళ్ళు బ్రతుకు నారాయణమ్మ వదినా!

శారా: సరేగాని, శాంతారమ్మొదినా! నా కడుపులో, దేముడు గోలపెడుతున్నాడు అన్నగత ప్రాణిని మరి!

శాంతా: అయ్యో! నా మతిమండిపోను. వీళ్ళ పోరులోపడి ఆమాటే మరిచిపోయాను పదపద (ఇద్దరూ లోనికి వెడతారు కొంచెం ఆగి బయట నుండి రామానుజయ్య, ఆయన వెనుక నే పేరయ్య వస్తారు పేరయ్య వేషం చెప్పాలా, చంకలో చింకి గొడుగు, చేతిలో సంచి, చింకి కోటు, కొద్దిగా మాసినగడ్డం)

రామా: రాండి రండి. ఇలా కూర్చోండి.

పేర (కుర్చీ మీద కూర్చుంటాడు ఏసు కొండలు లోపలనుండి వస్తాడు)

రామా: (బిగ్గరగా) ఒరేయ్ ఏసుకొండలూ!

ఏసు: ఇక్కడే వుండాను బాబూ!

రామా: ఆ సంచీ అదీ లోపల పెట్టు

ఏసు: చిత్తం. (పేరయ్యకేసి చూచి) దండాలు మాధవయ్యగారూ!

పేర: (చిలిపిగా నవ్వుతూ) నేను మాధవయ్యగారి స్వయాన బావమరిదిని. నా పేరు పేరయ్యం టాగా

ఏసు: అట్టాగా? దండమండి బాబూ! మా అయ్యగోరు మాధవయ్యగా రొత్తారంటను.

పేర: అవును. వారు రాత్రిబండిలో తప్పక రాగలరు

ఏసు: చిత్తం

రామా: [illegible] పేరయ్యగారికి వేడినీళ్ళు తోడరా ఏసుకొండలూ! (లోనికి వెడతాడు)

ఏసు: చిత్తం (వెళ్ళిపోతుంటాడు)

పేర: ఇదుగో కొండలూ! (పెద్దదిగా పిలుస్తాడు.)

ఏసు: నాపేరు ఏసుకొండలండీ!

పేర: ఆఁ అదే అదే నాకు సరిగా గుర్తులేదులే, రమ్మని అడిగాను.

ఏసు: పరవాలేదు లెండి.

పేర: ఇదుగో అబ్బాయ్! మాట (ఒళ్ళు గోక్కుంటూ ఉంటాడు)

ఏసు: అయ్యా.

పేర: ఇలా దగ్గరగా రా

ఏసు: (దగ్గరగా వస్తాడు)

పేర: నీళ్ళు కొంచెం వేడి వాస్తిగా వుండాలి సుమా! (పెద్దదిగా చెబుతాడు)

ఏసు: హీ హీ తావరగా నుందేంటి పేరయ్యగోరూ!

పేర: హాంప్! బిగ్గరగా అనకోయ్ బాబూ! నువ్వేవో కుంచివాడివని చెప్పకొంటే

ఏసు: పరవాలేదు లెండి. (సంచీ తీసుకొని వెడతాడు)

రామా: (లోపలనుండి పొగాకుతో వస్తాడు.) చుట్ట కాలుస్తారా?

పేర: తప్పకుండా కాల్చుకాళ్ళలో వాడికేలండి (జేబులోనుండి పొగాకు డబ్బా తీసి) ప్రస్తుతం ఈ సంఘంలో సభ్యుడినయ్యాను (చుట్ట చీలుస్తాడు)

రామా: మాధవయ్య బావగారుకూడా ఈ బండిలో నే వస్తారనుకొన్నాను (చుట్ట ముట్టిస్తాడు)

పేర: తప్పక వచ్చివుండే వారేనండి. అనుకోకుండా రాత్రి మంత్రిగారు దయచేశారు ఎలక్షన్ స్పీచి గదండీ! వారిని సాగనంపే వరకూ వుండాలిగా మరి!

రామా: అయ్యోకాదు మరి! పెద్దవారితో పనయ్యె రాత్రికయినా తప్పక వస్తారంటారా?

పేర: మా మాధవయ్య బావ మాట తప్పటం, అటు సూర్యుడు పడమట పొడిస్తే!

రామా: చిత్తం చూడండి పేరయ్యగారూ!

పేర: అయ్యా!

రామా: మా అమ్మాయినిగురించి నే చెప్పబోవటం అంతగా బాగుండదనుకోండి—

పేర: ఫర్వాలేదు; సెలవివ్వండి.

రామా: నిజంగా మావాడు బుద్ధికి బృహస్పతి అంటే నమ్మండి.

పేర: చిత్తం ఊరు గొప్ప గోడలే చెబుతాయిగదండీ!

రామా: ఇక అందం విషయంలో ఆ విషయం నేను చెప్పదలచలేదు రండి కావాలంటే అమ్మాయిఫోటో ఇక్కడేవుంది.

పేర: అక్కర్లేదు కూడా. మిమ్మల్ని చూస్తే అమ్మాయి రూపం కళ్లల్లో మెదులుతోంది సుమండీ! ఆ బంగారు ఛాయ, ఆ విశాలమయిన నుదురు, చెంపకు చారెడేసి కళ్ళు ఆ ఒడ్డు పొడుగూ ఒహో!

రామా: (పొంగిపోయి) చూచినట్లుగానే వర్ణించారు.

పేర: మరేమి టనుకొన్నారు మన బుర్రంటే! కర్మ గాలి ఈరోజు ఈ స్థితి కొచ్చామనుగాని. చిన్నప్పుడు మా తాతగారంటుండే వారు— "ఒరే పేరినీడూ! ఈ తెలివి తేటలముందురాజులే కూడా పనికిరారురా! నీరాతబాగుంటే, స్వతంత్ర మొచ్చిన తర్వాత నువ్వు తప్పక మంత్రి వయితీరతావురా" అని

రామా: అవును. అంతటి అర్హతలు గాకపోలేదు.

పేర: అదృష్టరేఖ మనచేతిలోనుండి తొలగిపోయి యిలా ఏడుస్తున్నాను.

రామా: ఇప్పుడు మాత్రం తను కొచ్చిన లోటేమిటి లెండి.

పేర: సరే, అవన్నీ తరువాత మట్లాడుకొందాం (పొడుం పట్టుపీల్చి) ఇక అసలు విషయానికి వద్దాం. రామానుజయ్యగారూ! మన స్థిర చరాస్తుల భోగట్టా కొంచెం యిస్తారా?

రామా: తప్పకుండా నవరత్నఖచితమయిన సుక్షేత్రం పదవలకై ఎకరా లుందండి.

పేర: అయ్యా!

రామా: పోతే రెండెకరాలమామిడితోట, ఈ ఇల్లు..

పేర: ఊఁ సెలవివ్వండి (బుర్రాడిస్తాడు.)

రామా: ఏదో తను దయవల్ల కొద్దో గొప్పో నిలవ లోనే వున్నామనుకోండి.

పేర: సంతోషం.

రామా: క్రిందటి సంవత్సరం సరిగ్గా ఈరోజుల్లోనే మా ఇంటావిడ దేహం చాలించింది.

పేర: విచార కరమయిన విషయం

రామా: అందుచేత వాడికొక ఇంటివాడిని చేస్తే భారం తీరిపోతుంది. ఆ తర్వాత రామాకృష్ణ అనుకొంటూ పోయిగా ...

పేర: కాదుమరి!

రామా: చూడండి పేరయ్యగారూ!

పేర: చిన్నవాణ్ణి. తమ్ముడూ అని పిలిచినా యిబ్బంది లేదు.

రామా: ఏదో లోకాచారా న్ననుసరించే గాని, కట్నాలు కానుకలు విషయంలో నా కంతగా పట్టింపులేదు సుమండీ.

పేర: చిత్తం.

రామా: డబ్బు శాశ్వతమా చెప్పండి? గుణగణాలు, సాంప్రదాయాలు ముఖ్యం గాని.

పేర: ఎలాగయినా తెలిసినవారు.

రామా: ఈమధ్య మరీ వచ్చేపోయ్యే సంబంధాలకు తెంపులేకుండా వుంది సుమండీ! నలభై వేలిస్తామని, యాభై వేలిస్తామనీ డబ్బొస్తోంది గదా అని అడ్డమయినవాళ్ళతో చేయి కలుపుతామా!

పేర: భాధా! అందులోనూ తమరా?

రామా: మాధవయ్యగారి మంచి పెద్దలు విన్న తర్వాత నాకు, అసలు వేరే సంబంధం వెతుకు మనసు పోవటం లేదు.

పేర: చిత్తం.

రామా: చూడండి తమ్ముడుగారూ! మనలోమాట ..

పేర: నిరభ్యంతరంగా సెలవివ్వండి.

రామా: ఇలా అడుగుతున్నందుకు మరోవిధంగా అనుకోకు—

పేర: వ్యవహారం నిర్మొహమాటంగా వుండాలనే వాళ్ళ జాబితాలో నేను ప్రథముణ్ణి.

పిట్ట పోరు

రామా: అఁ, మనవాడుగారు...ఎంతవరకూ తూగగలరంటారు?

పేర: మీ అంత చెప్పండి!

రామా: వారి ఉద్దేశ్యం తెలియాలిగా!

పేర: చూడండి అన్నయ్యగారూ! ఇదంతా మోజును బట్టి వుంటుందిగాని ఈ పెళ్లిళ్ల మార్కెట్టులో ధరలకు పరిమితేమిటి?

రామా: బాగా అన్నారు.

పేర: మీ వరోడా నమస్కరించి, మీకు చిన్నతనం లేకుండా, మీకు తృప్తిపడేలా మా శక్తితో పరిశీలించేవాణ్ణి చేస్తున్నానుగా! నన్ను కొత్త కనిపెట్టి వుండాలిగాని

రామా: అలాగన్నారు బాగుంది ఇక నే నేం మాట్లాడను.

పేర: ఇప్పుడు చెప్పండి మీ ఉద్దేశ్యం?

రామా: ఏమయినా ఒక ముప్పయివరకూ..

పేర: ఖాయం.

రామా: ఏమిటి? (తొంగిపోతాడు)

పేర: ముప్పయి! చిల్లిగవ్వ తక్కువగాకుండా పరిశీలించటం ఖాయం! మరి నామాట (నవ్వుతాడు)

రామా: (సంతోషంగా) ఫర్వాలేదు. అనకండి.

పేర: పెద్దలు! తమరే సెలవివ్వటం బాగుంటుంది.

రామా: (చిరునవ్వుతో) ఒకటి! సరా?

పేర: పిల్లలు గలవాణ్ణి

రామా: నేనయినా చిన్నమాట చూడలేదుగా?

పేర: అబ్బే ఎంతమాట! కాని.. ...ఇంకొక అర కోరదామనుకొన్నాను

రామా: సరే అలాగే.

పేర: (సంతోషంగా పొంగిపోయి) ఇంతెందుకు లగ్నం నిశ్చయించుకోవటమే తరువాయి.. .. పోచ్చి (తమాయించుకొని) కాని ఒక్కమాట.

రామా: చెప్పండి

పేర: కట్నకోర మంతా సత్యంగా నేను నడుపుకొంటాను. మీరుమాత్రం తొందరపడకండి.

రామా: (నవ్వుతూ) తొందరా? అది మన ఇంట్లో వున్న ఏడుకొండలక్కా లేదే!

పేర: చిత్రం.

రామా: నాకు జపంచేసుకోనే అలవాటౌతుంది. మీరు కొంచెం విశ్రాంతి తీసుకోండి; ఒరేయ్ ఏడుకొండలూ! (అరుచుకొంటూ లోనికి పోతాడు).

శారా: (తెరచాటుగా వచ్చి) నమస్కారమండీ

పేర: నమస్తే తమరు..

శారా: రామానుజయ్య గారమ్మాయిని శారదని వ్యవహారం మావదినదని తెలిసింది.. మాటల్లోనే వారికిద్దాం.

పేర: సంతోషం

శారా: చూడండి మీ పేరేమిటో నాకు తెలియదుగాని–

పేర: నా పేరు పేరయ్యంటారు.

శారా: ఇదుగో పేరయ్యగారూ! మీకు తెలివి బండెన్నింటికి?

పేర: నాలుగింటికి కనుకొంటాను. ఏం? మీరా బండికి వెడతారా?

శారా: నాకా గ్రహచారం పట్టలేదుగాని, మీరు వెంటనే ఫోంచేసి బయలుదేరితే బందంతు కుంది.

పేర: (తెల్లబోయి) అంటే ..

శారా: మీరిక్కడనుంచి వెంటనే వెళ్ళిపోవాలి.

పేర: హీ హీ! సరసమాడుతున్నారా? (వెకిలిగా నవ్వుతాడు.)

శారా: (తీవ్రంగా) నిజంగానే అంటున్నాను

పేర: అప్పుడెండి మునిద్దరం నాగనకు రామమరదుల ముపుతాం అనండి అనండి ఫర్వాలేదు.

(నవ్వుతాడు)

శారా: (ప్రాయిపించి) పేరయ్యగారూ! పరిహాసం గాదు.

పేర: (తగ్గి) చిత్రం నాకేం అర్థంగావటం లేదు

శారా: లేకపోతే, పిల్లకేక పెండ్లి చేయదలుచుకొంటే, తగుదునంటూ పిల్లనివ్వటానికొచ్చారా?

పేర: (అర్థంగానట్టు చూస్తుంటాడు.)

శారా: ఏం అర్థంగాలా? విపులంగా చెబుతా వినండి. నేను పిల్లవాడికి మేనమామని నాదగ్గర పెళ్ళికొచ్చిన పిల్లవుంది. మా అమ్మాయి పుట్టిందగ్గర్నుండీ, మా నాన్నగారికి నేను చేసిపెట్టాం.

ఇప్పుడు మా రావు డబ్బు కోసం గడ్డితిని, మీమీ
సంబంధాలు చూస్తున్నాడు దీనికి పిల్లవాడి
అభిప్రాయమ్మీద ఏమాత్రం లేదు వాడెప్పటికీ నా
అల్లుడే! కాని వరహాలయ్యా, మీరు వచ్చిన
దారినే దయచేయ్యండని చెబుతున్నాను.

పేర మరి (ఏదో చెప్పబోతాడు)

శారా : (సీరియస్ గా) మరీ లేదు గిరీ లేదు వచ్చినం
దుకు కుషుగా భోంచేసి బండెక్కండి లేదా..
(పళ్లు బిగించి పిడికిలి చూపుతాడు.)

పేర (వణుకుతూ) అలాగేనండి

శారా లోనికి రెండడుగులు వేసి, వెనక్కి తిరిగి)
పేరయ్యగారూ!

పేర అయ్యా!

శారా మీరు భోంచేసేవరకి బండి వచ్చి వాకిట్లో
వుంటుంది మీరు మా రావుతో ఈ గొడవేమీ
చెప్పకుండా ఏం తెలిసిందా? (గద్దిస్తాడు)

పేర చిత్తం. విపులంగా నే చెబుతున్నాగా! తప్ప
కుండా ఎక్కుతాను.

శారా : (దగ్గరగా వచ్చి) మా రావుతో ఈ విషయం
చెప్పావో మీకు మరి తెలవాలికేరి ఆకి
వుంటాదు

పేర (భయపడుతూ) ఛి. ఛిత్రం అంతవరకూ
అక్కర్లేదులెండి (లోపలనుండి కాంచారమ్మ
కంఠం వినిపిస్తుంది)

కాంచా అదీ చూస్తా నా కంఠంలో ఊపిరుండగా
ఆ ఇచ్చేవాడెలా యిస్తాడో, చేసుకొనేవా
డెలా చేసుకొంటాడో

రామా (లోపలనుండి) ఇదుగో కాంచారమ్మతల్లీ!
నీకు పుణ్యముంటుంది గాని, పరాయి పెద్దమనిషి
ముందు నా పరువు తీయకే

కాంచా (బిగ్గరగా) ఎవరంటే నాకేం భయమా? ఆ
పెద్దమనిషినే అడుగుతాను, ఇది న్యాయ
మేనా?

పేర (నారాయణయ్య వంక చూచి, ఆ గొడవేమిట
న్నట్లు సైగ చేస్తాడు

శార : పిల్లవాడి మేనత్త. ముందు నిన్ను సాగనంపి నే
తర్వాత ఆ విషయం చూసుకొంటాను. మీరు
మాత్రం ప్రయాణసన్నాహంలో వుండండి.
(బయటకు వెళ్ళిపోతాడు)

పేర రామయ్యా! (కుర్చీలో చతికిలబడతాడు)

కాంచా : (మెల్లగా వచ్చి) ఇదుగో ఏమయ్యా పెద్ద
మనిషీ! సత్యం ఆపిల్లల్ని కనుక్కోలా?
నీ పిల్లలాంటిదిగాదూ నా పిల్లమాత్రం?
నీకేమయినా జ్ఞానముంటే, మేనరిక
ముండగా పిల్లనిస్తావని వస్తావా?

పేర (ఇంతసేపూ మాపలిపోతుంటాడు కొంచెం తేరు
కొని) ఇదుగో తల్లీ! భవానీదేవి!

కాంచా : నా పేరు కాంచారమ్మ.

పేర ఏ అకాచారమ్మయితేనే నాకేంగాని, మీ గొడవ
లేమీ నాకు తెలియవు నా బుద్ధి గడ్డితిని ఇక్క
డకు వచ్చాను. వచ్చినందుకు బాగా నాకే జరి
గింది. దయచేసి వస్తామా అనకండి తల్లీ! నే
నిప్పుడే వెళ్ళిపోతున్నాను.

కాంచా : వుంటానంటేమాత్రం వుండనిచ్చేదెవర్లే!
(లోపలకు చూస్తూ) ఒరేయ్ ఏసుకొండయా!

ఏసు (లోపల్నుంచి) ఓయ్ వస్తున్నా. (వచ్చి) ఏం
టమ్మగోరూ?

కాంచా లోపల పేరయ్యగారి సంచీ వుందిగా వాలు
తెచ్చి వారికివ్వు

ఏసు దరీసు మాగుకుంటార బాబూ?

కాంచా ఏదో ఘటికలపెతారే, నీకెందుకు తెచ్చివ్వు

ఏసు (పేరయ్యతో) ముందు తాళం పెయ్యండి

పేర (ఏదో చెప్పబోతాడు కాని, కాంచారమ్మ
వంక చూచి ఆగిపోతాడు)

కాంచా తెచ్చివ్వరా అంటుంటే (గదమాయిస్తుంది)

ఏసు చిత్తం (అనుమానంగా లోనికెళతాడు.)

పేర : (గొంతు సవరించుకొని) ఇదుగో కనకదుర్గమ్మ
గారూ!

కాంచా : నా పేరు కాంచారమ్మయ్యా బాబూ!

పేర : ఏదయితేంలెండి కాని ఒక్కమాట.

కాంచా : ఏమిటది?

పేర : నేను వెళ్ళిపోవటం ఎలాగూ ఖాయమనుకోండి
కాని.

కాంచా : కాని?

పేర: వస్తుందని చాటుకొంది-ఇది మా కే వర్తిస్తూంది భోజన హోటల్కేమీ యిక్కడ పుర్సుట లేదు. అందుకేక

శాంతా (తీవ్రంగా) అంతేనా?

పేర: అదా ఏం లేదు

శాంతా: ఇదుగో పేరయ్యగారూ! ఈ తంతులన్నీ నాకు తెలుసుగాని, ఇలా దారిన పోయ్యే వానయ్య లందర్నీ చూపితే రేపు నా కూతురు పొత్తికట్టుకు తిరగాల్సిందే! ఇప్పుడేం ఉద్దేశ్యంగాని చెయ్యండి

పేర చిత్తం భోజనానికి లేపిందని

శాంతా మరేం భర్యాలేదు బొక్క పూటకేం పుటే మునగదులే (ఏసుకొండలు పంచితో వస్తాడు)

శాంతా (పేరయ్యతో) తీసుకోండి

పేర: (తీసుకొని లోనికి చూస్తూంటాడు)

శాంతా: ఒంటికి టయిమవుతోంటే, ఇంకా అటు చూస్తా రేమయ్యా?

ఏసు: ఏంటి పేరయ్యగారూ ఎల్లిపోతారా?

శాంతా: నువ్వు పోయి మాసుకొని లోపలి కెళ్ళరా ఏసుకొండలూ.

ఏసు: చిత్తం (లోనికెళతాడు)

శాంతా: ఇక కదలవయ్యా దేముడా

పేర: అదా. ఏం లేదు నాయుడుగారితో చెప్పి పోదామని

శాంతా: ఏమక్కర్లా. నే చెబుతాన్లే వెళ్ళు. అయ్య జపంమీదున్నాడు

పేర అలాగే (నెమ్మదిగా నడుస్తూంటాడు) (లోపలనుండి రామానుజయ్యగారు ఆదుర్దాగా వస్తారు ఆయన వెనకే ఏసుకొండలు వస్తాడు)

రామా ఆఁ ఆఁ! ఆదేమిటండీ పేరయ్యగారూ! ఎక్కడికి?

పేర: (ఆగి) ఎక్కడికో వెళ్ళ గ్రహచారం నాకేం పట్టింది! నా ఇంటికి వెళుతున్నాను (వెళ్ళబోతాడు.)

రామా (దగ్గరగా వెళ్ళి (బతిమాలుతూ) మా అపరాధ మేమయినా వుంటే మన్నించండి.

పేర: మీ తప్పేముంది బాబూ! ఈ ఇంటికి రావటం నాదే తప్పు సెలవు (వెళ్ళబోతుంటాడు)

రామా: (చెయ్యి పట్టుకొని) ఆగ్రహించకండి దయచేసి ఏమిటో చెప్పండి. (శాంతారమ్మతో) ఏమిటమ్మాయ్ ఇదంతా! నువ్వేమైనా అన్నావా?

శాంతా ఏమన్నా అంటానేం! వెళ్ళిపొమ్మన్నాను

రామా ఆఁ!

శాంతా: ఏం ఎందుకనను? నా కూతురి సుఖం చెడగొట్టటానికి తయారైతేలా ఈ ప్రబుద్ధుడికి?

రామా: (పట్టలేని కోపంతో) ఛా! పోగాలయ్ నా ఇంటి కొచ్చిన పెద్దమనిషి నవమానిస్తావా? (పేరయ్యతో) పేరయ్యగారూ! మీకు కావలసింది చేసు. స్వవిచారంగా నాది ఎవరే మంటే మీ కెందుకు? మీరు వెళ్ళకండి

పేర ఇంత అవమానం జరిగిం తర్వాత

రామా అందుకు నన్ను క్షమించండి (చేతులు పట్టుకొని) ఇవి చేతులుగావు

పేర అఁ అఁ! అంత మాటనకండి పెద్దలు! అయినా కుర్రవాడికి మీదరికి వుండెగా

రామా అవన్నీ మీ కెందుకు? నా ఇష్టమయి నేను పిలిచాను గా!

పేర: చిత్తం

శాంతా: అయితే నువ్వు పత్తిగాడికి నా పిల్లను చేసుకొంటా అన్నావయ్యా? నన్నింత మోసం చేస్తావా? (ఏడుస్తుంది)

రామా: ఏమిటి మోసం? నీ పిల్లని చేసుకొంటానని ఎప్పుడయినా మాటిచ్చానా? పేరయ్యగారూ! మీరు లోనికెళ్ళి స్నానం చెయ్యండి. తీసుకెళ్ళరా ఏసుకొండలూ!

ఏసు రాండిబాబూ! (పేరయ్య, ఏసుకొండలూ లోనికెళతారు.)

శాంతా అయితే నువ్వు పత్తిగాడికి నాపిల్లని చేసుకోవటం కుదురదా అన్నయ్యా?

రామా: నీ కలలోనైనా అలా గనుకో.

శాంతా: (దుఃఖస్వరంతో) అయితే ఈ నిముషానే, నీ వాకిట్లోనే, ఈ కాస్త ప్రాణం తీసుకొంటా ఇంకా బ్రతుకెందుకు?

నారా (బయటనుండి వచ్చి) ఆఁ ఆఁ! అదేమిటి కాంతారమ్మొదినా; అలా దిగజారిపోతావేం వచ్చేం పోయిందావ్ ?

కాంతా ఇంకా నే బ్రతికేందుకు నారాయణయ్య బావా? నా అన్నకే నేను విషమయిపోయాన్న ను! (ఏడుస్తుంది)

నారా : ఏమిటీ విశేషం బావా ?

రామా : . (మాట్లాడడు. కుర్చీలో కూర్చుని చుట్ట ముట్టిస్తాడు).

నారా ఏం బావా మాట్లాడవు ?

రామా : ఏం మాట్లాడాలి ?

నారా మీ చెల్లెలి గొడవేమిటా అని ?

రామా : గొడవేముంది? నువ్వే చెప్పవోయ్ పెద్దమని షిని నా ఇంటికొచ్చిన పెద్దమనిషి. అవమానిం చటం సబబేనా ?

నారా ఎవర్ని ?

రామా ఆ పేరయ్యగారని, నాతో సంబంధం స్థిర పర్చుకొంటానని వొచ్చారని, ఆయన్ని నానా మాటలు అని, ఇంటినుండి వెళ్ళిపొమ్మంటుందా? ఇదేమయినా సబబేనా !

నారా అదేమిటి కాంతారమ్మొదినా! అంతకోపంవస్తే పనికే యెలా ?

కాంతా నువ్వూ అలాగే అంటావేం నారాయణయ్య బావా? మనిద్దరం అనుకొన్నదేగా ?

రామా ఏమిటే? ఇందులో నీ పాత్రకూడా వుందా నారాయణ మూర్తి! సరే! చూస్తాను మీ రంతా తన్నుకు చచ్చినా సరే; నా కొడుక్కి మాధవయ్యగారి సంబంధమే ఖాయం

నారా కాస్త ఆలోచించి మాట్లాడుబావా? అంతా నీ ఇష్టమే నేమిటి.

రామా కాక? మీ ఇద్దరిదా? నా కొడుకు పెళ్లి!

నారా అదే నీ కొడుకు ఒప్పుకోవద్దా అని.

రామా నా కొడుకు నా మాట కాదంటాడా ?

నారా సరే. అది చూస్తాను పద కాంతారమ్మొదినా.

కాంతా : ఎక్కడికి ?

నారా ఈయనతో మనకేమిటి? అసలువాడు వాడికే అడుగుదాం. సత్తిగాడిదగ్గరకే వెళదాం పద.

రామా : వెళ్లండి. ఎక్కడికయినా వెళ్లండి ఎవరెలా చచ్చినా సరే! నా కొడుక్కి మాధవయ్యగారి సంబంధమే ఖాయం.

నారా సరే నేనూ చూస్తాను. నువ్వెలా ఈ పెళ్ళి చేస్తావో? (లోని కెళతాడు పేరయ్య. ఏసు (కొంపెలు లోపలనుండి వస్తాడు.)

రామా ఇదుగో పేరయ్యగారూ!

పేర ఁబాబూ!

రామా : రాత్రి బండికి మాధవయ్య బావగారొస్తే సరే! లేకపోతే రేపుదయమే మనం తెనాలి వెళదాం.

పేర చిత్తం

రామా : అక్కడే వ్యవహారం పైసలు చేసుకొని, ముహూర్తం పెట్టిద్దాం. ఈ నెలలో పెళ్లి జరిగి తీరాలి

పేర అలాగే!

రామా : రామానుజయ్యనాయుడంటే అల్లాటప్పా అను కొంటున్నారు! నా కొడుకు పెళ్ళికి కూడా నా ఇష్టం కాదట! ఒరేయ్ ఏసుకొండలూ!

ఏసు నా నిక్కడే వుండాను బాబూ!

రామా : పోస్టాఫీసుకెళ్ళి, ఒక కవరుతీసుకురా. వెంటనే రమ్మని అబ్బాయికి వుత్తరం రాయాలి. ఇంద. (చిల్లరతీసి యిస్తాడు) (ఏసుకొండలు వెళ్ళబో తుంటాడు)

ఒరేయ్ ఏసుకొండలూ!

ఏసు అయ్యా!

రామా : వద్దులే రా. కవరయితే లేటవుతుంది. ఏకంగా వైరిద్దాం

ఏసు : చిత్తం

నారా (లోపల నుండి సంచీతో వచ్చి) వెళదామా కాంతారమ్మొదినా.

కాంతా : నేను మాత్రమిక్కడెందుకు? నేనూ వస్తాను. వుండు కలిసి వెళదాం. (లోనికెళ్ళుతుంది)

రామా : వెళ్ళండి నిక్షేపంగా వెళ్ళండి. వచ్చేం చెడిరిస్తారా?

ఏసు . అదేంటిబాబూ! పెళ్లమ్మగోరు.....

రామా : ఏసుకొండలూ!

ఏడు: అయ్యా!

రామ: మళ్ళీ కోయమాకురో కొన్నాళ్ళు.

ఏడు: నిత్తం.

పేర: కాని మూగాడు అన్నయ్యగారూ!

రామ: ఏమిటది?

పేర: తొందరపడి అయిన వాళ్ళను

రామ: మీకు తెలియదూరుకోండి పేరయ్యగారూ!

పేర: చిత్తం.

(శాంతారమ్మ ట్రంకుతో తిరిగి వస్తుంది)

శాంతా: పద నారాయణయ్య బావా తోడబుట్టిన దాన్ని తిరస్కరించి ఏం బావుకుంటాడో చూస్తాను.

ఏడు: భోజనం సెయ్యండి అప్పమ్మగారూ!

శాంతా: ఇంకా ఈ కొంపలో గంగ ముడతానట్రా!

రామ: మంచిది (నారాయణయ్య, శాంతారమ్మ వెళ్ళిపోతుంటారు. బయటనుంచి పోస్టుమేన్ కేక వినిపిస్తుంది) నారాయణయ్య, శాంతారమ్మను ఆగమని సైగ చేస్తాడు.

రామ: ఉత్తరమేదో వచ్చింది లాగుంది చూడరా

ఏడు: (బయటకెళ్ళి కవరుతో తిరిగొస్తాడు) ఇదుగోండి.

రామ: (అందుకొని, పరిశీలించి) అబ్బాయే రాశాడు!

ఏడు: ఏం రాశారు బాబూ?

రామ: ఉండరా చదవండే!

(చింపి చూస్తాడు ఒక ఉత్తరం, ఫోటో వుంటాయి. ఆదుర్దాగా ఉత్తరం చదివి) కొంప మునిగిందిరా ఏడుకొండలూ!

(బిగ్గరగా అరచి కూలబడతాడు.)

ఏడు: ఏంది బాబూ!

శాంతా: ఏమిట్రా అన్నయ్యా?

నారా: ఏం జరిగింది బావా?

పేర: ఏమిటండీ విశేషం? (అంతా ఆదుర్దాగా దగ్గర కొస్తారు)

రామ: ఏం చెప్పను నారాయణయ్యా! నీ అల్లుడు నా కొంప నిలువునా ముంచాడు.

నారా: ఏం జరిగింది బావా?

రామ: ఏం జరగకూడదో, అదే జరిగింది. యిటు చూడు. (లెటరందిస్తాడు.)

నారా: (అందుకొని లోలోపలే గబగబా చదివి) ఆరి పిడుగా! ఎంతపని చేశావురా!

శాంతా: ఏమిటి నారాయణయ్య బావా?

ఏడు: పైకి సదవండి బాబూ

నారా: ఇంకా చదివేదేముందిరా ఏడుకొండలూ! మీ సత్యంబాబు ఒక కాలేజీ పిల్లని ప్రేమించి పెళ్ళి చేసుకొన్నాడట! ముందుగా తెలిసే వాళ్ళ నాన్న ఒప్పుకోడని పెళ్ళయింతర్వాత ఉత్తరం రాశాడు

ఏడు: ఆఁ!

శాంతా: నిజంగానా నారాయణయ్య బావా?

నారా: నీమీద ఒట్టు. శాంతారమ్మొదినా ఇదుగో ఫోటో కూడా పంపాడు

శాంతా: కొంప ముంచావు కదరా సత్తిగా! (భోరు మంటుంది)

పేర: కాలమే మారిందిలెండి, ఈ కాలంలో ఇలాంటివి సహజంగా జరిగిపోతూ వున్నాయి

ఏడు: మొత్తానికి పిట్టపోరూ పిట్టపోరూ పిల్లి తీర్చింది లెండి బాబూ! [తెర]

ఉపగూహనము

శ్రీ శివశంకరశాస్త్రి

పూర్వార్థము

౧

ఎవరో యొక చాటుకాడు
ఇటీవలను జెప్పినట్టి
గాథ ననుసరించి యల్లు
కథన కావ్య మీ రచనము.

సత్యమైన, కాకున్నను
సంఘటనలు విన్నవారి
పెదవులపై దరహాసం
బుదయించుటయే తథ్యము.

సంఘటనం బాదియందు
సరసముగా సాగె, కాని
మధ్యమార్గమందు మిగుల
మందముగా నడచుచుండె.

వివిధగతుల రాగగాథ
విచిత్రముగ నొక్కనాడు
పరిణయోత్సవమ్ములోన
పరిసమాప్తి నొందెనంట!

౨

మంథనాగ్రహారమందు
మహీసురుల వంశమందు
పుట్టినాడు యోగ్యుడైన
పురుషోత్తమశర్మాఖ్యుడు

ఆంగ్లవిద్యతో పాటుగ
అధ్యయనము చేసినాడు
తండ్రికడన కొంత కొంత
తైత్తిరీయసంహితలో.

వేదములో వర్ణితమౌ
వివిధదేవతాకృతులను
చిన్ననాటనుండి యతడు
చేయుచుండు మృత్తుతోడ.

పాఠశాలలోని విద్య
పరిసమాప్తి నొందె నంత
అవల నేమి చేయవలయు
నన్న చర్చ సాగబొచ్చె.

అంతలోన తండ్రి పోయె
అమ్మ చిన్ననాడె చనియె.
మిగిలె బంధువర్గమందు
మేనమామ యొక డతనికి.

మంథనలో పెంకుటిల్లు
మంచి పంటభూమియు గల
వతనికి, లేదేమాత్ర
మ్మార్థికమ్ముగా లోపము

అగ్రహారమందు కలరు
అయిదునూర్ల పట్టభద్రు
లందుచేత మేనమామ
ఆ చదువే చదువు మనియె.

అతడు పట్టభద్రుడైన
ఆత్మజాత నిచ్చి పెండ్లి
వైభవమ్ముతోడ జేయ
వచ్చు ననుచు మామ కోర్కె.

3

మేనమామ కూతురైన
మీనాక్షీదేవి కూడ

ఉపగూహనము

శర్మ శిశుదశలోన చెప్ప
శక్యముకానట్టి ప్రీతి.

అనుదినమ్ము వృద్ధించెడి
యభ్యాసమువలన ప్రీతి
కలిసిపోయె మానసములు
క్రమముగా నుభయులకును.

చనవువలన నడుమనడుమ
చమత్కారవాక్కు లాడి
గూఢముగా ముద్దులాడు
కుమారి చెక్కిళ్ళ నతడు.

ఎదురుగా నరుగుదెంచు
నేని మేనమామకూతు
రుల్లాసముతో నలతిగ
నుపగూహన మాచరించు.

పిన్నవారి రాగసరణి
పెద్దల కభిమతము కాన
పరిణయమ్ము నిశ్చయ మని
భావించిరి బంధుజనులు.

ఆమె జనని వాంఛితంబు
ఆయేడే పెండ్లి చేయ
మేనల్లుని చదువు ముగియు
మీద చేయ తండ్రి తలపు

౪

పంపినాడు మేనమామ
భాగ్యనగర కలాశాల
లోన జేరి చదువు మనుచు
మేనల్లుని మంచినాడు.

అచటి కలాశాలలందు
అలభ్యమైపోయె తావు
చిత్రకళాశాలలోన
చేరినాడు తుదకు శర్మ

శక్తికొంత, ప్రీతికొంత
స్వతస్సిద్ధముగనె యుండు
కారణమున శిల్పకళను
కడువడిగా నేర్వ కలిగె.

అచటి యొజ్జలెల్ల సిద్ధ
హస్తులైనవార లగుటజేసి
సహాధ్యాయులైనవారు
శ్రద్ధధాను లగుటవలన—

చిత్రకళాశాలలోని
జీవిత మాతనికి మిగుల
ఉద్బోధక ముత్తేజక
ముల్లాస ప్రదము నయ్యె

చలికాలపు సెలవులలో
స్వగ్రామము చేరువరకు
ఈ విద్యాభ్యాసచరిత
మెవ్వరికిని తెలుప డతడు

నిజము తెలిసి మేనమామ
నివ్వెరపా టొంది యపుడు
కొంతవడికి తెప్పరిల్లి
కోపముతో ననియె నిట్లు

"కులీనోర్వి సురుడ నీవు
కులాలుండ వయినావా!
భావికాలమందు రాతి
పనివాడవు కానుంటివి!

ఉన్నయెడల నీ తండ్రియె
ఒప్పునొకో దీనికి? నీ
విద్యావిషయములో నిక
విడిచినాను నా బాధ్యత!"

విరసవాక్యములకు శర్మ
విమనస్కుం డగుచు పోయి

గోదావరీతీరంబున
కొంతతడవు విశ్రమించె—

కాంచి శిథిల విగ్రహములు
గౌతమేశ్వరాలయమున
స్వామి దర్శనమ్ము చేసి
సదనమునకు జేరినాడు.

"ఇంత ప్రొద్దుపోవు వరకు
ఎచట తిరిగినావు బావ?
అటులున్నా వెందుల?" కని
ఆదరముగ నడిగె కన్న.

"మీ నాయన యే మనెనో
మీనా, విన్నావు కదా
చెప్పుము నీవైన నిజము,
శిల్పవిద్య దూష్యంబా?"—

ఆ మాటల కర్థోక్తిన
అనునయసుస్వరముతోడ
"తనకు నచ్చు కార్యము నే
తత్పరతం జేయదగును.

"నన్నమాట కేమి కాని
నా ప్రతిమను చేయుదువా?
మిగుల ప్రీతి శిల్ప" మనుచు
మీనాక్షీదేవి పలికె.

బాలపలుకు నమాయికపు
భాషణముల తెప్పరిల్లి
చిరునగవున శర్మ యామె
చెక్కిళులను ముద్దాడెను.

౫

మేనమామ, మేనత్తయు
మీనాక్షీదేవి కూడ
వారించుచు నున్న వినక
స్వగ్రామము విడిచె నతడు.

నిజకళ పురుషోత్తముండు
నిష్ఠతోడ నభ్యాసము
చేయుచు నక్రమముగాను
సిద్ధహస్తు డగుచుండెను.

భారతీయ శిల్ప చరిత
పౌరాణికగాథావళి
పాశ్చాత్యకలాచరిత్ర
పఠియించుచునుండె నతడు.

చేతినిండ ధన ముండుట
చేత ప్రసిద్ధాలయములు
కళాక్షేత్ర దర్శనమ్ము
కావించును సెలవులలో

చిత్రలోకవిహారణంబు
చేయు నతని కప్పుడపుడు
మీనాక్షీదేవి రూపు
మెలగుచుండు స్మృతిపథమున.

౬

అచట మంథెనాగ్రహార
మందు తల్లి తమ తనూజ
పరిణయోత్సవమ్ముగూర్చి
భర్తను త్వరపెట్టుచుండె.

"అన్వేషణ చేయుచున్న
ననుగుబిడ్డ పెండ్లికొరకు
యోగ్యుడైన వరుం డిచట
ఒకడు కూడ కానరాడు."

"మేనల్లుడు చెంతనుండ
మీనాక్షికి వేరే వరు
డెందులకో? మీ వాక్కులు
ఎప్పుడు చిత్రముగ నుండు!"

అనెడి భార్యభాషణముల
కడ్డు వచ్చి భర్త యనియె :

"బొమ్మలు చేసెడివానికి
పుత్రిక నెట్లీయగలను!"

"ఇదియా మీ సందేహం,
ఇంకేమో యనుకొంటిని.
పురుషోత్తమశర్మ కేమి
భూలోపము, ధనలోపము?

చేయువచ్చు సంపాదన
శిల్పకలామూలమ్మున
మంచిపేరు వచ్చు ననుచు
మన మీనాక్షమ్మ మతము."

ఇట్లు భార్య ప్రతివచనం
బిచ్చినంత, యజమానుడు
ఏమి యనక శిరసు మాత్ర
మిట్టటు కదలించినాడు.

౪

పెట్టెలతో బుట్టలతో
పెద్దపెద్ద యట్టలతో
స్వగ్రామమునందు దిగుచు
స్వగృహమ్ము చేరె శర్మ.

పరిసమాప్తి చేసి విద్య
భాగ్యనగర కలాశాల
విడిచి వచ్చి మంథెనలో
విశ్రమింప దలచినాడు.

ఎనిమిదేండ్ల నారాయణ
ఎగురుచు నుల్లాసమునను
అమ్మ, బావ వచ్చినాడె
అనుచు తల్లితోడ జెప్పె.

"నాకు చేయితీర లేదు—
నారాయణ, మీనాక్షీ,
బావను పిలుచుకు రండని
పంపె జనని ప్రీతితోడ.

తెచ్చుకొన్న వస్తుచయము
దీర్చిదిద్ది, వారి వెంట
ప్రక్క వీథిలోని మామ
భవంతికిం జేరె శర్మ.

మేనత్తకు పట్టుచీర
మీనాక్షికి నారాయణ
కెన్నెన్నో వస్తువులను
ఏర్పరించి యిచ్చినాడు.

కుశలాదిక మడుగు వెనుక,
గోదావరి కేగి వత్తు
అట్టె ప్రొద్దుపోవకుండ
నని పురుషోత్తము డరిగెను.

భోజనార్థ మతని బిలువ
బోయినపుడు రాత్రి కన్య,
"ఉండుండుము మీనాక్షీ,
ఒక్కదాని మరిచినాను"—

అని యతండు పేటి తెరచి
అందలి ముత్తెముల దండ
దీసి యామె కంఠంబున
వేసి యప్రయత్నముగా—

వెనుకకు రెండడుగు లేసి
వీక్షించుచు నామె మోము
చిరునగవున ముందు కరిగి
చెక్కిలి ముద్దాడినాడు.

"పెద్దదాన నయినా" నని
పిల్ల పలుక లజ్జతోడ,
ఉల్లాసముతో నతండు
ఉపగూహన మొనరించెను.

౫

అత్త భాగ్యనగరవార్త
లడిగి, పెరుగు వేయువేళ

ప్రస్తావన చేసె నతని
పరిణయప్రవృత్తిగూర్చి.

కొంచె మవల గదిలోపల
కూరుచున్న మీనాక్షీ
దేవి యాక్షణమ్మె నందు
తేరి చూచుచుండె నతని.

"ఇంక నేను స్వతంత్రముగ
నెచటనైన నుండవచ్చు.
కాని మహానగరమందె
కాపురంబు లాభకరము.

"ఇంతవరకు లేదు కాని
యిపు డిపుడే మనసు పెండ్లి
మీది కొరగుచున్న దనుచు
మీనాక్షిని జూచినాడు.

తృప్తితోడ లజ్జతోడ
దీపించెను కన్నెమోము.
జననియు గ్రహియించి వారి
వరణి మురిసిపోయె లోన.

౯

కరీంనగరు కరిగి మరల
గ్రామమునకు వచ్చినట్టి
భర్తతోడ బిడ్డపెండ్లి
ప్రస్తావన చేసె భార్య.

"పట్నగాన రకరకాల
పడతుల నీక్షించునట్టి
అందగాడు పురుషోత్తము
డమ్మాయిని పెండ్లాడునె?"

"మీ రెరుగరు కాని స్వామి,
మీనాక్షీ పురుషోత్తము
లన్యోన్యము ప్రీతిమగ్న
లయినా రని నాకు దెలియు."

"పెండ్లి కింత త్వరయేటికి?
బిడ్డకు—నీ కెరుక లేద?
వడసారము పదునాలుగు
వత్సరాలు నిండలేదు."

కర్మవిషయ మన్నమున్న
చాల బిగిసియున్న భర్త
మెత్తబడుట చూచి భార్య
మిక్కిలి సంతోషపడియె.

భారతీయచిత్రకళా
ప్రదర్శనము జరుగగలదు
నాల్గునెలల గడువులోన
నాగపురిని అనుచు దెలిసె

పత్రికలో ప్రకటనమ్మె
ప్రమోదమ్మె గూర్చ, కర్మ
పంప నెంచె శిల్పమూర్తి
ప్రదర్శనకు అవధిలోన.

వివరించుచు శిల్పకళను
విగ్రహంపు లక్ష్యముగా
మీనను కూర్చుండబెట్ట
మేనత్త ననుజ్ఞ వేడ

కొంత బెరుకుతోడ మీన
కూరుచుండె గాని, తొలుత
సిగ్గు వీడుకొలది నతడు
చెప్పు భంగి వహియించెను

"నీ ముఖమ్మె మీనాక్షీ,
నిండుదైన, ఇంచుకంత
దగ్గరదై కన్నుదోయి
తగ్గించెను సౌష్ఠవమ్మె"

అని కొలతలు తీసికొనుచు
అన్యమండలమున కతడు

ఉ ప గూ హ న ము

ప్రారంభము చేసె నామె
ప్రతిరూపము మృత్తికతో.

నిర్మాణము ముగిసినంత
నీ భంగికి మెచ్చితినని
అతడు మీన చెక్కిళ్ళను
అలతిగ ముద్దాడినాడు

మీన బాహులతిక లతని
మెడకును పెనవేసి కనులు
మూసి యతని పెదవులపై
ముద్దుగొనియె దీర్ఘముగా.

ఎటనుండియొ వచ్చినట్టి
మొనిమిదేండ్ల నారాయణ
సంభ్రమమున గాంచి, పోయి
జననితోడ జెప్పినాడు

"అక్కకు బావకును పెండ్లి
అగును రెండు నెలలలోనె,
భార్యాభర్తలు వారలు
పసివాడవు నీ కేటికి?"—

అనుచు తల్లి మందలించి,
ఆవల నేకాంతమందు
పుత్రికతో, నిన్న కాక
మొన్నటికి బావ యనియె.

అన్యదృష్టి లేక కర్మ
అధికనిష్ఠతోన శిల్ప
నిర్మాణమునందు భూరి
నియుక్తాంతరంగు డయ్యె.

స్వచ్ఛచంద్రకాంతశిలా
శకల మతని టంకహతికి
అనుదినమ్ము రమ్యదేవ
తాకారము దాల్చసాగె.

శిల్పమూర్తి పరిసమాప్తి
చెందినపుడు మీనాక్షీ
దేవి అక్కజంబుతోడ
దీని నామ మే మనియెను

నీ పేరే యనుచు నామె
నిద్దపు చెక్కిళ్ళమీద
ఒలికించుచు ముద్దు, లామె
నుపగూహన చేసినాడు

భద్రము కావించి మూర్తి,
"ప్రదర్శనమునందు నాకు
బహుమానము వచ్చునేని
ప్రణయినికే అర్పణంబు"—

అనుచు సరససూక్తు లాడి
ఆవల తద్విగ్రహమును
వ్యవధిలోన నాగపురికి
స్వయముగ గొనిపోయినాడు

ఆవల 'ఉషో దేవత కే'
అఖలభారతీయ కళా
ప్రదర్శనమ్మునందు ప్రథమ
బహుమానం బిచ్చినారు.

స్వర్ణపతక మొకటి, రెండు
సహస్ర రూప్యముల ధనము
పురుషోత్తముడను శిల్పికి
పురస్కార మని తెలిపెను.

విశాలాంధ్రదేశమందు
విశ్రుత గోదావరితట
నికట మంథెనాగ్రహార
నివాసి యా శిల్పి యనిరి.

పత్రికలం దీ వార్తలు
పఠియించుచు మేనమామ

హర్షమొందె ప్రసిద్ధాంధ్రు
డల్లుడు కానున్నాడని.

"మేలమాడినాడ నాడు
మీనా, నీ తోడ ప్రతిమ
కుషా దేవతాభిధాన
ముంచితి : వైదికుడ కదా!"

"నీకు పెండ్లి యెపుడు బావ!"
"నెలలలోనె యనుచు నతడు
ఉత్సుకత్వ మొంది యామె
నుపగూహన చేసినాడు.

"నీకు రొమ్ముబిగుతు లేదు,
నేత్రమ్ముల పందు లేదు,
ఉందు నేని నీవు మీన,
ఉషా దేవతాకృతివే!"

అనెడి శిల్పి వాక్కులలో
ననురాగము గ్రహియింపక
అవ్యక్తంబైన భీతి
నా ముద్దియ యులికిపడియె.

వివాహమ్ము చేయ మామ
వేగిరపడుచున్న, శర్మ
"త్వర యేటికి మామయ్యా,
తాళు డించుకంత" యనును.

ఎందులకో మీన యతని
యెదుట బడుటయైన గాని
మాటలాడుటైనగాని
మానుకొనియె నాటనుండి

శర్మకు సన్మానసభలు
జలసాలును మెండాయెను.
నడచుచుండె నిందుహర్ష
కల్లోలములో దినములు.

హాటకపతకమ్ము ద్రవ్య
మతని చేతి కందినపుడు
మేనమామ యింటి కరిగి
మీనాక్షీ దేవి కతడు——

పెద్దవారు చూచుచుండ
ప్రీతితోడ సమర్పింప
యత్నింపగ పురుషోత్తము,
డామె నతని వారించెను.

తప్పు తప్పు స్వీకరించు
తల్లియని తల్లి పలుక
అలుక కన్య నివారింప
నప్రతిభుం డయ్యె శర్మ.

ఇది యంతయు గమనించుచు
ఎనిమిదేండ్ల నారాయణ
ఒక్కసారి పెద్దలగని
బిక్కమొగము వేసినాడు.

ఉత్తరార్థము

౧

ఆవల నొక వారమునకు
హనుమకొండనుండి వారి
చుట్టాలు వివాహోత్సవ
శుభలేఖను బంపినారు

సంబరపడి మేనమామ
సకుటుంబముగా నచటికి
జనుకోరికతోడ చాల
సన్నాహము చేసినాడు.

అచట పెండ్లియైన పిదప
ఇచటను మన యింటిలోన
పెండ్లికి ఆ బంధుజనుల
పిలుతమనియె యజమానుడు.

మీనాక్షీ దేవి ముఖము
మిక్కిలి విప్పారె, కాని
శర్మవదనబింబ మందు
సంతోషపు చిన్నె లేదు.

హనుమకొండ కతని గూడ
నాహ్వానము చేసినారు
పెద్దవారు, కాని యతడు
భీష్మించిన యట్లుండెను.

ఎనిమిదేండ్ల నారాయణ
యీవల కాతనిని బిలిచి
అక్క నిన్ను పిలువమన్న
దొక్కసారి యని చెప్పెను.

దరహాసముతోడ మీన
"తప్పక రావలెను బావ!
హనుమకొండలోని పెండ్లి"
కని యాతని దేరిచూచె.

శర్మ క్రింది చూడ్కితోడ
సరే యనుచు శిరము ద్రిప్పి
పెండిలిపయనము కోసము
పెట్టెలు సవరించినాడు.

బావకూడ హనుమకొండ
బయలుదేరు చున్నాడని
నారాయణ చేసినాడు
నాట్యము సంతోషముతో.

వేడుకలను సంబరముల
విందులలో పాటలలో
గడచిపోయె అయిదునాళ్ళు
క్షణప్రాయ దీర్ఘంబై.

మీరందరు రావలయును
మీనాక్షీ వివాహమునకు
మా యింటికి త్వరలోనే
మంథ నాగ్రహారమునకు.

అనుచు మేనమామవారి
నాహ్వానము చేసి, అవల
శర్మముఖము విలోకించి
సంతృప్తిం కెందినాడు.

బంధుజనములో నొక్కరు
పాలంపేట శివాలయ
మచ్చటి రామప్ప చెరువు
నవశ్యముగ చూతమనిరి.

శిల్పసార భూతమైన
శివాలయము, సరోవరము
నిష్ఫలములు చూడనట్టి
నేత్రము లన్నాడు శర్మ.

అవకాశము లభియింపక
అతడు పోయిచూడలేదు.
వివిధ శిల్ప చిత్రమ్ములు
వీక్షించెను పత్రికలో.

నమస్కరించి తెల్లవారు
జామునసే కొందరందు
బయలుదేరినారు పెద్ద
బస్సున పాలంపేటకు.

ఒక్కించుక ములుగులోన
ఉపాహార పానీయము
లారగించి, అశ్రమముగ
చేరినారు పాలంపేట.

పాకకృత్యమునకు నచటి
బంగాళాయందు కొంద
రాగినారు, శుభపురమున
కరిగినారు శర్మాదులు.

గణపవరము విఖ్యాతముగుచు
శుభపురముగ మారిపోయె.

అచట శిథిల మగుచునున్న
అలయములు చూచినారు.

మెట్లు దిగడివేళ నొకట
మీనాక్షి పాదరక్ష
జారిపోవ, పడకుండగ
శర్మ నామె నాదుకొనియె.

తొమ్మిది దేవాలయాలు
నెమ్మదిగా వీక్షించుచు
మరలి వచ్చినారు వారు
మధ్యాహ్నము బంగళాకు.

భోజనములు చేసి పిదప
పురుషోత్తమ శర్మాదులు
ఆదిలోన తటాకమ్ము
నవలోకింపగ నేగిరి

జలాశయము విశాలమ్ము
సహజముగా నేర్పడినది
రాతితోడ కట్టకొంత
రామోజీ కట్టించెను.

ఒక్క ప్రక్క చిన్న లంక
యున్నది యా సరసులోన.
పాదపములు గోపజనము
పశుగణంబు కానవచ్చె.

అదిగదిగో మొసలి యనుచు
అరచినాడు నారాయణ
పులులిచ్చట తిరుగు ననుచును
పురుషోత్తమశర్మ పలికె

తటము మీది యాలయములు
తటము క్రింద పచ్చచేలు
పరిశీలన చేసి కొండ
ప్రక్కగ దిగ సాగినారు.

౨

సవిధమునం బారుకాల్వ
జలములోన కాళ్లు కడిగి
శివాలయ ప్రాంగణమ్ము
చేరినారు శర్మాదులు.

ఆర్ష శాఖవారు చుట్టు
నడవిని కొట్టించివేసి
మందిర సంరక్షణకై
మరమ్మతులు చేసినారు

అప్పటికిని మిగిలియున్న
వాలయమ్ములోని ప్రతిమలు
నియమిత దేశమ్ములందు
నిబద్ధములు కాక కొన్ని.

ప్రదక్షిణము చేసి శర్మ
ప్రథమమందు దేవళమున,
కానల సవిమర్శముగా
నవలోకింపంగ సాగె.

3

పెట్టియున్న దొక్కమూల
చెట్టు ప్రక్క గుట్ట వెనుక
కళలూరెడి చామర
గ్రాహిణీ విగ్రహమ్ము

మెరుగు లీను నల్లరాయి
మిగుల పేర్పుతోడ నెవరో
శిల్పి మలచి రమ్యముగా
చేసినాడు విగ్రహంబు.

మణిమేఖల నగ్నమూర్తి
మధ్యదేశమందు వెలయ,
సన్నని మంజీరమ్ములు
చరణయుగళియందు పొలుచు.

ఊరోజములు పీనమ్ములు
సుత్తుంగమ్ములు, హారము

ఉపగూహనము

చిరుకు పందునుండి కొంచె
మీవలకును ప్రేలుచుండు

హస్తములను కంకణమ్ము
లంగదములు బాహువులను
తాటంకమ్ములు కర్ణ
ద్వయమున నొప్పారు చుండ.

కేతకీ సుమ నివహమ్ము
కేశబంధమందు, దనర
అంగుళీయ భూషితహా
హస్తమందు చామరమ్ము.

త్రిభంగిలో నిలచి యున్న
స్త్రీ మూర్తిని చూచిదూచి
ప్రతిరూపము కాగి తమ్ము
పైనాతడు విఖయించెను.

ధనుర్లస్త్రకంబుబోలు
తచ్ఛిలా విగ్రహమ్ము
పెదవులపై వలతి ముద్దు
పెట్టుకొన్నవాడు శిల్పి

సుందర విగ్రహము నతడు
చూచి చూచి తనివితీర
ఉత్సుకుడై యొక్కసారి
ఉపగూహన మాచరించె.

ఏ మూలనో యొదిగియున్న
యెనిమిదేండ్ల నారాయణ
చూచినాడు శిల్పి చేయు
చుంబనోపగూహనముల.

సవ్వడి లేకుండ వచ్చి
శర్మ భుజము గట్టినాడు

చిరునగవున "అక్కతోడ
చెప్పెద"నని బెదరించెను.

ఉలికిపాటుతోడ శర్మ
ఉద్వృత్తుగ లేచి, రెండు
చేతులు పట్టుకొని వాని
సిగ్గుతోడ బతిమాలెను.

నారాయణ చిరునగవున
"నన్ను కాదు మా అక్కను
బతిమాలెను పత్రములో
బయటపెట్ట రహస్యమును.

"ఆలస్యము కాకుండగ
అక్కను పెండ్లాడ వలెను.
పద, పోవుద" మనుచు వెంట
బావను గొని పోయినాడు.

ఏదో విగ్రహము వంక
వీక్షించెడి మీనతోడ
"అక్కా, నిను పెండ్లికూడ
అరుదెంచెను బావ" యనియె.

ఛీ పో యని యా కన్నియ
చిన్నవాని మందలించె
ఎనిమిదేండ్ల నారాయణ
ఎగిరి గంతువేసి చనియె.

ఇటునటు వీక్షించి శర్మ
ఎవ్వ రచట కానరామి
ఉల్లాసముతోడ కన్య
నుపగూహన మొనరించెను!

తేలు కుట్టిన పాము

'కొలకలూరి'

సూర్యుడు పడమట వాలిపోయాడు. చీకటి మెల్లగా చేతుల్ని భూమిమీద కప్పింది. చీకటి పరిపాలన ప్రారంభం.

లోతైనలోయ. లోయకు రెండు ప్రక్కలా ఉన్నతమైన నల్లరాతి పర్వతాలు, ఆ పర్వతాలను కలుపుతూ రైలు బ్రిడ్జి. క్రింద భయంకరమైన లోయ.

చాలా దూరంలో కూతవేసిన రైలు ముందులైటు బ్రిడ్జిమీదపడిన మరుక్షణంలోనే రైలు బ్రిడ్జిమీదకు వచ్చింది.

బ్రిడ్జిచుట్టూ చీకటి దట్టంగా క్రమ్ముకుంది. ఇంజన్ ముందుభాగంలో లైటు వెలుగుతోంది. వెలుగు చీకటిని తరిమివేసింది. వెంటాడింది. దాటిపోయింది. మరుక్షణంలో లోయపైన దట్టమైన చీకటి.

రైలు బ్రిడ్జిదాటి, కొండ శిఖరం విడిచిపెట్టి, ప్రక్కనున్న లోయలోని కొండను చుట్టుకొని మెలికలు తిరుగుతూ దిగుతోంది. లోయచుట్టూ చెట్లు పెరిగాయి. పుట్టమీదనించి ప్రక్కనున్న పచ్చిక తప్పుకుంటూ దిగిపోయే పాములాగా రైలు దిగి పోయింది.

రైలు బోగీలు అన్నీ చీకటిగా వున్నాయి. దాదాపు అన్నిపెట్టెలు నిశ్శబ్దంగా వున్నాయి. ఒక్కచోట మాత్రం సన్నగా వెలుగు. ఇంజను తరవాత మూడవ బోగీలో, మూడవ కంపార్టుమెంటులో లైటు.

అది మొదటిక్లాసు కంపార్టుమెంటు. తలుపుల్లో ఒకటి లాక్ చేసివుంది. మరొకటి బోల్టుచేయబడింది.

కంపార్టుమెంటులో రెండు లైట్లు వెలుగు తున్నాయి మూడు ఫానులు తిరుగుతున్నాయి. ఉన్నవి మొత్తం ఆరు బెర్తులు. పైనమూడు. క్రింద మూడు. పైన ఏదో సామానుంది క్రింద ఎదురుగా రెండు బెర్తులు. ప్రక్కగా ఒక బెర్తు, మరోప్రక్క రెండు తలుపులకు క్రోటలు. ప్రక్క బెర్తుమీద లెదర్ బేగ్, మరేవో వున్నాయి ఎదురు బెర్తుల్లో ఒకదానిమీద పుస్తకాలు, మరొకదానిమీద పడక.

పుస్తకాల బెర్తు దాదాపు ఖాళీగావుంది. ఉన్న చిన్నచిన్న పుస్తకాల పత్రికలు ఫాను వినురికి మెల మెల్లగా డాన్స్ చేస్తున్నాయి పడకమీద ఒక వ్యక్తి పడుకొనివున్నాడు. ఆరోగ్యమైనశరీరం వ్యాయామం చేసిన దేహం

కంపార్టుమెంటు ఒకప్రక్కగా బట్టలున్నాయి. అవి కొన్ని బట్టలు వాటిక్రింద పెద్దసైజు బూటు లున్నాయి

లెదర్ బేగ్ పైన ఒక బెల్టువుంది. అలాంటి బెల్టు సాధారణంగా అందరూ వాడలేరు. అక్కడే మరొక్క హేట్ వుంది. చాలా ఖరీదైంది అంత కంటే విలువైంది. హేట్ ముందు నొసటిపైవుండే భాగంలో ఏదో ప్రభుత్వం గుర్తులాంటి ముద్రవుంది. దానికి రెండువైపుల ఏదో అలంకరణవుంది.

క్రేలాడుతున్న షర్టుకిముందు భాగంలో ఏవో మెడల్సు వున్నాయి. వాటిపైన ఏవో రంగు రంగుల రిబ్బన్లున్నాయి రంగు దారాల కలయికతో ఏదో తాడు షర్టుకి కుడిచేతి భుజందగ్గర చుట్టివుంది ఏవో అక్షరాలు కూడా భుజంపైన కుట్టబడి వున్నాయి

ఆ వ్యక్తి నిద్రపోతున్నాడు పైన లైట్లు వెలుగు తున్నాయి ప్రక్కనే ఫానులు తిరుగుతున్నాయి.

ఎదురుగావున్న బెర్తుమీద ఏవో పుస్తకాలు చెల్లా చెదురుగా పడివున్నాయి. గాలికి నృత్యం చేస్తుంటున్నాయి.

లైట్లు వెలుగు తున్నాయి. వెలుతురు ప్రసరిస్తు న్నాయి

ఫానులు తిరుగుతున్నాయి, గాలి పంచు తున్నాయి.

ఎదురు బెర్తుమీద పుస్తకాలు ఎగిరి పడు తున్నాయి. ఏదో పత్రిక అట్టమీది బొమ్మ స్పష్టంగా కనబడుతోంది.

తేలు కుట్టిన పాము

ఒక స్త్రీ!

సన్నని బట్ట తడిసి శరీరానికి అతుక్కుపోయింది. వెంట్రుకలు పిరుదులు దాటివున్నాయి. శరీరమంతా తడిసివుంది. చంకలో నీరు కారిపోయే బిందె

చురుకుగా తెంపుకొంటాలు. కొండలమున్నగా సెలయేరు. సెలయేరు ప్రవహించిన ప్రదేశంలో పచ్చనిగరిక, పచ్చగరిక మీద ఒక కాలు. సెలయేటిలో మరొక కాలు. చూపులు ఏదో పశువుమీద

కిటికీ ఒకటి తీసివుంది. బయటనించి గాలి బలంగా వీచింది దానితోను పేజీలు తిరుగుతున్నాయి గాలి ముమ్మరంగా వస్తూవుంది. పత్రిక పడిపోయింది

మరొక్క పత్రిక మరొక్క బొమ్మ
లైట్లు వెలుగుతున్నాయి.
పేజీలు తిరుగుతున్నాయి.
కిటికీలోంచి గాలి వస్తూనేవుంది

ఒక యువతి, మరొక్క యువకుడు యువకుడు పట్టలేని తమకంతో యువతిని పట్టుకొని ముద్దు పెట్టుకుంటున్నాడు. ఆమె అతన్ని గుండెలవైపు ఒత్తుకొంటోంది.

యువతి వదనం వంగిపోయింది. యువకుడు ముందుకు వాలిపోయాడు.

యువకుని చేతులు యువతి తల నలిపేస్తున్నాయి యువతి చేతులు యువకుని వీపు పిండేస్తున్నాయి

ఉన్నన కిటికీలోంచి గాలి కంపార్టుమెంటులోకి వచ్చింది. టప్పున పత్రిక లేచి క్రిందపడింది.

తెర్రుక్రింద పడిపోయిన పత్రిక ఒకవాంసు పుస్తకం అట్ట తొలగించి మరీ ఎగిరిపోయింది.

లైట్లు వెలుగుతూనే వున్నాయి.
కిటికీలోంచి గాలి రావటం లేదు.

ఫాను గాలికి వాండు పుస్తకం పేజీలు ఫెటఫెటా కొట్టుకుంటున్నాయి.

ఏ పేజీకూడా పూర్తిగా కనిపించటం లేదు. కాగితాలు లేస్తూ పడుతూవున్నాయి ఒక పేజీలో ఒక బొమ్మవుంది. బొమ్మక్రింద ఏవో వాక్యాలు వ్రాసివున్నాయి. బహుశా అది వివరణ కావచ్చు అక్షరాలు ఏవో తెలియటం లేదు.

ఒకే బొమ్మ కనిపించింది. స్పష్టంగా కనబడక ముందే ఫాన్ గాలికి కాగితం తిరిగిపోయింది. లీలగా ఆ బొమ్మ గుర్తుంది. ఏదో ప్రత్యేకత ఆ బొమ్మకుంది. ఏదో ప్రపంచ జన్మానికి సంబంధించిన బొమ్మ. అదే కావచ్చు! పెద్దబొమ్మ. దానిలో ఒక్క స్త్రీ పురుషుల బొమ్మ ఒకభంగిమ.

కిటికీలోంచి పెనవేసిన గాలితోలింది. వాండు పుస్తకం అట్ట టక్కున లేచిపడింది. ఫాన్ గాలికి మళ్ళీ అట్టలేవలేదు

పడకమీద వ్యక్తి రాత్రి తన సొగ్గిల్లో వున్నాడు. కొంచెం కదిలాడు. చేతులుచాచి కాళ్ళదగ్గర దుప్పటి ముఖం వరకు లాక్కున్నాడు.

పైటి గాలి కిటికీలోంచి సన్నగా వస్తుంది
ఫాను మామూలుగా తిరుగుతున్నాయి.
లైటు నిద్రమగతగా వెలుగుతోంది
అతను నిద్రలోంచి లేచాడు.

కళ్ళు తెరిచాడు. మగతలో చూస్తున్నాడు. ప్రక్కకు తిరిగాడు. చేయి ముఖం దగ్గరకు తెచ్చుకున్నాడు కళ్ళు తెరిచాడు చేతిగడియారం చూచుకున్నాడు. కిటికీవైపు చూశాడు. తీసివుంది. లేచాడు. కిటికీ మూశాడు. తలుపుదగ్గరకు పోయాడు. లాగి చూశాడు. వేసివుంది. గదంతా కలయజూశాడు. బాత్‌రూంలోకి పోయాడు. లైటువేసి వచ్చాడు. తెర్రుమీద చూశాడు. పడకమీద పిస్టలుంది. పైకెత్తి చూశాడు. లోడ్ చేసివుంది. తలగడక్రింద పెట్టుకున్నాడు. పడుకున్నాడు దుప్పటి కప్పుకున్నాడు.

కొద్ది సెకండ్లకాలం గడిచిపోయింది.

దుప్పటి తొలగించి లేచాడు. కిటికీవైపు చూశాడు. తలుపువైపు చూశాడు. పిస్టలువైపు చూశాడు. దుప్పటి కప్పుకున్నాడు.

కొంచెంసేపు గడిచిపోయింది.

పడకమీద అటూ ఇటూ దొర్లాడు నిద్ర పట్టలేదు దుప్పటి తొలగించి పడుకున్నాడు. నిద్ర పట్టలేదు ముణగదీసుకొని మోకాళ్ళలో తల దూర్చి పడుకున్నాడు. నిద్ర పట్టలేదు ప్రక్కకు తిరిగి పడుకున్నాడు బోర్లా పడుకున్నాడు. వెల్లకిలా పడుకున్నాడు, నిద్ర పట్టలేదు లైటార్పాడు ముఖానికి ముసుగు పెట్టుకున్నాడు. నిద్రపట్టలేదు.

దుప్పటి దూరంగా పారేశాడు. లైటు వేశాడు. లేచి కూర్చున్నాడు.

మళ్ళీ ప్రయత్నించాడు. పడుకున్నాడు. మరో పక్కకు తిరిగాడు ఇంకో పక్కకు తిరిగాడు వేరో పక్కకు తిరిగాడు నిద్రపట్టలేదు.

లేచాడు.

ఎదురు బెర్తుమీద చూస్తున్నాడు అక్కడేవో పత్రికలూ—పుస్తకాలూ చూశాడు తీసుకున్నాడు విడిచిపెట్టాడు మూలకు తలవేసి కళ్లు మూసుకున్నాడు. నిద్రపట్టలేదు.

నిద్రపట్టలేదు తృప్తికలగలేదు. కాని అతని ముఖంలో లేదు విసుగువలలేదు నిరాశకి ఎంతో చీకాకు పడవలసిందివ్వాలే కాని అదేమి లేదు ఏదో మధురమైన అనుభూతి కలిగినట్లు, ఏదో విచిత్రమైన విధి విధానం జరుగుతున్నట్లు, ఏదో బలవత్తరమైన ఆనందంయొక్క అగ్రస్థాయి అనుభవం ముఖంలో కనిపిస్తోంది

ఎదురు బెర్తుమీద కొన్ని, క్రింద కొన్ని పుస్తకాలూ, పత్రికలూ వున్నాయి. ఏవో పత్రికలు చూశాడు ఏవో పుస్తకాలు చూశాడు. ఏవో పత్రిక తీసుకొని చూచి అక్కడే పడేశాడు.

మరోక పత్రిక పుచ్చుకున్నాడు ఏదో సినిమా పత్రిక అన్నీ ఆడబొమ్మలే.

తిప్పి చూస్తున్నాడు.

ఒకతారం, నిక్కరు వేసుకొని బీచ్‌లో కూర్చుంది.

మరోక తార, కుక్కను ముద్దుపెట్టుకొంటోంది.

పేజీలు త్రిప్పుతున్నాడు.

ఒక తార జీవితచరిత్ర సచిత్రంగా ఆ పత్రికలో వుంది. ఆ పేజీలోనే అతి సోకమాట ఎప్పుడో వ్రాశాడు. ఆమె అతని అభిమానతార కొన్ని బొమ్మలున్నాయి భర్తతో బజారుకు పోతోంది పిల్లలకు అన్నం పెడుతోంది. పార్కులో కూర్చుంది. పడుకుని పుస్తకం చదువుతోంది. తల దువ్వుకుంటోంది. అందంగా అలంకరించుకొంది. బట్టలు మార్చుకొంటోంది. గుర్రంమీద కూర్చుంది. పాట పాడుతోంది. నృత్యం చేస్తోంది.

అతను చాలాసేపు చూశాడు.

పేజీలు తిప్పుతున్నాడు.

సినిమాతార, కత్తిపట్టుకొని కదులుతుండా గుర్రం మీద కదనరంగానికి వెళుతోంది.

ఏదో సినిమాలో ప్రేయసీ ప్రియులు మాటలు. ప్రథమ సమాగమం

రాబోయే సినిమాలో క్రొత్తతార

వందలాది పాత్రలు నిర్వహించిన ప్రసిద్ధ తార.

పత్రిక మూసి బెర్తుమీద పడేశాడు

మరొక్క పత్రిక పుచ్చుకొని, పడకమీదకు పోయి, పడుకుని, దుప్పటి కప్పుకొని చదవటం మొదలు పెట్టాడు పది నిముషాలు చదివిన తరువాత ప్రక్కన పడేసి, దుప్పటి తలదగ్గరకు లాక్కొని నిద్రపోయాడు

అప్పటిదాకా తలదగ్గర అందుని ఆనుకొనివున్న పుస్తకం జారి క్రిందపడింది.

పుస్తకం సైజులో చిన్నది. పేజీల విషయంలో పెద్ది.

అతను దుప్పటి తొలగించిచూశాడు. పుస్తకం చేతికి తీశాడు. అది చిన్న నోట్‌బుక్. ముద్దుగా వెన్ని బుంది.

అట్టమీద పేరువుంది అది అతని పేరుకాదు పేరు అర్ధంకావటంలేదు. ఏ భాషో తెలీదు

పుస్తకం తెరిచాడు అది డైరీ.

డైరీ ఒక్కసారిగా తెరిచాడు. పెన్సిల్ వున్న చోటు తెరుచుకుంది పెన్సిలు పడిన పుట ఏమీ వ్రాయలేదు ఎడంపైపు ఏదో వుంది. అది ప్రథమ భాషలో వుంది. తెలుస్తోంది.

అది అతని ప్రయాణం విషయం. హెడ్ క్వార్టర్సునుంచి ద్వ్యగ్రహోతానికి బయలుదేరాడు. ప్రయాణం మూడురోజులనాడు మొదలు. మూడురోజులవరకు వుంటుంది.

డైరీ కుడిపైపుకు తిప్పాడు. తెల్లకాగితాలు. ఎడంపైపుకు తిప్పుతున్నాడు ఒక్కొక్కచోట చాలా చాలాసేపు చూడటం, మరికొన్నిచోట్ల వెంటనే తిప్పటం చేస్తున్నాడు

ఎడంపైపు డైరీపుటలు రెండో మూడో తిప్పాడు.

తేలు కుట్టిన పాము

అది హెడ్ క్వార్టర్సునుంచి వ్రాసింది. తనకు కూడా సెలవు సెలవు దొరికింది. స్వస్థలానికి బయలు దేరుతాడు

మళ్ళీ నాలుగుపుటలు తిప్పాడు.

ఆ పుటలో విషయం కొంచెం మాత్రమే కన బడింది పూర్తిగా కనబడకుండానే త్రిప్పివేశాడు అందులో విషయం.

ఏదో నిర్ణయం. హెడ్ క్వార్టర్సుకి పోవాలి సెలవు తీసుకోవాలి. ఇంటికి వెళ్ళాలి. పెళ్ళి చేసు కోవాలి.

మరికొన్ని డైరీపుటలు తిప్పాడు

అక్కడి తారీఖులచుట్టూ ఎర్రగుర్తులు కూడా క్రమంగా పెద్దవి వున్నాయి.

పనిమీద పడుకున్న అతనిముఖంలో కొంచెం మార్పువచ్చింది. విషాదత్వం కలిగింది

అది తను చేసిన ఒక నేరం ఆ విషయం అధికా రులు తెలిసింది కాని అధికారయుతంగా తెలియలేదు చివాట్లు వచ్చాయి. ఆ బలవంతవిధానంలో రాలేదు అది తను ఓ స్త్రీ వెంటపడటం అది నిరాకరించటం

మరికొన్ని డైరీపుటల్ని తిప్పివేశాడు.

ఒకచోట పచ్చగీతలు డైరీపుటలో హెడ్డింగు క్రింద కూడా, తరువాతగా అండర్ లైన్లు చేయ బడ్డాయి

అతని ముఖంలో తృప్తి నృత్యం చేసింది. దాన్ని అతను చాలా సేపు చూడుకున్నాడు

అది తన హృదయం కోరిచేసిన పని దానివి అందరూ ఘనకార్యమన్నారు ఆఫీసరు రేంక్ ఇచ్చి సత్కరించాలనుకున్నారు ప్రభుత్వం, డబ్బు పెంచి గౌరవించాలనుకుంది అతను తన కర్తవ్యమేమిటో నిర్వ హించాలని వ్రాసుకున్నాడు.

మరి రెండుపుటలు తిప్పివేశాడు.

అక్కడొక పుటలో నిండుగా, దట్టంగావున్న చేతి వ్రాతతో కొంత విషయంవుంది

'ఈ నాడు నా జీవితం ధన్యం. మానవునికైనం దుకు మాతృభూమికి చేయగలిగినంత చేశానని హృదయం ఆనందంతో పరవళ్ళు తొక్కుతోంది. వైరుల వునికి తెలుసుకున్నాను. స్థావరాలు కనిపెట్టాను!

మరి నాలుగుపుటలు తిప్పాడు.

అది వైరులు యుద్ధం చేస్తున్న విషయం వివరం. వైరులు అనుకోని సమయాల్లో ఎక్కడినుంచో వచ్చి అకస్మాత్తుగా దాడిచేస్తున్నారు సైనికులు చాలామంది చనిపోతున్నారు. తన సైన్యంలో వాళ్ళుకూడా చని పోయారు.

మరికొన్ని పుటలు తిప్పాడు.

తను సైన్యంతో వైరులు కొల్లగొడుతున్న స్థలా నికి పంపబడ్డాడు.

మరికొన్ని పుటలు తిరగవేశాడు.

'నన్ను ఆ ప్రాంతానికి పంపితే బాగుంటుంది. ప్రభుత్వం పంపుతుందో లేదో పంపితే నా కీర్తి సామర్థ్యాలమీద మరొక్కసారి విశ్వాసం కలగ వచ్చు'

డైరీ పుటలు తిరుగుతున్నాయి. మరికొన్ని తిరిగిపోయాయి కొన్ని చోట్ల ఎర్రగీతలు, కొన్ని చోట పచ్చగీతలు చాలా వున్నాయి డైరీలో చాలా గీతలు వున్నాయి ఎర్రగీతలకంటే డైరీలో పచ్చగీతలు ఎక్కువ

మరికొన్ని పుటలు తిప్పబడ్డాయి

ఒక పుటలో పుటను సరిగా పచ్చగీతలూ, ఎర్ర గీతలూ వున్నాయి. ఒక ఇంటూ మార్కు వుంది. దానికి నాలుగు మూలల్లో నాలుగు ప్లస్ మార్కులు వున్నాయి ఆ మార్కులన్నిటినీ చుట్టుతూ ఆ పైన ఒక పెద్ద సున్న వుంది

ఇంటూ మార్కు పచ్చగీతలు. ప్లస్ మార్కు ఎర్రగీతలు సున్నకు పచ్చగీతతో ఒక చుట్టు ఎర్ర గీతతో ఒక చుట్టు వున్నాయి సున్న ఎర్ర, పచ్చగీతల కలయిక.

దానిక్రింద ఒకే ఒక్క లైనులో ఏదో వివరణ వుంది ఆ వాక్యంలోని మొదటిమాట ఏ భాషలోనిదో తెలియదు. తర్వాత ఈక్ ఈక్వల్ టూ వుంది. ఆ పైన మైనస్ వుంది దాని ప్రక్కనే దేవుడు అనే మాట ఇంగ్లీషులో వ్రాయబడివుంది. ఈ వివరణఅంతా మామూలు సిరాతోనే.

మరికొన్ని పుటలు తిరిగిపోయాయి. మొట్ట మొదట పేజీలో ఏదో చాలా వ్రాయబడి వుంది. అక్షరాలు చాలా చిన్నవిగా వున్నాయి.

డైరీ మొదటి పేజీలో మొట్టమొదటనే ఏదో వ్రాసుకున్నాడు

అది అతనికి డైరీ విషయంలోవున్న అలవాటు. డైరీ కొంటే మొదలుపెట్టబోయేముందు, మొదటిపేజీలో తన జీవిత చరిత్ర వ్రాసుకుంటాడు.

ఆ వాక్యం తరవాత చాలా వుంది. అది అతని సంగ్రహ జీవిత చరిత్ర.

తను పుట్టి పెరిగిన ప్రాంతం పల్లెటూరు. తల్లిదండ్రులు అమాయకులు చదువు సంధ్యలు లేనివారు. తను బీదకుటుంబంలో పుట్టాడు. చదువు హైస్కూలు గోడలు దాటలేదు. తింటానికి తిండి లేదు ఉంటానికి ఇల్లు లేదు. కట్టుకోడానికి బట్టలేదు దుర్భరమైన పరిస్థితి తల్లిదండ్రుల్ని విడిచిపెట్టాడు సైన్యంలో చేరాడు ఇంటికి డబ్బు పంపుతూనే వున్నాడు నానాదేశాలు తిరిగాడు. లోకజ్ఞానం చాలా వుంది. లోకంలో అనుభవం బాగా పొందాడు. తనకు అలవడిన ఒక మంచి నడవడిక పరిస్థితులకు అనుగుణంగా ప్రవర్తించటం తను సైన్యంలో చేరి పన్నెండు సంవత్సరాలు చేరిన కొందట్లో మామూలు సైనికుడుతను క్రమంగా వృద్ధిపొందాడు. ఇప్పుడు పెద్ద ఆఫీసరు. ముందు ముందు హోదా పెరగవచ్చు. సైన్య పాలనంలో తనకు మంచి స్థానం వుంది. చాలా తక్కువ దగవు. అనతి కాలంలో ఇంత పెద్ద హోదా చాలా గొప్ప విషయం తను పొందిన అధికారం తనకున్న యోగ్యతలతో మరెవ్వరూ పొందలేదు అది తన అదృష్టం. కాకపోతే వ్యక్తిత్వంలోని మహా తన ప్రభువత్వం దేశానికి సేవచేస్తున్నావని అతని విశ్వాసం తనలో ఆ మన్నన ఒకరకమైన వింత భావం కలిగించి. కొన్నాళ్ళవరకు తనలో వచ్చిన పరిణామం అర్థం కాలేదు ఆ తర్వాత తెలిసింది కలవరపెంచిన అది శరీరం ఏమిటో కోరుతోంది అప్పుడతను తెలుసుకున్నాడు. తను పెండ్లి చేసుకోవాలిసిన అవసరం కలిగిందని ఇంటికి పోయి పెండ్లి చేసుకుంటానని ప్రభుత్వాన్ని కోరాడు పోవటానికి ఒప్పుకోలేదు పైగా కోరింది, ఒక్క ఆరునెల్లు ఆగమనిందని. తను సరే నన్నాడు. ఆగిపోతున్నాడు.

చదువుతున్న డైరీమూసి తలగడక్రింద పెట్టుకున్నాడు మెల్లగా కన్నుమూశాడు. మాగన్ను నిద్ర పట్టుతూంది.

ఫానులు వేగంగా తిరుగుతున్నాయి. రైళ్ళు విదలోతూ చలిస్తున్నాయి కాగితాలూ పుస్తకాలూ కదలాడుతున్నాయి.

ఏదో హాల్ట్-స్టేషన్లో రైలుఆగింది. వెంటనే బయలుదేరింది అతను ప్రక్కకు తిరిగి పడుకున్నాడు. రైలు సాగిపోతోంది

ఉన్నట్టుండి విచిత్రంగా ఒక శబ్దం వినవచ్చింది. అది అవ్యక్తంగానూ మధురంగా వుంది, కొంపరాళ్ళ దొర్లుతుంటే వచ్చే పెంయొటి కిబంలాగావుంది కొకిలం పాడుతుంటే వినవచ్చే కోకిలస్వరంలాగావుంది. గొంతు పిసుకుతుంటే వినవచ్చే దయనీయ విలాపంలాగా వుంది.

అతను మరోక ప్రక్కకు తిరిగి పడుకున్నాడు.

మళ్ళీ అదే శబ్దం వినవచ్చింది. వెంటవెంటనే మూడుసార్లు వినబడ్డది

అతను టక్కున లేచి కూర్చున్నాడు.

ఆశబ్దం మళ్లీ విన్పించింది

పడుకున్న కొంచెంసేపట్లో మునుపటి శబ్దం మళ్ళీ వినవచ్చింది.

చప్పున పైకి లేచాడు పిస్తలు పైకెత్తాడు. తాళం వేసివుంది. తాళంతీశాడు కిటికీలన్నీ తలుపులన్నీ వరుసగా చూచాడు చేతిలో పిస్తలు చూడుకున్నాడు.

శబ్దం మళ్ళీ వినపడ్లేదు

పిస్తోలు తాళం వేయకుండా ఒకచోటపెట్టాడు. పక్కమీద కూర్చున్నాడు. పడుకోబోయాడు

ఏదో స్ఫురించింది పడుకోబోయే వాడు తలగడ వెతికాడు డైరీతీశాడు పుటలు వేగంగా తిప్పాడు. దేనికోసమో గాలించాడు. చివరకు దొరికింది. ముఖం వికసించింది.

టక్కున పిస్తలు పుచ్చుకున్నాడు

డైరీనింకొకమారు మూశాడు. పిస్తలు కొక్కరూద ఠతిపట్టి పుచ్చుకున్నాడు

లేచాడు లైటువేశాడు ఏమీకన్పించలేదు. మెదలకుండా తిరిగివచ్చి పెట్టెమీదకూచున్నాడు.

మరేదో స్ఫురించింది చప్పునలేచి మరో మూలమీద కూర్చుని పైంచూసుకున్నాడు.

మనుఘంలో రైల్వేగైడ్ లైటికితీశాడు. '(టెయిన్' నెంబరు చూశాడు. టైంచూశాడు. టైమూ, నెంబరూ తీసి తిన్నగా స్టేషను పేరు చూశాడు మరి కొన్ని ప్రక్క స్టేషనులు చూశాడు.

వెంటనే పైకిలేచి లెటర్ బేగ్ లోంచి పెన్ తీసి దాన్నివిప్పుతూ పక్క బెర్తుదగ్గర కొచ్చాడు.

కూర్చున్నాడు. మేప్ లో ఒకచోట వేలు పెట్టాడు. అది ఒక వూరు పేరు. దానిమీద అతని వేలు.

రైల్వే గైడ్ లో మునుపు స్టేషను పేరు మళ్ళీ చూచి, ఎదురుగా పైగావున్న నెంబరూ టైమూ చూశాడు. తన చేతిగడియారం చూసుకున్నాడు.

మేప్ లో ఆవూరుమీద పెన్నులో గుండ్రంగా చుట్టాడు మనుఘంలో డైరీవిప్పి, ఆవూరు పేరు చుట్టూ ఒక సున్న చుట్టి పెట్టాడు.

అతనిముఖం వికసించింది. వెలుగురేఖలు కనిపించాయి.

..

తేలు కుట్టిన పాము

పిస్టలు పట్టుక్కూర్చున్నాడు. చుట్టూ చూశాడు. కిటికీలు తెరిచివున్నాయి. తలుపు వేసివుంది. బాత్‌రూం తలుపు తీసివుంది లోపల లైటు వెలుగుతోంది. కంపార్టుమెంటులో లైటు వెలుగుతున్నాయి. ఫ్యాన్లు తిరుగుతున్నాయి.

మనుషుటి శబ్దం మళ్ళీ వినబడింది మొదటిసారి కంటే కొంచెం పెద్దది.

ట్రిగ్గర్ నొక్కబోయాడు. ఎందుకల్లా ఆగిపోయాడో తెలియదు గాని ట్రిగ్గరు నొక్కలేదు.

శబ్దం మళ్ళీ వినబడింది మనుషటికంటే బాగా పెద్దగా వినవచ్చింది. కొంచెం స్పష్టంగా వుంది. ఎవరో పిలుస్తున్నట్లుంది

ఈసారి ట్రిగ్గర్ నొక్కటానికి ప్రయత్నం చేయలేదు

మళ్ళీ అదే శబ్దం ఆ గొంతుక ఆడ గొంతుకలా వుంది

పిస్టలు దూరంగా పెట్టాడు. తలుపు తీయబోయాడు. మనుదిరిగి వచ్చాడు పిస్టలు పుచ్చుకున్నాడు తలుపు దగ్గరకు పోయాడు.

తలుపు తీయబోయాడు. పిస్టలు చేతిలో చూచుకున్నాడు తలుపు తీశాడు దూరంగా నిలబడ్డాడు

ఒక అరుపు వినిపించింది. సౌమ్యంగా మృదువుగా, హాయిగా వుంది

ముందుకు వేయబోయాడు వెంటనే వెనక్కి తగ్గాడు రెండడుగులు వెనక్కి వేసి నిలబడ్డాడు.

అదే అరుపు మెత్తగా, జాలిగా వినిపించింది.

అతను అక్కడే నిలబడ్డాడు

ఒక ఆవిడ లోపలికి వచ్చింది. వయస్సు ఇరవై వరకు వుండవచ్చు చంకలో ఒకపిల్ల వుంది ఆ పిల్లను ఆమె శరీరాన్ని కలుపుతూ ఒకగుడ్డ వుంది. ఆమె చేతులలో ఆ పిల్లను పట్టుకోవాల్సిన అవసరం లేదు.

కళ్లలో ఏదో విషాదముంది. ఆ విషాదవదన విషాదముంది. ముఖం సౌమ్యంగా వున్నా చూస్తే జాలి కలుగుతుంది. ఏదో కవలికలు విడ్డని, హృదయాన్ని కలవర పెడతాయి కళవళ పడతాయి

బట్టలు ఖరీదు లెక్కువ. కట్టు కుదిరిగ్గావుంది. అవయవాలు కట్టులో వొదిగిపోయి అందముగా వున్నాయి. ముఖం చంద్రుడింగా ముద్దుగావుంది.

నొసట బొట్టు లేదు. మెళ్లో తాళి లేదు చేతులకు గాజులు లేవు. ఆమెది వ్యతిరేకంగా పన్నని శరీరం. కాని కొంచెం లావుగావుంది. తగినలావు. చక్కని యూపం. భయంకరమైన బీదతనం బట్టలు చిరిగివున్నాయి జుట్టుకు నూనె లేదు కాని దువ్వుకొంది. మనిషిలో ఏదో విరక్తి, విప్పృతా చెండువట్లు ముఖం వ్యక్తమౌతుంది.

లోపలికి వచ్చిన వెంటనే కాళ్లమీద పడింది. గట్టిగా పట్టుకుంది వదిలేదు.

క్షణంలో వదిలించుకొని దూరంగా జరిగి పిస్టలు వైపూ, ఆమెవైపూ చూస్తున్నాడు.

ఆమె అతనివైపు దీనంగా చూచింది పిల్లవైపు, తన డొక్కవైపూ చూపింది ముఖంలోకి చూస్తోంది.

అతనేదో అడిగాడు ఆమెకది అర్థం కాలేదు. అందుకనే జవాబు చెప్పలేదు. ఏదో కాగితం తీసి ఇచ్చింది.

తీసుకున్నాడు

ఆ కాగితంలో ఏదో ప్రింటుచేసిన విషయం వుంది. రెండురకాల ప్రింటు కనిపిస్తోంది. రెండు భాషలు ఒకటి ప్రపంచభాష మరొకటి ప్రాంతం భాష. ఆ ప్రాంతం భాష అతనికి తెలియదు ప్రపంచం భాషలోని విషయం చూస్తున్నాడు.

ఈ కాగితం తెచ్చిన మనిషి మూగది

ఆమెవైపు చూశాడు ఆమె నాలుక చూపింది. నాలుక మామూలుకంటే చాలా లావుగా వుంది. కురచది

ఆమెవి చూశాడు ఆమె అతన్ని చూచింది. ఆమె చెవుల్లో చేతివేళ్ళు పెట్టి కొద్ది త్రిప్పి, చేతివేళ్ళు పైకితీసి అటూ ఇటూ తిప్పింది

గౌరవమైన కుటుంబంలో పుట్టి పెరిగింది

ఆమెవైపు చూశాడు, ఆమెలో అభిజాత్యం యిప్పుడు లేదు. కాని అంతకంటే అత్యున్నతమైన ఏదో అజ్ఞాత శక్తి ఆముఖంమీద మామూలుగా కనబడే తెరలవెనక అవ్యక్తంగా కదలాడుతోంది.

భర్త యుద్ధంలో చనిపోయాడు.

అతని కళ్ళలో ఏదో విచిత్రమైన భావ సంచలనం కలిగింది కొంచెంసేపటివరకు చేతిలో కాగితం చూడలేక పోయాడు.

యుద్ధం దెబ్బతో ఆమె మూగదైంది. ఆ స్త్రీ సొత్తు లేమీ లేవు.

ఆమెకళ్ళు చూశాడు. ఆ నయనాలు సజలాలు.

ఇద్దరు పిల్లల్ని పోషించాలి. దిక్కులేని వాళ్ళు.

పిల్లవైపు తేరిపార చూశాడు. పిల్ల ఏడవటం లేదు.

ఆమె పిల్లను తీసి చూసింది. ఆపిల్ల నిద్రపోతోంది.

ఈ కాగితం చూచినవాళ్ళు తమకు తోచినంత ధర్మం చేయండి.

కాగితం మడిచి ఆమె కిచ్చాడు. అతనిచ్చిన కాగితం పుచ్చుకుంది.

అతను జేబులో చేయి పెట్టుకున్నాడు. ఆమె ఆశగా జేబుకేసి చేయికేసి చూస్తోంది.

అతనేదో నాణెం యిచ్చాడు. పుచ్చుకుంది. తృప్తిగా కళ్ళుమూసుకుంది.

అతను లేచాడు.

ఆమె తప్పుకుంది.

రైలు పోతోంది. బైటికి చూశాడు. అతనివైపు చూచిందామె. రైలు ఆగేందుకు దగ్గర్లో ఏ స్టేషను లేదని నిర్ధారించుకున్న తరవాత తలుపు తెరిచివచ్చి కూచున్నాడు. ఆమె తృప్తిగా గాలి పీల్చుకొంది.

తిరిగి పక్క బెర్తు దగ్గరకు వచ్చాడు

ఆమె కదలకుండా ఫాన్ వైపు చూస్తూ నిలబడింది

ఆమెకు కునుకు వచ్చేట్టుంది. పసిపిల్ల నిద్రపోతోంది.

అతను టవల్‌తో పడక దులిపి, పడుకొని దుప్పటి ముసుగుతన్ని పడుకున్నాడు. ఆమె వైపు తిరిగి చూస్తున్నాడు.

ఆమె పసిపిల్లను క్రింద పడుకోబెట్టి పుస్తకాలూ, పత్రికలూవున్న బెర్తు కొసకొని కూర్చుని, పిల్లని చిచ్చుకొడుతూ కునుకుతోంది

ఆమె పిల్లని చిచ్చుకొడుతూనే ఆపింది. ఆమె చేయి పిల్లమీదే వుంది. మెల్లగా కళ్ళుమూసుకుంది. కొంత కునుకుంది.

ఆమె కునుకుతూ కునుకుతూ కునుకులో కళ్ళు తెరచింది. అతని వైపు నెమ్మదిగా కదలకుండా తలెత్తి చూచింది. అతను చూస్తూవున్నాడు. ఆమె నెమ్మదిగా చూపు మరల్చుకొంది.

ఆమె నిద్రపోవటానికి ప్రయత్నం చేస్తూవుంది.

అతనికి నిద్రపట్టే సూచన కలుగుతోంది.

ఆమె నిద్రపోయిందనుకున్నాడు. మెల్లగా దుప్పటి కప్పుకొని కళ్ళు మూసుకున్నాడు.

ఆమె నెమ్మదిగా కళ్ళుతెరిచి, అతన్ని చూచి, పిల్లమీద చేయివేసి కళ్ళుమూసుకొని నిద్రపోయింది.

ఆమె చూచిందని అతనికి తెలియదు.

ప్రక్కకు తిరిగి పడుకున్నాడు.

కొంచెం సేపటి తరువాత ఏదో స్టేషన్లో రైలాగింది. అతనికి నిద్రపట్టలేదు. ఆమె నిద్రపోతోంది. లేచి తలుపుదగ్గరకు పోయాడు. బైటికి చూశాడు. బండి బయలుదేరింది. వేగం పుంజుకుంటోంది. సాగిపోతూ వుంది. అతను అక్కడే నిలబడివున్నాడు. ఆమెవైపు చూశాడు. బైటికి చూశాడు. అటూఇటూ చూశాడు. ఆమెదగ్గరకు పోయాడు. మెల్లగా ఆమెమీద చేయి వేశాడు.

నరాలు బుస్సున పొంగాయి. కండరాలు బిర్రుగా మారాయి. బుద్ధి దబ్ దబ్ మంది. కళ్ళు సుర్ సుర్ మంది. గుండె గుబుక్కు గుబుక్కున కొట్టుకుంది.

ఆమె లేవలేదు.

మళ్ళీ చేతితో తట్టాడు

శరీరమంతా దిమ్మెత్తి పోయింది. మెడను కరెంటుషాక్ తిన్నట్టయింది. మనస్సు పని చేయటం మానుకుంటోంది. కళ్ళు జలదరించింది. స్వాధీనం తప్పిపోతోంది.

ఆమె లేవలేదు

తట్టటానికి మళ్ళీ ప్రయత్నం చేశాడు.

ఆటే లేపదల్చుకుని చేయి మీద వేశాడు అంతే చేయి పైకితీయలేదు. తీయలేక పోయాడు. శరీరాన్ని అంటుకుపోయింది పైకి రాలేదు

వీపుమీద చేయి వీపుమీదే ఎంతోకాలం నిలవలేదు.

రైలు ఏదో స్టేషన్లో ఆగింది

అతను తత్తరపోయాడు. చేయి వీపునుంచి తీసి వేశాడు. దూరంగా జరిగి నిలబడ్డాడు.

ఆమె నిదానంగా కళ్ళు తెరిచింది.

అతని చేతులు వణుకుతొంటూ దూరంగా, భయంగా, నిర్లిప్తంగా నిలబడ్డాడు.

అందమైన కళ్ళు ఏమిటో అన్నట్లు ప్రశ్నిస్తూ అతని వైపు చూశాయి.

అతని చేతులు ఏముంది ఏమీలేదు అన్నట్లు చిత్రమైన భంగిమల్లో ఆమాట చెప్పటానికి ప్రయత్నం చేశాయి

ఆమె ముఖంలోకి చూడలేకపోయాడు. ప్రక్కకు తిప్పుకున్నాడు. బైటికి చూశాడు.

తేలుకుట్టిన పాము

ఆమెకూడ కిటికీ చూచింది. రైలు ఆగివుంది. ప్లాటుఫారం కనబడుతోంది

అతను చేతులు తిప్పుతూ ఏమో చెప్పాడు. చెప్పిందేమిటో తెలియలేదు కాని చేతులు తిప్పినందు వల్ల తెలిసింది. దిగిపొమ్మనటం.

ముఖంలోకి చూచింది. అతని ముఖం కనిపించ టంలేదు. అతని చేతులు నిర్విరామంగా పనిచేస్తు న్నాయి.

చేతులవెపు ప్లాటుఫారంవైపు చూచింది. విష యం అర్థం చేసుకుంది పిల్లవైపు చూచింది. పిల్ల గాఢ మైన నిద్రలో వుంది.

ముఖంలోకి చూసింది ముఖం కనిపించింది నల్లగావుంది. ఆమె నమస్కారం చేసింది పిల్లను చూసింది. ప్లాటుఫారం చూసింది. తల వూపుతూ తనక్కడ దిగలేనట్టు గొణిగింది మొరపెట్టుకుంది (బతి మాలుకుంది చేయి ముందుకు చూపింది మరో స్టేషన్లో దిగుతానని తెలుపుతుంది

అతని వ్యక్తిత్వంలోని ఒక గుణం ఇక్కడ పనిచేసింది కాని యిష్టపడని గుణం అది అతని పట్టుదల దిగిపొమ్మని బలవంతం చేశాడు.

ఆమె ఏడ్పుకు సిద్ధమయింది కాళ్ళు పట్టుకుంది (బతిమాలుకొంది కంటనీరు పెట్టుకొని వేడుకుంది. నానావిధాల ప్రయత్నించింది.

అతనికి దయ కలిగినట్టుంది. మరి బలవంతం చేయలేకపోయాడు. మెదలకుండాపోయి బెర్తుమీద కూర్చున్నాడు

రైలు బైలుదేరింది.

పిల్ల దగ్గరకుజరిగి కూర్చుంది పైటకొంగుతో కంటనీరు తుడుచుకొంది అతనివైపు చూచింది మెల్లగా కళ్ళు మూసుకునేందుకు ప్రయత్నించేస్తోంది.

ఎదురు బెర్తుమీద ఆమెప్రక్క పత్రికలు చూస్తు న్నాడు.

స్త్రీ!

చంకలో బిందె

బిందెనిండుగా నీరు.

నీరు వొలికిపోతోంది.

పల్చని చీర

చీర తడిసిపోయింది.

ప్రక్క రెండు కొండలు. కొండలమధ్య సెలయేరు. ఒడ్డును వొరుసుకుంటూపోయే ప్రవాహం.

స్త్రీ—నీరు వొలికిపోయే బిందె—తడిసిపోయిన పల్చనిచీర—కొండలమధ్య సెలయేటి ప్రవాహం.

అతను లేచాడు ఆమె పిల్లమీద చేయివేసి కునుకుతీస్తోంది ఆమెవైపు చూశాడు. రెండునిమిషాలు నిర్లిప్తంగా నిలబడ్డాడు. తిరిగిపోయి పడుకున్నాడు. దుప్పటి ముసుగు దన్నాడు

ఆమె తల కొంచెం పైకెత్తింది అతన్ని చూచింది, తృప్తిగా కళ్ళు మూసుకుంది.

అతనికి నిద్రపట్టటంలేదు లేచాడు.

ఆమె నిద్ర పోతోంది శబ్దం చేశాడు మరీ పెద్దగా చేశాడు లేచింది పత్రిక చూస్తారా ఇవ్వమని అడిగాడు

పత్రిక చూచింది అట్టమీద బొమ్మ చూచింది.

తనలో తాను నవ్వుకుంది.

అతను తనవైపు చూస్తున్నా డనుకున్నప్పుడు. నవ్వాపుకుని, పత్రిక అతనికిచ్చింది.

అతను పుస్తకం చూస్తున్నాడు.

పుస్తకం చూడటంలో నిమగ్నుడైపోయా డనుకుంది

ఆమె మెల్లగా నవ్వుకుంది.

నవ్వుతోందని అతను తేలిగ్గా తెలుసుకున్నాడు.

పుస్తకం పుటల్లో యిరుక్కుపోయాడు

ఆమె నిద్రాదేవి ఒడిలో ముడుచుకు పడుకొంది.

రైలు సాగిపోతోంది.

అతను పుస్తకం మూసెటం పూర్తయింది.

ఆమెకు నిద్రపట్టటం జరిగిపోయింది.

అతనికి నిద్ర పట్టటంలేదు చదవటానికి బుద్ధి పుట్టటంలేదు లేచాడు తలుపుదాకా పోయాడు. వెనుదిరిగి వచ్చాడు. శబ్దం చేయకుండా కూర్చున్నాడు. అరక్షణంలో లేచాడు తలుపుదగ్గరకు పోయాడు. వెనువెంటనే తిరిగివచ్చి బెర్తుమీద కూర్చోబోయాడు. కూర్చోబోతూ లేచాడు కిటికీదగ్గరకు పోయాడు. తీశాడు. మళ్ళీ క్షణంలో వేశాడు. బెర్తుదగ్గరకు వచ్చాడు కూర్చున్నాడు

ఆమె కూర్చుని నిద్రపోతోంది.

దగ్గరకు పోయాడు ప్రక్కన పిల్ల నిద్రలో వుంది. పిల్ల వయస్సు చాలా తక్కువ పిల్లవైపు తీరిగా చూశాడు చూడటమే గాని ఆలోచనకు అక్షరరేఖల్లో తావులేదు ఏదో విసుగుదల ముఖంలో చూపిస్తూ పిల్లవైపు చూచేచూపులో కోపం మిళితం చేస్తూ లేచి బెర్తుమీద కూర్చున్నాడు.

ఏదో ఉత్సాహంతో మళ్లీ లేచాడు. ఆమె దగ్గరగా పోయాడు. నిటగ్గా నిలబడ్డాడు. తదేకధ్యానంతో ఆమెముఖంలోకి చూశాడు కళ్లు మూసుకుంది వెంట్రుకలు నిక్కబొడుచుకున్నాయి.

శరీరంలోని అన్ని అవయవాలను పరీక్షగా చూశాడు. తన్మయుడైపోయాడు.

ఆమెదగ్గరగా దిప్ప పక్కగా, మునిగాళ్లమీద మెల్లగా కూర్చున్నాడు.

ఆమె కదలకుండా నిద్రపోతోంది.

ఆమె రెండు భుజాలమీద చేతులు వేశాడు మెల్లగా పట్టుకున్నాడు. గట్టిగా నొక్కాడు.

ఆమె లేవలేదు. గాఢంగా నిద్రపోతోంది. ప్రహ్లాదమైన నిద్రాదేవి పరిష్వంగం

అతను క్రిందు మీదౌతున్నాడు. కన్ను తెలియటం లేదు. మునిగాళ్లమీద నిలబడలేక పోయాడు. తూలాడు. ముందుకు పడిపోయాడు.

ఆమె లేచింది.

అతను తత్తరపోయి లేచాడు. దూరంగా నిలబడ్డాడు.

అతని కాళ్లు పట్టుకుంది, ప్రతిమాలుకుంది. బలతం చేయబడ్డంది. మరొక్క స్టేషనులో దిగుతానంది.

ఏదో స్టేషన్లో రైలు ఆగింది.

లేచిపోయి బెర్తు మీద కూచున్నాడు. నిద్ర పట్టటం లేదు.

చెక్కిలి కింద చేయిపెట్టుకొని కదలకుండా కూర్చుంది. బైటికి చూస్తోంది. నిద్రపట్టట మాగిపోయింది

ఆమె వైపు చూశాడు. తలవంచుకుంది.

అతని వైపు చూచింది. కిటికీలోంచి చూస్తున్నాడు.

అతనామె వైపు చూశాడు. ఆమె అతని వైపు చూచింది. అతనేదో మాట్లాడబోయాడు. ఆమె ఏదో చెప్పబోయింది. పుస్తకం చూపాడు: ఇవ్వమని అడిగాడు.

పుస్తకం అట్టమీద హీరో హీరోయిన్ని ముద్దు పెట్టుకున్నాడు. కన్ను తెలియని తమకం. పుస్తకం తెచ్చియిచ్చింది. పుచ్చుకున్నాడు.

అట్టమీద బొమ్మ చూస్తున్నాడు

అట్ట మీద బొమ్మవైపూ, అతని ముఖం వైపూ ఆమె సమీక్ష చేస్తోంది.

తనముఖం చూస్తున్నాడని తెలుసుకున్న ఆమె కూర్చుకొందుకు పోబోయింది

పైకి లేచాడు

నిటారుగా నిలబడి వుంది

కొంచెం కొంచెం కదిలాడు

కదలకుండా వుంది

దగరగా పోయాడు

దూరంగా పోలేదు,

చేతులు మీద వేశాడు

కాదన లేదు.

బిగువుగా పట్టుకున్నాడు

వీలైనట్లు పట్టుకో నిచ్చింది.

ఎదురుగా తిప్పుకున్నాడు.

సునాయాసంగా తిరిగింది

భుజాలు గట్టిగా నొక్కాడు

పట్టుగా వూపాడు.

మెల్లగా మీదకు వ్రాలింది

మెత్తదిగా ముఖంలోకి చూశాడు,

ముఖం గులాబి పువ్వులాగా విచ్చుకుంది.

పట్టరాని తమకంతో ఆమెను పట్టుకొని పెదవుల దగ్గరకు మృదువుగా లాక్కున్నాడు.

అలవిగాని ఉత్సాహంతో, నుప్పిరిగొనే ఆనందంతో, పెదాలు అందించింది.

అతని వీపు ఆమె చేతి ఒత్తిడికి నలిగిపోయింది.

ఆమె పెదవు గంటు పడింది.

అతను విడిపెట్టాడు.

ఆమె పట్టు తప్పుకుంది.

బెర్తుమీద కూర్చున్నాడు

పాపదగ్గర కూర్చుంది.

ఏదో స్టేషనులో రైలు ఆగింది. రైలు ఆగినప్పుడు అతనేమీ చేయలేదు. ఆమె మరొక్క స్టేషనులో దిగుతానని ప్రతిమాలలేదు రైలు సాగిపోతోంది.

ప్రక్క బెర్తుపై పుస్తకాలలో రొండు పుస్తకం పైకితీసింది. ఒక్కొక్క బొమ్మ రెండు మూడు నిమిషాలసేపు చూచింది ప్రతిబొమ్మకూ ఆమెలోంచి ఉత్సాహమూ, ఉద్వేగమూ పరవళ్ళుతొక్కుతోంది.

ఆమె రొండు పుస్తకం బొమ్మలు చూడటం అతను చూశాడు. సంతోషంతో ముఖం వికసింపచేసు

తేలు కుట్టిన పాము

పోషటం కనిపెట్టాడు. పట్టలేని ఆనందాన్ని, అంది గాని అనుభూతిని పొందటం అర్థం చేసుకున్నాడు.

ఆమె దాన్ని చూడటం పూర్తయింది. పుస్తకం పూర్తిగా చూసేవరకు ఆమె తల ఎత్తలేదు. ఆమె పుస్తకం పూర్తిగా చూసేదాకా అతనూ తలెత్తలేదు. ఆమె ముఖం చూస్తూనే వున్నాడు

ఆమె తలెత్తిన మరుక్షణంలో అతను తలదించు కున్నాడు

ఆమె మళ్ళీ పుస్తకాన్ని చూడడంలో పూర్తిగా నిమగ్నురాలయింది.

ఆమె ముఖాన్ని, మార్పుల్ని నిరంతరం పరీక్షిస్తున్నాడు.

ఆమె తలెత్తింది.

చూపులు మరల్చుకొన్నాడు

పుస్తకం పుచ్చుకొని లేచింది.

ఆమెవైపు చూశాడు.

దగ్గరగా వచ్చింది.

లేచి నిలబడాడు

పుస్తకం చేతిలో పెట్టింది.

ఇచ్చిన పుస్తకం పుచ్చుకున్నాడు.

ఒక బొమ్మను చూపింది.

చూపే బొమ్మ చూశాడు.

ఆ బొమ్మ ..ఒక యువతి ఒక యువకుడు . ఒక చిత్రభంగిమ.

ఆమె మునుపటి స్థలంలో పిల్ల ప్రక్కగా కూర్చుంది పుస్తకం చూశాడు ఆమెను చూశాడు బొమ్మ చూశాడు లేచాడు. కూర్చునేవుంది.

దగరకు పోయాడు రెండో చెక్కమీద కూర్చొపెట్టాడు. లైట్లు ఆరిపోయాయి.

మరో నిమిషంలో వచ్చాడు

చెక్కమీద పుస్తకాలు నలిగిపోయాయి తీసి క్రింద పడేశాడు

ఆమె ఏదో చెప్పబోయింది.

అతను వినిపించుకోలేదు.

ఆమె ఏదో చెబుతోంది. చేతులతో సైగ చేస్తోంది లైటువైపు చూపింది.

అతను ఆమె చేతులవైపూ లైటువైపూ చూశాడు. అతనికేమీ అర్థంకాలేదు.

మళ్ళీ ప్రయత్నించింది.

అతను అర్థం చేసుకొనటానికి ప్రయత్నం చేయటంలేదు

లైటువైపూ స్విచ్‌లవైపూ చేతులు చూపింది.

అతను ఆ వైపు చూశాడు

ఆమె అర్థమైనట్లు తల ఊపింది.

మెల్లగా లైటు పట్టుకున్నాడు.

తల నీరసంగా ఆడించింది.

వచ్చి, చేతులు పట్టుకున్నాడు.

కాదన్నట్లు నెట్టింది

పోయి, స్విచ్ తాకాడు

ఉత్సాహంగా తల ఊపింది.

వెయ్యి ఏనుగులబలంతో ఉత్సాహంతో లైటు స్విచ్ ఆఫ్ చేశాడు. వెంటనే వేశాడు ఆమె ముఖం వైపు చూశాడు. ముఖంలో ఇష్టం లేకపోవటం స్పష్టం లైటు తగ్గించాడు

చెక్కదగరకు వచ్చాడు.

ఆమె లేదు!!!

చేతులతో తడిమాడు. పూర్తిగా వెదకాడు. ఆమె కన్పించలేదు.

లైటు వేశాడు.

మూడో చెక్కమీద పడుకొనివుంది. అటు చూశాడు సన్నగా నవ్వుతోంది

మళ్లీ లైటు తగ్గించాడు చెక్కదగ్గరకు పోయాడు. కూర్చున్నాడు పట్టుకున్నాడు. చేతిలో ఏ ముంది?

ఆమె లేదు!!

చెక్క గాలించాడు. చేతులకు తగల్లేదు..

లైటు వేశాడు.

తన పక్కమీద పడుకొని నవ్వుతోంది సన్న సన్నగా, మెల్ల మెల్లగా, గొల్ల గొల్లగా.

లైటు తగ్గించివేశాడు.

చెక్కమీద చేయి వేశాడు. పిస్తలు దొరికింది. దూరంగా జాగ్రత్తగా పెట్టాడు. ఆమెకోసం చేతులు చాపాడు.

ఆమె లేదు!

లైటు వేశాడు.

లేచి నిలబడివుంది మూడు చెక్కలమధ్య.

ఆమెవైపు చూశాడు. అతనివైపు చూసింది. కూర్చొమన్నట్లు ప్రవర్తించాడు. తన చెక్కమీద కూర్చుంది.

వచ్చాడు. వ్యసనపుగా హెచ్చరించాడు. ఇక తప్పించుకోదనుకున్నాడు.

లైటు తగిలించాడు

బెర్తుమీదికి చూశాడు

ఆమె లేదు!!!

చేతులతో వెతికాడు. దుప్పటి విప్పి చూశాడు ఆమె లేదు

లైటు వేశాడు.

పాడు బెర్తులమధ్య నిలబడివుంది.

పట్టుకున్నాడు లైటు తగిలించాడు. తన పడక బెర్తుమీదికి తీసుకొచ్చాడు.

రైలు సాగిపోతోంది

కొంతసేపయిన్న తరువాత. రైలు ఆగింది.

నిస్సత్తువగా లేచాడు మెల్లగా తూలుతూ పోయి లైటు వేశాడు. తిరిగివచ్చి బెర్తుమీద కూర్చున్నాడు

పడకమీద ఆమె పడుకొనివుంది. లేపాడు. లేచింది. పడుకున్నాడు. ఎదురు బెర్తు చూపించాడు.

పిల్ల క్రింద పరుపు వేసివుంది పిల్ల ప్రక్కగా పిస్టల్ వుంది.

లేచిపోయి పిస్టలు పుచ్చుకొని తిరిగివచ్చి పడక మీద మేను వాల్చాడు.

ఆమె పిల్లతో ఎదురు బెర్తుమీద పడుకుంది.

నిద్రపోతూ ఆమెవైపు చూశాడు. ఆమె నిద్ర పోయిం దనుకున్నాడు నిద్రపోలేకూడదు ఆమె కూర్చుంది. అతను లేచాడు, కూర్చున్నాడు అతని వైపు చూచింది అతను పర్సుతీసి, ఏదో నోటు ఆమె చేతిలో పెట్టాడు, తీసుకుంది. దాచుకుంది. ఆమె ముఖంలో సంతోషం చూశాడు

ప్రక్కనే కూర్చున్నాడు చేతులతో కొట్టింది. కాళ్ళతో కొట్టింది గోలగింది ఏడ్చింది ఇష్టంలేదు. ఎందుకో తెలియదు కోపంతో లేచిపోయి పడుకున్నాడు.

మెల్లగా కునుకులో పడ్డాడు.

ఏదో స్టేషనులో రైలు ఆగింది.

నిద్ర చెదిరినట్లు విచిత్రంగా మెలకువ వచ్చింది. లేచాడు ఎదురు బెర్తుమీద చూశాడు.

ఆమె లేదు!!!

బాత్‌రూంకి పోయాడు. చూశాడు ప్లాట్‌ఫారం మీదలేదు స్టేషనులో లేదు

ఆమె దూరంగావున్న ఓవర్ బ్రిడ్జి కొంచెం దూరంగా కంకరరాళ్ళ ప్రక్కగా బొగ్గుగుట్టల చేరు కలో కూడా రైల్లు దిగేటప్పటికి, ఎటు పోవాలో తెలియండా తెలియనిటప్పుడు, ఎదురుగా వచ్చే గూడ్సుషెడ్ వరుసగా బోగీలని తప్పించుకొని, చంకలోవున్న పిల్లతో మూగగా కాలువ దాటుతోంది గాగుల్లు దాటింది. షెడ్ దాటింది. ఫెన్సింగులోంచి దూకింది. కారు రోడెక్కింది

ఎప్పట్నుంచి అక్కడ ఆ ఆసామిని నిలబడి వుందో కాని ఈమె రోడెక్కేసరికి ఆమె ఎదురుగా వచ్చింది.

ఈమె రెండు నిమిషాలసేపు ఏమేమో మాట్లాడింది ప్రక్క నేవెలుగుతున్న మునిసిపాలిటీ లైటువెలుగులో ఆమె మాట్లాడుతున్నట్లు అతను స్పష్టంగా గమనించాడు

ఆమె ఏమిటో అడిగింది. ఈమె నవ్వుతూ ఏమిటో చెప్పింది నవ్వుదొంతరలు వాళ్ళ మధ్య చాలా ఎత్తుగా నిలచాయి

అతని కళ్ళు మెరిశాయి, విచిత్రంగా కదిలాయి. మెల్లగా నవ్వు పెదాలమీద కదిలింది. ఈమె!!! అనుమానం లేదు

ఆమె ఎందుకో చేతులు చాపింది

ఈమె పిల్లని అందించింది!!

ఆ పిల్ల కంపార్టుమెంటులో ఏడ్వలేదు. ఎందుకు ఏడ్వలేదూ? ఎందు కేడుస్తుంది? ఏడిస్తే

ఆమె ఎందుకో చేయి చాపింది.

ఈమె తను యిచ్చిన నోటు ఆమె కిచ్చింది!!

గార్డు విజిల్ వూది జెండా వూపాడు.

ఆమె పిల్లను తీసుకొని నోటు దాచుకొని వెళ్ళిపోయింది.

ఈమె వెనుదిరిగి తను దిగివచ్చిన మునుపటి కంపార్టుమెంటు వైపు చూసింది.

ఆమె చూచింది

అతను చూశాడు

ఆమె రోడ్డుమీదికి పోయింది.

రైలు కూత వేసింది.

ఏదో టాక్సీవచ్చింది. ఆమె రోడ్డుమధ్యకు పోయి ఆపింది

టాక్సీ ఆగిపోయింది. ఏమో మాట్లాడింది. ఎక్కి కూర్చుంది

రైలు బైలుదేరింది.

టాక్సీ సాగిపోతోంది.

రైలులోంచి చూశాడు

టాక్సీలోంచి చూచింది.

రెండూ రెండు గమ్యాలకు ప్రయాణాలై వెళ్ళిపోయాయి.

కలంపుచేసి లోపలికి వచ్చాడు. నిద్దుర భద్రం చేశాడు. పడకమీద కూర్చున్నాడు

కోళ్లాల్సులో చేయిపెట్టి వెతికాడు,

పెన్సిలు కనబడలేదు! పెన్సిలు పోయింది!! అదీ తీసుకుపోయింది!!!!

పరుగున పైకెళ్ళి లెదర్ బేగ్ తెరిచి చూశాడు. అందులో డబ్బు మాత్రం వుంది!

తిరిగివచ్చి పడకమీద కూర్చున్నాడు.

మనశ్శాంతిలో లేచి బయటికి చూశాడు ఏమీ కన్పించలేదు.

కొంత చూసుకున్నాడు

రైల్వేగైడు తీసి, క్లైమా, కొంబరూ, చూచి పైపను పేరుచూశాడు!!

తరువాత ఆ పైపను పేరుచూశాడు మెక్ దాని మీద ఆ పేరున్నచోట పెన్సిల్ తో గుర్తు పెట్టాడు!!

డైరీ బయటికి తీశాడు

పెన్సిల్ తో ఏదో వ్రాశాడు నోటిలోనుంచి నోటిమీద అరచేతో గుర్తుపెట్టుకుంటూ కళ్ళు మూసుకుని కొంచెంసేపు ఆలోచించాడు మళ్ళీ కొంచెంసేపు ఏదో వ్రాశాడు

కోళ్ళాలులోంచి పెన్సిలు తీసి దాని క్రింద రెండుగీతలు గీశాడు అవి ఎర్రగీతలు!!

పెన్సిలుతో ఏదో వ్రాశాడు. ముఖం వికసించింది. మీసంమీద చేయివేసుకొని ధీమాగా పరికించుకొన్నాడు.

కోళ్లాల్సులోంచి పెన్సిలు తీసి దాని క్రింద మూడుగీతలు గీశాడు అవి నల్లగీతలు!!

డైరీ ఒకపుట తిప్పాడు తరువాత కాగితంమీద పుటకు పరిపైన పస్ మార్కు వద్ద యింటితో వేశాడు ప్లస్ మార్కు కాలములలో కాలుకు ఇంటు మార్కులు వేశాడు. ఆ మొత్తానికి రెండు మున్నలు చుట్టాడు ఒకటి పచ్చనిది మరొకటి ఎర్రనిది దానిక్రింద పెన్సిలుతో ఒక వాక్యం వివరణ వ్రాశాడు. మొదటిమాట తెలియకు ప్రక్కనే ఈక్వల్ టూ వుంది ఆ తరువాత ప్లస్ యింటూ ప్లస్ శ్రీ అని వ్రాసి డైరీ మూశాడు

కిటకు చూశాడు. రైలు లోయలోంచి కొంచె ఎక్కుతోంది ఎదురుగా మరొక కొండలో రైలు పోయేందుకు సొరంగం వుంది.

తిరిగివచ్చి కూర్చున్నాడు. బయటకు చూస్తున్నాడు

రైలు సొరంగంలోంచి వస్తోంది!

చీకటి పడకుండా పారిపోయింది. సూర్యుని తెలి రేఖలు ఉదయించాయి. చీకట్లు తెలవారాయి. సూర్యుని ఉదయించాడు మాయ్యడు

సుప్తదీర్ఘిక

శ్రీ మల్లంపల్లి శరభయ్య

కొలని విమ్మెయి, కరణములను
నలుగుల తెరు వడఁచి యే వనాదిమ నిద్రా
జలముల నంచులు మోవఁగ
నిలువు నిలువు దాఁక లోన నింపితి దీనిన్.

వివృత కరణ సరణి శివః జగత్ప్రీత్యయ
మలినవారి నిగిడి కలఁగు నేమొ
కొలను, విమల కమల కుముద కందప్రతా
నాభిరామ జరర మని తలంచి.

చిరతమో జలౌఘ శిశిర తమ స్పర్శ
మునఁగి యణఁగె కరణములు తమంత
ఈఁద తాఁకి గూటియెద పులుంగుల వోలె
నెగయరాక తెలివియెల్లలందు.

అలవియగునెః నాకు నస్వప్నమౌ నిద్ర
విరియు నొక్కొ కమలవీధి యిందుః
లయ విధాయి రయ చలత్ జలభ్రములందు
వివృతవక్త్రి నక్ర విహృతులందు.

అరిగి యరిగి లోని కబ్జనాళాంతర
విమల గర్భశయ్య విశ్రమింతు
అలమి యచట నన్ను నస్వప్నమౌ నిద్ర
విరియుగాక కమల విపిన మిందు.

కారల్ మార్క్స్ ఆర్థిక సిద్ధాంతాలు

శ్రీ బులుసు వెంకటసుబ్బారావు

నవీన సామ్యవాదసిద్ధాంతానికి మూలపురుషుడు కారల్ మార్క్స్ అనే విషయం నిర్వివాదమైనది. ఈనాడు 'మేము సామ్యవాదులం, భారతదేశంలో సామ్యవాదం విశృంఖలవిహారం చేసిననాడే సర్వతోముఖాభివృద్ధి లభ్యం కాగలదు' అని పెద్దగా ఉపన్యసించేవారెందరో మార్క్స్ ఆర్థికసిద్ధాంతాలను అసలు అవగాహన చేసుకునేందుకే ప్రయత్నించరు. 'కారల్ మార్క్స్ సిద్ధాంతాలప్రకారం రష్యా అభివృద్ధి చెందింది అలాగే మనదేశంకూడా పొందుతుంది. కాబట్టి మీఓట్లు మాకే అని' గట్టిగా కేకలు పెట్టడం తప్పితే మరేమీ తెలియనివారు నేడు ఆంధ్రదేశంలో చాలామంది ఉన్నారు మనం సామ్యవాదాన్ని బలపరిచేముందుకాని, లేక తూలనాడేముందుకాని మార్క్స్ సిద్ధాంతాలను కనీసం విహంగమదృష్టితోనైనా పరిశీలించడం అత్యవసరం

మార్క్స్ బహుముఖప్రజ్ఞాధురీణుడు ఆయన ఒక గొప్ప తత్త్వవేత్త చారిత్రకారుడు. సంఘసేవకుడు. ఆర్థికశాస్త్రజ్ఞుడు, రాజనీతిజ్ఞుడు, అఖండమైన తర్కప్రతిభ కలవాడు తనకు ముందుకల పెట్టుబడిదారీ, సామ్యవాదాల, ఆర్థికవిజ్ఞాన సంప్రదాయం అంతా పరిశీలించి, తన భావములతో సమ్మిళితంచేసి ఒక అపూర్వమయిన నూతనతత్త్వాన్ని ఆయన సృష్టింపగలిగాడు ఈ తత్త్వం మహోత్తమమైనదని కాని దోషరహితమైనదని కాని ఎవరూ అనరు కాని అది ప్రదర్శించిన ప్రభావం అనల్పమైనది. సాంఘిక పురోభివృద్ధికి ఆయన ఒక నూతన పథకాన్ని తయారు చేసి తదాచరణకు ఎన్నో సలహాలు వెల్లడించారు ఆ పథకమే కమ్యూనిజం, సోషలిజం రూపాలను తాల్చిన సామ్యవాద స్వరూపం అతివిశాలము, కఠినము, అయిన ఆయనసిద్ధాంతం ఆయన అనుచరుల చేత విమర్శకులచేతకూడ కొంతవరకు అపార్థం చేసికొనబడింది. ఈ ప్రణాళిక అంతా ఏదో పిచ్చిదోవ అని కొందరు విమర్శకుల అభిప్రాయం ఆయన శిష్యులు మార్క్స్ సిద్ధాంతాలు అనేకవిధాలుగా అర్థంచేసికొని అనేక తెగలుగా విడిపోయారు.

మార్క్స్ తత్త్వాన్ని పరిశీలించేముందు ఆయన జీవితవిశేషాలు ఒకసారి పరిశీలించి చూద్దాం జర్మన్ జ్యూ జాతీయులైన దంపతులకు మార్క్స్ జనించాడు. ఈయన తలిదండ్రులు ఆతరవాత క్రైస్తవ మతావలంబకులయ్యారు. జర్మన్ విశ్వవిద్యాలయాలలో చదివి ఈయన ప్రఖ్యాత జర్మన్ తత్త్వవేత్తఅయిన హెగెల్ సిద్ధాంతాలు జీర్ణించుకొని తత్త్వశాస్త్రంలో డాక్టర్ పట్ట సంపాదించాడు తరువాత కొన్నాళ్ళు ఒక పత్రికాసంపాదకుడుగా పనిచేశాడు ఈయన విప్లవాత్మకమైన రచనలవలన ఆపత్రిక నాటి ప్రష్యా నియంతలచే అణగద్రొక్కబడింది ఆతరువాత తాను ప్రేమించిన జెన్నీ వాన్ వెస్ట్‌ఫెలన్ అనే జమీందారీ వంశానికి చెందిన యువతిని వివాహమాడి మార్క్స్ పారిస్‌కు పయనమయ్యాడు.

పారిసునగరంలో ప్రౌధన్ మున్నగు విప్లవాత్మక సామ్యవాద రచయితల సాంగత్యం ఈయనకు లభించింది వారితో ఎన్నో విషయాలు చర్చించి వారి వాదాలు ఖండించాడీయన. వారి సిద్ధాంతాలు, విధానాలుకూడ లోప భూయిష్ఠంగా కనిపించాయి మార్క్స్‌కు

ఆ సమయంలోనే మార్క్స్‌కు జీవితాంతము అత్యంతాప్తుడుగా తోడునీడగా మెలగిన ఫ్రెడరిక్ ఏంజెల్స్‌తో పరిచయం కలిగింది మాన్‌ఛెస్టరులో బట్టలమిల్లుల అధికారి, కోటీశ్వరుడు అయిన ఒక ఆసామికి పుత్రుడు ఏంజెల్స్ పిమ్మట పత్రికలలో విప్లవాత్మకమైన వ్యాసాలు చూసి ప్రష్యాప్రభుత్వ నిరంకుశ దుష్టహస్తం మార్క్స్‌ను అణచివేయ యత్నించింది. మార్క్స్ ఫ్రాన్సునువదలి బెల్జియంలో స్థిరపడ్డాడు

పందొమ్మిదవ శతాబ్దంలో నాలుగవ దశాబ్దం చాలా విప్లవాత్మకమైనది 1848 లో ఫ్రాన్సులో చాలా అలకల్లోలాలు జరిగాయి లూయి ఫిలిప్స్ చక్రవర్తి పదవీచ్యుతుడయ్యాడు విప్లవజ్వాలలు జర్మనీఅంతటా అలముకున్నాయి దానికి తోడు నిరుద్యోగంతోను, వేతనాల తగ్గింపులతోను బాధపడుతున్న కార్మికులు తిరుగుబాటుకు సిద్ధమయ్యారు. అన్ని వర్గాలలోను ప్రభుత్వంమీద అవిశ్వాసం, అసంతృప్తి, ప్రబలాయి. "న్యాయసంఘము" అనే రహస్యమైన అంతర్జాతీయసంస్థ కార్మికులను కూడగట్టుకొని విప్లవానికి నాయకత్వం వహించడానికి పూనుకొన్నది. తన ఆశయాలు, విప్లవసిద్ధాంతాలు,

గ్రంథస్థం చేయవలసిందిగా మార్క్సును, ఏంజెల్సును ఆ సంఘం కోరింది. దాని ఫలితమే విశ్వప్రఖ్యాతి పైన "కమ్యూనిస్టు మేనిఫెస్టో"

కార్మికులకు, పెట్టుబడిదారులకు జరుగుతున్న కలహాన్ని విశదీకరించి, ఈ సమరంలో అంతిమ విజయం కార్మికపక్షానిదేనని, ఈ విజయానంతరం, ఉత్పత్తి సాధనాలన్నీ కార్మికులకు లభించి స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలు నెలకొల్పబడతాయని ఈ గ్రంథం వ్యక్తీకరించింది. విశ్వకార్మికులంతా ఏకమై పెట్టుబడిదారీ విధానాన్ని నాశనం చేసి పురోభివృద్ధి సాధించవలసిందిగా కోరింది.

కాని అన్నింటికన్నా ఆశ్చర్యకరమైన విషయమేమంటే, ఈ సంఘాయత్త విప్లవంవలన ఏ లాభాలు వస్తాయని మార్క్సు కార్మికులకు ఆశ పెట్టాడో అవన్నీ ఏ కష్టం లేకుండానే పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ లభించిన దేశాలు సాధించగలిగాయి. అమెరికాలోని కార్మికుడు కమ్యూనిస్టు సైనాలోని కార్మికుని కన్నా సౌఖ్యంగా ఉన్నాడనడం అతిశయోక్తి కాదు. అయితే అట్టి సౌకర్యాలు పెట్టుబడిదారీ దేశాలలో ఎన్నటికీ కలగజాలవని మార్క్సు సంపూర్ణంగా విశ్వసించాడు. అయితే ఆ నాటి కాలపు పరిస్థితులు ఆయన సిద్ధాంతాన్ని బలపరిచాయి.

అటుపిమ్మట త్వరలోనే విరోధాలలో విప్లవాలు మాటు మణిగిపోయాయి. రాజరిక వాగులు తిరిగి అధికారంలోనికి వచ్చాయి. అందువలన మార్క్సు జెర్మనీ విడిచిపెట్టి లండను ప్రయాణమయ్యాడు. ఆయన శేషజీవితమంతా లండను మహానగరంలోనే గడిచింది. "కమ్యూనిస్టు మేనిఫెస్టో"లోని సిద్ధాంతాలు, బలపరుస్తూ, విపులంగా మారిన సిద్ధాంతాలు ప్రతిపాదిస్తూ ఆయన తన శేషజీవితం అంతా అక్కడ గడిపాడు. ఆ కాలంలోనే ఆయన "పెట్టుబడి" (Das Kapital) అనే ఉద్గ్రంథం రచించాడు. ఆయన రమపదించిన తర్వాత ఏంజెల్సు ఈ గ్రంథం మూడుభాగాలు, 1895 నాటికి ముద్రించాడు. మార్క్సు మూలసిద్ధాంతాలన్నీ మొదటిభాగంలో సంగ్రహీకరించబడినాయి.

ఇక మార్క్సు ప్రతిపాదించిన ఆర్థిక సిద్ధాంతాలు పరిశీలిద్దాం.

మార్క్సు అంతటి విప్లవ రచయితకూడా కొంతవరకు సాంప్రదాయికులయిన ఆర్థిక శాస్త్రజ్ఞుల అడుగుజాడల్లోనే నడవడం గమనార్హం. ఈ విషయాన్ని "కేపిటల్" ఋజువు చేస్తుంది. సాంప్రదాయిక శాస్త్రజ్ఞులవలెనే మార్క్సు కూడా కొన్ని ప్రాథమిక విషయాల పరిశీలనవలన, ఆలోచనాశక్తివలన సూత్రాలను గ్రహించే తార్కిక విధానాన్ని అవలంబించాడు. అందువలన మనం మార్క్సు సిద్ధాంతాలను విమర్శించాలంటే తదాధారభూతమైన సాంప్రదాయిక విజ్ఞానాన్ని విమర్శించాల్సి ఉన్నదన్న మాట. మార్క్సు సిద్ధాంతాలు దోషభూయిష్ఠములైతే సాంప్రదాయిక సిద్ధాంతాలు కూడా కొంతవరకు దోషభూయిష్ఠములే. ఆయన ఉపయోగించిన తార్కిక విధానం అసంబద్ధ విషయాలకు దారితీస్తే, సాంప్రదాయిక విధానంకూడా కొంతవరకు అట్టిదేఅయి తీరాలి. అన్నివిధాలా మార్క్సు సాంప్రదాయిక ఆర్థిక శాస్త్రజ్ఞుడే. కాని ఈయనకు వారికి భేదం ఒక్కటుంది. తమ విజ్ఞానాన్ని, తార్కిక ప్రతిభను వారు పెట్టుబడిదారీ విధానాన్ని బలపరచేందుకు ఉపయోగిస్తే, మార్క్సు ఆ వ్యవస్థ నాశనంచేయడానికి ఉపయోగించాడు!

తన పూర్వులవలెనే మార్క్సు, వస్తువుల విలువలు వాటిని తయారుచేయడంలోని శ్రమపై ఆధారపడి వుంటాయని విశ్వసించాడు. దీనినే శ్రమసిద్ధాంతం (Labour Theory) అంటారు. రికార్డో మున్నగు ప్రఖ్యాత ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తలు ఈ సిద్ధాంతాన్నే బలపరిచారు. రికార్డో శ్రమసిద్ధాంతానికి క్రొత్తగా చేర్చిన అంశం ఒకటుంది. అదేమంటే ఈ శ్రమ సాంఘికోపయోగకరంగా ఉండాలని. మారకపు విలువ, గిరాకీ ఎక్కువైనకొలది ద్రవ్యరూపకంగా మారాలి. ఈ ద్రవ్య వ్యవహారంలో చాలా చిక్కులు ఉన్నాయి. మార్క్సు మారకపు విలువల సిద్ధాంతం ప్రకారం ఒకడు కొంతధర పెట్టి ఒక వస్తువు కొన్నాడైతే, ఆ వస్తువుయందు నిక్షిప్తమైన సాంఘికోపయోగకరమైన శ్రమపరిమాణాన్ని కొన్నాడన్నమాట!

కాని పెట్టుబడిదారుని (Capitalist) పట్ల ఈ సిద్ధాంతం వర్తింపదు. వస్తువులను అతను తన స్వంత ఉపయోగానికి అంటే వాడుకోవడానికి కొనడు. అధిక మయిన ధరకు విక్రయించడానికి కొంటాడు. ఉదాహరణకు, ఒక మిల్లుయజమాని, మిల్లు, యంత్ర పరికరాలు, కార్మికుల "శ్రమ"కొనడానికి వెచ్చించిన మొత్తం ధర, ఆయా పరికరాలలో నిక్షిప్తమైన శ్రమ పరిమాణం, కార్మికుల శ్రమ పరిమాణం కలిపితే వచ్చే మొత్తానికి సమానమౌతుంది. అతను తయారుచేసే ఉత్పత్తిని ఈ మొత్తం వ్యయంకన్నా ఎక్కువ ధరకు అమ్ముతాడు. తాను ఖర్చుచేసిన దానికంటె అధికభాగాన్ని అతను విక్రయం ద్వారా పొందుతాడు. ఈ అధికభాగమే అతని లాభ భాగము. ఈ మిగులునే మార్క్సు "సర్ ప్లస్ వేల్యూ" అని వ్యవహరించాడు.

కారల్‌మార్క్స్ ఆర్థిక సిద్ధాంతాలు

ఇక మార్క్స్ వేతన సిద్ధాంతం (Theory of wages) కూడా సాంప్రదాయిక పంథాలోనే సాగి పోయింది. కార్మికుడు సరిగ్గా బ్రతకడానికి అంటే చనిపోకుండా ఉండేందుకు తగు మాత్రం వేతనాన్ని పెట్టుబడిదారుని వలన పొందుతాడు. అంతే కాని తాను ఉత్పత్తి చేసిన దానికి పూర్తి విలువను పొందజాలడు. అతని శ్రమవలన వచ్చిన లాభభాగము పెట్టుబడి దారుడు తీసుకుపోతాడు. ఈ విధంగా శ్రామికుని అన్యాయం చేసి అతనికి చెందవలసిన మిగులుతానే తీసుకుంటాడు పెట్టుబడిదారుడు. మార్క్స్ దృష్టిలో ఇది ఒక విచిత్రమైన సాంఘిక దౌర్జన్యము. క్రింది ఉదాహరణము మార్క్స్ భావాన్ని వెల్లడిస్తుంది. కార్మికుని కొన్ని కనీసపు వేతనము విలువ శ్రమద్రవ్యమాస్తే ఒక అర్ధరోజు శ్రమ పరిమాణానికి సమమనుకుందాం. అంటే పెట్టుబడిదారుడు ఒక అర్ధదినపు పరిమాణముగల శ్రమ కనీసపు వేతనరూపంలో శ్రామికునికి ఇస్తూ ప్రతిఫలంగా ఒక పూర్తిరోజు శ్రమ ఫలితమైన వస్తువు పొందుతాడు. శ్రామికుని ప్రయాసతో ముందుకన్న రెట్టింపు ఉత్పత్తి పరిశీలనంగా నూతన యాంత్రిక సాధనాలను పెట్టుబడిదారుడు ప్రవేశ పెట్టినట్లనుకుందాం. గినిణంవ ఉత్పత్తి రెట్టింపైనా, అతను వేతనాలను మాత్రం ఎక్కువగాను పెంచడు లాభభాగాన్ని మాత్రం తనకే అట్టిపెట్టుకుంటాడు. తిరిగి ఈ లాభమంతా ప్రోగుచేసినదాన్ని పెట్టుబడిగా తయారుచేసాడు. కార్మికులను పెరగంగా అన్యాయంచేసి లాభాలను అందరికి పోయిన వెనకే పెట్టుబడి దాన్ని మార్క్సు విలువపడదు. ఇలాగని మార్క్స్ పెట్టుబడిని, యాంత్రిక పరిశ్రమను, శ్రామికులను నిరసిస్తున్నాడనితలచకూడదు. కాని ఈ ఉత్పత్తి సాధనాలను పెట్టుబడిదారుని స్వంత ఆస్తిగా పరిగణింపరాదని ఆయన వాదం. ఈవిధంగా సాంప్రదాయిక మార్కెట్ విలువల సిద్ధాంతాన్ని, వేతన సిద్ధాంతాన్ని తన భావాలలో సమన్వయించి పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థపై ఆయుధంగా ఉపయోగించాడు మార్క్స్.

ఇటువంటి ప్రయత్నాన్ని మార్క్సుముందు చేసి కొంత విజయం సాధించినవాడు జోహాన్ కార్ల్ రాడ్‌బర్టస్ (1805-1875) అనే జర్మన్ అర్థశాస్త్రవేత్త. అయితే మార్క్సంత స్పష్టంగాను, విస్తృతంగాను, శాస్త్రీయంగాను ఈయన సిద్ధాంతీకరించలేకపోయాడు.

చారిత్రక పరిణామాన్ని గురించి మార్క్స్ వెలువరించిన భావాలు అతను హెగెల్ తత్త్వప్రభావానికి ఎంతగా లోనయ్యాడో విదితం చేస్తాయి. హెగెల్ తత్త్వ ప్రకారం మానవసంఘ పరిణతి ద్వంద్వ విరుద్ధ పరస్పర సంఘట్టన పూర్వకమైనది. మూలంగా ఈ తత్త్వాన్ని తీసుకొని చారిత్రక పరిణామానికి ప్రయోగించాడు మార్క్స్. దీనికే ద్వంద్వ సంఘర్షణాత్మక భౌతిక వాదము (Dilectical-materialism) అని పేరు. ప్రథమంగా ఒక సంఘము క్రింద ఏర్పడి మానవులు పరస్పర సహకారంతో మెలగేవారు. స్వేచ్ఛా సమానత్వాలు ఆ ఆదిమ సంఘంలో ఉండేవి. కాని కాలక్రమేణ ధనం, అధికారం హస్తగతం చేసుకునే యత్నంలో తగాదాలు, కొట్లాటలు, పరస్పర వైషమ్యాలు ఏర్పడినాయి. ఆ సంఘం అనేక తెగలుగా విడిపోయింది. ఈ తెగలు ఒకదానితో ఒకటి పోరాటం సలిపి కొల్లగొట్టేవి. శాంతి సమానత్వాలు నాశనమయ్యాయి. యుద్ధ పరికరాలు, యంత్రాలు కనుగొనబడ్డాయి. పూర్వపు శాంతి కాముకత, సర్వోదర పరాయణత్వం అడుగంటాయి. తదనుగుణమైన సాంఘిక పరిస్థితులు దానితో ప్రబలము కాజొచ్చాయి.

ఈ విధమైన కల్లోలాన్ని, దౌర్జన్యాన్ని పోగొట్టడానికి మాలిక ఎంపిక, మాతా భావాలు అవతరించ దొవ్వంకటవ, కల్లోలంవలన లాభపడేవారు ఏ మార్పులకు అంగీకరింపక ప్రాత విధానాన్నే బలపరిచారు. కాని వారి దౌర్జన్యాలకు, అన్యాయాలకు బాధపడే కార్మికులు ఎంతో కాలం సహనంగా ఉండలేరు. పరస్పర విరోధులయిన ఈ రెండు తెగలకు కలహం సంభవిస్తుంది. ఈ పరిస్థితి క్రమంగా తీవ్ర సంఘర్షణకు దారితీసి అంతంలో ఒక నూతన సాంఘిక వ్యవస్థను జనింపజేస్తుంది. తరతరాలుగా తమను పీల్చి పిప్పి చేస్తూన్న పెట్టుబడిదారుల నిరంకుశత్వంనుండి విడివడి శ్రామికులు తమకు సౌఖ్యకరమైన నూతన రాజ్యాంగాన్ని, నూతన సాంఘిక నియమావళిని తయారు చేసుకుంటారు.

ఇదంతా చాల శాస్త్రీయమైన భావమని మార్క్స్ విశ్వసించాడు. డార్విన్ పరిణామ సిద్ధాంతం వలెనే ఇది అతి తార్కికము, అతి సహజము అయిన సిద్ధాంతమని ఆయన అభిప్రాయం. సాంఘిక పరిణామము ఏదో ఒక్క రోజులో జరిగిపోయేది కాదనీ, అది చరిత్రగమనం వలన సిద్ధించేదని మార్క్స్ విశ్వసించాడు. ఈవిధమైన శాస్త్రీయ తర్క ప్రధానమే తన సామ్యవాద సిద్ధాంతానికి ఒక ప్రత్యేకత కలిగించి అంతకుముందున్న భావాలను మించిందని మార్క్స్ పేర్కొన్నాడు.

ఈవిధమైన చారిత్రక పరిణామాన్ని విశ్వసించి ఏకో బ్రహ్మాండమైన విప్లవాన్ని గురించి కలలు కనే తత్త్వజ్ఞుడు మార్క్స్ తీవ్రంగా నిరసించాడు. చారిత్రకంగా పరిస్థితులు పరిపక్వస్థితిలోనికి రానిదే ఏదో విప్లవాన్ని లేవదీసి ప్రభుత్వాన్ని కూల

ద్రోయమని మార్క్సు తన జీవితంలో ఎన్నడూ ఉపదేశించలేదు. ఐతే ఆ పరిపక్వస్థితి వచ్చినతరువాత అహింసాయుతంగా పెట్టుబడిదారీ విధానాన్ని తొలగిద్దామంటే సాధ్యమయే విషయం కాదని ఆయనఊహ. ఆ పరిస్థితులలో తరతరాలుగా దుర్దశలో ఉన్న కార్మిక వర్గమంతా తిరుగుబాటుచేసి విప్లవంలో విజయాన్ని సాధిస్తుంది. పెట్టుబడిదారీ విధానానికి ప్రారంభంలోనే పతనం ఎన్నటికీ సంభవించదు దాని ఉచ్ఛస్థితి వచ్చిన తరువాత దానివలన అన్నీ కష్టనష్టాలే కాని ఏమీ ఉపకారం లేదని ప్రజలు తెలిసికొన్న తరువాతనే దానికి పతనం సంభవిస్తుంది ఈవిధంగా పెట్టుబడిదారీ విధానపు పతనము, కార్మిక రాజ్యాంగవ్యవస్థ నిర్మాణము చాలసహజంగా, పరిణామాత్మకంగా జరుగుతాయి

ఈ పరిస్థితులలో సామ్యవాద నాయకుల కర్తవ్యం ఏమిటోకూడా మార్క్సు ఉపదేశించాడు పీడిత కార్మికవర్గానికి వారిబాధలకు హేతువేదో తెలిపి వారి తిరుగుబాటుకు సర్వవిధాల చేయూతనొసగి వారికి తన సలహాలనివ్వడమే నాయకుల కర్తవ్యం

తన సిద్ధాంతాల శాస్త్రీయతను నిరూపించుకొనడానికి అవి ఆచరించబడితే ఏమిజరుగుతుందో ముందుగానే సూచించాడు కార్ల్ మార్క్సు కార్మికులసంఖ్య క్రమముగా పెరిగిపోవడం, పెట్టుబడియావత్తూ కొందరు వ్యక్తులహస్తాలలో కేంద్రీకృతం కావడం ప్రథమంగా జరుగుతుంది. కార్మిక వర్గానికీ ("Proletariat") పెట్టుబడిదారులకు నడుమ సంఘర్షణవృద్ధి అవుతుంది ఈ సంఘర్షణలో కార్మికవర్గం రెండువిధాలుగా విజయాన్ని సాధింపవచ్చును ఒకటి ప్రజాస్వామ్య పద్ధతులద్వారా ఎన్నికలలో గెలిచి అధికారాన్ని హస్తగతం చేసికోవడం, రెండవది విప్లవాన్వితంగా పెట్టుబడిదారులను సంహరించడం ప్రశాంతమార్గంద్వారా విజయం ప్రజాస్వామ్య దేశాలలో జరగడానికి కొద్దిగా అవకాశం ఉందని మార్క్సు సూచించినప్పటికీ, ఆ విధానంపైన ఆయనకు నమ్మకం లేదు

పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ పరిపక్వమునందినకొలదీ కార్మికవర్గమునకు కష్టనష్టాలు ఎక్కువౌతాయని మార్క్సు తెలియజేశాడు క్రమంగా పెట్టుబడిదారులు అధికలాభాలనాశించి శ్రామికుల వేతనాలను తగ్గించి, వారుచేయవలసిన పనిని కష్టతరం చేస్తారు. రానురాను ఉత్పత్తి పెరిగిపోవడం, గిరాకీ తగ్గిపోవడం సంభవిస్తుంది. తమవద్ద పెరిగిపోతూన్న పెట్టుబడిధనంతో లాభాలకోసం తహతహలాడే ధనికులు ఏమిచేయాలో తోచక ఈ విధానాన్ని అన్నిరంగాలకు వ్యాపింపచేస్తారు. వ్యవసాయంలోకూడా ఈవిధానం ప్రబలమౌతుంది భూమిఅంతా కొంతమంది పెట్టుబడిదారుల వశమై తదితరులంతా కేవలం కార్మికులౌతారు. ఈ రంగంలోకూడా పెట్టుబడి హెచ్చైన కొలదీ లాభాలు తగ్గిపోతాయి ఈవిధంగా ఒకవంక నిర్విరామంగా పెరుగుతూన్న పెట్టుబడి ధనం, తీవ్రంగా పడిపోతూన్న గిరాకీ —ఇవికాకతోడుగా ఆర్థికరంగంలో తీవ్రసంచలనం కలిగించే పాటుపోట్లు ఎక్కువై సంక్షోభాలకు దారి తీస్తాయి కార్మికవర్గం సహనం పూర్తిగా కోల్పోయి అఖండవిప్లవానికి ముందంజవేస్తుంది ఆ మహావిప్లవ సంగ్రామరంగంలో పెట్టుబడిదారులు సంపూర్ణంగా నాశనం చేయబడతారు అధికారం, ధనం, అన్నీ కార్మికుని వశమౌతాయి ఈ విధంగా, తనలో అంతరంగికమైన తీవ్రమైన దోషాలమూలంగానే పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ దారుణాంతం పొందుతుంది అంతా సహజ చారిత్రక పరిణామం దీనినెవరూ ఆపలేరు ఇదే భవిష్యత్తునుగూర్చిన మార్క్సు ఊహాచిత్రం

పెట్టుబడిదారీ విధాన వినాశనం, కార్మికపక్ష విజయం సిద్ధించినతరువాత విశ్వశాంతి, మహాసౌఖ్యం—ఇంకా ఏవేవో వాటంతటవే కలుగుతాయి అని అనడమే కాని తత్సాధనకు ఏ నిర్దిష్టప్రణాళికను మార్క్సు సూచింపలేదు ఆ స్థితిలో రాజ్యాంగాన్నిగూర్చి, ప్రభుత్వాన్నిగూర్చి, ఆయన కొంతవరకే పేర్కొన్నాడు అప్పుడు కార్మికపక్ష కార్యనిర్వాహకవర్గమే ప్రభుత్వంగా వ్యవహరింపకలదట. విరోధిపక్షం సర్వనాశనమవడంవలన దీనికి సర్వనియంతృత్వాధికారాలు వస్తాయి. దీనినే మార్క్సు కార్మికపక్ష నియంతృత్వము ("Dictatorship of the proletariat) అని వ్యవహరించాడు కాని ఈ నియంతృత్వంకూడ అట్టేకాలం ఉండదు సంపూర్ణమైన సామ్యవాద స్థితి రాగానే ఈ రాజ్యాంగమంతా దానంతటదే సహజంగా అదృశ్యమౌతుంది. తిరిగి ప్రజలలో స్వేచ్ఛా సమానత్వాలు, పరస్పర సహకారం తలెత్తుతాయి వర్గవిభేదాలు, పరస్పర కలహాలులేని ఆ కార్మిక మహావ్యవస్థలో మానవుడు సర్వసుఖాలననుభవిస్తాడు ఈ విశదమైన ఊహాచిత్రమే కాని ఒక విశదమైన నిర్దిష్ట ప్రణాళికను మార్క్సు సూచింపలేదు సామ్యవాద వ్యవస్థలో ధరల నిర్ణయం ఏ విధంగా జరుగుతుంది? పెట్టుబడి ఏ రంగాలలో ఏ పద్ధతులలో ఉపయోగింపబడుతుంది? ద్రవ్యోల్బణాది దుష్ఫలితాలు ఏ విధంగా అదుపులో పెట్టబడతాయి? ద్రవ్యము, లాభములు ఏ పరిమాణాలలో పంపకం చేయబడతాయి? అనే ప్రశ్నలకు మార్క్సు సమాధానాలు సూచింపనైనా లేదు. అయితే ఆయన సిద్ధాంతాలవలన కార్మిక పక్షానికి ఒక గొప్ప ఆధారం లభించింది. ఏ విధంగా వ్యవసాయ దారులకు ఫ్రెంచి ఫిజియోక్రాట్ ఆర్థిక విజ్ఞా

ములకన్నిటికీ చేయూత నొసగిందో, ఏ విధంగా పెట్టుబడిదారులకు సాంప్రదాయిక ఆర్థిక శాస్త్రజ్ఞుల సిద్ధాంతాలు ప్రోత్సాహాన్ని కలుగజేశాయో, అట్టి విధంగానే కార్మిక పక్షానికి మార్క్స్ రచనలు అధిక బలాన్ని చేకూర్చాయి.

ఈ విధంగా మార్క్స్ ఆర్థిక శాస్త్ర సిద్ధాంతాలను సింహావలోకనం చేసుకొన్న పిదప తత్ప్రయోగ సత్యాన్ని పరిశీలిద్దాం

ఏ ఆర్థిక సిద్ధాంతాలను అంశగా చేసికొని మార్క్స్ శిష్యులు సామ్యవాద తత్వాన్ని విప్లవాత్మకంగా ప్రపంచ విస్తృతం చేయాలని నడుము కట్టుకున్నారో, ఆ తత్వంలోనే అతి ప్రాథమికమైన దోషాలుండడం గమనార్హం.

మార్క్స్ సగర్వంగా నిర్ధారించి అతి శాస్త్రీయమని చాటిన చారిత్రక పరిణామ వాదము అసత్యమైంది. ఆయన ఊహించినట్లు, పెట్టుబడిదారీ విధానం ఎంతో పరిపక్వస్థితినందిన అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములవంటి దేశాలలో సహితం వ్యవసాయం పారిశ్రామికం చేయబడి కొద్దిమంది పెట్టుబడిదారుల హస్తాలలో భూమంతా కేంద్రీకరింపబడలేదు. పైగా, ఆయా దేశాలలో ప్రభుత్వాలు చేసిన భూసంస్కరణములవలన వ్యవసాయరంగంలో అనేక మార్పులు వచ్చాయి. భూమి కొలదిమంది పెట్టుబడిదారుల చేతులలో కేంద్రీకరింపబడటానికి మారుగా శాసనములవలన ఎంతగానో వికేంద్రీకరింపబడి చిన్న చిన్న రైతులకు ఆర్థికపటుత్వం కలిగించింది. ఈవిధంగా జరగగలదని మార్క్స్ మేధాశక్తి ఊహాతీతమైంది.

పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ పురోగమించినకొలదీ, కార్మికుల సంఖ్య అత్యంతాధికమై అన్ని వర్గాలను అధిగమిస్తుందని మార్క్స్ ఊహించాడు. కాని చరిత్ర గమనం దీనినికూడ అసత్యమునే నిరూపించింది. కాలక్రమాన వృత్తి నిపుణుల మూలంగాను, చిన్న చిన్న వర్తకములమూలంగాను, ఇతరమైన ఉపాధులమూలంగాను జీవనాన్ని సాగించేవారి సంఖ్య హెచ్చుతోంది కాని దేశమంతా కార్మికులతో నిండిపోవటం లేదు.

కార్ల్ మార్క్స్ ఊహాచిత్రణంలో అన్నిటికన్నా ముఖ్యమైన దోషము పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ వృద్ధి చెందినకొద్దీ కార్మికుల కష్టాలు అధికమౌతాయని మార్క్స్ చేసిన వర్ణనమంతా అతిశయోక్తి! అని కొన్ని ఆధునిక పెట్టుబడిదారీదేశాలు నిరూపించాయి. బాగా వృద్ధిచెందిన పెట్టుబడిదారీ దేశాల్లో మార్క్స్ చెప్పినట్లు వేతనాలు తగ్గిపోయి, కార్మికులంతా కడగండ్లపాలు కాలేదు. వారి జీవనప్రమాణాలు రోజురోజుకీ పెరుగుతున్నాయి. అమెరికావంటి పరిపక్వస్థితి నందిన పెట్టుబడిదారీ విధానము గల దేశాలలో స్వంతకార్లలో సుఖంగా తిరిగే కార్మికులను చూస్తే మార్క్స్ ఊహాచిత్రం ఎంత వాస్తవికతా రహితమైనదో తెలుస్తుంది.

ఇక మార్క్స్ పరిణామ సిద్ధాంతంలో మరొక ఘోరమైన అసత్యాంశం ఒకటి ఉన్నది—కార్మిక విప్లవం, బాగా పరిపక్వత నందిన పెట్టుబడిదారీ దేశములందే సంభవిస్తుందని ఆయన ఊహ. ఇదికూడా సత్యదూరమని చరిత్ర నిరూపించింది. పందొమ్మిది వందల పదిహేడవ సంవత్సరం నాటికి రష్యాదేశంలో పెట్టుబడిదారీ విధానం అసలు ప్రారంభదశలో నయినా ఉండెనా అన్న విషయం సందేహాస్పదం. అల్లాగే విప్లవం నాటికి చైనాలో పారిశ్రామికాభివృద్ధి ఏమాత్రం లేదు. ఈ దేశాలలో విప్లవాలను రాజకీయ విప్లవాలంటే కొంత సబబుగా ఉంటుంది! ఇంక అటు వంక బాగా పరిపక్వ స్థితిలోనికి వచ్చిన పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థలలో—ఉదాహరణకు అమెరికాలో అసలు సామ్యవాద మహావిప్లవ ప్రసక్తే లేదు!

ఈ దోషాల నటుంచి ఆర్థికశాస్త్ర విజ్ఞానిగా కారల్ మార్క్స్ స్థానం పరిశీలిద్దాం. కార్మికుల కష్టాలను చూచి అత్యాగ్రహంతో వ్రాసిన ఆయన విప్లవాత్మకమైన వ్యాసాలు, గ్రంథాలు, పటుతర రాజకీయ మహాప్రభంజనాలను పురికొల్పాయి. ఆయన సిద్ధాంతాల ఆధారంగా చేసికొని అనేక నూతన రాజకీయ పక్షాలు పైకివచ్చి చాలా అలజడి కలిగించాయి. అయితే ఈ విప్లవాలు ఆర్థికశాస్త్ర రంగంలో ఏమాత్రం నూతన వికాసాన్ని కలిగించలేకపోయాయని తెలుపవచ్చును. సాంఘిక పరిణామ విజ్ఞానానికి మార్క్స్ సిద్ధాంతం ఒక అమూల్యమైన చేర్పు. అయినప్పటికీ కేవలం ఆర్థికశాస్త్ర దృష్ట్యా దానికి అంత గొప్ప విలువ లేదు. మార్క్స్ ప్రతిపాదించిన మారకపు విలువల సిద్ధాంతం, వేతన సిద్ధాంతం—అన్నీ కూడా ప్రాచీన శాస్త్రజ్ఞులు చాలావరకు కూలంకషంగా చర్చించినవే కాని క్రొత్త వేమీ కావు.

ఈ విధంగా నిష్పాక్షిక మయిన ఆర్థికశాస్త్ర దృష్టితో చూస్తే కార్ల్ మార్క్స్—స్మిత్, రికార్డో, మార్షల్ మొదలైన ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తల తరహాకు చెందినఆర్థిక శాస్త్రవేత్త కాదని చెప్పవచ్చును.

మొక్కుబడి

'మంజీర'

వనపతి నాయుడుగారిని గురించి, అందరు అనేక విధాల చెప్పుకుంటూంటే ఈ ప్రత్యేక మనిషి గురించి చెప్పేటప్పుడు, నా పాఠకుల్ని హెచ్చరిస్తూ తనముఖం చాటంగ చేసుకోవాలి, ఆయన చాలా మంచివాడనిన్నీ, ఆయనకు ఆయనే సాటి అనిన్నీ అలాంటి ఘనుణ్ణి మరోణ్ణి తన జీవితంలో చూడలేదనీ, చూడబోడనీ, కొంచెం తెలిసినవాళ్లు చెప్పారు. ఇంత పాత స్నేహితుడు అంత గొప్పగా చెప్పుతూంటే కాబోసు అనుకున్నాను. కాదనడానికి దమ్ము లేవు సరికదా నాకు నా చెవి నులిమి ప్రమ్ముకుని ఓ ప్రవచింపగల అర్హతల స్నేహితుడు మాటలుగా లేదన్న ఖర్మ చెప్పడం చూస్తే "ఇంత దుర్మార్గుడా!" అనిపిస్తుంది. మొత్తంమీద ఆయన మంచివాడు, మంచివాడని, పెద్దమనుష్యులు చెప్పినా, ఆయన్ని మరోరకం మనుష్యులు ఎంతో ఛీదరించుకుంటూ వాపోవడం వింటూంటే యీ మంచి చెడ్డల కేమయినా అర్థముందా అనిపించేది. ఈ పైన చెప్పిన ప్రాతిపదికగా తీసుకుని యోచిస్తే, ఓ విధమయిన పరిస్థితులలో ఉన్న ఒక వ్యక్తి దృష్టిలో ఏదయితే మంచిదో, అది మరో పరిస్థితులలో ఉన్న ఇంకొకడి దృష్టిలో చెడుగా కనిపిస్తుంది. నామట్టుకు నేను యీ వస్తువు చెడ్డది, యీపని మంచిది అని స్థిరపరచలేను. అందుచేతనే కాబోలు నాయుడుగారిని గూర్చి కూడా నేను ఏ అభిప్రాయానికీ రాలేకపోయాను. ఆయన మంచిచెడ్డలు గ్రహించాలంటే, ఆయన సంగతి సందర్భాలు గ్రహించాలి.

వెంట్రుకలన్నీ తెల్లగా నెరిసిపోయి, కళ్ళకు సులోచనాలలంకరించినా, మనిషి పిడుగులాగుంటాడనడానికి సందేహంలేదు. మాటలాడుతూంటే పిట్టలు నీళ్ళు త్రాగవు! చాలాకాలంగా గుమాస్తాపని చేస్తున్నాడు. ఎప్పుడూ ఒకటే వేషం. ఆ నారిపోయ్యే పంచకట్టు, గోచీకట్టకన్నా చిన్నకోటూ ఆయనా, నడుస్తూంటే జారేస్తుంది. ఆయన ఎన్నాళ్ళబట్టి గుమాస్తాపని చేస్తున్నాడో ఆయనకే తెలీదనకూడా నిజానికి!

మొన్న ఈ మధ్య ఒకాయన వచ్చాడు. ఆ మహానుభావుడు సైకిలుమీద హిందూదేశం అంతా తిరిగేస్తాడు! అలా మన హిందూదేశాన్ని ఉద్ధరించే వాడ్, ప్రపంచమంతా చుట్టేసి వచ్చాడట! పోనుపోను గుడిలాగ! రోజూ సరాసరి 15 మైళ్ళు సైకిలు త్రొక్కాడట! అదీ ఆయన ఘనత! ఆ మహనీయుని కీర్తి ఆ రోజున సందర్శించడానికి త్ర్యంతిజనం ఆవూళ్ళో దేవుడి పెళ్ళన్నాగాని రోజుకు 15 మైళ్ళు సైకిలు త్రొక్కడమనేదేదో మానవాతీత కార్యంలాగ ఎంచేసి ఆ సైకిలుగారికి పూలహారాలతో స్వాగతగీతాలు పాడి రెండుపూటలా మేపి, కొంత దక్షిణ కూడా ఇచ్చి పంపారు. మోగిపెదలు ఆ లెక్కన చూస్తే నాయుడుగారు రోజుకు చులాగా 15 మైళ్ళదూరం నడుస్తారు. అంటే తిన్నగా రోడ్డుమీద నడవకపోయినా ఇంటినుండి ఆఫీసుకు ఆఫీసునుంచి అధికారులదగ్గరకు అర్జంటుగా ఆ పైన ఇంటి వ్యవహారాలు కాకాలట! ఈ తిరిగిన దూరం లెక్క వేస్తుందా ఏమిటి? ఎవడూ లెక్కని చూచుకోడుగాని ఇంత తిరుగుడు తిరుగుతూ, ఆఫీసులో తిట్లు బడ్డలయ్యేలాగ చాకిరీచేసినా ఇప్పటికీ పాతిక ఎంగత్సాగలు గడిపాడే! ఈయన పోతూంటే, పూలహారాలు లేవు సరికదా ప్రక్కనే తిట్టుకుండాను, వెక్కిరించకుండాను ఉంటే అంతేచాలు! అదీలేదు. ప్రపంచ ధోరణి ఇంతేనేమో! ఇన్నేళ్ళనుండి పని చేస్తున్నా ఆయన ఉద్యోగంలో యేమీ రాగుడూ బోదుడూ లేదు. కాని ఆయన సంసారంమాత్రం అపారంగా పెరిగిపోతూంది. ఏడాదికో నోరు అన్నం కోసం తెరుచుకుంటూంది. నాయుడుగారి ఉద్యోగం మాటూరే ఆడపిల్లలు యెదిగి పెద్దవాళ్లయ్యారు, ఆ పైన తోడివాళ్లంతా ఏదో తమాషాగా విసురుతున్నారు కటువుమాటలు. ఆ విసరటంలో ఉన్న అందం ఏమిటంటే, సరిగా నాయుడుగారి చెవిలో పడేటట్టు దూరుతున్నాయవి! నాయుడుగారు ప్రపంచంతో చేయీ చేయీ కలిపినారేమో మనిషి ప్రపంచానికి అర్థంకాడు ఎవరెవయినా ఆదోస్తి సహించలేరు. అందరూ అంతే. ఎవరో కొందరు తప్ప ఇక ఊరుకుంటే తనకున్న పరువు ప్రతిష్ఠ కాస్తా పోతాయేమో అనిందా ప్రాణాంతంగా అని ఆయన భయం. చెరి చెరి చాలా తెలివైనవాళ్లు, గొప్పవాళ్లు, తన పిల్లలకు తగినవాళ్ళూ, అన్నివిధాలనుకున్న యువకులకు వరకట్నాలను ఎంచి ఎంచి, తన కున్న సిరిసంపదల తెగనమ్మగా వచ్చిన ధనంతో కాని పారేశాడు! ఆయనకి రత్నాలు కూడా తిరుకు తగిన విలువ దొరికిందిగదా అన్న ఆశతో ఉప్పొంగిపోయె ఆ

లా నాయకులను లేపట్టారు. ఆ దెబ్బతో నాయుడుగా రింట్లో సిరీ, సంపదకూడా ఖాళీ అయిపోయాయి. అయినా నాయుడుగారి ఆనందానికి కొరలేదు. తను ప్రపంచాన్ని సంస్కరిస్తున్నాడు. ఇంట్లో దమ్మిడీ లేకున్నప్పు గౌరవాలు పెరుగుతోంది. అమెరికా విశ్వ కథలాగ, ఫోటలు పడిరోజుల్లో అయ్యాయి. కాని నాయుడుగారి జీవితం మామూలే కష్టం మామూలే. ఆ అని అనేక వాళ్ళకి వింతైనదికి. కాని తనతోపాటుయుండు, ఉద్యోగంలో చేరినవాళ్ళు, తనతన పని చేస్తున్న వాళ్ళు పెద్ద పెద్ద ఉద్యోగస్థులయి పోతున్నారు. వాళ్ళలో ఉన్న విశేషం, తనలో లేని శక్తి ఏమిటి చెప్మా అనుకున్నాడు నాయుడుగారు.

ఈ విషయంగురించి పరిశోధనలు చేయటం మొదలుపెట్టారు. దాని అంతూ కనిపెట్టారు. అన్నిటికీ మూలం ఏమిటో గ్రహించాడు. తన ఈ అభిరుచిలోనయినా బాలుకుర్రన్ని చూపాయిందికపోతే తన పిల్లలగతి యేంకాను! తన వృద్ధాప్యంలో, యింతి గింజాకు చి లోకం, ఒక కాని యిస్తూంగా తను చేసింది రోడింగి దినంగా ప్రార్థిస్తాం కే? అయినా ప్రపంచానికి అనుగుణంగానే నడుచుకోవాలి మరి. ఈ చిన్న మయిన ఆలోచనలు ఆయన పెద్దతలలో ప్రవేశించి వృద్ధిపొందిన కొద్దీ, ఇంట్లో అనేక ప్రశస్తంధన రెట్టింపు యింది. జీవితం సుఖంగా, హాయిగా, పాగా లంచే ఎలాగో అలాగ డబ్బు గణించి తీరాలి అనే ఉద్దేశ్యంలోకి వచ్చారు నాయుడుగారు. అది మానవ ప్రవృత్తిలోని విగ్రహం ఒకసారి తను కొంత లవిన విషయం మనస్సులో స్థిరపడిందా, దాన్ని లాగో ఒకలాగ, హిమాలయ ప్రమా మయిన ఆటంకాలొచ్చినా సాధిస్తుంది. ఆ సుపీనమనః ప్రవృత్తే కావాలి! రావాలి! దాన్ని నాయుడుగారు సాధించగలారు. అలా కోరిక అనుకున్నంత మాత్రంలో నే ఆ అదలత్వంగాదు చుట్టూ అతనుంచిన పరిస్థితులు కూడా సమకూరాలి.

మునపిల్లల గగువు, యింట్లో తిండి, యింటద్దె, అందరికీ బట్టలు, మనస్సుకు వినోదం, ప్రశాంతి నాతా వరణం అన్నిలోకి సుఖ జీవితంలో! అన్ని చిక్కు లేకే.

నాయుడుగారి జీవితం యీ చిక్కులమయం అయింది. ఆయన సంసారంలో ఉన్న వ్యక్తుల జీవితాలన్ని కెలికేసుకుపోయాయి, చిక్కుపడిన దారపుండలా తయారయాయి. ఒక్క మాటలో యిమిడింది చిక్కంతా అదే డబ్బు! అది సంపాదించి తీరాలనుకున్నాడు, తనలో తను ఇదివరలో కే యీ అభిప్రాయాన్ని తనకు కలగకేయటందుకు ఆ ధిక్కరించుకున్నా గా చివాట్లు పెట్టారు. ధిక్కరించుకి కాలేదు కలిగి పోయినా, తొంటట తనకు కలిగినందుకు, లోలోన తన్ను తను అభినందించుకొని, అప్పటినుంచి యెదురు తిరిగే తన లోలోపలి అంతరాత్మ గొంతులిసి చంపి పారేశాడు నాయుడుగారు!

డబ్బు రాబట్టడం ఆరంభించాడు డబ్బుగూడా అలాగే రావడం మొదలెట్టింది డబ్బు వచ్చినకొద్దీ నాయుడుగారికి ధనతృష్ణ అధికమించింది. ఏ పనయినా ప్రతిఫలం ముట్టకుండా ఎందుకు చెయ్యాలి అనే ఉద్దేశంలోకి వచ్చారు. పెద్దయినా, చిన్నయినా, ఎవరయినా, ఏ పనయినా, తన విధయినా, ఏ మయినా సరే, డబ్బులేందే నాయుడుగారి వద్ద పనిజరగదం కల్ల అనే ఖ్యాతి గడించాడు ముందావాడు!

కష్టజీవులకిది కష్టంగా ఉన్నా, దొంగ వ్యాపారులు, దోపిడీ వర్తకులు, మొదలైన పరాన్నజీవులకు మాత్రం కన్నతండ్రిలా కనుపించే వాడు! నాయుడుగారికి కావలసింది అదే. అది నిర్విఘ్నంగా సాగిపోతూంది నాయుడుగారికి ఎక్కడ చూచినా తనలాంటివాళ్ళ సంఖ్య హెచ్చుగా కనిపించేది. ఈ డబ్బున్న ఘరానా మనుష్యుల జీవితాలు తిరచిచూస్తే, తన చేసేది ఏమీ కాదు అని సమ్మంమనుకొవా డాయన!

అదంతా యెంతుకొక్కాని, తనలాంటి విష యాలు బయటపెట్టకూడదు. ఆ వేళ ఆవల బజారు కొట్టటి గురించి, తనకుజుకూని తనగిగి. అంతపని చేయించాడు గదా తను కక్కుర్తిపడితే తప్పేంటుకో తెలిసేలు తను యిన్నాళ్ళు కాని ప్రమ్ముకొకుండా పని జేసే సానుభూతి జూపిన ఆపామి ఎవరూ లేరు. ఈ గోజున వాలుకుర్రన్ని చంపాయించి, మురారాగా తిర్గానే అంతా గొంతమే!

ఎవరయినా నాయుడుగారిదగర నీతి నియాయితీల గురించి ఇప్పుడు మాట్లాడితే పెదవులు విరిచి దల్లగా సమాధానం చెప్పకే ఒప్పుకుని తీగలించి "మానవ, డీ, నీతి, నియమం ఉంపడం మంచిదే మనజీవితంలో ఆటుకంటే ఎన్నిరిరి ఫరాక్గునీలిగి ఉండవలసిన అవశ్యకత ఎంతయినా ఉంది. ఏమంటే నియమాలయినా ఎవ్వ లంఘనం అవసరం మన ప్రపంచమంతా భ్రష్ట్ట పోయింది. పాడయిపోయింది. నీతి నియమాలు పాటించేవాళ్ళు చాలా అరుదయిపోయారు. అలాంటి సమయంలో ఒకరూ, యిద్దరూ మడికట్టుకున్నా ఇన్ని, నీతి నియమాల్ని, ఉదరిస్తామంటే లాభంలేదు. సరిగా అనుయాయోవడి ముందికి వచ్చేవారు. అందుకే బుద్ధిమంతుడయిన వాడెప్పుడూ, ఒక చేత్తో ఆ మాయను అవసరాగా తీసుకుని, రెండో చేత్తో దాన్ని చెందా డాలి అంతేగాని మాయమాయ అని అఘోరిస్తే లాభం ఏమిటి?" అంటాడు ధీమాగా.

ఏది ఎలాగున్నా యిప్పుడుమాత్రం నారాయణ గారికి కొంచెం గౌరవం మర్యాద కలిగాయి. ప్రోత్సాహాలూ, సహాయాలూ, సన్మానాలు చేస్తున్నారు. నారాయణగారు చాలా సంతోషంగా, ఆనందంగా కాలం గడుపుతున్నారు. దానధర్మాలు చేస్తున్నారు. పెద్దవాళ్లు చిన్నవాళ్లు ఇళ్ళకు దాన కర్మకు అన్నంతినడానికి కూడా పిలుస్తున్నారు నారాయణగారిని.

2

సరిగా యీ రోజులలోనే నేను నారాయణ గారి దాతృత్వం, కీర్తి విని, ప్రక్కనున్నా యింత వరకు కనిపెట్టలేక పోయినందుకు విచారించాను. నా కష్టసుఖాలు, బాధలు, ఆయనకు బాగా తెలుసు. ఆయన అఫీసులో ఏదో గుమాస్తాపని ఖాళీగా ఉందని తెలిసి చేయిందమని అడిగితే—ఏదుటివాణ్ణి కనీసం చూడకుండా నిక్కచ్చిగా అడిగాడు లంచం! అధికారి అఫీసరుని ప్రతిమాలాడితేగాని లాభంలేదని, ఈ మాత్రంపని అవుతుందని బంట్రోతు కూడా స్పష్టంగా చెప్పేవాడు పావులా పుచ్చుకున్న తర్వాత ఆయన కాళ్లా వేళ్లాపడి ప్రతిమాలాడి కెలనిగా పదిహేపాపన యిమ్మ కుంటావని ఆ నౌకరీలో చేరాను

ఆయనమాత్రం నాదగర డబ్బు పుచ్చుకోవడం చేతో, మరెందుచేతో గాని నాయెడ దయితాతృల్యం ప్రకటించేవాడు తీరిక సమయాల్లో గుమాస్తాయొక్క కుటుంబ స్థానం, కష్టసుఖాలు, అనేక సమస్యల గూర్చి సమగ్రంగా ఉపన్యాసాలు దంచేసేవాడు

ఇంకా సంతోషంగా ఉన్నప్పుడు "చూడ్రా అబ్బాయీ! నీదగ్గరలేదో పదిరూపాయలు పుచ్చు కుంటున్నానని కోపపడకు. అది గుమాస్తా ఉద్యోగ ధర్మం పైపెచ్చు మనవిజయం. అసలే గుమాస్తాగాడి కింతటికష్టం తరిమియ్యడం ఎంచేతో తెలుసా. అంచేతే, అంతే, అలా ఉండకపోతే యీ గుమాస్తా గిరీఉదలేవి, సంసారం సాగరంలో తోసిన పద్యాసం పుచ్చుకోవడమేలు. తెలిసిందా ఈ కిటుకు బన్నీ తెలుసుకుని నీ ఉద్యోగం సక్రమంగా నిర్వర్తించావా అందరికీ మంచివాడివే నీ అఫీసరు కూడా ఆనం దిస్తాడు. లేకపోతే చాలావిచారించవలసిన పరిస్థితుల్లో పడి చక్కాపోతావు. అదగాహానకేరుగా నాయనా!" అంటాడు

అన్నిటికీ నేను చేతులు జోడించి తలం కత్తూంచడం మొదలుపెట్టాను అంగుళే గాడోలు నారాయణగారు నేనంటే పడిచచ్చిపోయేవాడు నేనంటే ఆయనకు ఎక్కడలేని తెలిసేటలా ఉండే చేది. మన ప్రపోంచ నాయకులకు పనియింతలేని నక్కృత్యపటిను దక్కాకచ్చేది. ఆయన యొప్పు డయినా ఆహ్లాదంగా ఉన్నప్పుడు కనపడితే గాలం. కూర్చోమని కప్పు కాఫీయిచ్చి మొదలెడతాడు

"ఇంగా చూడరా అబ్బాయీ (నేనూ మాట్లాడ కుంటూను లెండి) బ్రిటీషువాళ్ళు మనదేశం దోచుకుం గుకవచ్చారు. వాళ్ళకు బలంతంది దేశం దోచేసి దోచేసుకుపోవ గు మనసొత్తు పోక అది నాశ్యయం అయింది. వాళ్ళని తరిమేశాం ఏదో ప్రపాంచమయిన ఉద్యమాలు నడిపి. ఆ ఉద్యమాలో చచ్చినవాళ్ళూ, త్యాగంచేసినవాళ్ళూ చాలగ! నువ్వూ నేనే అయినా యిప్పుడు నీకూ నాకూ ఏముంది? యిదివరకే ముందో అదేనీకూ నాకూ ఓకానీ ఎక్కువిచ్చాంటే యొక్కడలేని అనేక సమస్యలు, విదేశంగ వ్యవహా రాలు అడ్డంవస్తాయి కానీ యీ పర్శికమాధికారాలు, భూస్వాములు, గుత్తేదారులు పెట్టుబడిదారులూ ఎగా డబ్బు చేసేసుకుంటున్నారో! ఇళ్ళమీదయిళ్ళు, కారుమీదకారు, మేడమీద మేడ్లు విలాసాలు, సరదాలు, పెళ్ళిలు, విద్దెలు అన్నీని ఇవన్నీ దట్ట సమ్మతానికి న్యాయమైనవే? ధర్మసంబంధాలే? నువ్వూ నేనూ అవడానికి విద్దెగు నువ్వు "ఆ" అన్నా వంటే పట్టపగలు దుమ్ము నువ్వూ, నీ ఉద్యోగం, నీ బ్రతుకు కూలిపోతయి మాడిమసి అవుతాయి అంచేత నీచాతివయినంతవరకు మువ్వా కోముకుంటూండు ఇది పరమరహస్యం సుమా! మనయిదరి మధ్య అంతరంగిక సంభాషణగా ప్రేమే ఎటొచ్చీ వాళ్ళకు నీకూ తేడా ఏమిటంటే చటం వాళ్లని రక్షిస్తోంది నన్ను భక్షి స్తోంది అంతే"

"ఈపరిస్థితు లున్నంతవరకూ నువ్వూ నేనూ కుడిగట్టుకు తూర్పింటే వశించిపోతాము. అయినాగాని మనమూ చేసేది ఒకటొక్క పైవాటిలో పొలిస్తే ఈ పొంతవ్యాపారాలు, ఎర్రికిమలు, డబ్బుచేసుకోడాలు, ఉన్నంతవరకు, నన్ను నువ్వు, నిన్ను మరొడూ, మనం నన్ను యింకొడూ గొల్లగొట్టకోడం ఎలా పోతుంది ఏకాలంలోనైనా ఒకటే మనగడు కోసం మరు తినడాన్ని ఈ సంఘం సమర్థిస్తూ, చట్టాలు రక్షిస్తూ ఉంటే యీ దగాలుపోవు. మడిగట్టుకు మూర్ఖులా నువ్వూ నేనూ కూర్చోడం చట్టవిరుద్ధం అది నేరమే!" అని ముగించేవాడు ఉపన్యాసం.

ఆయన చిరునవ్వూ అప్పటి ప్రశస్త్యమా మాటే తన్ను తాను మెచ్చుకుంటూ ఉంటాడని తేలి కగా అర్థమవుతుంది నాకు మాత్రం అది వింటూ న్నప్పుడు అంతా పరమంజనంగా కనిపించేది.

ని ర్వాణంకోసం ఒకడిని మరొడు దోపిడిచేసు కోడాన్ని అంతంచేసి, కష్టపడేవాళ్ల శ్రమకు తగిన

ప్రతిఫలం, విశ్రాంతి, వాళ్ళి సౌఖ్యాలకు అవకాశాలూ, సౌకర్యాలూ యిస్తే అంతకన్న యింకేం కావాలి మరి

నాయుడుగారి ఉద్బోధన నా మెదడులో పూర్తిగా పట్టిపోయింది నా ఆశయసిద్ధి నన్ను పూర్తిగా క్రుంగదీసింది నాయుడుగారి పాదచ్ఛాయలలో నేనూ నవజీవనం ప్రారంభించాను అనుకోని ఆ దినచర్య నాకు సాధ్యమయింది

అదే నాయుడుగారికి కొరతలామలయింది!

పేదవాళ్ళు చెమటోడ్చి సంపాయించినది, ఏడుస్తూ యిచ్చినా, "వరంతులు తమ మోసం సొమ్ము ఏడుస్తూ యిచ్చినా, సమాన ఔదార్యంతో పుచ్చుకోవటంలో ఉన్న ఘనత ఆయనకు పూర్తిగా ఎక్కింది

ఈనుంచి గుణాలు అలవడిన వెనుక నాయుడు గారి బతుకు మస్తాఅంటే పెదమస్తా అయినాడు ఇప్పుడు యీనాటి ప్రతిభ మహోన్నత యథావంగా వెలుగొంది నాయుడుగారి పేరు చెప్పితే అధికారులు సహా వణుకుతారు

అయినా దట్ట విరుద్ధంగా ఎంతకాలము మనగలం నాయుడుగారు లంచం పుచ్చుకుంటూండగానే రతుకేభట బనాయించి పట్టుకున్నారట. "ఆగరా" అన్నారంటూ 'ఇంత గ్రాహ్యతను యీనాటికి కలేమిటి పాపం!' అన్నారు కొందరు "మంచి పని యిందన్నారు" చిన్న గుమాస్తాలు

నేను మాత్రం నా జాగ్రత్త నేను పడ్డాను అంచరిగతి అలాగే ఉంటుందనిటి? నాబుద్ధి నేను మామూలుగానే వినియోగిస్తున్నా కొత్త మెలకువతో ఉంటున్నాను నాయుడుగారిని కప్పేస్తుండటం తెత్తుకులింగా తప్పించారు చాలా ముందు వాడినయినా, నాకన్న పాతుకుపోయిన పాతగుమస్తాలున్నా నాయుడుగారి ఖాళీలో నన్నే పడేశారు

గురూపదేశం చాలా బాగా పనిచేసింది మరి!

అధికారులు నన్నే ఎందుకు హెడ్ గుమస్తాగా వేశారో ఎవరికీ అర్థం అవలేదు, నాకూ ఆ అధికారులకూ తప్ప

ఇక గుమాస్తాలు వారంతా నా పూర్వజన్మ సుకృతం అన్నారు నేను మాత్రం కాదనలేనంగకు! ఆఫీసు వాళ్ళంతా నా అదృష్టవంతుడన్నారు అది కాదన లేక పోయాను. అధికారులు అతి మురిసిన వాడన్నారు. 'మహాప్రభో!' 'మహాప్రసాదం' అన్నాను నేను.

ఈ సుభాషితాలతోపాటు నాయుడుగారి ధర్మగురించీ తెలివితక్కువతనం గురించీ కూడా కొందరు ప్రవచించారు. అంతా చాలా సానుభూతి వెల్లడి చేశారు. ఆయన జీవితమంతా న్యాయమేనట!

కన్నమాత్రం వక్రంగా తిరిగిందట. కర్మ వక్రించి తిరిగినా అదృష్టం బాగుండాలి! అందుకే అప్పుడోపు తిన్న సొమ్మంతా రాబట్టిపాలకారు తాను నామినుంచి ఆయన్ని విచారణ చేయించాడుట నాయుడుగారు మాత్రం ఆ తర్వాత నాకు కనిపించలేదు.

కేసు వాయిదాలు, పోలీసుల దోరాలు, క్లిష్టమైన ఆ కేసుకు వ్యవహారాల్లో ఆయన మునిగిపోయాడు.

ఆయన యిదివరకులో చేసి వదిలిన పనిలో నేను నిమగ్నుడనయ్యాను ఒకరిని గురించి ఇంకొకరు ఆలోచించడానికయినా తీరిక కనుపించడం లేదు అయినా గాని ఆయన్ని గురించిన వార్తలు మాత్రం పుష్కలంగా వస్తున్నాయి రోజు రోజుకి సంపాదించినది కొంత కక్కుతున్నాడుట!

ఎంత దారుణ కోపమున్నా యీ ప్రజలు "పాపం" అనే సానుభూతి పదం దేనికుకు ఉపయోగిస్తారో! వాళ్ళ అంతరార్థ లోతు కనుక్కోడం కూడా కష్టమే

"దొంగ కొళ్ళినవాడు, కాటికి వెళ్ళినవాడు సమానం!" అని తెలుగుసామెత దీన్లో ఎంత సత్యం లేకపోతే ఇది చిరంజీవియై ప్రజల నాలుకలపై నిలుస్తుంది!

బ్రిటిషువాళ్ళు మనకు జేసిన మహోపకారాల్లో కల్లా ఉత్కృష్టమైనది యీ న్యాయస్థానాల ఏర్పాటు! అటువంటి కేసుల మన తెలుగువాళ్ళ కష్టకాలంతో పోల్చగా అందుకే తెలుగువాళ్ళకు చాలారోజులకి గాని అంధ్రరాష్ట్రం యివ్వలేదు!

అసలు 'ఉన్నమాటంటే ఉలుకెక్కువట!' యినీ తెలుగుసామెతే ఇలా విశ్లేషించగా సూక్ష్మ గలిగిన నా తీర్మానికే అందరికీ కంటకమయింది 'విజయూడికే విష్ణూరం' అందుచేత కష్టాలొస్తాయి

ఏమయితేనేం తెలుగువాళ్ళమాట పట్టుకి, నాయుడుగారిని కాటికెక్కించింది.

నేనున్న ప్రస్తుత పరిస్థితుల ప్రభావంవల్ల కాబోలు, నాయుడుగారు తిరిగి రాకుండా ఉంటే చాలునని విస్తూ వచ్చింది. ఆయన నిజంగా కాటికెక్కిన సంతోషించేవాడిని నేను దేవుడికి వేలకువేల నమస్కారాలు చెప్పాను "ఆయన్ని తొందరలో సంహరించు. అంతకీ ఆయన యిందు నీకు ప్రేమా, దయా, పుట్టకపోతే నీ స్వర్గంలో తీసుకోనిచ్చి పరిపూర్ణభోగాలు అనుభవింపచెయ్యి. అంతేగాని నామీద కూర్చోకుండా చూడు" అని.

కనీసం నాడు ఉపవాసాలుకూడా మొదలు పెట్టాను అప్పుడప్పుడు కలలోకూడా మొక్కుబడి ప్రయాణం చేసుకున్నాను. మహా తింటే

మినహాలో కొద్ది ఫలహారం మాత్రమే. మధ్య మధ్య ఏకాదశి ఉపవాసాలు, పూజలు యింటిదగ్గర భక్తులందరినీ పోగుచేసి భజనలు కూడా చేయించడం మొదలు పెట్టాను. కనిపించిన దేవుడి కల్లా నమస్కారం పెట్టాను కనిపించని గవుళ్లకి భక్తితో మొక్కడం ఆరంభించాను. ఆఖరికి ఆకేసులో నాయుడు గారికి జీవితాంతం ఖైదు వేయించేందుకుగాను ఆ భగవంతుడికి నా తలమీద వెంట్రుకలు, గడ్డము మొగుగట్టి మొక్కుకున్నాను

నాయుడుగారి కేసునుగురించి చాలా ఆత్రుతతో తెలుసుకుంటున్నాను ఈ మధ్య ఆయన కేసు గురించి వింటూంటే నాకు చాలా విచారం, కోపం, పొంగుకువచ్చాయి "ఇంత భక్తితో కొలుస్తున్నా, భగవంతుడికి దయలేదా!" అనుకున్నాను. దేవుడు నమ్మిన వాళ్ళను మోసం చెయ్యడుట ఏదో వేషం వేసుకునయినా సరే వచ్చి భక్తులని రక్షించి తీరతాడని శ్రుతిస్మృతులు ఘోషిస్తున్నాయి. అయినా నేడో రేపో తెలుస్తుంది దేవుడి సంగతి!" అనుకునే వాడిని

ఒక్కొక్కసారి నాయుడుగారి ప్లీడరుగారి సంగతి వింటూంటే, అసలు దేవుడనేవాడు ఉన్నాడా అనే సందేహానికి కూడా తావొచ్చింది నాయుడు గారి ప్లీడరు అఖండ ప్రతిభావంతుడట! చాలా గట్టివాడట ఎదుట వారిని తికమకపెడుతున్నాడుటంతే! అతడు అడ్డు ప్రశ్నలో అఖండుడుట. ప్రతికక్షులు ఆయన యిచ్చే ప్రశ్నలకి జవాబు లియలేక పరుగు లంకించుకున్నారట! యివీ వార్తలు!

దేవుడి మీద కోపం ముంచుకు వచ్చింది. "అయినా నేడో రేపో తెలుస్తుంది దేవుడి సంగతి అప్పుడు చెప్తాను ప్రపంచం అంతా చాటేస్తాను. తర్వాత చూసుకుంటా" ననుకునేవాడిని నేను అలాగే తేలింది దేవుడున్నాడా లేదా? అనే ప్రశ్నకు నిలువు జవాబు.

నాయుడుగారికి ఆరు నెలల కఠిన కారాగార వాసం విధించారు

"రక్షించావు దేవుడా!" అని వేయినమస్కారాలు చేశాను చేసిన పూజలు పెట్టిన నమస్కారాలు ఊరికే పోతాయా!

ఇంక దేవుడి మొక్కు మంచిది చూసి తీర్చాలి. వెంటనే బయలుదేరి వెళదామనుకున్నా కాని చాలా రాత్రి కావడంవల్ల మానేశాను మరునాడు దుదయాన్నే బయలుదేరి పురోహితుడి యింటికి వెళ్ళాను కొండంత అడవిలాంటి నా గడ్డాన్ని వదిలిపెట్టడానికి తయారవడం కష్టంగానే ఉంది.

అయినా యిది భగవంతుడితో వ్యవహారం ఆయన ముందా మనచాటులు విచారంతో గడ్డాన్ని, ప్రేమతో పిల్లదూలాలాంటి నా బుర్ర తడుముకున్నాను ఆ విచారంలో నా కళ్ళలోనుండి ఒకటి రెండు అశ్రుకణాలు దొర్లాయేమో నాకు తెలీకుండా ఇలా నాలో నేను బాధపడుతూంటే, శాస్త్రిగారు తన కార్యాన్ని మొదలుపెట్టారు.

"మాగారా" అన్నాడాయన నన్ను చూడగానే

"ఆ! ఏమిటే" అంటూ ఉలిక్కిపడి ముందు వెనకా చూశాను

"ఏమీ లేదులెండి" అన్నాడు తాపీగా ఆయన ధ్యానం చూచేసరికి నా కళ్ళు మండింది

"ఏమీ లేకపోతే ఏం చూడమన్నారయ్యా!" అన్నా విసుగ్గా

"అబ్బే! ఏమీ లేదు ఆ ముసలిముండావాడు చాలా మంచివాడు"

"ఆ ముండావాడికో కొత్త పెలిద్దరూ బాబూ"

"ఆ నాయుడుగారండీ! చాలా సత్పుగ్గడు తమకు యీ ఉద్యోగం ఆయనే వేయించారట గా! ధర్మాత్ముడు"

"అదే తమవంటి పెద్దలు చెప్పుకుంటున్నారీ ఊరిలో" అన్నా కోపం పట్టలేక.

"మంచివాడికే కష్టాలన్నీను" అని పెదవి విరిచి, బల్లి అరిచినట్టు దప్పుడు చేసి "ఇంకేమిటిలెండి లాభం! ఉద్యోగమూ పోతుంది. శిక్షను అనుభవించాలి" అన్నాడు తన సానుభూతి యిత్తూ మాటలద్వారానే గాకుండా ముఖంద్వారా కూడా ప్రకటిస్తూ

"అద్భుతంలే మరి!"

"అయినా పెద్ద కోర్టు కెళతాడుటలెండి."

"అయితే యింకా నాకేమవుతాడుట!" అన్నా నా అసూయ కప్పిపుచ్చడానికి ప్రయత్నం చేస్తూనే

"ఏమో మరి"

"పెద్దకోర్టుకెళ్ళడం అనవసరం. ఏదో ఓ చిల్లిగవ్వ యింట మిగిలితే అది ఖర్చు చేసుకోవడం ఒక్కటే జరుగుతుంది"

"నేనూ అదే చెప్పానండి నా సంగతి కానివ్వు శాస్త్రి"

"చాలాసేపయింది బిళ్ళకత్తి" అంటూ ఓ నమస్కారం ఆయన మొహాన్ని కొట్టేసి బయలుదేరాను యింటివైపు.

పాపం శేషంగారు వచ్చాక ఎంచేత వెళ్ళిపోతున్నారో అర్థం అవక గాభరాలో శాస్త్రులుగారు అలాగే నిలబడిపోయారు నిశ్చేష్టంగా "ఇదే దేవుడి పరీక్ష" అనుకుంటూ యిల్లు చేరాను, మిగిలిన ఆఫీసు పని ముగించడానికి.

3

నాయుడుగారి సంగతేమీ తెలిసింతేకు అప్పుడు ఆయన కుటుంబం గూడా మావూరు వదిలి ఆయన భార్యతరిఫి గారింటికి పోయిందట. ఆయనను గూర్చి నేను చాలా వాకబు చేశాను కనిపించిన ప్రతివ్యక్తిని ప్రశ్నించాను ఒక్క సెలవు తీసుకుని స్వయంగా వెళ్ళడం తప్పించి మిగతా పని అంతా చేశాను. తెలిసి యేడిస్తేగా నిసుగత్తి పోతేపోనీ అని ఊరుకున్నాను. ఆఖరికి పోస్టలు శాఖవారికీగూడా ఆయన చిరునామా తెలీదట! జైలుకుపోయి ఉంటాడనుకున్నాను

ఈ మధ్య నాకు యీ ఉద్యోగం ఖాయంచేసి వల్ల అర్థిస్తేకూడా ఇచ్చేరాగా నా అదృష్టానికి ఎంతో సంతోషించాను ఆఖరికి సత్యనారాయణ వ్రతం కూడా చేయించాను ఇక కొత్త గుంచి ముహూర్తం చూసి యీ పాత మొక్కుబడికూడా తీర్చేస్తే బాగుండునుకున్నా మనం అనుకున్నంతా జరిగింది

ఆ నాయుడు వర్తాలేదు. పాపం జైలుకుపోయి ఉంటాడు!

కొత్త వేగంగా యీ వైభవంకూడా తీర్చేస్తే యిక ముప్పంపదని, ఆ శాస్త్రులగారిచే తిరుపతిలో మొక్కుబడి తీర్చోడానికి ముహూర్తం ఏర్పాటు చేయించాను ఏదో వేగంగా అవుతుందని నేను ఆలోచిస్తుంటే వాడి సౌమ్యపోయినట్లు శాస్త్రి వాలు గోజాలాలస్యంగా యేంచాడా సందిగ్ధా కొందరు చుటాలనీ, పక్కాలనీ పిల్చేశాను సంతోషంకొద్దీ. పోనీ దేవుణ్ణిమానీ పోతాంని!

మా బావగారినిమాచి చాలా కాలం అయింది. పెనక ఉద్యోగాలు! ఎంతెంతదూరాలు పోతున్నా గ ప్రజలు అంగదూరం అయినా ఆయన రోలాగయినా కనపడితచ్చి నా మొక్కుబడి మహోత్సవం చూసి పోతాడని ఉత్తింముక్క రాలేదు. ఆయన్ని చూసి కూడా చాలా కాలం అయింది ఆయన రూపురేఖలే మరచిపోయాను పూర్తిగా

ఈ శుభవార్త చెప్పడానికి నా భార్యని పిలిచాను. అదిసి సంపదానంతో వచ్చిరాడంతోటే యీ వార్త చెప్పాను. ఎంతో ఆప్యాయంగా "మా అన్నను చాలాచాలా చూడాలనిఉంది." అన్నాను.

"బాగానే ఉంది మీరు చూడలేదాయేమిటి నా పెళ్ళికి?" అంది కొత్త సిగ్గు అభినయిస్తూ

"ఎంతకాలమయిందో ఆయన్ని చూసి! పని తొందరల్లో వస్తాడో రాడో!"

"మొన్న మా పుట్టింటికి వెళ్ళినప్పుడు చూశాను నేను. వాడూ మీలాగే ఏదో మొక్కుకుని గడ్డం పెంచి ఆనవాలు పట్టడానికికూడా వీల్లేకుండా మారిపోయాడు ఎంతపని తొందరలో ఉన్నా అన్నయినా చూడడానికి రాకపోతాడా?"

"అయితే ఆయనకుకూడా ఏదో మొక్కుబడి ఉన్నదన్నమాట మనలాగే! ఎందుకో ఆ మొక్కుబడి?"

"ఏమో ఎవరికి తెలుసు మీ మొక్కుబడులు మీరూను!"

"వెళ్ళి నీపని నువ్వు చూసుకో" అన్నాను ఆమె విసిరిన మాటలకు కొత్త కోపం తెచ్చుకుని ఆమె విసురుగా లోపలకు వెళ్ళిపోయింది

మరునాడు నయం ముహూర్తం దగ్గరకొస్తున్నా మా బావగారు రావడం కనపడింతేకు నాకొయన మొక్కుబడి ఎందుకో తెలుసుకోవాలని తహతహ! ఆ గడ్డం కోసం నా గడ్డం ఇంతగా ఓపికపట్టడం నాకే ఆశ్చర్యం వేసింది గడ్డానికి గడ్డానికున్న ఎంత సామరస్యం వుంది! రోడ్డు పై పుక న్ను మూయకుండా చూస్తున్నాను ఆ గడ్డంకోసం చాలా దూరం పెనుకొంది మనక్ను ముహూర్తం ఘడియలు సమీపిస్తున్నాయి అయినా బావ లేరు "ఇంక లేవండిబాబూ!" అంటూ అరిచాడు పురోహితుడు ఏదో మునిగిపోయినట్లు గడ్డం కోసం ఎదురుచూస్తున్నా ఘటం లేవక తప్పింది కాదు.

ఇలా లేచానో లేదో, దూరంలో గుఱ్ఱంబండి చప్పుడయింది తొంగిచూస్తునగదా బండిలోంచి కూడా ఒక గడ్డం నావైపే తొంగిచూస్తోంది సరిగా గుమ్మంముందు ఆగింది నా గడ్డం ఆనందంతో ఊగిపోయింది, ఆయన బండి దిగీదిగడంతోటే "వచ్చారా" అంటూ ఆనందాతిరేకంతో ఆలింగనం చేసుకున్నాను.

ఆప్యాయంగా గడ్డాంగూడా కలిసిమెలిసి కొంచెం చిక్కుపడి చాపలా అల్లుకున్నాయి ఒకదానితో ఒకటి!

మావాళ్ళంతా ఆశ్చర్యంతో చూస్తున్నారు

మా ఆవిడ కూడా గబగబా వచ్చి ప్రక్కన నిలబడింది

మళ్ళీ "క్షేమంగా వచ్చారా!" అన్నా హర్ష పులకిత గాత్రుడనై

"ఆఁ వచ్చానండీ" అన్నాడాయన నవ్వుచిలికినట్లు

"అయితే బావగారూ!" అన్నాను ఆయన మొక్కుబడిసంగతి అనుకుందామని

"ఇంకా నన్ను గుర్తుపట్టలేదుటండీ" అనిఆయన—

"ఆయన మీ బావగారు కాదండీ" అని నా చెవిలో మా ఆవిడ, అవడం ఒకేసారిగా జరిగాయి

ఆశ్చర్యంతో ఎగిరిచిమ్మాడ్తున యింకెవరు? మా గురువుగారు! నాయుడుగారు!

"మీరా!" అన్నాను దిగ్భ్రమచెంది

"మీ కేసోయ్ కేసు గెల్చాను బచ్చిబడి" అన్నారాయన ఆనందబాష్పాలు రాలుస్తూ

నా ప్రాణంమాత్రం అలా మిగిలించే యెగిరి పోయింది!

"నాపోషింగద్దకూడా ఇచ్చేశారు!" అన్నారాయన సంతోషంగా

నాపరిస్థితి జ్ఞాపకంవచ్చి అతన్ని పీక పిసికేద్దామా అన్నంతకోపము, అవమానము పొంగుకొచ్చాయి అత్యుద్రేకంలో యేమీ మాట్లాడలేకపోయాను

"ఇంత క్రొత్తవాడవుగదా! నీ కెలా యిచ్చారోయి నాఖాళీ ఉద్యోగం?"

"మీరు చలవవల్లనే నేను మీ అడుగుజాడల్లో నడిచాను. అంతే!"

ఆయన కూడా లేత నవ్వులు పెదవుల్లోంచి వదులుతూ ఓ కాయితం ఇచ్చారు, నన్ను చూడమంటూ. అదునకు అధికారపువారి యిచ్చారు అన్న మాత్రం ఆ పెద్దమనిషి పదవిలోంచి తీసెయ్యలేదు అదే పదివేలనుకున్నాను

"ఈ గడం, యిదంతా యేమిటి?" అన్నాడాయన

"మిమ్మల్ని యీ చిక్కునుండి తప్పించేందుకు గాను గవుడికి మొక్కుబడి" అన్నాను

"సెబాష్ ఇదంతా గవుడిదయే సందేహమేమిటి? నేను యీ కేసునుండి బయటపడెయ్యమని ఆ గవుడికి మొక్కుకున్నాను"

"అయితే యీ గవుడమహారాజుకే గనక యిద్దరం యీ మొక్కుబడులు తీర్చుకుందాం రండి" అన్నాను నవ్వుతూ

"అలాగే పదవోయ్" అన్నాడాయన

"అయితే గురువుగారూ! కొంపతీసి మిమ్మల్ని మళ్ళీకోర్టుకు లాక్కెళ్ళి మళ్ళీ మరోలా తీర్పు చెప్తారేమో!" అన్నా సందేహంతో

"అదంతా పిచ్చి! తెలుసుకోవోయ్ మన తీర్పుకి తిరుగులేదు తెలుసునా! యిదే సివిల్ ఉన్నత న్యాయస్థానం!" అన్నాడాయన ధీమాగా

కుండలినీశక్తి: కొన్ని అనుభూతులు

శ్రీ వాసిరెడ్డి పార్థసారధి

వర్షములు వెనుకపట్టి, శరదృతువు ప్రవేశించినది ప్రొద్దు కూకింది రేడియోవారి వార్తలు చెప్పటం పూర్తయింది మా యింటి ప్రక్కనే రామాలయంలో ధ్యానం చేసుకుంటున్నాను అంతా నిశ్శబ్దంగా ఉన్నది. హఠాత్తుగ, ఆకాశం వైపున ఫెళ్ళున మెరిసింది! పెద్దగా ఉరిమి, పిడుగు పడబోతున్నట్టు మేఘములలో మెరిసినట్టుగా తీగమెరుపు మెరిసింది! అది కళ్ళుమూసుకొని ఉన్నా తీవ్రంగావుంది! మెరుపు వెంట పిడుగుపడుతుందని భయంకలిగి, ఆ అపాయంనుండి పారిపోదామని లేచి నిలుచున్నాను నిలుచోవడంతో నే స్పృహ వచ్చింది. నేను ఉన్నది దేవాలయంలో పైన కప్పు ఉన్నది, అక్కడ ఆకాశమూ లేదు మేఘములూ లేవు మెరుపులూ లేవు! బైటకూడా ఆకాశం నిర్మలంగా ఉన్నది. నాకు కనుపించినది, అద్భుతంగా మేఘములలో మెరియు మెరుపే ఇదేమిటా అని భ్రమించుకున్నాను. దీనిని గురించి పెద్దలను అడిగి తెలుసుకున్నాను అనుభవజ్ఞులు వ్రాసిన గ్రంథములను పరిశోధించాను. ఇందువల్ల కొన్ని అనుభవములు కలిగినా, కొన్ని శాస్త్ర పరిశ్రములు సేకరించకలిగాను జస్టిస్ వుడ్ రఫ్ కుండలినీయోగము, ఉపనిషత్తులు, తంత్రశాస్త్రములు పురాణములు, శాస్త్రీయదృష్టితో పరిశీలించి గొప్పగ్రంథములు వ్రాశారు జ్ఞానదేవులు, రామకృష్ణపరమహంస, వివేకానందస్వామి, లెడ్ బీటరు, అనిబిసెంటు, అరవిందులు కుండలినీ శక్తిని ప్రత్యక్షంగా దర్శించి, వారి అనుభవాలు ప్రకటించారు ఇంకా అనేక భారతీయులు, పాశ్చాత్యులు కూడా ఇట్టి దర్శనములను పొంది, వాటిని ప్రపంచమునకు చెప్పారు ఇవి నేటి సత్యశోధకులైన శాస్త్రజ్ఞులకు పాఠకులకు ఉపయోగపడునని ఉద్దేశ్యంతో క్లుప్తంగా మనవి చేస్తాను.

వెన్నెముకను, యోగశాస్త్రంలో బ్రహ్మదండమని, మేరుదండమని, వీణాదండమని పిలుస్తారు వెన్నెముకలో, కొమరకొడలో ఉన్నవి కాలువగా ఉన్నట్లు, వెంట్రుకవాసి సన్నని కాలువ ఉన్నది. వుడ్ రఫ్ అది వాకీలుదారంవలె ఉన్నదని వ్రాశారు. దీనిని సుషుమ్నానాడి అని అంటారు. వెన్నెముకను ఆధారం చేసుకుని కొన్ని చక్రము లున్నవి. ఎలక్ట్రిసిటీ తీగమీదుండు, దీపపు బల్బు లున్నట్లు కొమ్మమీదుండు పువ్వులు ఉన్నట్లు ఉన్నవి ఈ చక్రములను పద్మములని కూడా పిలుస్తారు నాడులు, చక్రములు చాలా సూక్ష్మమైనవి సూక్ష్మలోకములనుండి, శక్తులను గ్రహించి, ఇవి శరీరమునకు అందచేయు చుండును ప్రతిచక్రమునకు కొన్ని రేకులు, రంగులు బీజాక్షరములు శక్తులు, దేవతలు అక్షరములు, వాహనములు, ఆకారములు, తత్త్వములు వేరువేరుగా ఉన్నవి. వెన్నెముక మూలములలో, మలమూత్ర స్థానములమధ్య మూలాధారమనే చక్రమున్నది ఇది 4 రేకులు, పృథివీ తత్త్వము, గణేశదేవత, లంబీజము ఢాకినీశక్తి, పసుపువర్ణము కలిగి ఉన్నది

జననేంద్రియంవద్ద స్వాధిష్ఠానమనే చక్రం ఉన్నది ఇది 6 దళములు, జలతత్త్వం బ్రహ్మదేవత, వంబీజం, రాకిణీశక్తి, తెలుపువర్ణము కలిగి ఉన్నది

నాభివద్ద మణిపురమనే చక్రమున్నది ఇది 10 రేకులు, అగ్నితత్త్వం, రంబీజం, లాకినీశక్తి, విష్ణుదేవత, నిప్పురంగు కలిగివున్నది హృదయంవద్ద అనాహతచక్రం వున్నది ఇది 12 దళములు, వాయుతత్త్వం, ధూమ్రవర్ణం, యంబీజం, కాకినీశక్తి, శివుడు దేవతగా కలిగివున్నది

కంఠంవద్ద విశుద్ధచక్రం ఉన్నది ఇది 16 రేకులు, ఆకాశతత్త్వం, తెల్లవర్ణం, హంబీజం, శాకినీశక్తి, దుర్గాదేవత కలిగి ఉన్నది

భ్రూమధ్య ఆజ్ఞాచక్రమున్నది ఇది 2 దళములు, మనోతత్త్వం, ఓంబీజం, హాకినీశక్తి, ఆత్మదేవత కలిగి వున్నది శిరస్సుపైన, శిఖ (పిడికట్టిన జుట్టుముడి) క్రింద సహస్రార పద్మం వున్నది ఇది వెయ్యి దళములు, అతీతతత్త్వము అవ్యక్త ప్రణవబీజం, కామేశ్వరీ కామనాథులు దేవతలుగా కలిగి వున్నది

చక్రములలో దళములు చెప్పినవాటిలో కొన్ని అభిప్రాయభేదము లున్నవి యోగకుండలినీ ఉపనిషత్తులో అనాహత చక్రమునకు 16 దళములని, ధ్యానబిందూపనిషత్తు శాండిల్యోపనిషత్తులలో మణిపుర చక్రమునకు 12 రేకులున్నవని వ్రాశారు. స్వాధిష్ఠానచక్రము, నాభిప్రక్కగా, పెహంవద్దమన్న

దని లెడ్ బీటరు వ్రాశారు 1696 లో జర్మన్ క్రిస్టియన్ గీన్ టెల్ అను యోగసాధకుడుకూడా ఇట్లే వ్రాశాడు 7 గ్రహములను, 7 చక్రములిచ్చాడు. చక్రముల చిత్రములకు, బొంగురు కణుపు లున్నట్లున్న ఆనీ చక్రములు సుషుమ్నా నాడిలోపల ఉన్నవని కొందరు వ్రాశారని జస్టిస్ ఉడ్రాఫ్ వ్రాశారు.

మూలాధారచక్రంలో, త్రికోణ ఆకారం ఉన్నది దీనిలో స్వయంభువనే లింగం ఉన్నది స్వయంభూలింగంచుట్టూ 3½ చుట్లుగా చుట్టుకొని, తల సుషుమ్నా నాడిలోవుంచి ఒక మహాశక్తి నిద్రిస్తున్నది ఈ మెయే కుండలినీ మహాశక్తి సృష్టి, స్థితి లయములకు ఆధారభూతమైన మహాశక్తి ఈమెయే భక్తులు ఉపాసకులు ఈమెను దేవి అని స్తోత్రంచేసి, వారి వారి అనుభూతుల ప్రకారం అనేక పేర్లతో పిలిచారు కాళి, దుర్గ, ఆదిశక్తి, రాజేశ్వరి, త్రిపురసుందరి, మహాలక్ష్మి, మహాసరస్వతి, మహాశక్తి అన్నారు ఈ మహాశక్తిని ఇవి ఆమె సాత్త్విక నామములు ఈశక్తి ఆకార గమనాలను బట్టి కుటిలాంగి, భుజంగిని, శక్తి, ఈశ్వరి, కుండలి, అరుంధతి అన్నారు చుట్టలు చుట్టుకొని ఉన్నందువల్ల కుండలినీ అని, ఇడా పింగళ నాడులు ఈమెకు కుండలములుగా ఉన్నందున కుండలిని అని వంకర నడకవల్ల కుటిలాంగిఅని అన్నారు పాము తలమీదకొటగా బుస్సుమనే శబ్దంచేస్తూ లేచును ఇట్లే కుండలిని ఉత్తేజితంగా లేచి, ఆశబ్దం చేయును కనుక భుజంగిని అన్నారు దివ్యజ్ఞాన సమాజాన్యాయులు శ్రీ అరవిందులు, కుండ్ అనగా అగ్ని అని, అగ్ని స్వరూపిణి కనుక కుండలినీ అని అన్నారు శబ్దమునకు ఆధారభూతురాలు కనుక, శబ్దబ్రహ్మ అని, మహాసరస్వతి అని అన్నారు వాక్కు మూలచక్రం నుంచే పుట్టుచున్నదని కొందరంటారు కాని కొందరు సంకల్పం కలిగి మూలాధారంలో నాదరూపం దాల్చి వాక్కుగా వస్తున్నదని సమయులంటారు కుండలిని మంత్రమయి, జ్యోతిర్మయి. మంత్రములు శబ్దరూపాలు, తేజస్సుతోకూడుకొనిఉం జీవుల ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసములు కుండలినీవల్లనే జరుగుచున్నవి అందువల్ల ఈమె సమస్త ప్రపంచమునకు జనని. ఆగమములన్నియూ ఈమె యందే ఉన్నవి మంత్రములన్నియూ ఈమె అంగములన్నవి మంత్రములనగా వాక్యార్థములకు యథార్థమైన ధ్వనిం తెలియదని జస్టిస్ వుడ్రాఫ్ వ్రాశారు. వాక్యార్థములు మంత్రములనగా ప్రార్థనలని అనుకుంటారు ఇది పొరపాటు ప్రార్థన వేరు, మంత్రం వేరు, మంత్ర మనగా శబ్దశక్తి మంత్రం చెప్పడంవలన శక్తివంతమైనది. మంత్రముచేత ఒక మనిషిని చంపవచ్చు, బ్రతికించవచ్చునని జస్టిస్ వుడ్రాఫ్ వ్రాశారు. కేవలం పాము కాటులను మంత్రంచేత చికిత్స చేయటం అందరూ ఎరిగినదే మంత్రోచ్చారణ వల్ల చైతన్యం, శక్తిగల దేవత ఉద్భవిస్తుంది రెండు పెదిమలు శివశక్తులు రెండు పెదిమల కలయికవల్ల, శివశక్తి సంయోగంవల్ల జనించిన దీ దేవత. కుండలినీ అష్టప్రకృతి రూపిణి పృథివి, జలం, అగ్ని, వాయువు, ఆకాశం, మనస్సు, బుద్ధి, అహంకారము ఎనిమిది ఈమె రూపములే కౌలులు ఈమెను అంతరంగిక స్త్రీ అంటారు గాని స్త్రీ వుండగా బాహ్య స్త్రీ అనవసరం అంటారు వీరసాధకులు కుండలిని మేల్కొన్నప్పుడు కుమారి అని, అనాహతం చేరినప్పుడు యోషిత్ అని, సహస్రారం చేరినప్పుడు పతివ్రత అని అంటారు. మూలాధారంలో ఈమెను కామేశ్వరి అంటారు. కౌలులు కుండలిని మేల్కొల్పకుండానే, మూలాధారంవద్దనే పూజచేస్తారు భౌతిక సుఖముల కోసం, సమయులుకూడా ఇక్కడనే ఈమె పూజ చేస్తారు కామములను ప్రసాదించునదగుటచే కామేశ్వరి అన్నారు విశ్వకవి సూర్యభగవానుడు గాయత్రీ మంత్ర మాతయందగినధ్యానము voice of silence అనే గ్రంథంలో కుండలినిని ఆగ్నేయశక్తి అని పిలిచారు. యథార్థంగా, ఇంద్రియవంతులైన సాధకుల మేల్కొని పైకి సుషుమ్న మార్గం ద్వారా చుట్టి పైకిపోతుందని వ్రాశారు భిక్షువు కుండలినీ భౌతికమైనదని వ్రాశారు.

శంకరాచార్యులవారు కుండలినిని, బ్రహ్మశక్తిని ఆనందలహరిలో స్తోత్రం చేశారు వీరు, వీరి గురువు గౌడపాదులు కుండలినీ దర్శనంపొంది, ఆమెను స్తోత్రం చేశారు గౌడపాదులు సుభగోదయములో శంకరాచార్యులు ఆనందలహరిలోను వారు పొందిన అనుభూతులనుగురించి వ్రాశారని భగవాచార్యుల వారి పుస్తకము వ్యాఖ్యానములు వివరించారు.

నాడులనగా నరములు కావు. ఇవి ప్రాణశక్తి ప్రవహించే సూక్ష్మమైన గొట్టాలు నడ్ అనే ధాతువు నుంచి నాడీశబ్దం వచ్చింది నడ్ అనగా నడచుట నాడులన్నిటిలో ముఖ్యనాడి సుషుమ్న ఇది వెన్ను ముక మధ్యలో, మూలాధారంనుండి సహస్రార చక్రందాకా ఉన్నది భూతశుద్ధి తంత్రములో సుషుమ్నా నాడిలో 8 కోశములుగా, 8 నాడు లున్నవని వ్రాశారు సుషుమ్నా నాడి, తమోగుణం, అగ్నితత్త్వం కలిగి ఎర్రగా ఉన్నది సుషుమ్నా నాడిలో రజోగుణం కలిగి, తేజోవంతమైన వజ్రిణి అనే నాడి ఉన్నది. వజ్రిణీ నాడిలో సత్త్వగుణం కలిగి, పాలిపోయిన రంగు కలిగిన చిత్రిణీ అనే నాడి ఉన్నది. చిత్రిణీ నాడిలో, త్రిగుణాతీతమైన బ్రహ్మనాడి ఉన్నది. యోగశిఖోపనిషత్తులో, ప్రపంచమంతా

ఈ సుషుమ్నా నాడిలో అంతరతమై ఉన్నదని ప్రాచీనులు సుషుమ్నా నాడి పర్యాయ పదముగా వచ్చే పదాలను అని అన్నారు. సుషుమ్నా నాడి ఊర్ధ్వ మూలం కలిగి అగ్నిలో కలిసి ఉన్నది. దీనికి రెండు వైపుల రెండు నాడులు కలిసి ఉండేటట్లు వ్యాపించి ఉన్నది. భగవద్గీతలో అశ్వత్థవృక్షముగా చెప్పబడినది, ఈ సుషుమ్నా నాడి కిందుగా ఉన్నది. అశ్వత్థవృక్షమనగా సుషుమ్నా నాడియే అని నా అభిప్రాయం. భగవద్గీతలో, ఆదిలో ప్రాయులైన కొన్ని విషయాలు తీసివేసినట్లైతే ఆదిలో గల కొన్ని మూలమైన విషయాలు చెప్పారంటాను. ఇందులో ఊర్ధ్వమూలం, అగ్నిలోను అని సుషుమ్న వర్ణించబడినది. కాని కుండలిని అనే శబ్దం లేదు. కాకపోయినా భగవద్గీత 6 వ అధ్యాయంలో కుండలిని గురించి చెప్పారు ఒక్కొక్కరు, వారి వారి అనుభవముల ప్రకారం అనేక పేర్లతో పిలిచారు. సుషుమ్నా నాడిని ఈ నాడికి కూడా ప్రపంచ బ్రహ్మరంధ్రము, మహాపథము, శ్మశానము, శాంభవి, మధ్యమార్గము, సరస్వతి అని పిలిచారు. ఇది శబ్దస్వరూపిణి, మంత్రస్వరూపిణి, ప్రాణస్వరూపిణి, జ్యోతిస్వరూపిణి. ఇది కదలగానే జ్యోతిర్దర్శనములు కలుగును.

డాక్టర్ రేలే సుషుమ్నా నాడి వేగస్ నర మన్నారు.

ఇడా పింగళా నాడులు

సుషుమ్నా నాడి తర్వాత ముఖ్యమైన నాడులు ఇడా పింగళా నాడులు. ఇవి వెన్నెముకను ఆశ్రయించి వున్నవి. వెన్నెముకకు కుడివైపున పింగళా నాడి, ఎడమవైపున ఇడానాడి ఉన్నది. కుడిముక్కు నశిరుననది పింగళా నాడి. ఎడమ ముక్కు నశమునది ఇడానాడి. పింగళానాడియందు సూర్యుడున్నాడు. ఈ నాడి ఆయువున్నప్పుడు వేడిచేయును. ఇడానాడియందు చంద్రుడున్నాడు. ఈ నాడి పనిచేసినప్పుడు చల్లదనం చేయును. ఈ రెండు నాడులు కాలమును తెలియచేయును. సుషుమ్నా నాడి కాలమును భ్రమింపును. యోగసాధనం సుషుమ్నా నాడి వశమైనప్పుడు చేసిన సాధనసిద్ధి త్వరగా లభించును. సమాధిలోనివారికి కాలం తెలియదు. నాడులను స్వాధీనం చేసికొన్నవారు, తమ కర్మ ఫలితములను తమ ఇష్టం వచ్చినట్లు త్రిప్పగలరు. యమధర్మరాజును ధిక్కరించిన సిద్ధులున్నారు. ఈ నాడు కూడా కుండలిని సహస్రారం చేరుటకు గ్రంథులను భేదించవలసి వున్నది. మూలాధారమునందు బ్రహ్మగ్రంథి ఉన్నది. మణిపూరము వద్ద విష్ణుగ్రంథి ఉన్నది. విశుద్ధవద్ద రుద్రగ్రంథి వున్నది. మాయాశక్తి ఈ 3 గ్రంథులవద్ద బలంగా వున్నది కాని మణిపూరగ్రంథివద్ద ఎక్కువ బలంగా ఉన్నది. ఈ గ్రంథులను భేదించునప్పుడు భరించరాని బాధ కలుగును. కుంభక ప్రాణాయామంవల్ల గ్రంథిత్రయమును భేదించవచ్చును.

సుషుమ్నా నాడి ఊర్ధ్వమూలం కలది. అనగా దీని మూలం సహస్రార చక్రంలో వున్నది. సహస్రార చక్రమునుగురించి తెలిసికొనుట చాలా ముఖ్యం

సుధాపింధువు

సహస్రార చక్రము అధోముఖమైవున్నా దాని కర్ణిక ఊర్ధ్వముఖంగా ఉన్నది. ఇక్కడ శ్రీచక్రమున్నది. ఇది ప్రకృతి స్వరూపిణి మహాలక్ష్మి. ఇక్కడ చంద్రమండల మున్నది. దీనిలో గురుపీఠ మున్నది. ఈ గురుపీఠమును, హంసపీఠమని, మణిపీఠమని అంటారు. గురువు, హంస ఇందులో వున్నారు. వీరులు ధ్యానం చేయవలసింది ఈ గురువును. ఇది మణివలె ప్రకాశవంతంగా మెరుస్తూ వుంటుంది. ఈ పీఠముపై గురువు ఆసీనులై, ముక్తినిస్తుంటారు. గురువు పాదాలు అజ్ఞాచక్రంవద్ద నిలబడుతూంటవి. కనుక దానిని అజ్ఞాచక్రమన్నారు. సహస్రారంలో ఉన్న చంద్రమండలమును బిందుస్థానమంటారు. ఇదే సుధాపింధువు. ఇక్కడనుండే అమృతము వర్షించుచుండును. కుండలిని మేల్కొని సహస్రారం చేరి, అందులోని చంద్రుని కాటువేయును. అప్పుడు చంద్రునినుండి అమృతం క్రిందికి ప్రవహించును. అజ్ఞాచక్రం వద్ద ఇంకొక చంద్రుడున్నాడు. పై అమృతం ఈ చంద్రుని తడుపును. ఇక్కడినుండి అమృతము శరీరమంతటిని తడుపును. సహస్రారంలోని చంద్రునికి 16 కలలున్నవి. కలఅనగా పరమాణువు. ఈ 16 కలలలో, 15 కలలు కాలమును తెలుపు తిథులు. మిగిలిన 16 వ కళ, వృద్ధి క్షయం లేనిది విభాగము లేనిది. దీనిని ధ్రువకళ అంటారు. ఇదే అమృతకళ, చిత్కళ, త్రిపురసుందరి. ఇదే వైంద స్థానము. పార్వతీ పరమేశ్వరులు ఐక్యమగు చోటు ఇది. ఇచట విశ్వాత్మతో జీవాత్మ కలియుచోటు, సచ్చిదానందము కలుగుచోటు. వీరులకు ముక్తి కాంతిని పొందుచోటిది. సహస్రారం దగ్గర బ్రహ్మరంధ్రం వున్నది. దీనిని దశమద్వార మంటారు. శరీరంలో బ్రహ్మ ప్రవేశించుచోటిది మూర్ధము, శరీరం నుండి వెడలు చోటూ ఇదే. ఇక్కడ శూన్యసీమ వున్నది. నిర్వికల్ప సమాధి కలుగుచోటు ఇదే. శ్రీ అరవిందులు ఊర్ధ్వమనస్సు Over mind సహస్రార చక్రంలోను, లోమనస్సు Inner mind అజ్ఞాచక్రంలోను ఉన్నదని ప్రాచీనుల సహస్రార చక్రం *Pineal* gland దగ్గర, అజ్ఞాచక్రము Pituitary gland దగ్గర

ఉన్నవి. వీటివల్ల మానవునికి ఆరోగ్యబలములు కలుగుచున్నవని శాస్త్రజ్ఞులు చెప్పుచున్నారు.

కామేశ్వరీ కామబాధల సంయోగానందము నిచ్చునది కనుక, అన్ని రోగములలోను కుండలినీ యోగం దరికి రానీయదు.

కుండలీ సాధన

కుండలినిని మేల్కొల్పుటకు అనేక సాధనలున్నవి. ఇది నాగుపాము, తేలికైనటువంటిది. తెలిసినవారు లేనియెడల పాము వల్ల ఎంత అపాయమో అట్లే ఇది. గురువుకు దయకలిగినప్పుడు, వారి దృష్టి వల్లగాని, స్పర్శవల్లగాని సిద్ధి కలుగును. ఇట్టి సిద్ధిగల్గినవారు ఇప్పటికీ ఉన్నారు.

శ్రీ రామకృష్ణ పరమహంస వివేకానందునికిట్లే సిద్ధి ప్రసాదించారు.

కుండలినిని చైతన్యవంతం చేయుటకు ముఖ్యంగా నైతికబలం వుండాలి. యమ నియమాలు ముందు సాధించాలి. నైతికశక్తి లేక, కుండలినీ చైతన్యవంతమైనప్పుడు, అది ఆ వ్యక్తిని భ్రష్టుని చేయును. ఆ వ్యక్తి కామక్రోధముల పాలవును. కుండలినీ సాధనకు శరీర, ప్రాణ, నాడీ, మనో, బుద్ధులు శోధించాలి. శరీరశుద్ధికి ఆసనములు కొన్ని సాధించాలి. ప్రాణ, నాడీ శుద్ధులకు ప్రాణాయామం చేయాలి. మనస్సుకు త్రాటకం వగైరాలు చేయాలి. ఆసనముల విషయంలో పతంజలికి, హఠయోగమునకు అభిప్రాయభేదము ఉన్నది. సుఖంగా కూర్చుండుటే ఆసనమని పతంజలి అభిప్రాయం. కుండలినిని మేల్కొల్పుటకే ఆసనములని హఠయోగము చెప్పుచున్నది. ఆసనములలో సిద్ధాసనము శ్రేష్ఠమైనదని అందరి తలంపు. కుండలిని మేల్కొలుపులకు ముఖ్యము, మూలస్థానము పైకి కుంచించుట—సిద్ధాసనంలో ఒక మడిమతో ఈ మూలస్థానమును ఒత్తిపెట్టి రెండో మడిమతో బాహ్యజననేంద్రియముల మర్మస్థానములను ఒత్తిపెట్టవలెను. ఈ స్థానమును కందస్థానమంటారు. నాడులకూడలి ఇది. సిద్ధాసనంలో నాభిని లోనికి లాగిపెట్టి, ముఖ హృదయాన్ని పైకి ఎత్తి, లోనిగాలిని బైటికిపోకుండా బిగపట్టవలెను. లోపల ప్రాణా అపానవాయువుల కలియుక వల్ల అగ్ని పుట్టి కుండలిని మేల్కొంచును. సిద్ధినిచ్చు ఆసనం కనుక సిద్ధాసనమన్నారు. దీనికే ముక్తినిచ్చునది కనుక ముక్తాసనమని, రహస్యంగా వుంచవలసింది కనుక గుప్తాసనమని అన్నారు. జ్ఞానదేవు ఈ ఆసనమునకు గొప్ప ప్రాముఖ్యమిచ్చి దీనికే వజ్రాసనమని అన్నాడు.

కుండలినిని మేల్కొల్పుటకు ముఖ్యమైనది వాయువు. కొందరు అగ్ని, వాయువు, మంత్రము అంటారు. వాయువు శ్రేష్ఠం, గాలిలోని ప్రాణవాయువు అగ్నియే. దాన్నివల్లే అగ్ని పుట్టును. శబ్దమునకు, మంత్రమునకు కూడా వాయువు మూలము.

ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసాల ప్రేరేపించునది కుండలిని. ఈ ఉచ్ఛ్వాస, నిశ్వాసలతోనే కుండలిని మేల్కొలుపవచ్చును. హంసమంత్రంలోని, హంసబంధంతో గాలిని లోనికి పీల్చి, కుండలినిని గట్టిగా తాకుతున్నట్లు కుంభంతో గాలిని బైటికి వదలుతూ అధోముఖమైన మూలాధారచక్రం ఊర్ధ్వముఖమౌతున్నట్లు భావించాలి. లోపలకు పీల్చినవాయువు కుంభించి, జాలంధర బంధంతో గాలి బైటికి పోకుండునట్లు బంధించాలి. అప్పుడు అది ఎటూ దారి లేక, సుషుమ్నా నాడిలో దారిచేసుకొని ప్రవేశించును. ఇట్లు ప్రవేశించిన వాయువు, మనస్సు సుషుమ్నా నాడిలో లయమగును. ఇదే ముఖ్యమైన మనోలయని ఈ విధంగా కుండలినిని కదిలిచి మేల్కొలిపిన తర్వాత కుండలినిని పైకి తీసుకుపోవుటకు భస్త్రికా ప్రాణాయామం చేయవలెను.

దీనికి ఇంకా అనేకమైన సాధనలున్నవి. మహావేధ, మహాముద్ర, శక్తిచాలనము, వజ్రోలి, కేవల కుంభకము, శాంభవి, త్రాటకం, నేతి, నౌలి, కపాలభాతి, భస్త్రిక, జాలంధర, ఉడ్యాణ, మూలబంధములు మొదలయినవి కూడా ఎక్కువ ఉపయోగించును.

మంత్రశక్తి

మంత్రముల వల్లకూడా కుండలినిని లేపవచ్చును. మణిపూరచక్రము అగ్నితత్వం కలది. మణి అంటే తేజస్సు కలది కనుకనే ఈ చక్రమును మణిపూరమన్నారు. ఈ చక్రం అగ్నిస్వరూపి కనుక, కొంచెం ఇక్కడ కుండలిని వున్నప్పటికీ అగ్నిస్వరూపిణియైన ఈ చక్రంలోని బీజాక్షరము రం. రం వహ్నిబీజము, రం వహ్ని బీజముగా ప్రపంచంలోని అనేక దేశాలలో, అనేక కాలములలో భావించారు. ఈజిప్టు పూర్వీకుల మంత్రము ర-మక్-హో ఓబ్ అనీ ఇంగ్లీషులో, ర అక్షరము, సూర్యస్వభావం కలదని, పాల్ బ్రంటన్ వ్రాశారు. టిబెటువారు, కొండలమీద కటికచలిలో, రం బీజాక్షరమును జపిస్తూ అగ్ని పుట్టించి, దిగంబరులుగా ఉండకలిగారు. ఇట్టి రం బీజమంత్ర ఉచ్చారణతో అగ్నిని పుట్టించి, కుండలినిని లేవగొట్టవచ్చు.

ఇద్దరికలకూడా కుండలినిని లేపి పైకి తీసుకునిపోవచ్చని లెడ్‌బీటరు వ్రాశారు.

కుండలినిని లేవగొట్టటం తేలికగాని, దానిని పైకి తీసుకునిపోయి, సహస్రారంలో వుంచుట తేలిక కాదు.

కుండలినీ శక్తి: కొన్ని అనుభూతులు

అది మణిపూరంవరకువచ్చి తిరిగి క్రిందికి పోవచ్చును. మణిపూరమునకు కుండలిని చేరినటు సాధకునకు కొన్ని దృశ్యాలు కనుపించును నక్షత్రములు, మిణుగురు పురుగులవంటి జ్యోతులు కనుపించును

కుండలిని మేల్కొని మూలాధారచక్రమును విడిచి పైకిపోవునని కొందరు అంటారు. కొందరు అసలు కుండలిని మూలాధారంలోనే ఉంటుందని దాని జ్యోతియే పైకి వస్తుందని అంటారు. కుండలిని ఒక్కొక్క చక్రమును విడిచి పైకిపోవుచున్నపుడు, ఆయా చక్రములలోని శక్తిస్వరూపులను, వేటినీ గ్రహించి పైకిపోవును. ఈ విధంగా క్రింది 5 చక్రములలోని పంచభూతములను, ఆజ్ఞలోని మనస్సును, శివలో లయింపచేసికొని ఇది సహస్రారంచేరును. ఇట్లు లయింపచేసికొనుటకే లయకర్మ అనీ, లయ యోగమనీ అంటారు. అధోముఖములైయున్న చక్రములన్నీ, తిరుగుడు పువ్వు సూర్యుడు ఎటుంటే అటు తిరిగినట్లు, పైన వున్న కుండలిని వైపుకు తిరుగును

అనుభూతులు

కుండలిని మేల్కొన్నటు సాధకునికి కొన్ని దృశ్యాలు కనుపించును ఆనందము, కంపం, ఉత్సాహం, ప్రకోపం, నిద్రలు కనుపించును

పైకివెళ్లిన కుండలిని క్రిందికి దిగివచ్చునప్పుడు, చక్రములలో తాను గ్రహించిన వాటినన్నిటిని తిరిగి ఇచ్చివేస్తూ మూలాధారమునకు చేరును. దానితో శరీరము ఉష్ణహీనమై, కట్టెవలె ఉండును. కుండలిని క్రిందికిరాగానే ఉష్ణము కలుగును దీనిని వృష్టికర్మ అంటారు. కుండలినీ సహస్రారం చేరినప్పుడు, అనేక మందికి, అనేక అనుభూతులు కలిగినవి ఇందులో జ్ఞానేశ్వరుడు పొందినది ముఖ్యం. ముందు వీరి అనుభూతులను మనవిచేస్తాము.

జ్ఞానదేవుని అనుభూతి

సిద్ధాసనపీఠమువల్ల కుండలినీమహాశక్తి మేల్కొని, మణిపురచక్రము చేరును. ఇక్కడ గొప్ప అలజడి చేయును ఇందుకు భయపడకూడదు అక్కడవున్న మేదోమాంసరక్తములను ఇది హరించును దీనివల్ల జబ్బుచేయును. ఈ జబ్బు కుండలినియే నయం చేయును ఉడ్యాణబంధంవల్ల, కుండలి మణిపూరచక్రంవద్ద నిగిడబడి ఉండును మణిపురచక్రంలోనికి చేరిన కుండలిని, విద్యుత్కాంతివలె, అగ్నిజ్వాలలు గల గొలుసులవలె, మెరుగుపెట్టిన సువర్ణపాదికవలె ప్రకాశిస్తూండును ఇక్కడనుండి, నోరు విరుచుకున్నట్లువేచి, హృదయంలో మాంసం కొద్దిగాను, శరీరములోని మాంసము మరికొంచెము తిని, దప్పిక కలిగి ఉండును. ఇందుచేత రక్తం మొదలైన సప్తధాతువులను ఒక్కొక్కటో త్రాగివేయును. అప్పుడు శరీరం కృశించును ముక్కువెంట వెడలు 12 అంగుళాల వాయువుకూడా వశించును మధ్యచక్రం మిగులును అప్పుడు కుండలిని విషం కక్కును ఈ విషం ప్రాణవాయువుకు అమృతప్రాయంగా వుంటుంది ఇందుచేత ప్రాణం నిలిచివుంటుంది. అంతకుపూర్వము, గ్రీష్మంలో వున్నట్లున్న శరీరము చల్లబడును కుండలిని తాను భక్షించిన స్థానములకు తిరిగి శక్తినిచ్చును ఇడాపింగళలు ఏకమౌను త్రిగ్రంధులు ఛేదింపబడును షట్చక్రములమీది ఆవరణ తొలగును ఇది చాంచల్యంపోవును చంద్రుని అమృతస్రావం కుండలిని గొంగు పడి, అవయవములకు వ్యాపించును. శరీరమునకు బంగారు కాంతివచ్చును ఆనందసుఖములు కలుగును యౌవనవంతుడగును మౌనంగా గోళ్లు వెంట్రుకలువచ్చును తర్వాతకుండలిని అనాహత చక్రంలో ప్రవేశించును అప్పుడు అనాహతశబ్దములు వినిపించును. తర్వాత మిగిలిన ప్రాణవాయువును మ్రింగును. ఇప్పుడు నాదం వినిపించదు తేజస్సు కనుపించదు. సంకల్ప వికల్పాలులేవు అతని ఎదుట అణిమాదిసిద్ధులు నిలుచును. పృథివి జలాగ్నులు వశించగా వాయువు వుండును శరీరము వాయుపూరితమౌను. అప్పుడు సాధకుడు ఆకాశగమనం చేయును కుండలిని పేరు పోయి మారుతం అనే పేరువచ్చును. తర్వాత జాలంధరబంధం విడువగా, కుండలిని బ్రహ్మరంధ్రమైన సహస్రారచక్రం చేరును సోహంభావంతో బ్రహ్మభావం కలుగును

జ్ఞానదేవు కుండలిని సహస్రారం చేరుట, పాము కాటువలె వర్ణించాడు భగవద్గీతలో అర్జునుడు శ్రీకృష్ణ భగవానునితో 'విశ్వరూపము నే సర్వం కాంచుటకు శరీరము నిరర్థకంకాకుండా వివశత్వం తగ్గించుటకు కావలసినశక్తి నీయందున్నదని అన్నాడు. ఇందుకూ ముఖ్యం భగవానుని కరుణ ఇది లేనప్పుడు ఎంతటి సాధన నిరర్థకంవలె ఉండును.

శ్రీ రామకృష్ణుని అనుభూతి

శ్రీ రామకృష్ణ పరమహంస తనకుండలినీ సిద్ధి అనుభవాలను ఈ విధంగా చెప్పారు కుండలినీ కదలగానే, ముందు పాదములలో ఏదో ఝల్లుమనిపోతున్నట్లుండును ముందు అది చీమలబారువలె నడచును మెల్లగా తర్వాత కప్పగంతులు వేసినట్లు వేస్తూ నడచును తర్వాత పాము మెలికలు తిరిగి నడచునట్లు నడచును పక్షివలెమారును. కోతివలె కొమ్మమీద నుండి ఇంకొక కొమ్మమీదకు దూకినట్లు దూకును. కుండలినీ అనాహతచక్రం చేరగనే నేను మాట్లాడలేకుందును. తర్వాత మాట కట్టుపడుతుంది అనాహత చక్రం చేరినప్పుడు దివ్యజ్యోతులు కనుపించును. వాటినిచూచి ఆనందాశ్చర్యములు పొందును ఆజ్ఞాచక్రం చేరినతర్వాత భయము లేకుండెను. అజ్ఞాచక్రం

సహస్రార చక్రం మూర్ఛ వచ్చి నిహారవుండును. సహస్రారం చేరిన తర్వాత స్పృహవుండదు. వారికి పక్షి భావ తెలియును. దివ్యదర్శనములు లభించును. కాలస్వభావం కలుగును. శరీరం సుగంధాన్ని పొందును. కుండలిని సహస్రారం చేరినప్పుడు, యోగగ్రంథములలో చెప్పబడ్డవన్నీ వీరు దర్శించారు. ప్రపంచమంతా జ్యోతిర్మయమైనట్లు ఒక్కొక్కసారి ప్రపంచమంతా పాదరస సముద్రంవలె వున్నట్లూ ఇంకొకసారి ప్రపంచమంతా తెల్లటివెండికాంతిలో వున్నట్లూ, ఇంకొకసారి ప్రపంచమంతా దీపములతో వెలుగుతున్నట్లు కనుపించేది. ఒక్కొ అనుభూతి పూర్తికావటంతోనే, ఇంకొకటి వచ్చేది. ఇదంతా యంత్రం తిప్పుతున్నట్లుండేది. ఆ కాలములలో తినకొరకు భోజనం చేయలేదు. కుండలినికి నివేద్యం పెట్టేవారు. ఇట్టి సమాధిగల్గ మనస్సు శరీరములు రెండు రోజులతరబడి, కుమారులకై పట్టుంచేవని చెప్పారు.

20వ శతాబ్దములో కొందరు పాశ్చాత్యులకు ఇట్టి అనుభూతులు కలిగిన నిదర్శనము లున్నవి.

డాక్టరు రిచార్డు మారిస్ బక్కు ఇట్టి దర్శనము లను పొందిన వారిని గురించి ఒక గ్రంథం వ్రాశారు. బర్ సాంతి అనుభవమిన్నాన్నదని వ్రాశారు. ఒక ప్రళయాగ్ని, తామున్న పట్టణమును తగులపెట్టుతూ వున్నట్లు కనుపించింది. తీరా విచారించి చూచుటకు ఆ అగ్నిజ్వాలలు తనలోనే వున్నట్లు కనుపించింది.

థియోడార్ స్టువార్టు అను ఆమె తనకు కళ్ళు జిగేల్ మనిపించునట్లు చుట్టి ముట్టినట్లు ఒక ఆధ్యాత్మిక శక్తి తనను పైకి లేపుతున్నట్లు తను శరీర జ్ఞానావరణ దాటినట్లు అనుభూతి పొందింది. లెవ్‌సన్ తన కళ్ళు మిరుమిట్లు గొలిపే మంటలు తన శరీరాన్ని చంపినట్లు తనకు అవ్యక్తానందం కలిగినట్లు చెప్పారు.

వివేకానందునకు తన తల చుట్టూ మహాతేజస్సుగా గొప్ప కాంతి కనుపించగా, తనను తాను మరచి నిర్వికల్పసమాధి పొందినట్లు చెప్పారు.

మా పూర్వులు వానిరెడ్డివారు శివభావ దురంధరులనీ సిద్ధపురుషులనీ పేరు పడ్డవారు. మా నాయనమ్మ గారు తరిగొండ వెంకమాంబగారి శిష్యురాలు. నాయనమ్మగారి శిష్యులు మా తండ్రి గారు. వీరిద్దరూ నిర్వికల్ప సమాధిసిద్ధులు. వానిరెడ్డి వారి వంశచరిత్రలో వారివివరాలు గ్రంథంలో యోగమునుగురించి గద్యపద్యములతో వ్రాశారు మా తండ్రిగారు.

1980 సంవత్సరములో నేను రాయవేలూరు జైలులో వుండగా ఆసన ప్రాణాయామాలు అభ్యసించాను. వీటివల్ల నాకు ఉపయోగం కలిగింది. యోగగ్రంథములను, ముఖ్యంగా [illegible] శ్రీ మాధవ నాగేశ్వరరావు పంతులుగారి వద్ద జనీవ్‌ఫుడ్‌రాఫ్ వ్రాసిన కుండలిని అనే గ్రంథం చదివాను. జైలునుండి విడుదలైన తర్వాత నాసిక తీర్థంచేసి భిక్షుక, ఉద్యోగములను అభ్యసించాను. ఇది నాకు లాభించిందని గొంతెత్తి ప్రపంచమంతా చాటిన నాటికి, ప్రకోపం కలిగింది. ధ్యానంలో కూర్చున్నప్పుడు నాడీ ప్రకోపం కలిగి, ఆయాసం, ముందుకు వంగిపడేది. ఒకరాత్రి నీడమీద మంచంలో పండుకొని నిద్రపోతున్నాను. బంతి లేచినట్లుగా, నా శరీరం పైకిలేచి, మంచం క్రింద పడింది. భూకంపం వచ్చి నన్ను క్రిందికి నెట్టిందని భ్రమపడ్డాను. భూకంపంవల్ల నేల కూలి దరిపోతా నేమోనని భయం కలిగింది. దగ్గరవున్న కిటికీగుండా క్రిందికి చూచుకొనుని లేచాను. అప్పటికి స్పృహ బాగా వచ్చి, అది భూకంపం కాదు, నాడీకంపం అని తెలిసింది. ఆగస్టునెలలో జలుబు జ్వరం తీవ్రమైనది. 1951లో కళ్ళు తెరిచివుండగానే మిణుగురు పురుగులవలె నక్షత్రాలు కనుపించినవి. శివానందస్వామి కళ్ళు మూసుకున్నప్పుడు ఇలా కనుపిస్తవని వ్రాశారు. రామాలయంలో ఆ తరవాత మరికొన్ని అనుభూతులు కలిగాయి.

ఈ వ్యాసం ఆరంభంలో అవి వ్రాశాను.

కుండలినీ మేల్కొన్న తర్వాత 40 రోజులు సాధకుని నిష్ఫలునిగా చేయునని పెద్దలు చెప్పారు. ఇట్టి ప్రకాశం మానవుని ఊపి రోగినిచేయును. అవి విసెంటు ఇట్టి ప్రకాశమును ధరించుచును, సాధకుని మొదటనే బలపర్చ వుండవలెనన్నారు లెడ్‌బీటరు. ఈ ప్రకాశము, సూక్ష్మశరీరమును భంగపరిచి, సాధకుని పిచ్చివానినిగా చేయునని వ్రాశారు.

చక్రములు కూడా తేజోమయంగా వుండునని లెడ్‌బీటరు వ్రాశారు. చక్రములను నేత్రాల దివ్యదృష్టి వున్నా చూడవచ్చును. మామూలు మనిషి చక్రములు తేజోరహితంగా, 2 అంగుళాల వలయంలో కనుపించును. సిద్ధునిలోని చక్రములు వీటికి రెట్టింపుగా చిన్న సూర్యునివలె మంటలు మండుతూ సుళ్ళు తిరుగుతున్నట్లు కనుపించును. చక్రములలోని దళములు, సుళ్ళుతిరిగే అగ్నిదళములు. కుండలినిని స్వాభావికంగా మేల్కొల్పుట శ్రేయస్కరం. బలవంతంగా మేల్కొలపడం అపాయము. ఇందుకు క్రియా యోగములోని తపస్సు, స్వాధ్యాయము, ఈశ్వర ప్రణిధానములు చక్కటి మార్గములని లెడ్‌బీటరు వ్రాశారు. పుటమువల్ల బంగారము మేలిమైనట్లు, తపస్సువల్ల మానవుడు మలినరహితుడౌను. స్వాధ్యాయంవల్ల మానవుడు ద్విజత్వం పొందునని వివేకానందస్వామి అన్నారు. ఇట్టి అభ్యాసములవల్ల మానవుడు దివ్యత్వం పొందును. ఇట్టి సాధనాక్రమాలు తెలిసినవారు దివ్యత్వం పొందుతారు.

జీవితమాధుర్యం

శ్రీ మల్లాది సత్యనారాయణ

జీవితంలో ఎప్పుడో ఒకప్పుడు ప్రతి మానవుడికి మంచిరోజులు వస్తాయని అప్పుడే జాగ్రత్తగా ఆ మంచిరోజుల్ని సద్వినియోగం చేసుకున్నవాడే నేర్పరి అని అయితే ఆ మంచిరోజులకోసం నిరీక్షణ ఓర్పు చాలా అవసరం అని గోపాలానికి తెలియకపోలేదు. అయితే కాలగర్భంలో కొన్ని సంవత్సరాలు కలిసి పోయి యెప్పుడు చూచినా గొర్రెకు బెత్తెడుతోక అన్నట్లు ఎదుగూ బొదుగూ లేని తన జీవితాన్ని తలచుకుంటూంటే మంచిరోజులు వస్తాయన్న నమ్మకం కాస్తా నశించింది గోపాలానికి. నశించిపోవడమే కాకుండా ఆ మంచిరోజులు అన్నపదం ఎవరినోటి వెంటైనా వినపడ్డప్పుడల్లా ఎవరికి మంచిరోజులు అనే ప్రశ్న వినువెంటనే వెలువడేది కాని ఆ ప్రశ్నకు సమాధానం తనలోపలే అణగిపోయేది

సంవత్సరం పొడుగునా వాన అనక వరద అనక, ఎండనక కొండనక, పురుగనక పుట్ర అనక, రెక్కలు ముక్కలు చేసుకుని పొలం పండించిన వానికి యెంత నిరీక్షించినా మంచిరోజులు రావు భూమిగల ఖామందులకు యెప్పుడూ మంచిరోజులే వస్తూంటాయి పగలు పన్నెండుగంటలూ రక్తం ధారపోసే మిల్లులో పనిచేసే కార్మికుడు ఎంత నిరీక్షించినా యెంత ఓర్పు వహించినా మంచిరోజులు రావు. మిల్లు యజమానికి మూడువందల అరవై నాలుగురోజులూ మంచిరోజులే

కష్టపడే లోకం అనుభవించేది యింతేకదు అనే సిద్ధాంతం వేళ్ళుపాతుకు పోయిన మనదేశంలో అందరికీ మంచిరోజులు యెప్పుడూరావు కొందరికే వస్తూంటాయి అందుచే గోపాలానికి ఆ మంచిరోజులు అన్నమాట వింటే హేళనగా వుంటుంది.

సాహుకారు వెంకటసుబ్బయ్య యిచ్చిన ఆర్డరు ప్రకారం పగాకు కొనడానికి తెల్లవారుఝామునుండే బయలుదేరి నిమిత్తం సాహుకారిచ్చిన యెనిమిదివందల రూపాయలు జాగ్రత్తగా జాకెట్ సంచిలో భద్రపరచి నడుం చుట్టూ కట్టుకొని బయలుదేరి యింటికి వస్తున్న గోపాలానికి ప్రొద్దుటినుంచి తిండిలేనందున కళ్ళుతిరుగు తున్నాయి తన తిండిమాట దేవుడెరుగు. చంటిపిల్లకి ప్రొద్దుటినుంచి పాలులేవు పాలడబ్బా ఖాళీ అయి పోయింది. ఈ సాయంత్రం పాలడబ్బా కొనుక్కోకపోతే యీ రాత్రి పిల్లని పట్టుకోగలరా? పాల డబ్బామాట తలపుకు వచ్చేసరికి గుండె గుభేలుమంది. ఏం పెట్టికొంటాను పాలడబ్బా నెలాఖరు అయి ఒక టవ తేదీ వస్తే కాని సాహుకారు వెంకటసుబ్బయ్య జీతం యివ్వడు ఇవ్వడు అంటే సాహుకారు కేమీ తప్పులేదు. ఎందుచేతనంటే గోపాలం సాహుకారు చుటూ పని యిస్తుందని తిరిగివస్తూనే సాహుకారు వెంకటసుబ్బయ్య కొన్ని షరతులు జాగ్రత్తగా లిఖించి గోపాలంచేత సంతకం చేయించుకున్నాడు. అప్పటికి ఆమోదించి ప్రవేశించాడు గోపాలం

నెలలో మధ్యగా యెప్పుడూ జీతం కోరాదు డబ్బులో కొంతకూడా అడగడానికి వీలులేదు నెలా పూర్తి అయ్యాక ఒకటవ తేదిని పూర్తిగా జీతం యిచ్చే వరకు మొదటిది

ఇక రెండవది గుమాస్తా సంఘాలలో చేరడం గాని సమ్మెలలో పాల్గొనడంగాని యెంతమాత్రం కూడదు

మూడవది ఇష్టం లేకపోతే పనిమానివేయడం తప్ప జీతం పెంచమని యెప్పుడూ అడగకూడదు

నాల్గవది లేబరు రూల్సు అంటూ ఆదివా రాలు పనిమానడానికి వీలులేదు ఎంత అర్జంటవసరమైన పని అయినా సాహుకారు పర్మిషను తీసికొనవిదే మాన డానికి వీలులేదు.

అయిదవది పని యేమాత్రం తృప్తికరంగా లేక పోయినా గోపాలాన్ని పనిలోనుంచి తప్పించవచ్చు దానికి నోటీసులతో నిమిత్తం లేకుండా పూర్తిహక్కులు సాహుకారుకున్నాయి.

ఆరవది నెల జీతం అరవై రూపాయలు అయినప్పటికీ సాహుకారు అంకెలు యెంత యెక్కు వగా వేసి సంతకం పెట్టమన్నా గోపాలం సంతకం పెట్టి తీరాలి.

ఇన్ని షరతుల కంగీకరించి ఉద్యోగంలో ప్రవేశించిన గోపాలం యీరోజు యింట్లో బియ్యంలేక పస్తుపడుకోవల్సి వచ్చినా చంటిపిల్లకు పాలసీసా లేకపోయినా సాహుకారుని యేమని అడుగుతాడు? కనీసం చెప్పడంకూడా తన అసమర్థతను సూచిస్తుందని చెప్పలేదు.

ఎన్ని వరకులు బిగించినా ఆ నాటి అడుగ్గార్డ్ కుదూర్తారని ప్రవేశించాక యీనాడు పావుకోగు విలువలవలేదని అభూరించి వాళ్ళదగ్గిర వాళ్ళదగ్గిర మాపాంకొరు యిట్లా చేస్తున్నాడని చెప్పుకోవడం కూడా పొరబాటేనని గ్రహించిన గోపాలం యెవ్వరితోనూ యేమీ చెప్పకూడదనుకున్నాడు.

ఈ రోజు రూనిమిదివందల రూపాయలు మెలలో ఉన్నాయి. ఒక రూపాయి పెట్టే పాలడబ్బా కొని నాలుగురూపాయల బియ్యంకొని యింటికి పట్టుకువెడితే ఈ అయిదురూపాయలకి రెండుం జవాబు చెప్పాలి. ఒకటవతేదీ యింకా పదిరోజులకి గాని రాదాయెను. వెనక ఒకటవతేదీ ముప్ఫయి రోజులు గడిస్తేనేగాని రాదుగదా. ఈ ముప్ఫయి రోజులయినా బురదపాము సందంగా నడుస్తాయి. కనిపెట్టుకున్నన్నా ఆ ఒకటవతేదీ వస్తుందన్న మాటేగాని త్రాచుపాములా జగ్గున జారిపోయి ఉడుకుంటుంది. పదిహేను రోజులకోసారి ఒకటవ తేదీ వస్తుంటే బాగుండు ననిపించింది గోపాలానికి. ఏమయినాసరే బియ్యం పాలడబ్బా కొనుక్కు వెళ్ళడానికే నిశ్చయించుకున్నాడు. లేకపోతే యెట్లా? తనతో ఉద్ధరిస్తాడని జీవితాంతం పోషిస్తాడని నమ్మి మెడలో పుస్తెకట్టించుకున్న భార్యకు బియ్యం లేకలే పోయాయని ఏ ముఖంపెట్టుకు చెబుతాడు.

ఇంతకీ పెద్దవాళ్ళకి బుద్ధిలేదు. చిన్నతనంలోనే గుడిబండని మెసగలేని వాళ్ళభాగ్యాన వాళ్ళు తిన్నతిండంటే వడేవనుకున్నారుగాని తరువాత వచ్చే గోపాలం బాధలు కొంచెమైనా గమనించగలరా? అయితే ఒకటి. కాలమానపరిస్థితినిబట్టి ఇప్పుడెంత తెచ్చినా చాలడం లేదుగాని గోపాలం చిన్నతనంలో వాళ్ళనాన్న యెలిమెంటరీ స్కూలు మాస్టరీ చేసేటప్పుడు నెలకు పదుహేడున్నర జీతం యిచ్చేవాళ్ళు. ఆ డబ్బుతో నలుగురు పిల్లలతో సంసారాన్ని యీదుతూ అప్పుడప్పుడు ఒక్కొక్క కాసు బంగారం (అప్పుడు కాసెంత? పదమూడున్నరేగా) కొని గోపాలం తల్లికి చెల్లెళ్ళకి ముగుగులనీ మెళ్ళో యేదో అంజ వేయ టళ్ళ చేయిస్తూ ఉండేవాడు. ఇప్పుడు గోపాలానికి మాపాంకొరు నెలకు అరవై రూపాయలు యిస్తారు. తాను భార్య యిద్దరు పిల్లలు బ్రతకడం కష్టం అయిపోతోంది. ఇరవయ్యో తేదీ వచ్చేసరికి చేతి యీడ్చుకొస్తున్నాడు. అక్కడినుంచి నెలాఖరు వరకు రోజులు గడుపుట, శనివారాలు, కార్తీక సోమవారాలు. ఎవరిని కించాచి అడగలేక గోపాలం చిన్నతనంలో "ఈ రోజుల్లో పెళ్ళాన్ని పోషించుకోలేనివా దేనికు!" అనేవాళ్ళ అప్పుడు జీవితం అంత తేలికగా ఉండేది. ఇప్పుడెంత బాగుపడిందో గోపాలం లాంటివాళ్ళకే తెలుస్తుందిగాని తక్కినవాళ్ళకేం తెలుస్తుంది.

తనూ తన భార్య ఏ పస్తులు పడుకున్నా జీవితాన్ని గడిపేద్దామనుకుంటే వీలులేకుండా ఇద్దరుపిల్లలు కూడాను. గోపాలం దరిద్రానికి సాయం భార్య కాపురానికి వచ్చి యొనరైయేళ్ళయితే యిప్పుడు పుట్టుకొస్తున్నారు పిల్లలు, ఏది తక్కువయినా పిల్లలు పేచీ పెట్టేస్తారు కదా. వాళ్ళకేం కావాలి సంసారంలోని బాధలు. పెదపిల్ల బృంద మూచివదగా కొంగుని యేడుస్తుంది. ఇంక చంటిపిల్ల కవన్నీ తెలియవు పాలు లేకపోతే యేడుస్తుంది. పస్తు పడుకునే తల్లిదగ్గర పాలెలా ఉంటాయి!

పిల్లల భవిష్యత్తుకోసం బల్లలుగుద్ది ఉపన్యాసాలిచ్చే అగ్రనాయకులు చేసిందేమిటి? గట్టిగా అడిగితే తిండి పెట్టలేనప్పుడు యెందుకు కనాలి? సంతాన నిరోధానికి అనేక సాధనాలున్నాయిగా? అదనంగా పెట్టుకూడదా అంటారే గాని జీవన ప్రమాణం హెచ్చినందువల్ల తిండి పెట్టలేకపోతున్నామనే ఆలోచనే రాదుగా. జీవన ప్రమాణం హెచ్చడానికి కారణం ఏమిటీ అంటే స్వతంత్రం వచ్చింది గనుక దేశంలో అన్ని విషయాలు ప్రణాళికపద్ధతిలో నడుస్తున్నవి. కొంతకాలం పడుతుంది. 'మేమూ మా కాయకష్టంలా తంటాలు పడుతున్నాము. పంచవర్ష ప్రణాళికలు అమలుపరుస్తున్నాం. ఒక్కొక్క రాష్ట్రానికి రెండు, మూడు విశ్వవిద్యాలయాలు స్థాపించి విద్యాభివృద్ధి చేస్తున్నాం' అంటారేగాని దిగమింగుకు దిన తలు అంతులేకుండా యెంత మింగేస్తున్నారో, ఎండలు వానలు రాయున్న పానకంలాగ తాగేస్తున్నారో, ఎంత దుబారా ఖర్చుల క్రింద ఖర్చు విలాసాల క్రింద ఖర్చవుతోందో, ఎన్ని అనవసరమయిన టీ ఏర్పాట్లు సాగిస్తున్నారో? తెలియడం గమనికా? అందరికీ తెలుసు! అయినా ఏ కార్యక్రమానికి అది సాధ్యంకాని సమస్య పైకి చెప్పలేని దానికి వీలులేని సహాయ సహకారాలతో తేలికకూడా తెలియనివ్వక నడిపించగలిగిన రాజకీయ రహస్యం బయటపెడితే ముందటికి మోసం వచ్చే చిదంబర రహస్యం. దానికెందుకు పోనివ్వండి.

అనేక ఆలోచనలు బుర్రలో పరుగెత్తుతున్నాయి గోపాలానికి పాప పోషకోటితో వాన్న పాలడబ్బా తెస్తాడని ఎదురుచూస్తూ ఉంటుంది. వట్టి చేతుల్తో తాను వెడితే పాలడబ్బా కూడా కొనలేనివాడవు కన్నందుకు కావాలి? పందనోద్యానవనం కాలవిన నా జీవితాన్ని మెలకెత్తేవరకే తుంచెయ్యదలుచుకున్నావా?

నాకు ఆశ్చర్యమేస్తుందెందుకు! నాకా అన్యాయమిక్కడని నిత్యం ప్రశ్నించలేదటే? అని అడుగుతుందేమో!

ఉదయం బయలుదేరి యింట్లోంచి వచ్చే టప్పుడు పెద్ద పిల్ల బృంద "నాన్నగారూ! నాకు పాప ఎక్కడమంటే ఊ ఊరుకోంది. అలాంటి ఊగే ఉయ్యాల్ని నాకు పట్టుకు రాలూ" అంది. కాళ్ళ కడుపడి, గోపాలం అల్లాగే తెస్తా అన్నాడు అదెంత పని అన్నట్టు ఆ ఉయ్యాల్ని కొనడం గోపాలానికి సాధ్యమా? అప్పుడే కొనలని చెబితే తీరిపోయేనా? ఆ పెట్టుకు రోజులు మాడదుగా పిల్ల. పిల్లని ఊరుకో బెట్ట డానికి అల్లాగే అనడం తరువాత పిల్లని నిరాశలో ముంచెత్తి నిరసింపచెయ్యడం ఇదీ మనవాళ్ల ధనవృత్తి

ఎందుకింత వైరాగ్యం జేబులో యెనిమిది వంద లున్నాయి. ఏమైనా సరే ఖర్చుపెట్టి కొంటానికి వాటిని కొనుక్కు వెళ్ళొచ్చని గబగబ నడుస్తున్నాడు.

"ఇతరుల సొమ్ము ఖర్చుపెట్టడానికి నువ్వెవర వోయి నిన్ను నమ్మి వ్యాపారం చేసుకు రమ్మని పాపం కొంత నీచేతికి డబ్బు యిస్తే ఖర్చు పెడతావా? ఇదేనా న్యాయం? ఒకటి రేపు వచ్చేవరకి అరవై రూపాయలు చేతిలో పోస్తున్నారే అలాంటి పాపంకొనని అన్యాయం చేస్తావా?" అని అంతరాత్మ ఘోషించింది ఆ సంచిలోంచి ఒక్క రూపాయికూడా తీయ కూడదనుకున్నాడు.

అల్లాగే నీరసంగా కాళ్ళీడ్చుకుంటూ నడు స్తున్నాడు ఎదురుగా ఫుట్‌పాత్ మీద ఒక పంజరంలో చిలుకను పెట్టుకొని ఏవో కొన్ని మడతలతో ఉన్న కాగితాల ఎదర పెట్టుకొని ఒక ఆసామీ "పక్షిపలుకు తుంది నీ భవిష్యత్తు రా తమ్ముడూ" అంటున్నాడు.

గోపాలం యేమి తోచక ఆపక్షి యేం చెబుతుందో నని యాంత్రికంగా నడిచి అక్కడికి వెళ్ళాడు ఆ ఆసామీ అడా యిమ్మన్నాడు. జేబులో యెప్పటి నుంచో ఒక చిల్లి కాని ఒక నయాపైస స్నేహం చేస్తు న్నాయి. వాటి ప్రాతిల కలయికలో దాస్య వర్గం ప్రోల కలయికకాలం అన్నట్టున్న ఆ చిల్లికాని ఆ నయాపైసల స్నేహాన్ని అమాంతంగా విడదీసి చిల్లి కాని యిస్తానన్నాడు. పాపం యెందరి భవిష్యత్తేనా చెబుతాడు గాని తన భవిష్యత్తు తనకే తెలియని ఆ ఆసామీ ఆ చిల్లికానికి కక్కుర్తిపడి తీసికొని చిల కని పంజరంలోంచి బయటికి తీశాడు.

"అమ్మయ్య! నా చిల్లికాని ధర్మమా అంటూ ఈ రెండు నిమిషాలేనా స్వతంత్రం యిచ్చాను పాపం ఆ చిలక్కి అని సంతోషించాడు గోపాలం. కాని ఆ చిలక రెంటికీ ఎగరడానికి వీలులేకుండా రాటుగా రెక్కలు కత్తిరించి బహిరంగంగా స్వతంత్రం యిచ్చా నని చూపించే ఆ ఆసామీ మోసం చూస్తే పాపం గోపాలానికి యేవేవో జ్ఞాపకం వచ్చాయి. ఆ జ్ఞాపకం వచ్చినవన్నీ పైకి చూపించడానికి వీలులేని అణి ముత్యాలు దాచిస్తే యేదో వంకపెట్టి యేదూపలు రెక్క కట్టించే పరమార్థాలు.

ఆ చిలుక కాగితాల మడతలలోని ఒక మడతను ముక్కుతో లాగింది. ఆ ఆసామీ మడతవిప్పి చదవడం మొదలుపెట్టాడు.

"నీకు యిప్పుడు చాలా మంచిరోజులు. నీ ఆలోచనలు వ్యాపారంవైపునకు మొగ్గుచూపుతాయి. నీ పవిత్రతే నిన్ను కాపాడుతుంది కంగారుపడి బురదలో అడుగుపెట్టకు వేగా తంతాంతం వదలదు" అని చదివాడు

ఎక్కడలేని కోపంవచ్చింది గోపాలానికి. ఏమాటంటే కడుపు రగిలిపోతుందో అదే యిక్కడ కూడా ప్రత్యక్షమైంది. ఇప్పుడు చాలా మంచిరోజు లట అందుకే కొంపలో బియ్యం లేవు అప్పిచ్చే వాడా లేడు. అయినచ్చో మావంకొరూ లేరు ఎందరికి మంచిరోజులు . నాకు కాదు మంచిరోజులు మా మహాకాగను వచ్చాయి. ముందనోన్న గతో కున్నాయి. పెలకోజుల త్రీతం లెక్కలు మామూలుగా వ్యాపారంలో పెట్టింది బెలు లాభంవస్తే యీ నాలుగు రూపాయలు పెట్టి తో కొన్న కుర్తం మరోమని యివ్వలేక పోయాడు. ఇక నాకు మంచిరోజులేమిటి?

పెసరాతలు నిజాలు. ప్రతీ కాగితం మడత లోను యిల్లాగే రాసి ఉంటుంది. బహుశః నిజప్పరికి వచ్చినవాడికల్లా మంచిరోజులు వస్తూనే ఉంటాయి కాని నిడికిమాత్రం మంచిరోజులు రావు కాబోలు వస్తే నిడికి ఫుట్‌పాత్ మీద నివసించే ఖర్మం యేమిటి? మంచిరోజులమాట యెట్లావున్నా పిలయుకిస్తే కనీసం కాసిన్ని బటానీలేనా కొనిపెట్టకుండా చిల్లికానీ మాత్రం ఖరాబుపెట్టింది బుర్రగోక్కుంటూ రెండు కాళ్ళకి బుద్ధిచెప్పి గోపాలం ఘటాన్ని యింటికి నడిపిస్తున్నాడు.

అదే ఫుట్‌పాత్ మీద పెద్దపెద్ద బొమ్మలున్న అట్టలకట్ట పెట్టుకుని ఏవో పెద్ద పెద్ద గ్రంధాలు దగ్గర పెట్టుకుని కూర్చున్నాడొక పెద్దమనిషి. పెద్దతలపాగ, కోటు, ఆ కోటుకి నాలుగు మెడల్సు (బంగారానివో గిల్టువో చెప్పలేం అనుకోండి) వేసుకున్నామాత్రం కాంతు

గానే ఉంది అగణితమ్ముల సువాసనలు ఆఘ్రాణిస్తూ హస్త సాముద్రిక శాస్త్రంలో ఆరితేరిన వెంకగాడిలా ఎఱ్ఱటికుంకుం బొట్టుతో అలరిస్తున్నాడు గోపాలం లాంటి అవహోయాల్ని.

పక్షిపటిక భవిష్యత్కోసం ఆశించిన గోపాలాన్ని చూశాడు పడింది తివతలలో ఓట్ల .ట్టింది వాడి డబ్బులకు భగాలు అనుకున్నాడు ఒక చేతో కోయివాన్ని గుప్పుతూ హస్త సాముద్రికం గొలాతం పారి అన్నాడు గోపాలాన్ని చూచి

చిరాకు వచ్చింది గోపాలానికి "ఏదీ మంచి రోజులకే చెబుతాడు చెడరోజులని చెబితే రాగి పైసా యివ్వడు యివ్వదూను. ఇదో రకం బ్రతుకు తెరువు" అనుకుని సమాధానం చెప్పకుండా తిరిగి ముఖం తోంపరగా నడుస్తున్నాడు

తనలో తనకే నవ్వువచ్చింది "మంచి రోజులట మంచి రోజులు" అనుకున్నాడు మళ్ళీ పారి అంతలోనే ఎవరో వీపుమీద చరిచి ఏదో చెబుతున్నట్టయింది

"అవును నీకు మంచి రోజులు గనుకనే నీ మావు కొలువు పశ్నించువేళ లాభం వచ్చింది నీ మావుకొ

గాను లాభం రాక నష్టం వచ్చి ఉంటే వ్యాపారమే మాని వేసేవాడివి. అప్పుడు నీ గతి యేమయ్యేది. సుఖాన్ని సంపాదించే కోసం ఎక్కువ సుఖం చిరకాలం ప్రాపక ముందాకే ఆ అదృష్టం ...డి తప్పించాడు నీ మావకొలువు లాభం వచ్చింది గనుకనే మళ్ళీ వ్యాపారం సాగించావు గనుకనే ఏ కొలమానాలు అందని ఎగబొట్టకుండా యున్నావు పశ్నించువేళ లాభంవస్తే చాలక్క బుద్ధ కట్టిందనలేదని బాధపడుతున్నావు కానీ అలా ఎందుకు ఆశించాలి? అగచాట్లు వ్యాపారాల తేలికగా దాటిరావచ్చునని బదిగావు నీ మావకొలువు నష్టం వచ్చివుంటే నీ జీవితంలో ఒక్క రూపాయి తగించుకుంటూ నువ్వు నవ్వుకుంటావా? నీ బాధలని భావించాలని కోరికతో బాగుపడి పోయిన వాళ్ళ కాగడానికి ప్రయత్నించు బాగుపడిపోయిన వాళ్ళ కాగడానికి ప్రయత్నించడు నీలాటి సుఖాన్ని నీ మావకొలువు రోగులు తిరిగి రోజం చేతుల్లోనుంచుకున్నాడు కోట్లలు దుట్టు తిరుగుతున్నాడు. లేబరాకు యేదో ఉద్ధరిస్తుందని బ్రతుకు తెరువుకు కావలసింది సామర్థ్యంగాని యాస్తులు, కోట్లలుగావు మళ్ళీ ఎవరైనా సుఖాన్ని తెచ్చుకున్నాడా? ఎందుకు తెచ్చుకుంటాడు? వెర్రివాడా! వ్యర్థంగా నీవు రావలసినదానికి ప్రయత్నించడు అన్యాయంగా ఒక్కరి నీకూడా హరించడానికి ప్రయత్నించడు కష్టాలు వస్తాయి నిగ్రహించుకోవాలి. అప్పుడే ఓర్పు చూపించాలి కష్టాలకూడా ఉన్నప్పుడే సుఖాలయొక్క విలువ తెలుస్తుంది అప్పుడే నిజమైన జీవితమాధుర్యాన్ని అనుభవించగలుగుతావు మానవుడు"

వెనక్కు తిరిగి చూచాడు గోపాలం ఎవ్వరూ లేరు ఆలోచించాడు తనహృదయమే తనకు చెప్పిందనుకున్నాడు తనకు వినిపించిన మాటలన్నీ యదార్థమే ననుకున్నాడు బాగుపడిందీ పాలుకొరాలి గాని కోరుకుకొగడం పొరబాటే ననుకున్నాడు. కష్టాలున్నప్పుడే సుఖాలయొక్క విలువ తెలుస్తుందను కున్నాడు ఈ రెండు విషయాలు శిలాక్షరాల్లా హృదయంలో నాటుకుపోయాయి గోపాలానికి. మననం చేసుకుంటూ కాళ్ళీడ్చుకుంటూ ఘంటాన్ని యింటికి చేరాడు.

తండ్రి రాకకోసం ఎదురుచూస్తూ వీధిచుట్టూ దినిపటుకు విలుచున్న బృంద తండ్రిరాగానే కాళ్ళకు చుట్టుకొని "నాన్నగారూ! నాకు గుల్లం పట్టును వచ్చారా?" అంది. ఏం చెప్పాలో తెలియలేదు గోపాలానికి. కళ్ళనీళ్ళు తిరిగాయి కనిపెట్టింది భార్య సుగుణ. బృందని చంక నెత్తుకుంది.

"ఛీ! అల్లాంటి స్వరం ఏం బాగుంటుంది దాని మీదనుంచి పడిపోతే దెబ్బ తగులుతుందమ్మా" అంది.

"ఎందుకు తగులుతుంది."

"ఆ స్వరం పగలగొట్టేస్తుంది"

"ఎందుకు పగలగొడుతుంది? మరి వాళ్ళపాటని పగలగొట్టదేం"

"దానికి కోపం వచ్చినప్పుడు పడగొడుతుంది"

"ఎప్పుడొస్తుంది కోపం?"

"ఎప్పుడో వస్తుంది ఇంకా కావలిస్తే నాన్నగారిని అడుగు" అంది భర్తని బాధాసముద్రంలోంచి కాస్త తేల్చాలని

"ఏమండి నాన్నగారూ! ఉల్లికి కోపం వొచ్చి పగలగొడుతుందా?" అంది బృంద, కూర్చున్న తండ్రి ఒళ్ళోకెక్కి చొక్కా గుండీలు విప్పుతూ

"అవునమ్మా" అన్నాడు గోపాలం మధురా మాదిరిగా సద్ది చెప్పేవిధానం తెలుసుకు తోచలేదను కున్నాడు

"అయితే నాన్నగారూ! వీణవల్లం మనకొద్దు" అంది బృంద బుంగమూతి పెట్టి తండ్రితో

జాలేసేసింది గోపాలానికి నవ్వూ వచ్చింది తన అసమర్థతకు.

పిల్లల కోర్కెలు తీర్చలేనివాళ్లు ఎందుకు కనాలి కని వాళ్ళ ఆశల్ని సమూలంగా నాశనంచేసి వారి పురోభివృద్ధి ఎలా అరికడుతున్నారో యివాళ అర్థమైంది గోపాలానికి. తనకి పాఠం నేర్పిన బృందను ఒక్క ముద్దు పెట్టుకున్నాడు.

మరి యీ ముద్దో అని రెండోబుగ్గ చూపించింది బృంద ఆనందంతో ముగ్ధుడయి రెండో ముద్దు కూడా పెట్టుకున్నాడు

కొంతకాలం జరిగిపోయింది

"సుగుణా! కొన్ని మంచినీళ్ళు అందు కుంటావా?"

"కొంచెం మజ్జిగ దాహం తాగరాదూ ఉప్పువేసి యిస్తాను"

"మరి నువ్వుకూడా తాగవేం? ఇవ్వాళటికి ఇద్దరం చెరో కాస్త ఆ మజ్జిగ తాగి పడుకోవలసిందే. క్రిందటి జన్మలో ఎవరినోటిముందు అన్నం లాగేశాం ఈ జన్మలో తిండికి మొహంవాచాము" అన్నాడు కన్నీళ్ళతో గోపాలం.

'అదేమిటండీ ఇంతమాత్రానికే మీరే కంట తడిపెడితే నేనేమైపోవాలి చెప్పండి మనమాటకేం పాపం పాపకి ప్రొద్దుటినుంచీ పాలు లేవు"

"అవును కనడమాత్రం కన్నాము. ఒక్కదానికి పాలు పొయ్యలేకపోతున్నాం మనలాంటి గర్భదరిద్రులు కడుపులు ఎండగట్టాలి మరి బృందనేలా ఊరుకోబెట్టావు"

"చిన్నతపేలా గిద్దెడుబియ్యం మిగిలాయి అవి వండి దానిముందుకు పెట్టాను"

"మంచిపని చేశావు పాపకి పాలు లేవు."

"పాపం ఆ ఎదురింటివారి లక్ష్మి ఈ సాయంత్రం వచ్చింది. ఏవోమాటల సందర్భంలో పాలడబ్బా అయిపోయింది తేవాలి అనిచెబితే పాపం వాళ్ళ పాల డబ్బాలో పాలుకలిపి పట్టుకువచ్చి యిచ్చింది యిప్పుడే"

"మరి పట్టించావా"

"ఏది? అదిగో వెళ్లింది మీరూ వచ్చారని మీకు మజ్జిగయిచ్చి పాపకి పాలు పట్టిస్తాను అని తొందరగా నే వంటయింట్లోకి వెళ్లిపోయింది.

'సుగుణా' అన్నాడు కన్నీళ్ళతో గోపాలం

'ఏమండీ' అని దగ్గరకు వచ్చింది చూచింది "ఏమిటండీ అది చిన్నపిల్లాడిలా" అని కళ్లనీళ్లు తుడుచు కుంది

"ఇంత అసమర్థుడైన భర్తను కట్టుకుని ఏం సుఖ పడుతున్నావు సుగుణా"

"అబ్బ! ఏంమాటలండీ అవి.

"పాపకికూడా గతిలేని కాపరం ఎందుకొచ్చిన కాపరంరా అనుకుంటోందికదూ నీ మనస్సు సుగుణా"

ఆ మాట బాణంలా గుచ్చుకుంది సుగుణ హృదయానికి, తీక్షణంగా చూచింది భర్తవంక "మీకు బ్రతికుండడం మీ కిష్టంలేదా!" అంది బాధగా.

"లేదులే సుగుణా వెళ్ళి మజ్జిగ పట్టుకురా. చెరో గుక్కెడు తాగుదాం"

"ఇంకెప్పుడు అలాంటి మాటలనని ప్రమాణం చెయ్యండి."

"లేదులే సుగుణా. వెళ్ళి మజ్జిగ తీసుకురా."

కన్నీళ్ళతోనే వంటయింటి గుమ్మంలోనికి వెళ్ళింది. పిల్లి మూతి నాకుకుంటూ దొంగ దొంగగా వచ్చింది సుగుణ చూచింది గుండె గుభేలుమంది. మూత పడగొట్టి మజ్జిగ కాస్తా పిల్లి తాగేసింది కళ్ళ నీళ్లు గిర్రున తిరిగాయి. అక్కడే కూలబడింది. ప్రొద్దుటినుంచీ యిద్దరికీ తిండిలేదు భర్త యింటికి వచ్చాక ఒకవేళ బియ్యం దొరక్కపోతే యిద్దరూ చెరో గుక్కెడు ఆ మజ్జిగ త్రాగి యీ పూట గడప వచ్చుననుకుని, మధ్యాహ్నం ఆకలివేసినా అణుచుకోలేక పోయినా మజ్జిగ త్రాగకుండా అలాగే అట్టే పెట్టింది భర్తకు పట్టుకు వస్తానని చెప్పి లోపలికి వచ్చింది ఏ ముఖం పెట్టుకు భర్త దగ్గరకు వెళుతుంది? ఏమని చెబుతుంది?

పాప పాలులేక తొట్టెలో ఏడుస్తోంది ఎంత సేపటికీ మజ్జిగ తీసుకు రాకపోవడంచేత గోపాలం 'సుగుణా!' అన్నాడు జవాబు రాలేదు ఉదయం నుంచీ భోజనం లేకపోవడంచేత కళ్లు తిరిగి పడిపోయి ఉంటుందేమోనని కంగారుపడి వంటయింట్లోకి వచ్చాడు సుగుణ ముఖం రెండు చేతులలో దాచుకుని ఏడుస్తోంది.

'ఏమిటి సుగుణా' అన్నాడు భయంగా

'పిల్లి మజ్జిగ కాస్తా తాగేసింది' అంది ఏడుస్తూ సుగుణ.

ఇంతమాత్రానికే ఏడుస్తారా? పోనీలే పాప ఏడుస్తోంది అపాలు కాసిన్ని పొయ్యరాదూ?" అన్నాడు

తెచ్చింది సుగుణ. పాలగ్లాసు తీసుకుంది పట్టుకు వచ్చింది పాపని లేవదీసి పాలుపొయ్యడం కోసం కాళ్ళమీద పడుకోబెట్టుకుంటోంది. పాప చేతులు కాళ్లు కొట్టుకుని ఏడవడంలో చెయ్యితగిలి ఆ పాల గ్లాసు పడిపోయింది

అయ్యో! అని అరిచింది సుగుణ. తల కొట్టుకుని ఏడుస్తోంది పిల్లికి ఆ పాలుకూడా పట్టలేక పోయా నేనని

గోపాలానికి నవ్వు ఏడుపు రెండూ కలిసి వచ్చాయి. కళ్ళవెంట కన్నీళ్ళ కారుస్తూ నవ్వుతున్నాడు.

ఏడుస్తూనే ఎందుకు నవ్వుతున్నారంది సుగుణ.

"ఎందుకా? జీవిత మాధుర్యం అంటే యేమిటో యీనాడు తెలుసుకున్నాను నాకు జీవితపు లోతుల్లో ఉంటే అందం కనిపిస్తోంది సుగుణా! ఎంత విచిత్రమైన సంఘటన మనజీవితాంతం మరచిపోగలమా? కష్టాలున్నప్పుడే సుఖాలయొక్క నిజమైన విలువ తెలుస్తుంది సుగుణా జీవితపు లోతుల్ని తరచి చూచినవాడే నిజమైన జీవిత మాధుర్యాన్ని పొందగలుగుతాడు సుగుణా! నిజమైన జీవిత మాధుర్యం అనే పదానికి సరియైన అర్థం ఈ మన విచిత్రసంఘటనే సుగుణా!" అన్నాడు

సుగుణకు యేం అర్థం తెలియక ప్రశ్న కప్పగించి చూస్తోంది గోపాలంవంక

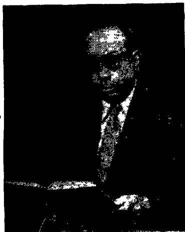
కాళ్ళమీదవున్న బోసినోటి పాప చైతన్య రహితమైవున్న సుగుణ కాళ్ళమీదనుంచి దొర్లిపోయి ఒలికిన పాలల్లోపడి రెండుచేతులతో తపతప కొడుతోంది అవ్యక్తమైన ఆనందంలో బోసినోటితో కలకల నవ్వుతూ తల్లివంక చూస్తోంది

ఆ మాటలతో తేరుకున్న సుగుణ ఒక్కసారి పాపను తీసుకొని గుండెలకు హత్తుకుని చిరునవ్వు నవ్వింది

కలగూరగంప

ఆచార్య శిశిరకుమార్ మిత్ర

శ్రీ ఆర్. ఎల్. ఎన్. శాస్త్రి

యిటీవల బ్రిటిష్ రాయల్ సొసైటీవారు యిద్దరు ప్రముఖ భారతీయ భౌతిక శాస్త్రవేత్తలను సభ్యులుగా ఎన్నుకొనిరి. వీరిలో ఒకరు ఆచార్య ఎస్. ఎన్. బోస్. వీరు చాలకాలము కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయము ఆచార్యులుగానుండి, ప్రస్తుతము విశ్వభారతి శాంతినికేతనమునకు ఉపాధ్యక్షులుగానున్నారు. రెండవవారు ఆచార్య శిశిర కుమార్ మిత్ర.

శ్రీ శిశిర్ కుమార్ మిత్ర కలకత్తాలో 1890 లో జన్మించిరి. భగల్పూర్ కళాశాలయందును, కలకత్తా ప్రెసిడెన్సీ కళాశాలలోను విద్య నభ్యసించిరి. 1919 లో కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయమువారు వీరికి D Sc. పట్టము నొసగిరి. ఆ సంవత్సరములోనే వీరు పారిస్ విశ్వవిద్యాలయమునకేగి 1923 లో స్వదేశమునకు తిరిగివచ్చిరి. వెంటనే కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయములో భౌతిక శాస్త్రశాఖలో ఖైరా ప్రొఫెసర్ గా నియమింపబడిరి.

నిస్తంత్రి ప్రసారము (వైర్లెస్ కమ్యూనికేషన్స్) రంగములో ముందు ముందు ఎంతయో అభివృద్ధి పొందగలదని ఆచార్య మిత్ర ఆ రోజులలోనే గ్రహించి, వైర్ లెస్ శాస్త్రమును పెద్ద తరగతులలో బోధించుట మొదలిడిరి. అంతేకాక వారు ఆ శాస్త్రములో పరిశోధనలు కూడ మొదలిడిరి. 1935 లో వారు సర్ రాష్ బిహారీఘోష్ ప్రొఫెసర్ గా నియమింపబడి, సదరు 1955 లో రిటైర్ అగునంతవరకు ఆ పదవి యందే యుండిరి.

భారత ప్రభుత్వమునకు చెందిన కౌన్సిల్ ఆఫ్ సైంటిఫిక్ అండ్ యిండస్ట్రియల్ రిసర్చి వారిచే రేడియో పరిశోధన సంఘమును స్థాపింపజేయుటకు ఆచార్య మిత్ర కారకులు. ఈ సంఘటనమునకు ప్రప్రథమ అధ్యక్షులుగా వీరు 1943-48లో పనిచేసిరి. వీరి నాయకత్వమున కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయములో 1949 లో రేడియో ఫిజిక్స్ అండ్ ఎలక్ట్రానిక్స్ శాఖ నెలకొల్పబడెను.

ఆచార్య మిత్ర మనదేశములో రేడియోకు సంబంధించిన పరిశోధనలలో అగ్రగణ్యులు. వారు యువకులకు, తమ శిష్యులకు ప్రోత్సాహము నిచ్చి సహాయము చేయుటలో ఉదారబుద్ధి కలవారు.

వీరు Upper Atmosphere అను గ్రంథమును రచించిరి. ఈ విషయమును గురించిన గ్రంథము యిది యొక్కటే యగుటయే గాక అనేక అంశములలో యిది స్వతంత్ర రచనగా ప్రపంచ ఖ్యాతినొందినది. యిటీవల దీనిని రష్యన్ అకాడమీ ఆఫ్ సైన్సెస్ వారు రష్యను భాషలోకి తర్జుమా చేయించి ప్రచురించిరి.

ఆచార్య మిత్ర 1955 లో భారత విజ్ఞాన పరిషత్తు (Indian Science congress) నకు అధ్యక్షత వహించిరి. భారత విజ్ఞాన వార్తాసంఘమునకు కూడా అధ్యక్షులు. ఈ సంఘమువారు "విజ్ఞానము-సంస్కృతి" (Science and Culture) అను యింగ్లీషు మాసపత్రికను ప్రచురించుచున్నారు. అంతర్జాతీయ జియోఫిజికల్ ఇయర్ కాలాన భారత జాతీయసంఘమునకు ఆచార్య మిత్ర సభ్యులు. అనేక భారతీయ, విదేశీయ వైజ్ఞానిక పత్రికాసంపాదక వర్గములలో సభ్యులు. మన దేశములో యిటువంటి ప్రఖ్యాతిగాంచిన శాస్త్రజ్ఞులుండుట మనందరికి గర్వకారణము.

గీర్వాణ కవయిత్రి విజ్జిక

'మధురవాణి'

సంస్కృత కవయిత్రులలో విజికకు శారాపథ ముఖ ప్రముఖులలో, నొక విశిష్ట స్థానమున్నది. వీరు మనకు సుప్రసిద్ధమైన యాకవయిత్రి కావ్య కుసుమములే యిట్టి కాలకేళముగను విలసిల్లు చున్నవి. ఈ సౌందర్యము, మేఘమాలికలతో పంక్తి మాడుచుండెనని, సహ్యానుబిజ్జిక ప్రకటనము ఇట్టి విశేషము విజ్జికా విరచితమగు నీక్రింది శ్లోకముచే సువ్యక్తమగుచున్నది

నీలోత్పల ఘనశ్యామామ్,
విజికాం మామజానతా
వృథైవ దండినా ప్రోక్తమ్
'సర్వశుక్లా సరస్వతీ'

'నేను నీలోత్పలమువలె, మేఘమువలె నల్లనయిన దానను నన్నెరుగక దండికవి సరస్వతీదేవి తెల్లనిదని వర్ణించెను' ఇందుమూలమున మనకు రెండువిషయములు సువ్యక్తములగుచున్నవి ఒకటి, శ్యామవర్ణయగు యువతియగు, ఆమె తన సౌందర్య ప్రతిభారవికిరణములపై నభిమానిరాలై యుండెను తాను సరస్వతియేనని నొక్కి చక్కాణించుట రెండవది. అట్టి యామె మనోహర కవనములు కొంచిదాశ్చర్యముగా తిలకించుదము

కమలినీ మలినీ దయితేవినా
న సహతే సహతేన చ వేదితుమ్ !
ఇతి మనునా మనునా నిహితం హృది
స్మరతి హా రసహార మహార్తికమ్

కుముదిని (కలువలుంగల సరస్సు), తన ప్రియుడగు చంద్రుడు కనబడనందున, వెలవెల బోవుచున్నది. వసంతమువలన, తన హృదయ వికాసమునకు వ్యత్యాసమొప్పగాని, వికల మనస్కయైనది

సుందరియగు నొక వనితాముఖ సౌందర్యము చూడుడు, యెంత విచిత్రముగ చిత్రింప బడినదో!

కోపః క్షీణతరః స్థితాని పరితః
వ్యక్తానీ దుర్గం జలమ్
క్షైత్రం మండల మాశ్వలం చిరముఖో
నీతాశ్చేతాః కదాకాః
ఇత్యాలప్త శ్లీముఖేవ రచనాం
కృత్వా తిరస్యాస్పృతం
యాగస్యజ్ఞ ఆగేమూలావిలితం
ముగ్ధే! త్వదీయం ముఖమ్ !

ముగ్ధా! కమలము పెద అట్టహాసముతో నీ బిజనమను కొలకు సమరయాత్ర సలిపినది కాని, దాని ప్రయత్నములన్నియూ నిష్ఫలమాయెనవి. కార్యము, కటుయ సాధన సామగ్రికూడ అత్యాస్ఫుటము విచ్చుకొన్న దాని కోశము దానికిలాగా నలుదిక్కుల వ్యాపించిన దాని దళములు వాహనములు, జలము దాని గుప్తమైన గుహ, ఉజ్జ్వల సూర్యమండలము, దాని ప్రియమిత్రుడు కంటకములు క్రిందనున్నవి ఇంతే కాక శిలీముఖము (బాణము, భ్రమరము)ను చేతము లాగి చేసినది కాని యింతటి సాధన సామగ్రి యున్నను, కమ మచే చేపనియు గాని వాని విచార్యము అగునది నూతిమేమున్నదిగనుక! బిజను యాత్రకు బంబాలు పెసలిన యీ ముఖము చెనకను గలుచుకొనలేక పోయిరి!

విజ్జిక, అనుపమాన కావ్యశక్తి విశిష్టత, కవిత్రమెక విశిష్టమైన శారదంగము

వర్షాకాలమున నొక విరహిణి, మూర్ఛ కచ్చి తాలిన్న, భావుకురాలగు విజ్జిక, తన కవితాకంఠముతో వర్ణించినది అటెది, యీ క్రింది పంక్తులలో గాన వచ్చును—

మేఘైర్వ్యోమ నవాంబుభి ర్వసుమతీ విద్యుల్లతాభి ర్దిశో,
ధారాభి ర్గగనం వనాని కుటజైః పూరైర్వృతా నిమ్నగాః।
ఏకాం ఘాతయితుం వియోగవిధురాం దీనాం
వరాకీం స్త్రియం ప్రావృట్ కాల! హతాశ!
సంప్రతి కృతం మిథ్యా కిమాడంబరమ్ ?

విరహిణి వర్షర్తువుతో యిలా అన్నది 'విరహ వేదనచే కృశించెను నాకొరకు, నీ వింతటి యాడంబరము చేసితివి? ఆకాశమున నీలమేఘము లలముకొనినవి. భూమి జలముచే పరిపూర్ణమై పోవుచున్నది దిశలు మెరపులతో మెరసిపోవుచున్నవి అంతరిక్షమును, జలధారలచే నిండిపోవుచున్నది. వనముల, కొండలపై వనముల కుటజ పుష్పముల సౌరభము వ్యాపించినది నదులు వేగవతులై మహాప్రవాహములలో నుంతనను లాడుచున్నవి. ఇట్టిపరిస్థితిలో నేను విరహతాపముచే దగ్ధనైపోవుచుండగ నిని యాశక్యాశ యేమున్నదికి విజ్జిక కవిత పశ్చాద్దయ శోధార్యము.

గ్రంథవిమర్శనము

దేవీగానసుధ

[ద్వితీయ సంపుటి]

శ్రీ ఓగిరాల వీరరాఘవశర్మ. గోవృద్ధిక్షేత్రం. కొవ్వూరు. పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా వెల మూడు రూపాయలు

ఓగిరాల వీరరాఘవశర్మగారు 1947 లో దేవీగానసుధ ప్రథమభాగం ప్రకటించారు. దానికి కృతి రెండవ భాగం ఇది. దీనిలో ఉన్నవి మొత్తం 86 కృతులు. వీటిలో కొన్ని సంస్కృతంలో రచించిన కృతులు. కృతులన్నిటిలోను దేవి మహిమలకు మైన పరమార్థ దేవత గాయత్రీదేవి

కేవలం గేయకర్తలుగాని, కేవలం సంగీత కీర్తులు గాని కృతులు రచించి కృతకృత్యులవలేరు. ఈ విధమైన రచనకు, అటు సంగీతంలోను, ఇటు సాహిత్యంలోను సముచితమైన శక్తిసామర్థ్యాలు అవసరం

సమకాలీన ఆంధ్ర దేశంలో స్వతంత్రంగా కృతులు రచించగలిగిన వాగ్గేయకారుల సంఖ్యచాలా తక్కువ. సంగీత విద్వాంసులలో చాలా మంది త్యాగరాజాదుల కృతులను గానకల్పనలోనే తమ కళాపాండిత్యం వ్యక్తీకరిస్తూ అంతటితో తృప్తి పొందుతున్నారు.

ఈ రచయిత స్వతంత్రంగా కూడా వాగ్గేయ రచన కుపక్రమించారు. శ్రీ వీరరాఘవశర్మగారి కృతులలో సహజము, రుచిరమైన భక్తిభావం జాలువారుతున్నది. ఈ కృతులు క్రమక్రమంగా ప్రజాదరణ, విద్వాంసుల ఆదరణ పొందడానికి కృతులలో జాలువారే గానమాధుర్యమే గాక, భక్తిభావం కూడా తోడ్పడుతుం దనడం కారణమే.

ఈ గ్రంథంలో రచయిత కేవలం కృతులే గాక, ప్రతికృతికీ, స్వరలిపితోబాటు ఆరోహణావరోహణ లక్షణాలు కూడా, సంగ్రహంగా పొందుపరిచారు. ఇవి సంగీత విద్యార్థులకే గాక, విద్వాంసులకు కూడా ఉపకరిస్తాయి. ఆదితాళంలో సారంగ రాగంలో రచించిన ఈ క్రింది కృతినిబట్టి వీరి రచనా ఫణితి ను గ్రహించవచ్చును. "నమ్మినవారల నీ కన్న వేరెవ్వరున్నా రవన్నరకాన ఇలలో!| కన్నతల్లి! జగదంబా! కామాక్షి! తిన్నగా భావాభిరాటించి దయతో! | బట్టవిడిచి పాటింపుల చెంతకేగి పొట్టకూటికై పోవు లాడగలనా!| ఇటువంటి నమ్మిక రఘుపతి దయచేత దొరకునది గాదా"

శ్రీ శర్మగారు అత్యల్ప సంఖ్యాకులైన నేటి ఆంధ్ర వాగ్గేయ కారులలో పరిగణింప దగినవారు.

అన్ని విధాలా సాంప్రదాయికమైన త్యాగరాజాదుల అడుగు జాడల్లో నడిచిపోతూ వీరు ఆంధ్రగాన సరస్వతికి కొన్ని నూతనాలంకృతులు అర్పించారు.

'శాస్త్రి'.

భారత యువజనులారా!

అనువాదకులు శ్రీ శ్రీ తత్త్వానందస్వామి ప్రచురణ శ్రీ రామకృష్ణమఠము మైలాపూరు మద్రాసు-4 వెల: రెండురూపాయలు

శ్రీ వివేకానందస్వామి భారతదేశం నాలుగు చెరగులా పర్యటిస్తూ చేసిన అధ్యాత్మిక ప్రబోధ ప్రసంగాలు ఆ నాటికి నిద్రితమయి ఉన్న భారతజాతికి నిరూపమైన చైతన్యం కలిగించాయి. భారతజాతి స్వాతంత్ర్యం సాధించుకొనుటకు, జనజాగృతికి శ్రీ వివేకానందుని ప్రసంగాలు మేల్కొలుపు లయినాయని అన్నా అతిశయోక్తి కాజాలదు

శ్రీ శ్రీ తత్త్వానందస్వామి ఆ ప్రసంగాలలోని 9 ప్రసంగాలు 'భారత యువజనులారా!' అన్న గ్రంథ నామధేయంతో ఆంధ్రంలోనికి అనువదించారు.

'హైందవ జీవితము వేదాంతము' 'హిందూ మతమునందలి మహామహుల సూక్తులు' మొదలైన ఈ పొత్తముల శీర్షికల్లోను వివేకానంద సందేశం చాలా వరకు సంగ్రహంగా గంభీరంగా ప్రతిఫలిస్తున్నది.

అనువాదకులు చేసిన ఆంధ్రానువాదం కూడ అయిన గ్రాంథిక శైలిలో సాగిపోతూ ఒక్కొక్క చోట అనర్గళమయిన వివేకానంద వాగ్ధోరణి స్ఫురింప చేస్తున్నది.

హైందవ సంస్కృతి అంతరార్థం అవగాహన చేసుకోవాలంటే వివేకానందుని రచనలు పరిశీలించడం ఆవశ్యకం. అందులోను ఈ గ్రంథం వివేకానంద సందేశానికి సారభూతమయినది. 'శాస్త్రి'

శివ తాండవము

అనువాదము బులుసు సూర్యప్రకాశశాస్త్రి సాధన గ్రంథమండలి, తెనాలి వెల ఒక రూపాయి

శివతాండవాన్ని వర్ణించి, కావ్యాలు, శిల్పాలు, చిత్రరూపులు అనేకంగా బయలుదేరాయి బయలుదేరుతున్నాయి. ప్రాచీనకాలంలో కూడా శివతాండవం వర్ణించే కొన్ని శిల్పాలావిర్భవించాయి.

శివతాండవానికీ, అర్ధనారీశ్వరానికీ సంబంధించిన ఇతిహాసాలు, సంప్రదాయాలు చాలావరకు, శివపురాణంలో విశ్వేశ్వర సంహితలోను, స్కాందపురాణంలో సూత సంహితలో ముక్తిఖండంలోను ఉన్నాయి.

శ్రీ సూర్యప్రకాశ శాస్త్రిగారు ఈ రెండు పురాణాలలోను శివతాండవానికీ అర్ధనారీశ్వరానికీ సంబంధించిన మూల సంస్కృత భాగాలతో పాటు తెలుగులో వివరణలు కూడా చేసి ఈ గ్రంథంలో చేర్చారు. శివతాండవ రహస్యము సంప్రదాయాలు తెలిసికోదలచినవారికి ఈ చిన్న గ్రంథం అవశ్యపఠనీయం.

'శాస్త్రి'

అంతర్దర్శనము

శ్రీ ఉప్పాడ రామారావు ప్రకాశకులు మాను మంతు మహానవరావు. తిలగాను వయా సోపదా శ్రీకాకుళం జిల్లా మూల్యము 2-60 నయాపైసలు.

'అంతర్దర్శనము' అనగానే ఇది ఏదైనా ఆధ్యాత్మిక గ్రంథమని ఊహ కలగవచ్చును. కాని ఇది అలాంటిదేమీ కాదు ఇది ఖండకావ్యాల సంపుటి. దీనిలో స్తుతి, క్రీడ, స్వర్ణ శృంఖలములు మొదలయిన 37 ఖండికలున్నాయి. గేయాలు మొదలయిన కవితలు. అన్నీ కవిత్వాలే. ఐతే ఈ ఖండికావళి, సంపుటి అంతా ఒక పరికల్పిత తంతులో నడిచిపోతుంది.

ఈ సంపుటిలో క్రీడ, ఆంగ్లకేళియు మొదలైన రెండు మూడు ఖండకావ్యాలలో తప్ప మిగిలిన అన్నిటిలోను ఏకోదిగా మహాశృంగారాదుల కన్న ఒక్కటే పరమార్థంగా కనిపిస్తుంది.

'ప్రకాంతి' అనే శీర్షికలో ఒక యువతి సంసారం అనేకమైన పాట్లుబడి ధూర్తదుర్గ్రహుల వారి దుశ్చర్యలకు లోనై తపిలం పోతుంది.

ఇలాగే 'ఆత్మగీతి' అనే ఖండకృతిలో ఒక కవయిత్రి మహా వ్యాపారానికి ప్రజ్ఞోద్దీప్తాదు

ఇలాగే ఈ కావ్యంలో చాలా ఖండకావ్యాలలో మహా శృంగార సన్నివేశాలు కన్పించడమే కవి లక్ష్యంగా కనబడుతున్నది. కొన్ని కొన్ని చోట్ల అవధ్యతర్కాలు కూడా అతివేలంగా జరిగిపోయాయి. కేవలం ఇలాంటి అనుచిత ఎన్ని వేశ వర్ణనమే ఈ కవి అసలు లక్ష్యమేమో!

అయితే ఈ కవి పద్యరచనలో శక్తిసంపన్నులు తగినంత వ్యుత్పత్తి, సామర్థ్యము కలవారు. పద్యాలు నిరర్గళధారతో సాగిపోతాయి. ఖండకావ్య సంపుటమైనా ఈ గ్రంథం అంతా ఒకే నవల చదివినట్లుగా చదువుకు పోవచ్చును.

దక్షిణ రచనాశక్తి కలిగిన ఈ కవి మనుచరిత్రలోను, మొ తెందూద కావ్యలక్ష్యంలోను ఔచిత్య దృష్టి లోపించడం శోచనీయం. అవతారిక లోని ఈ క్రింది పద్యం వీరి రచనాశక్తికి తార్కాణ

"సన్నుత మూర్తికిన్ బరమ
శాంతునకున్ రసభావభావనా
భ్యున్నత శక్తులానిధికి
మణ్యుత కాంత్ర సువర్ణహారా భా
సన్నత వేదికిన్ గుణసుధోదధికిన్
ఘన భోగ భాగ్య సం
పన్నునకున్ నమస్కృతుల
మాలిక వ్రాసి సమర్పితున్"

—శాస్త్రి

Printed & Published For Nageswara Rao sEtates (Private) Ltd., by S. Radhakrishna, at The Andhra Patrika Press, 6 & 7, Thambu Chetty Street, Madras—1. Editor S. Sambhu Prasad.